This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

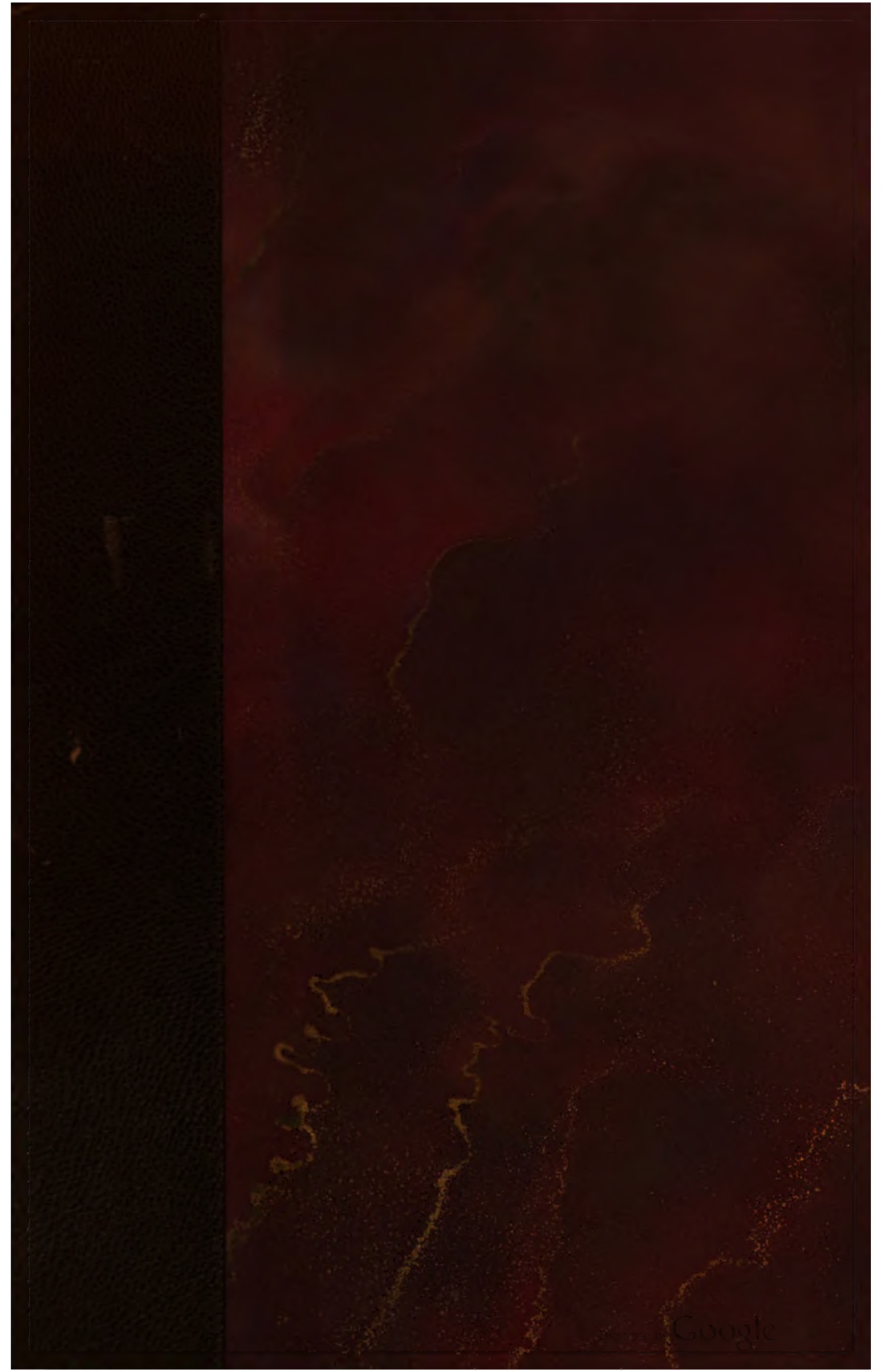

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

De la bibliothèque
de Max von Berchem

Digitized by Google

Digitized by Google

HAYMARI MONACHI

LIBER TETRASTICHUS

Digitized by Google

Hujusce opusculi exemplaria tantum CC typis mandata sunt, quorum
xym ad bibliothecam Dm. Egger

PR

Digitized by Google

Haymar

HAYMARI MONACHI

Archiepiſcopi Cæſarienſis
& poſtea Hieroſolymitani patriarchæ

DE EXPUGNATA ACCONE

LIBER TETRASTICHUS

SEU

RITHMUS DE EXPEDITIONE IEROSOLIMITANA

QUEM

AD FIDEM CODICUM MANUSCRIPTORUM
BIBL. REG. BABENBERGENSIS ET BIBL. COLL. ORIEL. OXONIENSIS
RECOGNOVIT, PRAEVIAQ; DISQUISITIONE ORNAVIT

P. E. D. RIANT

in Pariſ. Litterarum Facult. doctor,
unuſq; ex Acad. reg. Hum. Litter. Sueciæ ſociis externis.

accedunt ſimulacra iij lapide inciſa.

D. 1245

LUGDUNI
EXCUDEBAT LUDOV. PERRIN

A. D. cIↃ IↃ CCCLXVJ
menſe junio

4356.

Digitized by Google

Digitized by Google

CONSPECTUS

—

DISQUISITIO PRAEVIA, p. j.

I. De rhythmo quodam a Joanne Herold a. d. mdxlix edito, p. j. — De rhythmi iſtius editione principe, p. j. — De rhythmi ejuſdem editione altera, p. iv. — De rhythmi ejuſdem recenſionibus, p. vj.

II. De rhythmi ejusdem manuscriptis, p. vij. — De codice Hieronymiano Dolano deperdito, p. vij. — De codice Babenbergenſi, p. xj. — De fragmentis codici Babenbergenſi annexis, p. xiij. — De codice Orielano, p. xv.

III. Quis sit rhythmi auctor? p. xvj. — Quid ex opere ipſo deduci poſſit? p. xvj. — Quæ fuerit Joh. Herold opinio? p. xviij. — Quonam laboraverit errore Michaud? p. xix. — Auctor eſt *Haymarus Monachus*, p. xx.

IV. Vita Haymari Monachi, p. xxiij. — De Haymari Monachi vitæ fontibus, p. xxiij. — De nomine *Monachi*, p. xxv. — Haymari Monachi initia, p. xxviij. — Haymarus Monachus Cæſarienſis archiepiſcopus eligitur, p. xxx. — Haymarus Monachus patriarcha Hieroſolymitanus eligitur & cum Henrico, comite Campaniæ, contendit, p. xxxvj. — Monachus condendi Teutonicorum Equitum Ordinis particeps, p. xliij. — Haymari Monachi cum Innocentio papa Tertio ſimultates, p. xlvj. — Haymarus Monachus cum Innocentio III° reconciliatur, p. xlix. — Haymarus Monachus moritur, p. lij. — Concluſio: Haymarus Monachus & Rhythmi auctor unus idemque habendi ſunt, p. liv.

V. Quid de Rhythmo sentiendum? p. lvj. — De Rhythmi metro, p. lvj. — De ſtylo rhythmologi, p. lviij. — De fontibus operis & de fide auctoris, p. lix.

Digitized by Google

VI. Rhythmi Breviarium, p. lxj.

VII. De Rhythmi editione nova, p. lxviij. — De Rhythmo Acconenſi, p. lxviij. — De appendice ad calcem operis ſubjecta, p. lxxij.

DE EXPUGNATA ACCONE HAYMARI MONACHI LIBER TETRASTICHUS, p. 1.

Epiſtola dedicatoria, p. 3.

Rhythmus, p. 5.

APPENDIX, p. 51.

A. Carmina tria tetrasticha Acconensi Rhythmo, aetate et argumento, affinia, p. 53. — 1° *Planctus de amiſſione Terræ Sanctæ*, p. 53. — 2° *Verſus de Crucigeris*, p. 57. — 3° *Conductus de itinere Jeroſolymorum*, p. 59.

B. Excerpta ex chronicis, p. 62. — 1° Ex Guillelmo Tyrio, p. 62. — 2° Ex ejuſdem *verſione gallica*, p. 62. — 3° Ex ejuſdem *verſione hiſpanica*, p. 63. — 4° Ex *Narratione de viribus Agarenorum*, p. 63. — 5° Ex ejuſdem *verſione gallica*, p. 64. — 6° Ex *Guidone de Bazochiis*, p. 65. — 7° Ex *Exordio Ordinis Teutonici*, p. 65. — 8° Ex « *Zammelſches Chronik* », p. 66. — 9° Ex Roberto Mauchet, p. 67. — 10° Ex *Innocentii III*i *geſtis*, p. 67. — 11° Ex Guillelmi Tyrii *Continuatione gallica* (*Eſtoire d'Outremer & de la naiſſance Salehadin*), p. 68. — 12° Ex Rogerio de Wendower, p. 70. — 13° Ex Matthæo Paris, p. 71. — 14° Ex Eghardo, p. 72. — 15° Ex Rigordano Maleſpini, p. 72. — 16° Ex Guill. Tyrii *Continuatione gallica* (*Eſtoire de Eracles*), p. 73. — 17° Ex Petro de Dusburgo, p. 75. — 18° Ex Nicolao de Jerôſchin, p. 75. — 19° Ex Johanne Villani, p. 77. — 20° Ex *Chronica germanica Ordinis Teutonici* (*Hochmeiſter Chronik*), p. 79.

C. Indices, p. 87. — I. Index actorum & inſtrumentorum ad Haymarum Monachum ſpectantium, p. 87. — II. Tabula chronologica, p. 103. — III. *Rhythmi Acconenſis* cum *Itinerario Ricardi I* locorum index congruentium, p. 106. — IV. Index onomaſticus & geographicus, p. 107.

Digitized by Google

DISQUISITIO PRAEVIA

I

DE RHYTHMO QUODAM A JOHANNE HEROLD anno MDXLIX edito.

ANNO ſalutis humanæ MDXLIX, Dom. Philibertus Poyſſenot, e Sancti Benedicti congregatione, Hieronymiani Dolæ Collegii præſes, & Altkirchi ad Phanum Sancti Morandi ſacris præpoſitus (1), Baſileæ, Oporini impenſis, *Hiſtoriam Belli Sacri* (2) edidit, *a Guillelmo Tyrio* ſcriptam, cui

De rhythmi iſtius editione principe.

(1) Phil. Poyſſenot, nat. Jouhe 1492 † Dolæ 1556.

(2) « *Belli Sacri Hiſtoria* libris « XXIII comprehenſa, de Hieroſolyma, ac terra promiſſionis, adeoque univerſa pæne Syria, per Occidentales principes chriſtianos « recuperata, narrationis ſerie uſque ad regnum Balduini quarti « per annos LXXXIIII continuata. « Opus mirabili rerum ſcitu digniſſimarum varietate refertum, ac « hiſtoriæ ſtudioſis ut iucundiſſimum ita & utiliſſimum futurum, « ante annos quidem circiter quadringentos conſcriptum nuncque

Digitized by Google

præfationem longam præmittebat, Dom. Chriſtophoro Coquille, theologiæ doctori, & « priori majori Cluniacenſi Marciniacenſi » dedicatam; editus vero liber annorum quinque privilegio donabatur.

Eodem anno (1) edita eſt, ibidem atque ejuſdem Oporini typis, ad Guillelmi Tyrii principem editionem acceſſura, & ſex libris comprehenſa, *Hiſtoriæ Belli ſacri Continuatio* (2), a Johanne Baſilio Herold

« primum doctiſſimi viri *Philiberti* « *Poyſſenoti* opera in lucem editum. « — *Guillelmo Tyrio, metropolitano* « *quondam archiepiſcopo ac regni* « *eius cancellario, autore.* — Cum « Cæs. Majeſtatis gratia & privilegio « ad quinquiennium. *Baſileæ.* »

Quem titulum ſequuntur in exemplari quod in Bibl. Cæſar. Par. ſervatur:

F. 1 *v°*, « Michaelis Toxites Rhetici ad lectorem *Diſticha.* »

FF. 2 *v°* — 7 *v°*, « *Epiſtola* Philiberti Poyſſenot ad D^m^ Chriſtophorum Coquille. »

FF. 7 *v°* — 8 *v°*, « Johannis Faletani *Epigrammata.* »

PP. 1-578, « *Hiſtoriæ contextus.* »

P. 578, « *Finis. Baſileæ, per Nicolaum Brylingerum & Johannem Oporinum, anno ſalutis humanæ* MDXLIX, *menſe martio.* »

Alterum tamen ejuſdem libri, in Bibl. nempe S. Genovefæ Pariſienſis, vidimus exemplar, quod, integro ſupradicto titulo, cum priore exemplari paginis quidem congruit, foliis autem diſcrepat, quæ hiſce conſtant opuſculis.

F. 2 *v°*, « *Epiſtola dedicatoria* « Johannis Oporini ad reverendiſſ. « in Chriſto patrem illuſtriſſimumque D^m^ Sebaſtianum Archiepiſc. « Moguntinum. (Data a. d. MDXLIX, « menſe martio.) »

F. 3 *v°*, « Michaelis Toxites *Diſticha.* »

FF. 4 *v°* — 11 *v°*, « Index totius « operis. »

(1) Non autem anno MDLX ſicut volunt Græſſe, Brunet, Pottaſt, &c., qui hanc *Continuationis Heroldianæ* editionem principem præteriiſſe videntur.

(2) « *De Bello Sacro continuatæ* « *Hiſtoriæ libri VI*, commentariis « rerum Syriacarum Guilhelmi Tyrenſis Archiepiſcopi additi. In « quibus qua fortunæ, qua temporum viciſſitudine, ab initiis urbis « & Regni, res Hieroſolymarum ad « noſtra uſque tempora per mille « atque quingentos annos agitatæ « aut bellis vaſtitateque afflictæ jacuerint, diligentiſſime deſcribitur, « — Johanne Herold Hochſtettenſi « authore. »

« *Adjecimus de Expugnatione* « *urbis Ptolemaïdos Monachi Florentini, Archiepiſcopi Acconenſis,* « *Rhythmum, inſuper etiam de Saracenis profligatis ab Alphonſo X*

Digitized by Google

Hochſtettenſi (1), e Philiberti Poyſſenot familiaribus, abſoluta.

Hic autem J. Baſil. Herold, cui Philibertus Poyſſenot nonnulla miniſtraverat, quæ ad continuandam Hiſtoriam prodeſſent, non abſurdum fore judicavit ſi quædam ex illis, materiam nempe ac ſilvam operis, ad libri calcem apponeret. Quæ hujuſmodi erant:

I° *Rhythmus tetraſtichus de obſeſſa & expugnata Accone, ann.* MCLXXXIX - MCXCI.

II° *Epiſtola regis Alphonſi X ad Innocentium III* (2), de clade apud Toloſam, die Julii xvj, ann. MCCXII, a Sarracenis, qui Hiſpaniam colebant, accepta.

III° *Epiſtola Epiſcoporum, qui ſacro adverſus Albigenſes bello præerant*, de hoſtium ſtrage, occiſoque apud Mu-

« *Hiſpaniarum rege reſcriptum, cum* « *Epiſtola procerum eorum quorum* « *opera & induſtria Albigenſes hæ-* « *retici & devicti & deleti fuerunt,* « *omnia abhinc tricenteſimo ac* « *paulo plus minuſve quadrageſimo* « *anno geſta & ſcripta*,—nunc vero « cura & diligentia Philiberti Poyſ- « ſenoti, ad Phanum D^i Morandi « ſacris præpoſiti, in lucem tradita « ac cum enarratione hiſtoriæ ab « ipſo Johanne Herold illuſtrata. « *Baſileæ.* »

F. 1 v°, « *Index auctorum citatorum.* »

FF. 2 v° — 5 v°, « *Epiſtola dedicatoria* totius operis (*dat. Pfeffingen xv. Kal. ſept., anno Chr.* « MDXLIX).

PP. 1-231, « *Continuationis* con- « textus. »

P. 232, « *Epiſtola dedicatoria* « Rhythmi. »

PP. 233-242, « *Rhythmus.* »

PP. 242-243, « *Epiſtola dedica-* « *toria* Epiſtolarum quæ ſequuntur. »

PP. 244-253, « *Epiſtolæ II de* « *Sarracenis & Albigenſibus.* »

(1) J. Baſ. Herold, natus Hochſtett 1511, † Baſileæ circa 1570. Non idem ille eſt ac Johannes quidam Herolt theologus, qui fæc. XV^m florebat, cujuſque, ut Hochſtettenſis, opera Baſileæ in lucem edita ſunt. Noſter autem multa reliquit varii argumenti opera, inter quæ: principes *Mariani Scoti*, *Martini Poloni*, *Gotefredi Viterbienſis*, *Eugyppii* & *Petrarcæ* editiones, Baſil. typis mandatæ, *Orig. & antiq. Germanicarum lib. III* & *Dialogi* diverſi, nunc rariſſimi, annumerantur. (Pantaleonis *Proſopographia Viror. Illuſt.*, p. 525, & Geſſner, *Bibl. Univerſalis.*)

(2) Innoc. III, *Epiſt.*, l. XV, ep. 182, ed. Migne, III, col. 699.

Digitized by Google

retum Petro II, rege Araconenſi [die xvij ſeptembris, ann. MCCXIII]. (1)

Ornaverat etiam Herold ſingulos *Continuatæ Hiſtoriæ* libros, ſua quemque dedicatoria epiſtola; necnon ejuſdem generis præfatione ſingula opuſcula, in calce libri jacentia, inſtruxit (2).

De Rhythmi ejuſdem editione altera.

Quindecim abhinc annis (MDLXIV) (3), quum jam

(1) Cf. *SS. RR. Gallicarum* XIX, p. 88.

(2) In ſumma Epiſtolæ VIII, ſcilicet :

I. « *Epiſtola dedicatoria totius operis*, Philippo Pio Pontif. ceteriſque « ad ædes Magnæ Matr. Mariæ apud « Baſiliam Rauracorum flamini- « bus. »

II. « *Epiſtola dedicatoria lib. II*, « Joh. Rudolpho Tranquillo, Mar- « bacenſis ac Lucienſis Collegii « abbati. »

III. « *Epiſtola dedicatoria lib. III*, « Joh. Lanſtenio Frugi. Marbacen- « ſis Collegii priori. »

IV. « *Epiſtola dedicatoria lib. IV*, « Materno Bylero Abſtemio, decu- « rioni, ceteriſque Luttenbacenſis « Collegii ſodalibus. »

V. « *Epiſtola dedicatoria lib.* V, « Caſparo Comi, ad Phanum S^i Bla- « ſii Sylvæ Hercyniæ abbati. »

VI. « *Epiſtola dedicatoria lib. VI*, « Bonaventuræ Fauſto, Inſulæ Rhy- « nau abbati. »

VII. « *Epiſtola dedicatoria Rhythmi* Conrado Weſcher Hoſpi- « tali, ſacrarum ædium in Benwiller « curatori. »

VIII. « *Epiſtola dedicatoria Epiſtolarum de Saracenis & Albigenſibus*, Johanni Fabri Sollicito Bett- « fortenſi, Philippo Pio Epiſcopo « Baſilienſi, a ſacris & cubiculo. »

(3) « *Hiſtoria Belli Sacri*, &c., « cum continuatione de Bello Sacro « Hiſtoriæ, quæ libris VI ad noſtra « tempora uſque extenditur, & Hie- « roſolymitani Regni & Urbis caſus « & varietates fortunæ ordine ex- « plicat, cum præfatione Henrici « Pantaleonis, &c. *Baſileæ, apud « Nicolaum Brylingerum, anno* « MDLXIV. »

FF. 1 *v°* — 3 *v°*, « *Epiſtola dedi- « catoria* ad Reverendiſſ. Princ. & « Dom. Georgium ab Hochenheim « Bombaſtum, Hoſpitalis S^i Johan- « nis per totam Germaniam Ma- « giſtrum. »

F. 4 *v°*, *Vita Guilhelmi Tyrii.*

PP. 1-434, *Hiſtoriæ contextus.*

FF. 1-8, *Index totius operis.*

Sed *Continuatio* Heroldiana, invito Pantaleonis titulo, ad calcem nuſquam invenitur.

Guillelmi Tyrii tres inſuper exſtant editiones : I° nempe apud Bongars, *Geſta Dei per Francos*, I, pp. 625-1046; II° apud *Recueil des hiſtoriens des Croiſades*, t. I, part. 1 & 2; III° apud Migne, *Patrologiæ curſus*, t. 201, pp. 200-892. (*Bon-*

Digitized by Google

exiſſet datum a Cæſare privilegium, & ipſe defunctus eſſet Philibertus Poyſſenot, medicus quidam Baſilenſis, nomine Henricus Pantaleo (1), inſtaurandam *Hiſtoriæ* Guilelmi Tyrii editionem ſuſcepit, cui textum « fideliter corrigere, uſitatiora verba pro obſoletis « apponere & multo emendatiorem in lucem edi- « diſſe (2)» mens erat, ut ipſe in epiſtola profitetur, qua opus dat dicatque «*Principi Georgio ab Hochenheim, Hoſ-* « *pitalis Sancti Johannis per totam Germaniam Magiſtro.*» Huic etiam hiſtoriæ, conſentiente ſane Herold, cujus ille civis erat, alteram *Continuati Belli Sacri* editionem (3) adjecit, quam Herold, nullo loco mutatam, ann. MDLX ediderat, omiſſis quidem octo, quæ nuper aderant, prævis epiſtolis, unaque ab integro in harum

garſii textus.) Ejuſdem plures habemus verſiones Medio AEvo conſcriptas, nempe gallicas duo : 1° unam, anonymo quodam auctore, in *Recueil des Hiſtoriens des Croiſades*, ſub titulo *Eſtoire de Eracles*, typis mandatam ; 2° alteram adhuc ineditam & Balduino Avennenſi, ut videtur, tribuendam (Mſ. Bibl. Cæſ. Paris, Fr. n°ˢ 84, 660, &c.) ; — Hiſpanicam unam, mandante Alphonſo X° rege, exaratam, atque ſub titulo *La Conquiſta de Ultramar* (Madrid, 1844, in-8°) a Paſcali de Gayangos editam ; — Italicam denique unam a Laurentio quodam Florentino ſæc. XIV° conſcriptam & in cod. mſ. bibl. Laurentianæ (Plut. LXI, n° 45) ſervatam. Recenti autem ævo elaboratæ quatuor aliæ repperiuntur, nempe gallicæ duo : 1° a Gabr. Du Préau, Paris, 1573, in-fol. ; 2° a F. Guizot, in *Coll. des Mém. ſur l'hiſtoire de France, XVI-XVIII* ; verſio autem italica una ſupereſt, ab Horologgi & Baglioni, *Venetia*, 1562-1610, in-4° ; verſio denique germanica a Kauffler, *Stuttgard*, 1840, in-8°.

(1) Henr. Pantaleo, nat. Baſileæ 1522, † in eadem urbe 1595, Medicus, Facult. Baſil. Decanus & Comes Palatinus, cujus plura habemus non ſpernenda, inter quæ *Hiſtoria Martyrum Gall., Germ. & Italiæ* (*Baſ.*, 1551-1563) ; *Comment. Rerum in Eccl. geſt.* (*B.* 1559-1563) ; *Proſopographia Virorum Ill. Germ.* (*B.* 1566), *Diarium Hiſtoricum* (*B.* 1582.), — *Hiſtoria denique Johannitarum* (*B.* 1586) curioſiſſima, notanda ſunt. (Geſſner *Bibl. Univerſalis.*)

(2) Pantaleonis *Præf.*, f. 31.

(3) Cui idem titulus eſt ac editioni principi, ablato vero Philiberti

Digitized by Google

locum « *Johanni Militi, ad Agaunum Veragrorum, « Phani D. Mauritii antiſtiti* », dedicata; eamdem vero libri partem typoſque omnino eoſdem obtinuere « *Rhythmus Acconenſis* » duæque « *de Sarracenis & Albi-* « *genſibus Epiſtolæ* ».

De Rhythmi ejuſdem recenſionibus.

Nobis non deſtinatum eſt de duabus illis Guillelmi Tyrii editionibus agere, quarum prior plane accurata eſt, alteram vero, ut ait ipſe Bongars, « quam emen- « datam pollicebatur, corruptam dedit Pantaleo. » Hoc tantum in animo habemus ut de opuſculo, verſibus conſonantibus ſcripto, diſſeramus, quod anno ſalutis MDXLIX edidere Joh. Herold & Philib. Poyſſenot, ad *Continuati Guillelmi Tyrii* priorem editionem accedens, quodque ann. MDLX ſolus Herold, nulla lectione emendata, ne verbo quidem mutato, alteri ejuſdem operis editioni ſubjectum, exprompſit.

De quo præfari liceat non valde nobis profuiſſe, in hoc labore explanando, criticos ac bibliographos qui Joh. Herold præceſſerunt vel exceperunt: de Rhytmo ante illum nulla mentio habetur (1); poſt illum quoque, licet omnis fere ac verbo tenus in undecimo *Continuati Belli* libro contineatur, nocte tantumnon perpetua Rhythmus premitur. Fabricius & Du Cange (2)

Poyſſenot nomine, hiſque ad paginæ finem additis : « Baſileæ, per Nico- « laum Brylingerum, anno MDLX. »

F. 1 *v°*, « *Auctores citati.* » Quæ fæpius deſunt.

FF. 8 *v°* — 4 *v°*, « *Epiſtola dedi-* « *catoria.* »

F. 4 *v°*, « Georgii Fabricii *Oda.* »

PP. 1-224, « *Continuationis con-* « *textus.* »

PP. 228-234, « *Rhythmus.* »

PP. 234-243, « *Epiſtolæ II de* « *Saracenis & Albigenſibus.* »

Quas ad annos MDLVI & MDLXIV Græſſe & Brunet indicant editiones, nobis merito ſubditiciæ videntur.

(1) Nec in Trithemio, nec in Sixto Senenſi, nec in ceteris Medii AEvi bibliographis, ne unum quidem de iſto verbum invenitur.

(2) Fabricius, *Bibl. Med. & Inf. Latin.*, V. p. 85. — Ducange, *Gloſſ.*

Digitized by Google

operis tantummodo titulum indicant; ad quem ne alludit quidem Struve, & nuper Pottaſt nonniſi mendoſe opuſculum ſignificat. Solus noſter Michaud (1) breviarium illius quoddam exhibet, quod, cujus ſit pretii, infra videbimus. Hoc quidem excepto, per trecentos annos ab edito *Rhythmo* ad noſtram uſque ætatem lapſos, unum modo, qui ad illud alluſerit & recurrerit, auctorem invenimus, Johannis Herold & Philiberti Poyſſenot ævo natum, Jacobum Gretſer (2), e Soc. Jeſu, qui, tertio libro tomi III ad immenſam ejus *de Cruce Chriſti* compilationem pertinentis, poema illud memorat, nonnulloſque ex eo verſus laudat. Nullas quidem alias, apud ſequentium ætatum auctores proferri poſſe recenſiones arbitramur.

II

DE RHYTHMI EJUSDEM MANUSCRIPTIS.

De Codice Hieronymiano Dolano deperdito.

Si codicem genuinum in manu habere liceret, cujus ad fidem editus eſt Rhythmus anno MDXLIX, non ſane difficile fuerit ſubjectas quæſtiones explicare, ætatemque & auctorem poematis deſignare; ſed nobis fatendum eſt codicem illum adhuc nos, omni eum via quærentes, fefelliſſe. Hoc unum ſcire licuit, codicem

Med. & Infimæ Latin. VII, p. 410. —Cf. Negri, *Hiſt. dei Scritti Fiorentini*, p. 417, & Jöcher, *Allg. Lexicon*, II, p. 607; nil amplius præbent Geſſner, Voſſius, Saxius & Schütz.

(1) *Bibl. des Croiſades*, III, pp. 329, 330.

(2) *Tomus Tertius de Sancta Cruce*, lib. III, p. 3028. Vertot, *Hiſt. de Malte*, I, p. 240, & ſuecicæ duæ *de Bellis Sacris* diſſertationes, a J. Benzelio & E. S. Bring exaratæ, aliquos, ſine commentario, Rhythmi noſtri citant verſus.

Digitized by Google

iſtum certo Guillelmi Tyrii *Hiſtoriam*, ac *Rhythmum*, fortaſſe etiam *Epiſtolas* duas *de Saracenis & Albigenſibus* » continuiſſe, quod apparet ex hoc epiſtolæ loco, quam Conrado Weſcher (1) dicabat Joh. Herold : « Accipe « igitur, Conrade, teſſeram hoſpitalem, Monachi ſci- « licet Florentini Rhythmum, quem, ante annos CCCL « conſcriptum, Ph. Poyſſenot..... vir integerrimus, « nobis *una cum Belli Sacri*, a Guilelmo Tyrenſi archie- « piſcopo ſcripta, *Hiſtoria*, *obtulit*. » Quem codicem Philib. Poyſſenot ex Hieronymiana Dolæ bibliotheca ſumpſerat : huc vero codex qua ratione allatus eſſet, emptuſne & cum ipſa bibliotheca dono datus ab Antonio de Roche, an ex Italia ab ipſo Ph. Poyſſenot reportatus, ambigitur ; illud certe ſcimus, a Ph. Poyſſenot codicem, ex Dola primum in urbem Altkirch, in qua D. Morandi phano præſidebat, & inde Baſileam, urbem prorſus vicinam, quo itinera nonnulla faciebat, devectum fuiſſe. Ipſe etiam ait ſe codicem flagitanti tunc Oporino commiſiſſe, quæ cauſa fuit editi anno MDXLIX operis duabus ornati præfationibus, quarum alteram ſcripſit editor, alteram typographus. Reſtiterant autem in calce codicis terna de quibus diximus opuſcula ; quæ quum Johanni Herold exhibuiſſet Philibertus Poyſſenot, ab hoc data eſt ea uſurpandi venia, continuandæ *Belli Sacri Hiſtoriæ* profutura. Quare, ubi illa edidit Herold, in titulo nomen Philiberti Poyſſenot qui ſecum ea communicaſſet, ſibique decus edendi libri reliquiſſet, cum ſuo conſociare non dubitavit. Haud alium codicem ac iſtum Pantaleoni Baſileæ a. d. MDLX in manu fuiſſe, ambobus collatis editionibus, pro mani-

(1) Ed. princ., p. 232.

Digitized by Google

feſto habemus. Ab anno inde MDLX nullum jam codicis veſtigium reperiri, neque hodie in Europa plus novem (1) Guillelmi Tyrii codices ſupereſſe, ſatis compertum eſt, quorum hæc ſeries :

1° Pariſii, Bibl. Cæſ. (*Lat. n°* 4604) (*Lavall.* 12). Sæc. XV, in-fol.
2° Ibid., Bibl. Cæſ. (*Lat. n°* 6066) (*Colb.* 959 — *Pithœan.*). Sæc. XIII, in-fol.
3° Ibid., id. (*Suppl. lat. n°* 188—*Navar.* 21) Sæc. XIV, in-4°.
4° Monſpeſſulanus, Bibl. Facult. Medic. (*Lat. n°* 91 — olim *Pontiniacum* — *Bouhier*). Sæc. XIII, in-fol.
5° Roma, Bibl. Vatican. (*Lat. n°* 2002). Sæc. XIV, in-fol.
6° Roma, Bibl. Vatican. (*Reg. Chriſt. n°* 690. —*Petav. n°* 195). Sæc. XIII, in-fol.
7° Londinum, Brit. Muſæum. (*King's library* 14 C. X, 1-4). Sæc. XIII, in-fol.
8° Cambridgia, Bibl. Coll. Corp. Chriſti. (*Lat. n°* 95). Sæc. XIV, in-fol.
9° Madritum, Bibl. Nat. (*Lat. B. b. n°* 29). Sæc. XIII, in-fol.

Mirum quidem videtur tam pauca ſupereſſe, quum tot & tantas de *Hiſtoria Belli Sacri* Medium intra AEvum vulgari ſermone ſcriptas fuiſſe operas conſideramus. Ex illis IX codicibus, tres, Navarrenſem dico, Pithæanum & Cambridgenſem, uſurpavit Bongars ; ac ſi hujus textum conferas cum Ph. Poyſſenot editione, ſenties nulla ratione inter tres illos annumerari poſſe deperditum Hieronymiani collegii codicem. Ceterum pleni illi & integri ſunt, ſi tamen codicem Pithæanum excipias, cui deſunt folia tantun duo. Navarrenſi ma-

(1) Decimum quemdam Guillelmi Tyrii manuſcriptum, nunc autem deperditum, in Bibl. Gall. Inſtit. ſub n° 226 olim aſſervatum eſſe (invito Catalogo, qui codici iſti gallicum affigit titulum) ſuſpicamur. Cf. Hænel, p. 295.

Digitized by Google

nuſcripto nulla ſubeſt appendix ; — Cambridgenſi quoque nihil additum, præter quoddam, in litteram digeſtum, *Ethicæ repertorium ;* — La Vallieranum librum primum continet *Itinerarii Ricardi I ;* — Monſpeſſulanenſe, quippe foliis nonnullis mancum, nihil ; — Madritanum, opuſcula tantum duo : *Verſus* videlicet *amatorios, Philoſophicum* præterea quemdam Laurentii & Johannis diſceptantium *de Muliere Dialogum* (1) ; — Londinenſe (2), eumdem *Itinerarii Ricardi* librum primum & *Indicem Magnatum in opere citatorum ;* — Romana denique, nihil.

Verum enim vero Hieronymianus codex notam quamdam propriam & certiſſimam præ ſe ferebat, quam nullus ex vj iſtis prioribus manuſcriptis exhibet, ſcilicet quod ad calcem capituli xij libri XIV *Notitiam Orientalium Eccleſiarum* habebat inſertam, quæ in omnibus ſupradictis codicibus aut deeſt omnino, aut ad finem totius operis rejecta legitur (3).

Hoc tantum, ſi quis ipſum J. Herold textum attentius legat, arbitrari licet, codicem quo uſus ſit, quamquam eum « vetuſtiſſimum » eſſe exiſtimabat, tamen paulo recentius exſcriptum fuiſſe, neque adeo felici cura, quippe qui, ſi ad Rhythmum ſpectamus, ſcripturæ mendis redundat. Accedit quod veriſimile eſt

(1) Ab Edeleſtand du Méril typis mandatum, in *Poéſies pop. latines du Moy. Age*, pp. 179 & ſeq.

(2) Caſſley, *MMſſ. of the King's Library*, London, 1734, in-4°, p. 232. Cf. Stubbs, *Introduction to Itinerarium Ricardi*, p. lxxiij.

(3) Quas notitias liberaliſſime nobis præbuerunt doctiſſ. viri D. Gaudin, Muſæi Monſpeſſulanenſis conſervator ; D. Perowne, Bibliothecæ Corp. Chriſt. Coll. Cambridgenſis præpoſitus, & D. Joh. Eug. Hartzenbuſh, Nat. Madritanæ Bibl. procurator. Quæ autem in hac re de Monſpeſſulanenſi codici ultima Academiæ Guillelmi Tyrii editionis nota (*Hiſtoriens des Croiſades*, I, p. 1137) afferit, a reipſa ſummo diſtare comperimus.

Digitized by Google

codicem illum in Italia ſcriptum eſſe, Florentiæ fortaſſe, ubi eum a Ricordano Maleſpini ſæculo tertiodecimo, & a Johanne Villani ſæc. XIV cognitum fuiſſe non abſurdum foret arbitrari; quod quidem infra tractabimus. Ubi autem gentium nunc quærendus ſit ille codex, utrum Romæ, an, falſo ſub titulo, in quadam Burgundiæ vel Helvetiæ bibliotheca, incertum; hoc vero plane ſcimus, neque Dolæ, neque Baſileæ, neque Bernæ (1), neque, ſi qua fides indiciis habenda eſt quæ in *Pertzianis Archivis* dantur, in ulla Germaniæ bibliotheca uſquam eſſe habendum.

Exſtat tamen etiamnunc ſcripti ſeparatim Rhythmi codex in regia Babenbergenſi Bibliotheca, necnon ejuſdem operis fragmentum Oxonii, in Orielano collegio.

De codice Babenbergenſi

Babenbergenſis quidem codex, qui, ut ex notis quibuſdam patet marginalibus, in Benedictinæ *S. Michaelis in Monte* Babenbergenſis domus (II^m^ nempe volumen Ricardi S. Victoris *Operum omnium*) bibliotheca aſſervabatur, qui autem, iſta domo a. d. MDCCCIII ſæculariſata, in regiam Biblioth. Babenberg. aſportatus, nunc etiam ibidem ſub indice *B.* IV 29 *fol.*, annumeratur, in folio majore, foliis CLXV conſtat, biniſque columnis, a librario quodam Babenbergenſi (2), atque, ut videtur, Innocentio papa III° nondum defuncto (3),

(1) Sicut nos docuerunt D. Pattu, Dolanus, D. Buſtorffalkeiſer, Baſilenſis Bibl. conſerv., & D. Lud. de Steiger, Eq., Bernenſis Bibl. procurator.

(2) Quippe qui eadem manu & codicem ipſum & notas marginales ſupradictas ſcripſiſſe videtur.

(3) In quodam enim pergameneo *ungulo* annexo, de quo infra ſermo eſt, & qui aliquot verſus — ultimos nempe — *Rhythmi* cujuſdam *Pontificalis* continet, rhythmus iſte cum Eugenio III papa finitur. Librarius autem verſibus ſupradictis, ex ungulo in magnum codicem tranſlatis, xij

Digitized by Google

clariſſime exaratus, quæ ſequuntur complectitur opuſcula :

(*a*) f. 1 r. col. 1 — f. 2 r. col. 1.
Gregorii papæ *Prologus & Index* XL. *Homeliarum* ad Secundinum Tauromenitanum Epiſcopum.
(b) f. 2 r. col. 2.
Fratris Godefridi, *Hoſpitalis Magiſtri, ad fr. M., Hoſp. in Ungaria priori, de Bello Sacro a. d.* MCXCIII *geſto, Epiſtola* (1).
(c) f. 3 r. col. 1 — f. 42 r. col. 1.
Ricardi S. Victoris *Liber I de Somnio Nabuchodonoſor.*
(d) f. 42 r. col. 1 — f. 71 v. col. 2.
Ejuſdem Ricardi *Liber II de Somnio Nabuchodonoſor.*
(e) f. 72 r. col. 1 — f. 103 r. col. 2.
Ejuſdem Ricardi *Tractatus ſuper quoſdam Pſalmos.*
(f) f. 103 r. col. 1 — f. 104 r. col. 2.
Alphabetum græco-latino-hebraico-chaldaico-ruthenicum.
(g) f. 104 v. col. 1 — f. 107 v. col. 1.
Diaconi Quod-vult-D. *ad S. Auguſtinum Epiſtola*, — S. Auguſtini *Reſponſum*, — Diaconi *Reſcriptum.*
(h) f. 107 v. col. 1 — f. 120 v. col. 2.
S. Auguſtini *Liber de Hæreſibus.*
(k) f. 120 v. col. 2 — f. 124 v. col. 2.
Ejuſdem *de Deffinitione dogmatum eccleſiaſticorum.*
(l) f. 124 v. col. 2 — f. 141 r. col. 2.
Magiſtri Gandulphi *Flores ſententiarum.*
(m) f. 141 r. col. 2.
Verſus vij de Sacramento.
(n) f. 141 r. col. 2 — f. 142 r. col. 1.
Verſifice (ſic) *de Pontificibus Romanæ Sedis* a Petro ad Cœleſtinum III (Hexam. CXXXVj.)

Inc. : « Si vis Pontifices Romanæ diſcere ſedis...
Exp.: « Tertius hinc Clemens Cœleſtinuſque locantur,
« Heinricus ſextus a quo ſumpſit diadema. »

verſus, feriem ad Cœleſtinum uſque papam III^m continuantes, addidit, eamdem certe, ſi ipſe Innocentio III° ſuperſuiſſet, ultra prolaturus.

(1) Cf. *Chron. Aquicinctin.* ap. *SS. RR. Gallic.*, XVII, p. 546.

Digitized by Google

(o) f. 143 r. col. 1 — f. 149 r. col. 2.
Rhythmus noſter ſub titulo : RITHMUS DE EXPEDITIONE JEROSOLIMITANA.

(p) f. 150 r. col. 1 — f. 154 r. col. 1.
Matthiæ apoſtoli paſſio, vita & actus, ex hebraïco verſa ab Ambroſio Anſperto.

(q) f. 154 r. col. 2 — f. 164 r. col. 2.
Qualiter Treverim venerit Matthias apoſtolus & corpus ejus qualiter inventum ſit anno MCXXVII, *& de miraculis ejus.*

Ad ſummam, huic codici pro interioribus plagulis (gall. *gardes*) ſunt quatuor duplicia folia quæ ipſa extracta eſſe videntur ex altero codice *quaternione*, quondam diſcerpto, ut ad magnum codicem illum compaginandum proficerent; in quo autem infra amplius elaborabimus.

Ante omnia nobis ſit curæ exemplum Rhythmi noſtri, quod in foliis cxliij-cxlix magni codicis comprehenditur. Cujus exempli litterulæ compoſitæ & claræ ſunt; titulus & capitales litteræ, rubricæ. Scriptum autem, nihilo ſtrophas ſecernente, dividitur in columnas quæ binos & tricenos verſus complectuntur : quæque pagina binas continet columnas. Quod ſcriptum nobis præbet Rhythmum qualem in vulgus protulit J. Herold; at inſuper hic multa ſunt addita, emendata, varieque ſcripta, quæ magnum habent momentum, & de quibus infra dicemus.

Adde quod exemplum illud non amplectitur parvos capitum titulos a J. Herold inſertos, & deſunt etiam xvij ſtrophæ, ſcilicet :

1° Strophæ 71-73, 213-224, 79-80, 83, 106-107.
2° Decem ultimæ ſtrophæ, a verſu 849 ad verſum 896.

Digitized by Google

De fragmentis codici Babenbergenſi annexis.

Nunc de foliis iv, magno Babenbergenſi Codici annexis, dicendum eſt, ex quibus nempe duo Codicis tegminibus affixa, nil niſi in anteriore tegmine *Orationes* vacuas, in poſteriore autem *Eccleſiaſticum* quemdam *Ordinem*, continent. Sed duo alia, quæ, pergameneo quodam ungulo addito, Codici pro plagulis adjecta ſunt, ex diſcerpto alio, ut ſupra dictum eſt, manuſcripto quaternione extracta eſſe videntur. Quod manuſcriptum, vacillantibus litteris inſcite (ut quædam marginis annotatiuncula declarat « *prava ſcriptura* ») exaratum, magno Codice certe antiquius erat, non tamen maximo temporis interjacente intervallo : hoc autem exemplare uſus eſt librarius qui magnum codicem ſcripſit, & qui ſcriptum oculis propoſitum imitatione rurſus expreſſit, verbis tantum aliquot tranſpoſitis.

Folia autem oculis inſpicienti patet : 1° codicem diſcerptum, *eadem eodem ordine diſpoſita*, ac magnum, continuiſſe ; 2° hæcce tantum in fragmentis ſupereſſe :

Ungulus.	f. 1 r. v.	
Plagula ant. magni codicis.	f. 2 r. v.	*Flores ſententiarum* Mag. Gandulphi.
	f. 3 r. v.	
Ungulus.	f. 4 v.	
	f. 4 v. — *Rhythmus Pontificalis.*	
Plagula poſt. magni codicis.	f. 5 r. col. 1 — *Rhythmi Acconenſis.* v. 1-52.	
	f. 5 r. col. 1 — v. col. 1 — *Ejuſd.* v. 59-156 (ſed fere ad radicem cæſi).	
	f. 5 v. col. 2 — *Ejuſd.* v. 157-212.	
	f. 7 r. col. 1 — v. col. 2 — *Ejuſd.* v. 445-660.	

Rhythmus igitur noſter quatuor integra folia occupabat, e quibus primum & tertium, inter ſe conjuncta, tantum ſuperſunt. Singula vero folia, in columnas bi-

Digitized by Google

pertita, necnon in tergo ſcripta, vicenos quaternos & ducenos verſus comprehendebant (ſenos & quinquagenos verſus in quaque columna) (1) ita ut quartum folium diſcerpti codicis, apte eſſet exiturum per verſum 848 qui ultimus quoque exſtat in magni codicis exemplare. Quare merito opinaberis nullum aliud folium librario præ manu fuiſſe, & tertium folium (quod ſane continebat in fronte hos quadraginta verſus qui, a J. Herold prolati, in magno codice deſunt) jam amiſſum eſſe tum quum magni codicis exemplar conficeretur. Sic redditur ratio cur quædam maximi momenti in præcipuo codice deſiderentur.

Ultima, quæ multum habet difficultatis, quæſtio de fragmento illo oritur. Haud dubium eſt quin, intermiſſa haud ſemel ceſſatione, ſcriptum fuerit eadem quidem manu, ſed eodem neque calamo, neque atramento exaratum. Principio ſunt quædam emendata cum atramento eodem quo inficitur pars extrema operis. Quæ autem fuerunt correcta ad auctorem certe, non ad librarium pertinent. Eſt-ne illud exemplar ipſum manu vel de dicto Rhythmologi ſcriptum? Inſpectis ſimulacris quæ nunc præbemus, viri magis idonei, ad propoſitam quæſtionem reſpondere poterunt.

De codice Orielano.

Præter Babenbergenſe manuſcriptum, extat etiam poematis fragmentum in codice quodam membranaceo Bibliothecæ Collegii Orielani Oxonienſis ($n^o \frac{851}{2}$ *fol. Vet. Catal.*) (2) (*n° II fol. Nov. Catal.*) (3) qui,

(1) Principes cujuſque columnæ verſus lectu difficilimi ſunt, quippe qui, a compaginationis vitio, in interioribus foliis magni codicis interpoſiti latent.

(2) Montfaucon, *Bibl. Bibliothecarum*, col. 1632. Pertz, *Archiv*, VII, 94. *Catal. mſſ. Angliæ & Hiberniæ*. (Oxon. 1697.) T. I, p. II, p. 27.

(3) Coxe, *Cod. mſſ. Coll. Oxonienſium*. Oxf. 1852, in-4°, Coll.

Digitized by Google

in folio majore, ff. clxxviij conſtat, litteriſque ad finem ſæculi XII pertinentibus, binis columnis nitidiſſime exaratus eſt: qui autem integer ſervatus, iſta complectitur opuſcula:

(a) Iſidori Hiſpalenſis *Etymologiarum Libri* XX, præviis Iſidori & Braulionis *epiſtolis mutuis*: f. 1 r. col. 1.

(b) Johannis Regis Indiæ *Epiſtola ad Emmanuelem Imperatorem. Conſtantinopol. de Imperio ſuo*: f. 184 r. col. 1.

(c) *Fabula de Caballo æneo Laterani poſito, ſine pelle cum coconia in capite; item, de ſtatuis omnium provinciarium cum tintinnabulis in Capitolio poſitis, & de templo Cybeles per Bonifacium, B. M. V. dedicato*: f. 186 v. col. 1.

(d) *Tetraſticha de Accone Urbe*: f. 187 r. col. 2.

Quod autem ultimum opuſculum noſtri fragmentum eſt poematis, quod, titulo quidem nullo, tribus columnis conſcriptum (videl. f. 187 r. col. 2, & v. col. 1 & 2) a verſu 729 incipit & 882 deſinit, ſtrophiſque tantum xxxviij & dimidia conſtat, in quibus nil ineſt aliud quam quod ad res ante Accon, appulſis ſemel Anglis, geſtas, pertinet. Litteræ capitales octo primorum verſuum deſunt; ſed ſingula tetraſticha ultimam litteram quatuor verſibus communem habent: rubrica nulla addita eſt, merus vero textus, ſimiliorque Babenbergenſi quam deperdito Hieronymiano codici.

III

QUI SIT RHYTHMI AUCTOR?

Quid ex opere ipſo deduci poſſit!

E Rhythmi codicibus qui ſuperſunt fere nihil amplius de Rhythmi ætate & auctore poſſe diſci, quam quod ab ipſa typis mandata editione colligatur, mani-

Oriel, p. 1. Unde in Collegii bibliothecam devenerit iſte codex plane ignotum eſt.

Digitized by Google

tantum appellationem præbeat, a librario ſane quodam præoccupatam ; nec aliud ſcire nobis datur, niſi (ob ipſam codicis Orielani antiquitatem) poema ante ſæculum tertium decimum conditum & exſcriptum fuiſſe. Opus præterea paulo attentius perlegenti, de illius auctore haud immerito concludantur : neque ex Gallia eum fuiſſe oriundum, neque natum in Palæſtina, quo ſe anno tantum MCLXXXIX (menſe ſeptembri) perveniſſe declarat. Quum vero multa ſigillatim de Italis, de Verona & Ferraria (v. 224) exſequatur, plane apparet eum Italia oriundum fuiſſe ; & judicia de eadem Verona, de Imperatore Friderico & de Germanis (v. 261, 289, 345, 540), eum in partibus Cæſareis ſtetiſſe demonſtrant. Patet etiam illum rebus narratis oculatum teſtem adfuiſſe, & Acconis præſertim obſidioni, a die ſept. xxiij anno MCLXXXIX, qua Conradus de Monteferrato advenerat, uſque ad oppugnatam urbem, interfuiſſe. Conditum autem eſſe ab eo poema veriſimile eſt, obſidione jam ad finem vergente ; neque enim ſcripſerat per totam obſidionis diuturnitatem, ſiquidem attendimus ad v. 156, quo ipſe ait ſe primo non ita promptum fuiſſe ad fingenda carmina.

« Non mihi tunc ſomnia dictabat Parnaſſus. »

Suſpicari haud abſurdum narrationem ab eo priorem factam eſſe, ad diem xj menſis Julii ann. MCXCI tantum productam, qua die tradita urbs erat : quo etiam tempore codex Babenbergenſis deſinit ; poſtea vero *ſtrophas* duodecim ultimas ceteris acceſſiſſe, quibus narratur ſtrages Sarracenorum obſidum, a Ricardo Cœur-de-Lion edita. Hoc vero utique opinari fas eſt, ipſo menſe Auguſto MCXCI, ante diem ejuſdem menſis xx,

Digitized by Google

qua Turcorum obſides a Ricardo mortis damnati ſunt, conditum fuiſſe Rhythmum.

Quæ fuerit Johannis Herold opinio!

Auctoris quidem illius, ex Italia profecti, urbiſque obſeſſæ teſtis, nomen, de quo tacent Babenbergenſis & Oxonienſis codices, Herold & Poyſſenot ex amiſſo Hieronymiano codice in lucem protulerunt. De quo talia memorat *Continuati Belli Sacri* princeps editio :

I° Ad titulum univerſum accedit :

« *Adjecimus de expugnatione urbis Ptolemaïdos* ***Monachi Flo-*** « ***rentini*** Archiepiſcopi *Acconenſis Rhythmum.* »

II° In epiſtola Heroldi ad Conradum Weſcher legimus :

« *Accipe igitur, Conrade, teſſeram hoſpitalem,* ***Monachi ſcilicet*** « ***Florentini,*** *Acconenſis olim* Archiepiſcopi, ***rhythmum.*** »

III° In poematis ipſius titulo :

« MONACHI FLORENTINI, ACCONENSIS EPISCOPI, DE RECUPERATA PTOLEMAIDE. »

IV° In *currente* qui dicitur titulo :

« DE EXPUG. ACCONE. MONACH. FLOREN. LIB. »

Quæ indicia ne mutata quidem fuerunt ab iis quorum opera editio poſterior prodiit anno MDLX, niſi quod mentio altera cum ipſa ad Conradum epiſtola ſublata eſt. Judicio igitur cum Philiberti Poyſſenot, tum Johannis Herold & Pantaleonis, poema ſcripſerat quidam *nomine* Monachus, Florentinus, & Acconenſis *archiepiſcopus*. Jac. Gretſer, qui, deſinente ſæculo XVI°, Johannis Herold librum uſurpavit, nullo modo verbum hoc : « *Monachus* » communis loco vocabuli habet, ſed proprium eſſe nomen arbitratur : « Exſtat, inquit, « opuſculum, rhythmis conſcriptum, de obſidione & « expugnatione Acconis, a Monacho, Florentino, qui « præſens omnia ſpectavit (1). »

(1) *Tomus Tertius de Sa Cruce*, t. III, p. 3028.

Digitized by Google

His tamen niſus, Michaud noſter non dubitavit Rhythmi auctorem appellare *Florentinum* quemdam nomine, reipſa *monachum*, Acconenſem *epiſcopum* (1) de quo breve caput in ejus *Bibliothèque des Croiſades* legitur (2). Nullus autem videtur Acconenſis epiſcopus, ſive Florentini nomine, ſive pauciſſimis notis quas nobis de ſemetipſo tradidit Rhythmi auctor, poſſe deſignari. Ea enim ſeries eſt coævorum Acconenſium epiſcoporum:

Quonam laboraverit errore Michaud!

MCLX-MCLXXXIV. *Joſcius*, excipit *Guillelmum*.

MCLXXXIIII-VII. *Ruſinus*, pugna apud Tiberiadem occiſus (3).

MCLXXXVII-XC. *Anonymus*, incepta jam Acconis obſidione defunctus (4).

MCXC-MCC. *Theobaldus* (5), anno MCC functus (6).

MCC-MCCV. *Johannes II Faïete* (7), de Novioduno (8).

MCCV-XV. *Gualterus I*, de Florentia (9), anno MCCXII (10) fœdus inter Genuenſes ac Piſanos ferit.

(1) Michaud, *Hiſt. des Croiſades*, II, pp. 420-448.

(2) Id., *Bibliothèque des Croiſades*, III, pp. 319-330.

(3) *Chron. Rad. Coggeshale*, (Martène, *Amp. Coll.*, t. v., p. 812.)

(4) Rog. de Hoveden, ed. Savile, p. 685.

(5) Sebastiano Paoli, *Codice diplomatico del ſacro Ordine Geroſolimitano*, n° 79, p. 79. Cf. Dudik *Deutſche Ritterdordens Münz Sammlung*, p. 50.

(6) Rog. de Hoved., ed. Savile, p. 827, Cf. Baluze. *Ep. Inn. III.* p. 261, 397, 509, 599, & Greg. IX *Decretales*, l. III, t. 29, cap. 5.

(7) *Cronicque* de Robert de Clary (cod. mſ. Bib. Reg. Haunienſis, n° 48), f. 100, v. col. 2, & 118, r. col. 1.

(8) *Chronicon* Alberici, ad ann. 1202. Cf Le Quien, *Oriens Chriſtianus*, III, 1331.

(9) *Inſtrumentum Tranſlationis Brachii S. Philippi* (AA. SS^m. Boll. Maii, I, p. 15-17.) Ughellus (*Italia Sacra*, IV, *col.* 1098), pro Gualtero *Tedaldum* quemdam ponit, de quo nil compertum habemus.

(10) Ughellus, l. c. Cf. Baluze, *Ep. Inn.* III, lib. XV, ep. 164.

Digitized by Google

MCCXVI-XXVIII. *Jacobus* de Vitriaco (1).

MCCXXVIII-XXX. *Johannes III* de Pruvino (2).

MCCXXX-XLIX. *Radulphus* de Tornaco (3).

MCCXL-LIII. *Gualterus II* (4).

MCCLV-LXIII. *Florens*, ſive *Florentius*, Romæ anno MCCLV ſacratus, Acconem venit ann. MCCLVI, die xxvj menſis Junii (5); Arelatenſis archiepiſcopus eligitur ann. MCCLX; obit ann. MCCLXVI, die xxvij menſis Maii (6).

Clarum ita eſt unum modo epiſcopum obſidioni interfuiſſe, qui potiſſimum, ea nondum finita, occubuerit; ex ceteris vero nullum Florentini nomine appellatum eſſe; ultimumque, dictum Florentem, in Terram Sanctam annis modo LXVI poſt (diuque codice Orielano jam conſcripto) advectum, juvenem admodum futurum fuiſſe anno MCXC, ut qui jam tunc temporis clericus Acconis exſtitiſſet.

Auctor eſt Haymarus Monachus.

Deſperandum igitur, neque ultra utendum indiciis quæ ab amiſſo Hieronymiano codice deſumpta ſunt, utpote a Johanne Herold & Philiberto Poyſſenot corruptis, & poema tanquam ab Anonymo conſcriptum habebimus?

Imo, Rhythmi auctor pro certo exiſtimandus eſt (quod etiam probandum ſuſcipimus) non ſane Acconenſis epiſcopus, ſed *Haymarus Monachus, de Florentia, archiepiſcopus Cæſarienſis, poſtea patriarcha Hieroſolymitanus*, quem coævus quidam chronographus (7) vocat

(1) Le Quien, *Or. Chriſt.*, l. c.

(2) Le Quien, *Or. Chriſt.*, l. c.

(3) Le Quien, *Or. Chriſt.* Cf. Seb. Paoli, n° 217.

(4) Seb. Paoli, n° 219.

(5) *Cont. Gall.* Guill. Tyrii, l. xxxiv, ch. 3. (R. des Hiſt. des Croiſ., II, p. 442.)

(6) *Gallia Chriſtiana*, I, p. 570.

(7) Guido de Bazochiis, apud Alberici Novimonaſterienſis *Chronicon*, ad ann. 1154, (ed. Leibn. Hanov. 1698, in-4°, p. 324.)

Digitized by Google

« Monachum Tuſcum » & de quo non deſunt nobis permulta in tempus illud congruentis hiſtoriæ documenta. Probari enim *a priori* poteſt patriarchæ illius nomen, cum indiciis, in amiſſi codicis Hieronymiani titulo quondam exſtantibus, plane convenire. Ut nos quidem arbitramur, titulus ille non « *de recuperata Ptolemaïde* » inſcriptus erat, quæ vocabula nuſquam in toto poemate reperias ; ſed hac ratione, qua ad cujuſque folii caput, in mandata typis editione, uno tantum forſan ſublato verbo, appoſitum legimus :

DE EXPUG. ACCONE. [ARCHIEPISCOPI] MONACH. FLOREN. LIB.

Johannem Herold ac Philibertum Poyſſenot ſuſpicamur duo illa verba *Accone.*, & *Archiepiſcopi* invita conjunxiſſe, & ad totius operis titulum adhibuiſſe, qualem in prima *Continuationis* pagina, & in epiſtola ad Conradum Weſcher legimus; proprium autem poematis titulum cum vocabulo « *epiſcopi* » reſtitutum eſſe ab homine quolibet, errata religioſe emendante, cui compertum fuerit Acconis nunquam archiepiſcopos, ſemper vero epiſcopos exſtitiſſe. Hinc in errorem inductum eſſe noſtratem Michaud veriſimile eſt. Quod niſi hac ratione titulum a Johanne Herold & Philiberto Poyſſenot editum explanemus, ne tamen abſit interpretatio, licet opinari vocabula iſta « *Archiepiſcopus Acconenſis*, » ab Hieronymiano codice poſt nomen Monachi poſita, non ſine cauſa quadam fuiſſe addita : forſan alluſiſſe ea ad Acconenſis Canonici dignitatem, qua antea ornatus fuiſſe videtur patriarcha, ut infra oſtendemus ; fortaſſe etiam ſignificatum ita eſſe, abſumpto epiſcopo *Anonymo*, de quo loquitur Rogerius de Ho-

Digitized by Google

veden, Monachum, quamvis archiepiſcopum, in crucigerorum caſtris, & intra obſidionis ſpatium, Acconenſis epiſcopi munere functum eſſe. Ita etiam fieri potuit, Hieronymiano codice poſt ann. MCCLX exſcripto (qua ætate Acconenſis diœceſis, verbo, ut reipſa jamdudum erat, cum Hieroſolymitani patriarchæ officio juncta eſt), ut librarius illum Monacho titulum tribuerit, qui, ad ejus tantum ſucceſſores attinens, ipſi tamen, ob domicilium Acconis ann. MCXC ſibi conſtitutum, ſcriptamque obſidionis hiſtoriam, ſufficienter potuit aſſignari. Hoc certe conſtat, quacunque ratione dirimatur controverſia, *vel falſo titulo inſcriptum eſſe codicem Hieronymianum, vel, ſi verum habeamus titulum, auctorem Rhythmi fuiſſe patriarcham Monachum, neque alium quemquam.* Sed quum duo ſint in manu chronographi, & hi quidem Florentini, quorum alter, Rigordanus Maleſpini (1), annis tantum LXXIX poſt Monachum obiit (MCCLXXXI), alter, Johannes Villani (2), annis ſexaginta poſt (MCCCXLVIII) ſcribebat, qui uterque in aliquo hiſtoriarum a ſe ſcriptarum capite documentum quoddam (3) contraxerunt, de quo infra dicemus (quod valde quidem cum ipſius patriarchæ tempore congruens, factiſque ad eum pertinentibus plenum), æque tamen ab utroque vocatur *Acconenſis Archiepiſcopus.* Appellat eum haud alia ratione Villani: «*Meſſer Mo-*« *naco di Firenze, Arciveſcovo d'Acri* (4).» Error igitur, ſi error habendus eſt, jam a ſæculo tertio decimo locum

(1) Rigordano Maleſpini, *Iſtoria Fiorentina*, cap. 64, (Muratori *SS. RR. Ital.*, VIII, p. 539)

(2) Giovanni Villani, *Iſtoria Fiorentina*, V, cap. 14, (Muratori *SS. RR. Ital.* XIII, p. 138.)

(3) *Inſtr. Tranſlationis Brachii S. Philippi AA. SS^m. Boll.* Maii. I, p. 15-17.)

(4) Prava eadem lectio in Italica Guillelmi Tyrii verſione, a Laurentio Florentino a. d. MCCCXLVII conſ-

Digitized by Google

obtinuiſſe reperitur, & jam tum plane confirmatur eumdem eſſe patriarcham Monachum, & florentinum illum Monachum, de quo Poyſſenot & Herold olim diſſerebant. Hoc tamen probandum nunc ſupereſſet, titulum a Johanne Herold & Philiberto Poyſſenot datum, neque a falſis indiciis, neque a librarii errore proficiſci; quum vero non jam liceat ad codicem ipſum confugere, quo novam hanc quæſtionem diſcutiamus, nihil reſtat, niſi ut plane demonſtremus Haymari Monachi perſonam cum ſingulis, quæ de ſe ipſo memoravit Rhythmologus, anonymus poematis ſcriptor, omnino congruere: quod quidem ipſius Monachi vita ſatis ſuperque demonſtrabit.

IV

VITA HAYMARI MONACHI

De Haymari Monachi vitæ fontibus.

E fontibus admodum variis hauriri poteſt Monachi vita, inter quos Guillelmus Tyrius, liberque dictus *Eſtoire de Eracles*, & Guidonis de Bazochiis, coævi auctoris, *Hiſtoria Hieroſolymitana* (1), necnon Ordinis Sancti Johannis Hieroſolymitani *Diplomatarium* (2), & *Sancti Sepulchri chartularium* (3). Fontium vero præcipuus eſt documentum illud de quo jam ſupra diximus, quod eo

cripta, reperitur : qui, in libri xx, cap. 1°, (a. d. MCLXVII), mentionem quamdam « Willelmi Acconenſis epiſcopi » recte primum tranſlatam (*Guglielmo veſcovo d'Acri*), ipſe, addita nota, adulterat (*Arciveſcovo d'Acri*). — (Cod. mſ., Bibl. Laur., Plut. LXI, n° 45), f. 186, v., col. 2.

(1) Cujus fragmenta tantum quædam in Alberici Novimonaſterienſis *Chronica* (ed. Leibnitz, Hanov., 1695, in-4°) ſuperſunt.

(2) Sebaſtiano Paoli, *Cod. Diplom. del Sacro Ordine Geroſolimitano.*

(3) *Cartulaire du Saint Sépulcre* (éd. de Rozière, Paris, 1847, in-4°).

Digitized by Google

ipso tempore conditum est, *Instrumentum* scilicet *translati Florentiam brachii B. Philippi Apostoli* (1), quod servatum est in « *l'Archivio dell' Opera secolare di S. Maria del Fiore* », Florentiæ, & reperitur in codice quodam membranaceo, in-4° quo continentur :

(*A*) *Passio S^a Reparatæ.*

(*B*) *Legendæ SS. Zenobii, Eugenii & Crescentii.*

(*C*) [Fol. 43 r°.] *Translatio Brachii S. Philippi* (In *Actis Sanctorum Bolland.* Maii, t. I, p. 15-17, typis edita).

Ex hoc autem documento quod *archetypon* habemus, a Rigordano Malespini & Johanne Villani, quæcunque de S^i Philippi reliquiis narrant, omnino desumpta sunt ; ejusque tempus notare haud arduum, quippe quum ipse auctor declaraverit se, jubente Johanne Florentiæ episcopo (MCCV-XXX) scribere, Gualterotto Acconis episcopatum obtinente (MCCI-XVI), vivente quidem cardinali Soffredo, qui (anno MCCXI) defunctus est, egressoque jam e Florentia Rudolpho de Capraia (MCCVII), urbis *Potestate :* quod igitur scriptum fuisse inter annos MCCVII & MCCXI, necesse est. Præmissus est prologus quo profitetur perscriptionis auctor illam se quam maxime ex indiciis a Regniero, Florentino, Sancti Sepulchri priore, datis, composuisse ; sequitur de ipsis reliquiis narratio, a Constantinopoli Solymas, & ab Hierosolyma Florentiam translatis, curante patriarcha Monacho, cujus vita singulariter narratur. Jam vero, a primis verbis, aperit auctor *Instrumenti* quid significaverit vocabulum *Monachus* : « Quidam clericus, inquit, nomine Monachus, ...

(1) Quod, primum cum ceteris Apostoli reliquiis Hierapoli ubi passus erat Philippus, servatum & dein Constantinopolim delatum, seorsum Hierusalem missum erat.

Digitized by Google

« qui, licet *vocaliter Monachus diceretur*, propter mo-
« rum honeſtatem & laudabilem converſationem, *rea-*
« *liter Monachus cernebatur...*, &c. »

Nomen igitur patrium vocabulo illo *Monachus* ſignificari, manifeſtum eſt; quod italici chronographi *Monaco* (1), & du Préau *Le Moyne* (2), interpretantur; dicitur vero *Moinnes* (3), ab anonymo illo coævo qui Guillelmum Tyrium gallice vertit; nomenque illud in eumdem errorem adducere ignaros potuit, ac nomen Petri *Lhermite*, viri primo Bello Sacro inſignis; multoſque reipſa decepit a ſæculo XIII° (4) uſque ad Michaud noſtrum, quamvis tale nomen haud ſemel in Paleſtina reperiatur, ſi ad illos *Monachos* (5), cives Tyrios, ſpectamus, neque in Italia rarius ſit quam in Gallia nomen *Lemoyne*. Ne loquamur de illo Johanne Monacho, qui « *Defenſorium Juris* » ſcripſit, Venetiæ, ſæculo quinto decimo, editum (6), neque de alio, qui, dictus *Monaco*, Albanus epiſcopus ſæculo tertio decimo exſtitit; aut de alio etiam, intra ſæculum quartum decimum epiſcopo Leſinenſi; vel de

De nomine Monachi.

(1) Horologgi (*Guil. Tyrii Verſ. Italica*), Ven., 1562, in-4°, p. 669, Cf. *Art de vérifier les dates*, I, p. 299. Ammirato, *Iſtorie Fiorentine*, Flor. 1647, fol. p. 62.

(2) Gabriel du Préau (*Guil. Tyrii Verſ. Gallica*), p. 565.

(3) « Leſlit de Ceſaire qui avait nom *Moinnes* » (*Guil. Tyr., Verſ. Gallica*, l. XXII, cap. 7), ſicut legitur in omnibus manuſcriptis Pariſienſibus, non vero *Moriſces*, prout prave legitur in impreſſo textu. (*Recueil des Hiſt. des Croiſades*, I, p. 1073.)

(4) In Lugdunenſi manuſcripto *Gallicæ Continuationis Guillelmi Tyrii* legitur : « Li chanoine dou « Sepulcre firent poſtulacion d'*un* « *moine* qui eſtoit arceveſques de « Ceſaire. » (*Recueil des Hiſt. des Croiſades*, II, p. 205, var. D.)

(5) Sebaſtiano Paoli, n°ˢ 23, 66, 166, 193, 209 & p. 182. Cf. Guill. Tyr., l. XII, cap. IX, l. XIV, cap. III. (*Hiſt. des Croiſ.*, I, p. 525, 610.)

(6) Hain, *Repert. Bibliog.* II, 424.

Digitized by Google

duobus aliis, insigni e Cusentia gente ortis & sæculo sexto decimo Marturanis (1) episcopis; neque de Laurentio de *Monacis*, summo Cretæ cancellario, qui *Venetianam Historiam* & carmen scripsit de *Carolo rege Hungariæ* (2), denique de theologis quinque qui in Italia sæculo septimo decimo viguerunt (3); nonne insuper Pisæ *Monachum* quemdam, Sardiniæ vicecomitem, ann. MCCXXXVIII florentem, videmus (4); Florentiæ etiam, ann. MCCLXIV *Monachum* quemdam *de Lambertis*, de parochia S. Andreæ (5); ann. MCCCXLII poetam Venturam *Monaco* (6); anno MCCCXLIII Bonaventuram *Monaco* (7), notarium; ann. MCCCLXVI, quemdam Nicolaum *Monaco* Dominii Cancellarium (8); anno MCCCLXIX Nicolaum *Monaco*, syndicum (9); gentemque demum ex illustrissimis in civitate, ac nomine *Monaci* (10) distinctam? Ex istane oriundus erat patriarcha, cujus nepos, ut infra dicetur, ab Henrico, comite Campaniæ, eques

(1) Ughellus, *Italia sacra*, ed. Coleti, IV, 287, VIII, 313, IX, 283.

(2) Montfaucon, *Bibl. Bibl.*, p. 482. Cf. Pottast, *Bibl. hist. Med. AEvi*, p, 414.

(3) *Cat. Ms. Bibl. Cæs. Paris*, ad vocem *Monaco*. Cf. *SS. RR. Gallic.* XXI, p. 353, 639, 664. Jöcher, *Allg. Gelehrte Lexicon*, III, p. 605, 607; Sander. *Bibl. Belgica*, I, 301; Le Long., *Biblioth. Hist. de la France*, n° 14080, I, p. 861.

(4) Lami, *Ecclesiæ Florentinæ monumenta*. Flor., 1759, fol., p. 477. Cf. *Librum Chartarum Genuensium*, pp. 208, 220, 237, 311, 1031, 1271, 1604.

(5) Lami, *Ecclesiæ Florentinæ monumenta*. p. 975, 977.

(6) Cod. Mf. Bibl. Laurentianæ Florentinæ; Plut. XIII, n° 38. Ammirato, I, p. 448.

(7) Gamurrini, *Famiglie della Toscana*, t. V, 353. Ammirato, *Istorie Fiorentine*, I, p. 382, 472.

(8) Ammirato, I, p. 654, 656, 692.

(9) Lami, *Ecclesiæ Florentinæ monumenta*, p. 460.

(10) Gamurrini II, 328. Erat quoque in urbe Udina nobilis quædam gens eodem nomine ornata. (Tettoni, *Teatro Araldico*, III, præf.)

Digitized by Google

factus eſt (1)? Hoc quidem affirmare non auſim; eum autem ait Rigordanus Maleſpini a domo dicta *Corbizzi* oriundum, quæ inter tres civitatis hujus (2) antiquiſſimas habebatur, nomine Corbizzi, Davizzi, & Altoviti, ſcutoque (3) Squarccialupi pariter inſignitas, & ab equitibus fabuloſis, Ricomano & Davizo Corbizzi, Caroli Magni ætate, ut fama erat, profectas (4). Prænomen vero patriarchæ a Gallico quodam anonymo Guillelmi Tyrii (5) continuatore exhibetur : nempe vocabatur *Heimer* (6), quod latine vertitur *Haymarus*, & ſæpe ita in S. Sepulchri Chartulario repetitur; Itali autem dicunt *Aimaro*, vel *Amerigo* (7). Nomen igitur Patriarchæ vulgari ſermone ſic completum habebatur : « *Amerigo Monaco dei Corbizzi.* »

(1) *Eſt. de Eracles*, xxvi, cap. 19. (R. des Hiſt. des Croiſ. II, p. 204.)

(2) Gamurrini, I, 447, III, 225. (*Genealogia della Fioreia*, cf. Verinum, *De Illuſtratione Urbis Florentiæ* (Paris. Eſtienne, 1583, in-fol.), p. 22.

Tres quoque venerunt proles ſub Othone [fecundo
Idem ſanguis erat, diſpar nec originis [author
Corbicus, & Thuſci decus Altovita leonis.
Quique ſua dextra fregit rapida ora lu- [porum
Unde inſigne Lupi nomenque accepit ab [illo.

(3) Argenteus lupus in atro (*gall.*), *de ſable à un loup raviſſant d'argent.* Vinc. Borghini, *de Familiis Florent.*, II, p. 40, 66. Santa Pietra, *Teſſeræ Gentilitiæ*, p. 177, 364. Monachi autem noſtri nulla ſuperſunt nec ſigilla nec monetæ.

(4) Gamurrini, l. c., Rigordano Maleſpini, ch. 53, (Muratori *SS. RR. Ital.*, VII, p. 917.)

(5) Lugdun. Manuſcriptum jam memoratum quod ſub titulo « Variante D » *Gallicæ Guill. Tyrii Continuationi* ſubjungitur in *Recueil des Hiſtoires des Croiſades*, t. II, 242.

(6) Idem nomen *Haymer*, Cæſarienſi alii archiepiſcopo, Erneſio ſcilicet, ex Conſtantinopoli cum regina Maria Comnena & Brachio S^i Philippi a. d. MCLXVII redeunti, a Balduino Avennenſi datum eſſe comperimus. *Baudouin d'Aveſnes*, c. 164.) (Codd. mmff. Bibl. Cæſ. Par.; St G., n° 84, f. 217 & 660, f. 230.)

(7) Sic Laurentius Florentinus eodem ac Balduinus Avennenſis errore laborans, Erneſium eumdem in eodem loco appellat. (Cod. mſ. Bibl. Laurent.; Plut. LXI, n° 44, f. 186.)

Digitized by Google

Haymari Monachi initia.

Si quidem anonymo *Inſtrumenti* auctori fidem aliquam adhibemus, Haymarus ille Monachus, Florentia oriundus, magiſter erat, necnon clericus, & forſan canonicus in Florentina S. Joh. Baptiſtæ Eccleſia ; virque ab eo valde doctus habetur : « Hic, inquit, a « primo juventutis flore fuit liberalibus artibus erudi- « tus, & poſtmodum in Sacræ Scripturæ myſteriis, jure « canonico & phyſicali ſcientia præpollebat. » Regnante porro Imperatore Manuele (ann. MCXLIII-MCLXXXIII), Hieroſolymam religionis cauſa migravit (1) ; necnon fieri potuit ut, paulo poſt adventum, canonicus Acconenſis eccleſiæ ſanctæ Cruci dicatæ (2) eligeretur, ſimulque, a patriarcha Hieroſolymitano, Amalrico de Neſle, Sancti Sepulchri cancellarius nominaretur (3). Jam quidem anno MCLXVIII occurrit *Amalricus* quidam, cancellarius (4), teſtis aſſumptus de duobus decretis quibus patriarcha eccleſiis Neapolis & S. Nicolai ad Joppem, extra muros, peculiaria jura donabat. Hunc fuiſſe noſtrum Monachum non plane certum eſt ; imo Amalricus iſte Monachum proxime præiiſſe videtur, quo ann. MCLVIII defuncto, poſt aliquod intervallum (5), anno videlicet MCLXX, noſter munus ingreſſus eſt. Monachum autem privilegia omnia ab Amalrico patriarcha, poſt annum MCLXX conceſſa vel confirmata, preſcripſiſſe certum eſt ; ceterum, quæ ex iſtis

(1) Forſan ex Conſtantinopoli, cum Cæſarienſi archiepiſcopi Erneſio & Odone de S Amando : unde & Balduini Avennenſis ſupra memoratus error, & in poſterum vivida Monachi de reliquiis S. Philippi cura.

(2) Seb. Paoli, n° 59, t. 1, p. 59.

(3) « Quare patriarcha Hieroſo- « lymitanus illum in ſuum elegerat « cancellarium. « (*Inſt. tranſl. Brach. S. Philippi*, l. c.)

(4) *Chart. S. Sepulchri*, n°ˢ 160, 161, p. 289.

(5) Privilegium enim ab Amalrico, anno MCLXIX, canonicis S. Se-

Digitized by Google

uſque ad nos pervenerunt, omnia ſubſcripſit: pactioni enim anno MCLXXI inter Bernardum, epiſcopum Lyddæ, ac Petrum, priorem S. Sepulchri, factæ (1), videmus adfuiſſe « *Magiſtrum Monachum, Domini Patriarchæ Cancellarium* », qui unus e ſequeſtris, inter epiſcopum & priorem interpoſitis, erat. Eumdem eodem iterum titulo inſignitum reperimus, teſtiſque munere fungentem, primo in arbitratu (2) inter S. Sepulchri canonicos, & monachos « de Latina », deinde de facta inter Bernardum, priorem Eccleſiæ Aſcenſionis, & Equites Hoſpitalis, mutatione (3), quibus actis adfuit Guillelmus, epiſcopus Acconenſis (ſept. MCLVII—jan. MCLXXI) (4), ob eam cauſam inter annos MCLXVII-LXXI ponendis. Anno denique MCLXXVII condonationem aliquam Amalrici patriarchæ perſcribit (5). Reſtant acta, quæ ab Amalrico patriarcha non manifeſto profecta nec a Monacho ſubſcripta, *in præſentia* tamen *D^ni Patriarchæ & cleri Hieroſolymitani* confecta eſſe declarantur (6): iis quoque noſtrum adfuiſſe, ſuſpicari non foret abſurdum : quocirca eum conventui cuidam cum Amalrico

pulchri conceſſum, (*Chart. S. Sepulchri*, n° 167, p. 301.) quum anteriora Amalricus, poſteriora autem Monachus, nullus cancellarius ſubſcribit.

(1) *Chart. S. Sepulchri*, n° 181, p. 322.

(2) *Chart. S. Sepulchri*, n° 143, p. 261.

(3) Sebaſt. Paoli, n° 188, t. 1, p. 234. Quod alterum inſtrumentum poſt prius ponendum eſſe videtur, quippe cui Bernardus, Lyddenſis epiſcopus (1169-1178), teſtis adſit.

(4) Guillelmus enim, ipſo anno 1171, menſe januario, cum Amalrico rege Palæſtinam reliquit, Conſtantinopolim iturus atque inde nunquam reverſurus.

(5) *Chart. S. Sepulchri*, n° 168, pp. 305-307.

(6) Hic acta præterimus, quæ iſtam tantum mentionem ferunt : « *exiſtente Amalrico patriarcha* » quæ invenies in Seb. Paoli, n°s 45, 46, 63, 64, 164, 169, 200 (pp. 46, 47, 63, 64, 207, 212, 243), & in *Chartulario S. Sepulchri*, n° 124, 181, pp. 129, 213.

Digitized by Google

interfuiſſe arbitramur, in quo, a. D. MCLXIX, Hoſpitalarii milites, de depoſitione Mag. Gisberti d'Aſſailly, conſulerunt (1) : necnon acto, quo Henricus Leo, dux Saxoniæ, dum Hieroſolymarum moraretur, anno MCLXXII Sm Sepulchrum diverſis donavit divitiis (2); donationi denique cuidam, quam Petrus prior Si Sepulchri, fratribus Ordinis Ciſtercienſis militaribus, a. d. MCLXXVIII (ſept. viij) conceſſit (3). Quæ Cancellarii munia obivit ad annum uſque MCLXXXI, cunctis valde approbantibus : « ejus providentia, ſedes patriar- « chalis honeſtius regebatur (4). »

Maymarus Monachus, Cæſarienſis Archiepiſcopus eligitur.

Anno ſalutis MCLXXX, Eraclius, Cæſarienſis archiepiſcopus, cujus adeo fœda fama fuit ut de eo publice diceretur : « Sub Eraclio amittendam eſſe crucem, ſi- « cut ſub Heraclio imperatore recuperata fuerat (5) » patriarcha Hieroſolymitanus eligitur. Capitulum tunc Cæſarienſe, poſtquam tempus aliquod vacaſſet Eccleſia, Monachum Archiepiſcopum elegit (6), qui tamen Cancellarii munus ſimul videtur retinuiſſe (7). Jam ab anno MCLXXXI, priuſquam vel a Summo Pontifice confirmatus fuiſſet, Monachus, ſimul ac Bethleemenſis

(1) Seb. Paoli, n° 186, p. 229.

(2) *Origines Guelphicæ*, III, p. 518, v., p. 18; huic ſoli inſtrumento ſigillum pendet Amalrici : unde enim Paoli id quod ſub n° 35, in tabulis ſuis æneis inſerit, exprompſit, plane ignoramus.

(3) Seb. Paoli, n° 205, p. 247.

(4) *Inſt. Tranſl.* l. c.

(5) *Eſt. de Eracles*, l. XXIII, cap. 38. (Hiſt. des Croiſades, II, p. 57.) Marinus Sanutus, *Secr. Fid. crucis*, l. III, p. vi, cap. 24. (Bongars, II, p. 172.) Quæ fama adeo in vulgi ſermonibus crevit, ut paulo poſt coævi gallici poetæ eumdem Eraclium Godefrido de Bullione venenum impinxiſſe finxerint. Cf. *Roman de Godefroy de Bouillon*, III, p. 83; *Eraclius*, ed. Maſſmann, p. 432.

(6) *Inſtr. Tranſl.*, l. c.

(7) Nullum enim cancellarium Eraclii privilegia ſubſcribentem invenimus, ſed tantum (ab anno jam MCLXXXI), *Alanum* quemdam *capellanum*.

Digitized by Google

epiſcopus, ob famam qua inter prudentiſſimos religioſiſſimoſque regni præſules jam tunc eminebat, eligitur (1) ut Antiocham eat, comes futurus regi & patriarchæ, qui diſcordias, inter Bohemundum III, Antiochiæ principem, & clerum ejus provinciæ, componendas ſuſceperant. Anno ſequenti (MCLXXXII, die xiij[a] novembris), Cæſaream redux, ibi teſtis adeſt actis duobus, quorum prius (2) edit rex Balduinus IV, dum Gualterio Cæſarienſi jus facit Equitibus Hoſpitalis vendendi Caſale de *Galilea* (3), in dominio Cæſarienſi ſitum; alterum (4) autem ipſe Gualterius ſcribit, venditionem hanc ſanciturus. Sequentibus quidem annis, de Monacho nihil certe videmus; hoc tamen ſuſpicari licet, eum, ut erat Cæſarienſis Archiepiſcopus, jam regni rebus interfuiſſe, & conciliis aſſediſſe quæ tunc habita ſunt: ei nempe quod ann. MCLXXXIII, menſe februario, Hieroſolymam coactum (5), ſubſidia ſtatuit extraordinaria, bello contra Salahadinum gerendo; anno deinde eodem (6), (nov.) quum Regni principes, quis Balduinum IV[m] fere jam moriturum excepturus foret ſanxerunt; nec non concilio adfuit, Acconis ann. MCLXXXIV acto, quo præſules ac barones fruſtra Balduinum IV & Guidonem de Luſignan reconciliandos ſuſcepere, decretumque eſt patriarcham Eraclium ad Occidentis principes mittendum, qui chriſtianorum opes auxilio

(1) Guil, Tyr., l. XXII, cap. 7. (Hiſt, des Croiſ., I, p. 1073.)

(2) Sebaſt. Paoli, n° 72, t. I, p. 72.

(3) Hodie, ut ſuſpicamur, *Genîn*, ſeu *Ginea*.

(4) Sebaſt. Paoli, n° 71, t. I, p. 71.

(5) « Subſequente februario, con- « venerunt Regni principes univerſi « apud Hieroſolymam, de rerum « ſtatu qui præſens erat conſilium « habituri. » Guil. Tyr, l. XXII, cap. 22. (Hiſt. des Croiſ., I, p. 1109)

(6) « Et devant ce que il (Balduin) « moruſt, manda il toz ſez homes, « que il veniſſent à lui en Jeruſa- « lem; & il vindrent tuit. » *Eſt. de*

flagitaret (1). Una vero inter plurimas Guillelmi Tyrii Continuationes, ea nempe cui titulus : *Eſtoire d'Outremer & de la naiſſance Salehadin* (2), nos omnino certos facit Monachum cœtui etiam alii adfuiſſe, qui Neapoli anno ſeq. (Sept. MCLXXXVI) habitus eſt, quum, mortuo in cunis rege Balduino V, mater ejus Sibylla, nullo reſpectu habito ſupremæ Balduini IV voluntatis, necdum, ut ita dicam, refrigeratis regii infantis cineribus, eo potiſſimum tempore, quo Tripolitanus comes, regni bajulus, præſuleſque ac barones de eligendo Balduini V ſucceſſore conſulerent, ſe mater, inquam, regnum ſibi palam conjugique adeptura, cum patruo Joſſelino de Courtenay, cum Raynaldo de Chatillon, Willelmo Marchione de Monteferrati, Eraclio Patriarcha, & Terrico Templi Magiſtro, intra Hieroſolymarum mœnia includeret. E codice igitur ſupra dicto diſcimus Sibyllam baronibus mandaviſſe ut Solymas convenirent vaſſalitii obſequio erga ipſam functuri; hos autem, conſcripta interceſſione, ſe illi obtemperaturos negaviſſe, donec abeſſet decretum ſummi Pontificis, Cæſariſque, & Galliæ ac Angliæ regum, quos Balduinus IV ſucceſſionis tradendæ arbitros inſtituiſſet. Monachum & duos a Ciſtercienſi ordine abbates, quibus commiſſa eſt interceſſio ad Sibyllam deferenda, comitati ſunt Johannes II de Belleſme, comes de Alençon, & Guillelmus le Queux,

Eracles, l. XXIII, cap. 6. (Hiſt. des Croiſ., II, p. 9.)

(1) « Il fiſt ſemondre illuec (Acre) « un grand parlement de toz les « prelaz & les barons... pour en- « voyer meſſaiges outremer. » *Eſt. de Eracles*, l. XXIII, cap. 1. (Hiſt. des Croiſ., I, p. 1110.)

(2) Codd. mmſſ. Bibl. Cæſ. Paris., n° 7188 $\frac{5}{3}$ (f. 348 r° & ſeq.) & n° $\frac{435}{1220}$ (f. 1 & ſeq.).

Digitized by Google

dominus S^i Bertini (1). Ubi vero Solymas devenere legati, omnia tantumnon peracta invenerunt: nempe Eraclius patriarcha, quem Sibyllæ mater ad hunc locum evexerat, se jam ad imponendum noxiis capitibus insigne regium accingebat; necnon Terricus, Summus Templi Magister, qui capitale odium adversus comitem Tripolitanum fovebat, ærarii, Sepulchro inclusi, cujus servandis clavibus præerat, aperuerat portam, & e coronis quæ ibi detinebantur, pulcherrimam Sibyllæ tradiderat. Patriarcham autem Monachus de baronum decretis certiorem fecit, minatusque illi provocationem ad Summum Pontificem, vetuit eum quidquam agere priusquam arbitri litem diremissent. Hic, quum archiepiscopi admonitionibus aurem præbere noluisset, quinetiam, exspectaturum se omnino negavisset, abierunt necessario legati, re infecta, patriarchæ responsum ad barones relaturi. Nec, quamvis omni ope huic cœpto resisteret, ulla ratione Rogerius de Molinis, Summus Hospitalis Magister, prohibere potuit quin, paucis post diebus, Sibylla palam solio potiretur (die veneris, sept. xix MCLXXXVI). Unde apparet, quanquam in hoc tempore commissa illi res non adeo bene succesſerat, quæ fuerit jam tum, apud regni proceres, Monachi nostri auctoritas. Imo sequenti anno, rex ipse Guido eum ad se cum ceteris Archiepiscopis vocavit, ut ab eo consilia illa, quæ Sibylla spreverat, flagitaret. Nempe in eo erat Terra Sancta, ut calamitate insigni obrueretur, quippe quum Salahadinus, baronum usus discordiis, regnum pararet invadere. Tum, periculo instante, novus rex Guido, confestim Hieroso-

(1) *Estoire de Eracles*, l. XXIII, cap. 17. (Hist. des Croiſ., II, p. 28.)

Digitized by Google

lymam (die xxx[a] mart. MCLXXXVII) totius regni Archiepiſcopos epiſcoposque (1), quid agendum eſſet conſulturos, advocat; veriſimile autem eſt Monachum, qui ſane, præcedenti anno, ex iis fuerat qui regi Guidoni Accone (2) morem publice geſſerant, huic iterum concilio aſſediſſe, quod quidem regem cum baronibus imprimiſque cum Tripolitano comite reconciliavit, nulla vero ratione iteratas aſſidue chriſtianorum clades antevenire potuit. Prælio ad Tiberiadem (xiij aprilis) profligatus captuſque, amiſit rex Guido Cæſaream circa diem xv jul. (3), Solymaſque die II octobris. Prælione illi adfuit Monachus, an Hieroſolymæ cum regina, & Johanne de Ibelino atque Eraclio patriarcha remanſerat? Nonne fieri potuit ut, hujus monitis obſecutus, ad flagitanda auxilia, paulo poſt Occidentem petierit, ſimul atque Valeniæ & Cabilonis epiſcopi Angliam ab Aymaro, Antiochiæ patriarcha (4), Guillelmuſque II, Tyrius archiepiſcopus ab Hieroſolymitano patriarcha (5) mitterentur? An potius, dimiſſo Hieroſolymæ concilio, Cæſaream regreſſus erat, unde

(1) « Lors oï dire le roi Gui que « Salahadin aſſembloit ſes oſt por « entrer en ſa terre... Si manda les « arceveſques, les eveſques, qu'ils « veniſſent à lui en Jeruſalem. « Quand ils furent venus, ſi lor « demanda conſeil qu'il feroit de « Salahadin qui aſſembloit ſes oſt « por venir ſus lui, &c., » *Eſt. de Eracles*, l. XXIII, c. 23. (Hiſt. des Croiſ., II, p. 36.)

(2) « Li rois fiſt ſemondre Bau- « douin d'Ybelin & les autres ba- « rons de venir tenir un parlement « à Acre, e ils vindrent. » *Eſtoire de Eracles*, XXIII, cap. 19. (Hiſt. des Croiſ., II, p. 33.)

(3) Bohadinus, *Vita Salahadini*, ed. Schultens, p. 71. Abulfarage, ed. Pococke, p. 273. Cf. Abulfeda, Ibn el-Athir (*Hiſtor. arabes des Croiſades*, pp. 60, 689.)

(4) Aimerici, Antiocheni patriarchæ, *Epiſtolæ ad Henricum regem Angliæ*, ap. Baron. *Ann. Eccleſ.*, ann. 1187, n° 5.

(5) Guillelmus II Provincialis, qui Guillelmum I Hiſtoricum proximus excepiſſe videtur (?).

Digitized by Google

mox, adventante Salahadino, qui paulo poſt, menſe ſcilicet julio ad finem vergente, urbem cepit incolaſque omnes trucidavit (1), profugeret? Hoc certe compertum habemus, eum jam menſe octobri Tyrum ceſſiſſe, ubi ſolemni cuidam adfuit acto, quo Hieroſolymitani regni barones Januenſibus libertatem commercii concedebant (2), atque paulo poſt a marchione Conrado de Monteferrato, nuper in auxilium appulſo, benigne acceptus & ejus conſiliis admiſſus eſt; ſtatim fere, atque eodem certe menſe videmus Marchionem, rogante Monacho, Piſanis, qui Archiepiſcopi tantumnon cives erant, commoda illis a Raymundo Tyri comite, conceſſa, a ſe ipſo ſancita (3), aliis inſuper additis privilegiis (4) condonare. Tunc vero Monachus, ait anonymus Inſtrumenti auctor, « patrimonio eccleſiaſ-« tico ſpoliatus ad propria rediit, & Florentiæ fuit « quaſi per biennium (5). » Inde, auditis chriſtianorum victoriis, quum ipſe, ſane egregia Clementis III[i] voce, quæ totam Italiam Terræ Sanctæ auxilio mittebat, commoveretur, redeundum ſibi eſſe in Palæſtinam decernit, Acconemque revertitur (6). Minime igitur du-

(1) Michael Syriacus (apud Petermann, *Beitr. z. d. Geſch. der Kreuzzüge aus Arm. Quellen*, p. 148), qui plane congruit cum *Epiſtola* quadam inedita Wilhelmi epiſcopi, *de Captione Hieruſalem* (Bibl. Univ. Haunienſis, cod. Arn.-Magnæanus, n° 261, in-4°.). Rad. de Coggheshale, *Chron. Terræ Sanctæ*, cap. 12 (Martène, Amp. Coll., v, p. 369), qui Cæſaream, a Saphadino, non autem a Salahadino captam fuiſſe aſſerit, in hoc loco cum arabicis chronographis minime congruit. Cf. Rogerium de Hoveden, ed. Savile, p. 560; Bened. Petroburg, ed. Hearne, p. 488.

(2) *Liber Jur. Reip. Genuenſis* (Monumenta Hiſt. Patriæ, p. 346, 347).

(3) Ughellus. *Italia ſacra*, III, col. 487. Cf. IV, col. 1097.

(4) Dal Borgo, *Diplomi Piſani*, p. 96.

(5) *Inſtrum. Tranſl.*, l. c.

(6) « Habuit propoſitum rever-« tendi, transfretavit domum & re-

Digitized by Google

bium eſt eum ibi, jam incepta obſidione, verſatum eſſe. Ceterum, obſidioni adfuiſſe Monachum, plane comprobatum eſt. Nempe, dum oppugnaretur Acco, defunctus eſt Gualterius II Grenier, dominus Cæſareæ (1), cujus teſtamento conſcribendo præfuit Monachus, ut manifeſtum eſt ex tabulis poſtea ſcriptis, quibus Juliana Grenier, ſoror Gualterii, & Cæſareæ domina, fratris teſtamentum, hodie quidem amiſſum, ratum habet (2) (xxiij oct. MCXCVII). Utrum, Accone a Chriſtianis recuperata, die xj Julii MCXCI, Cæſareaque a Ricardo Cœur de Lion, menſe ſept. ejuſdem anni ex integro inſtaurata (3), atque per fœdus cum Salahadino pactum (4) (x aug.-1 ſept. MCXCII), prioribus dominis reſtituta, Monachus etiam ſedem archiepiſcopalem rurſus occupaverit, necne, quamvis teſtimonio de hac re certo careamus, tamen dubium haud eſſe poteſt Cæſaream illum revertiſſe.

Haymarus Monachus patriarcha Hierosolymitanus eligitur, & cum Henrico, comite Campaniæ, contendit.

Interim, Eraclio patriarcha defuncto (5), munus patriarchale, quod nil jam niſi vana dignitas erat, ad plures viciſſim præſules delatum fuiſſe videtur: eliguntur

« diit Accon. » *Inſtr. Tranſl.* (AA. SS. Maii, I, p. 16.)

(1) « Gauthier fu occis ou recou- « vrer d'Acre. » *Lignaiges d'outremer*, cap. XIX bis (*Aſſiſes de Jéruſalem*, II, p. 456). Cf. Ducange, *Hiſt. des Princip. d'outremer* (Mſ. Bibl. Cæſ. Paris, n° $\frac{1224}{9491}$), qui Gualterium II, Julianæ fratrem, hic unum ac eumdem facit ac Gualterium III, Cypri comeſtabulum. Cf. Seb. Paoli, I, p. 453.

(2) Sebaſt. Paoli, n° 83, I, p. 89.

(3) Bened. Petroburg., ed. Hearne, p. 677. — Guill. Parvus, l. IV, cap. 23, ed. Engl. Hiſt. Soc., II, p. 70.

(4) Bern. Theſaur., ed. Guizot, p. 89.

(5) « A. D. 1191, dum Accon obſideretur » (Brompton, Bened. Petrob.), ſed rectius, urbe jam capta, « en cel temps que le conte « Henri tenoit la ſeignorie d'Acre. » *Man. Lugd.* (Hiſt. des Croiſ., II, p. 203, var. D.), quod cum *Itin. Ricardi*, l. I, cap. 63, ed. Stubbs, p. 121, conferas.

Digitized by Google

ſcilicet ex ordine : quidam nomine *Sulpitius ;* poſt hunc *Cyrillus*, Carmelis prior ; forſan inde Bethleemenſis epiſcopus, *Albertus I*, quem nonnulli eumdem ac Albertum II de Caſtelgauthier, bis ita hanc ſedem obtinentem, falſo putaverunt (1) ; deinde *Radulphus*, II aug. MCXCII « nuper electus », & in Joppe a Salahadino obſeſſus, poſteaque ut obſes retentus (2) ; denique, defuncto Radulpho (MCXCIII), *Michael de Corbeil*, Pariſienſis decanus. Ille demum tale munus acceperat, quum, menſe martis MCXCIV, Senonenſis archiepiſcopus deſignatus, patriarchæ officium, in longinqua regione exſequendum, repudiavit (3). Tunc vero, tot repulſis ſubinde acceptis, Sancti Sepulchri Canonicis placuit ſyrium præſulem indicare ; Cæſarienſem igitur archiepiſcopum, Monachum ſcilicet, propoſuerunt (4) ; quanquam nonnihil confirmandæ huic optioni obſtitit : nempe Campaniæ comes, Henricus, imperium tunc Hieroſolymitanum regebat, qui, nondum diademate palam ornatus nec regio nomine

(1) Le Quien, *Oriens chriſt.*, III, p. 1251. Sebaſt. Paoli, I, p. 130. *Art de vérifier les dates*, I, p. 297. *AA. SS. Boll.*, Maii III, p. LI. Apr., I, p. 769-802.

(2) *Itiner. Ricardi*, l. VI, cap. 13, ed. Stubbs, p. 403. Oliv. Scholaſt., *Hiſt. R. Terræ Sanctæ*, cap. 62. (Eccard, II, 1393.) Nicolaus Trivet, ed. Engl. Hiſt. Soc., p. 140. Sicardus Cremonenſis, ap. Muratori, VII, p. 618. *Roman de Richard-Cœur-de-Lion*, l. II, ch. 7, v. 7020, ed. Weber, p. 274.

(3) « Magiſter Michael, decanus « Pariſienſis, vir theologus & religio- « ſus, in Patriarcham Hieroſolymi- « tanum eſt electus, ſed, antequam « illud iter arriperet, factus eſt Se- « nonenſis archiepiſcopus. » (Alb. Novim. *Chronicon*, p. 403. (Cf. Baluze, *Miſcell.*, II, p. 242 ; Galfridi de Corlone, *Chron. Senonenſe*, f° 135 v°. (Hiſt. litt. de la France, XXI, p. 13.)

(4) *Inſtr. Tranſl.*, l. c. *Eſt. de Eracles*, XXVI, cap. 29. (Hiſt. des Croiſ., II, p. 203), var. D. Alb. Novim. *Chronicon*, ad ann. 1154. Theod. Pauli in *Patriarch. Hieroſol. Hiſt. Chronolog.*, ap. AA. SS. Boll. Maii III, p. XLI.

Digitized by Google

inſignitus, regiam tamen prærogativam ſibi vindicabat. Cui vivide reſiſtebat Amalricus de Luſignan, regis Guidonis frater, & regni Hieroſolymitani comeſtabilis : hunc fruſtra Henricus officio pellere tentaverat, illoque potiſſimum anno palam adverſus eum, de Piſanis, ſibi male, ei contra bene acceptis, bellum geſſerat (1). Quanam ratione Monachi electio illis principum litibus adeo immixta fuerit, ut aliquis ejus ætatis auctor perhibeat inde tantummodo diſcordias inter Henricum & Amalricum ortas, imo eam fuiſſe cauſam quæ hunc præcipiti fuga Cyprum petere coegerit (2), explanare nobis perdifficile videtur. Ita quidem (ut ſupra memoratum Guillelmi Tyrii gallice continuati Lugdunenſe nos docet manuſcriptum) ſe res habuit : Monachum Canonici tantum elegerant, neque Comitem de optione certiorem fecerant. Tunc vero, ſive quod Monachus cum Amalrico ſteterat, Piſaniſque favebat, quos ann. MCLXXXVII exceptione a Conrado conceſſa donaverat, ſive quod Henrico magis placebat præſul Gallicus quam Italus jamdudum Syriæ habitator, quidquid eſt, prærogativa ille regia uti voluit, quam infitiabantur canonici, tale jus ad privatum Acconis dominum, necdum inſignibus regiis ornatum, nulla ratione attinere profitentes. Vetere, ut videtur, ex more, primo mane eligendus erat patriarcha : nomina duo « ad aurem regis » proferebantur, cui, antequam adveſperaſceret, confirmanda vel recuſanda erat electio; « ita, ait chronographus, apoſtolos, Judæ ſucceſſorem « Matthiam eligentes, imitabantur canonici ; — rex

(1) Mas Latrie, *Hiſt. de Chypre*, I, 52.

(2) *Eſt. de Eracles.* (Hiſt. des Croiſades, p. 212, var. D.)

Digitized by Google

« autem ſortis vice fungebatur quæ inter Matthiam & « Joſephum judicavit (1). » Iratus ergo quod ſibi hoc jure uti non licuiſſet, Henricus arripi canonicos jubet, deinde objurgat eos, minaturque ſe illos in mare immerſurum, poſtremoque omnes in carcerem conjicit. Permagna fuit facinoris invidia : tum Joſcius, Tyri archiepiſcopus, ceterique regni principes, Henricum adeunt, docentque quantum ſcelus admiſerit, quantum ei periculum a curia Romana immineat, quam inſuper inimicitiam patriarchæ, poſtquam hic ſede potitus fuerit, in ſe contracturus ſit, orantque eum ut canonicos dimittat, & gratiam ſibi Monachi reconciliet. Quod conſilium comes ſecutus, ait continuati Guillelmi Tyrii auctor, pacem cum Monacho fecit, nepotemque patriarchæ, nomine Gratianum, equitis armis induit, dono inſuper datis caſali de Quafarbole (2), ad Acconem ſito, & quingentis byſantiis aureis. Canonici vero, quibus parum id erat, Romam ire, rem integram ad pontificem Cœleſtinum III deferre, qui comitem injuria egiſſe decrevit, optionemque canonicorum approbavit : hinc ad patriarcham pallium, ad comitem grave pontificis, quo intra juris fines cohiberetur, edictum (3), aliamque tandem chartam privilegia ſua

(1) Greg. IX, *Decretales*, l. I, t. 6, cap. 14. Cf. Bern. Theſaur., ed. Guizot, p. 81, & Armam. Muſtum, n° 677, f. 242, col. 2. Cf. quoque. *Eſt. de Eracles*, XXIII, cap. 38 (Hiſt. des Croiſades, II, p. 159), quæ hæc omnia de patriarchali electione, de Monacho ad Eraclium transferunt.

(2) *Quafarbole* (Kafer Bâl?), hodie forſan *Kefr Abilin*, ſuper viam quæ de Accone ad Hieroſolymam tendit, aut *Kefr Kabul*, oppidum, Acconem inter & Canam Galileæ ſitum (Robinſon, *Palæſtina*, II, p. 105 ; III, p. 88); ſed nequit eſſe *Kefr Ba'al*, quippe quod oppidulum juxta Byblon ſtat urbem. (Ritter, XVII, p. 568.)

(3) *Eſt. de Eracles* (R. des Hiſt.

Digitized by Google

confirmantem (1), reportaverunt. Ad hunc uſque locum nihil obſcuri invenimus in Monachi vitæ hiſtoria; ſed paulo infra, ipſe illius *Continuationis* auctor, eo quidem tempore quo ait ob electum Monachum litigaſſe Henricum & Amalricum, ibi potiſſimum aſſerit Henricum, non Amalricum, Monacho faviſſe (2). Primo quidem arbitrari liceat mendam hic eſſe librarii, qui, verſa vice, vocabula « *Conte Henry* » & « *Coneſtable Heimery* » mutaverit. Sed quum, tertio poſt anno, ex litteris Innocentii III, die XXIII decembr. MCXCVIII ſcriptis, & Monachum graviter increpantibus (3) (functus erat vita comes Henricus anno præcedenti), compertum habeamus ipſum patriarcham inimicitias aperte cum Joſcio, Tyri archiepiſcopo, exercuiſſe, qui Monachum tamen contra Henricum tutatus erat, quum illum Monachus prohibere voluiſſet ne Cyprum navigaret (4) nuptiaſque inter Amalricum & Iſabellam pararet, quibus hic ſolium Hieroſolymitanum conſcenderet (5); quum denique patriarcha ira in conjuges, nondum nuptos, ſicut decennio antea in Sybillam &

des Croiſ., II, p. 402-403, var. D). Greg. IX, *Decretales*, l. I, t. 6, cap. 14.

(1) *Chart. S. Sepulchri*, n° 128, p. 233.

(2) « Car enſi come l'on dit que « le conte Henri maintenoit Heïmer « qui eſtoit elit à patriarche, par « laquelle choſe le rey Heymeri ne « s'en parti mie dou reiaume à la « bone volonté du conte. » (*Eſt. de Eracles*, l. c.)

(3) Inn. III, *Epiſtolæ*, l. I, ep. 578; ed. Migne, t. p. 477.

(4) « Recepimus enim litteras « illas quas in derogationem famæ « venerabilis fratris noſtri Tyrenſis « epiſcopi edere, ac in quibus per- « ſonam ipſius turpiter depingere « voluiſti, quia non expetita a te « licentia navigarat Cyprum. » (*Epiſtola* ſupra citata.)

(5) « Cum idem archiepiſcopus... « Americum tunc Cypri regem il- « luſtrem, ad chariſſimæ in Chriſto « filiæ noſtræ Jeroſolymitanæ re- « ginæ conjugium, Jeroſolymitani- « que regni regimen, de conſilio « & voluntate fere totius chriſtiani « exercitus, evocaſſet. » (*Ead.*, ibid.)

Digitized by Google

Guidonem, detonaret, quid mirum ſi adeo bene inter ſe reconciliati ſint Monachus & comes Henricus (præſertim quum Piſanis hic ſatisfeciſſet) (1), ut ille Amalrici partes ſubito deſeruerit? Ita etiam plane intelligi poſſit qua ratione, defuncto Henrico, Monachus Amalricum, cujus beneficia oblitus eſſet amicitiamque repudiaſſet, uxorem ducere & regem fieri præ metu noluerit, omnique ope ac via prohibuerit. Ceterum veriſimile eſt Amalricum, cujus nuptiæ, ob arctiora cum uxore propinquitatis vincula, non ſine controverſia fieri poterant, quum eas cito celebrari, utilitatis ſuæ cauſa, cuperet, leges quaſlibet a Monacho dictas, quo hujus impetraret patrocinium, accepiſſe, amboſque ita inter ſe ſuiſſe reconciliatos. Utcumque eſt, dubio caret patriarcham ſua ſponte regem reginamque coronaſſe, obſtricto quidem Amalrico ad jusjurandum quod etiam nunc habemus in charta (2). Deſtitutus vero Tyri archiepiſcopus ad Summum Pontificem fruſtra querimonias detulit; nam Innocentii III[i] reſponſum, de quo ſupra diximus, ſero advenit, & ab hoc tempore, quod reſtat, videntur rex & patriarcha inter ſe amiciſſime conjuncti fuiſſe : nempe anno MCCI (menſe martio) (3), Amalricus Monachum ejuſque ſucceſſores caſali de Pendekio (4) in inſula Cypri donavit; a regina

(1) « Et le conte Henri... s'acorda « aux Piſans, & entrerent en Acre, « & lor donna le ban & le for. » *Cont. Guil. Tyr. manuſc.* (Bibl. Laur. Flor.; Plut. LXI, n° 10.) Cf. Mas Latrie, *Hiſt. de Chypre*, III, 596.

(2) *Chart. S. Sepulchri*, n° 154, p. 275.

(3) *Chart. S. Sepulchri*, n° 177, p. 316.

(4) Forte *Pendaïa* (*la Pendée*, in pago dicto *Morpho*, ad radicem montis *Pendaï* ſita), — aut *Pendakomo*, in territorio urbis *Limaſſol*. Vide Mas Latrie, *Conſtruction d'une carte de Chypre*. (Bibl. de l'Ecole des Chartes, V, IV, p. 31-39.)

Digitized by Google

autem Iſabella, Amalrici uxore, maximi pretii reliquias, quas olim reginæ Mariæ, Iſabellæ matri, imperator Manuel, avunculus ejus, in dotem contulerat, brachium ſcilicet S. Philippi apoſtoli, Hieroſolymam ita devectum a Conſtantinopoli, cujus poſtea tranſlatio in Florentiam, ſupra citata iſta nobis documenta de Monacho præbuit, dono Monachus accepit (1).

Monachus condendi Teutonicorum Equitum Ordinis particeps.

Quatenus vero Monachus, nova dignitate potitus, Sanctæ Terræ negotiis interfuerit, æſtimare, ſilentibus quæ nobis adhuc in manu erant documentis, non facile queamus. Quum enim (ut ſupra vidimus) Monachi, Cæſarienſis tantum archiepiſcopi, nomine tot chartæ obſignatæ ſint, ne unam quidem reperias patriarchæ ſigillo notatam; niſi forte ſcripturæ quædam, ad Terræ Sanctæ hiſtoriam vix pertinentes, nobis ſubveniant, quibus unum e præcipuis ejus vitæ geſtis patefit: Monachi ſcilicet in condendo Teutonicorum Equitum ordine (ann. MCXCVIII) conſortium.

Exſtabat Hieroſolymæ, jam ab anno MCXXVIII, Germanicum quoddam Hoſpitium, dictum Hoſpitale Fratrum Teutonicorum Sanctæ Mariæ in Hieruſalem. Quamvis obſcuræ ſint hujus inſtituti origo & natura, atque id exſtitiſſe non aliter compertum habeamus quam ſcripturis duabus, quarum altera in Jacobi Vitriacenſis *Hiſtoria Hieroſolymitana* (2), altera, multo recentior, in *Sancti Bertini Chronica* (3) reperitur, tamen arbitrari

(1) *Inſt. Tranſl.* (AA. SS^m. Maii I, p. 16.)

(2) Jacobus Vitriacenſis, *Hiſtor. Orientalis*, lib. I, cap. 66. (Bongars, I, p. 1084.) Cf. Marin. Sanut., *Secreta Fidel. Crucis*, l. III, pars VII, cap. 3. (Bongars, II, p. 178.)

(3) *Chronicon S. Bertini* (ap. Martène, Theſ. Anecdot., III, p. 626). Cf. Alberici Novim. *Chronicon*, ed. Leibnitz, p. 224.

Digitized by Google

licet Hoſpitale miniſtros habuiſſe ſacræ cujuſdam *confraternitatis* ſodales, quæ, pontificis Cœleſtini II (ann. MCXLIII) decreto (1) confirmata, uſque ad diem, quo captæ ſunt a Salahadino Solymæ permanſit. Illa, utrum tanta clade correpta evanuerit, an ſemina quædam ex ipſis ruinis reliquerit, unde natus ſit globus iſte novæ, de qua mox diſſeremus, ſocietatis, inter auctores ambigitur (2). A pleriſque tamen exiſtimatur, ea potiſſimum ætate qua obſideretur Accon (MCLXXXIX-MCXCI), omne jam prioris inſtituti veſtigium evanuiſſe (3); tunc autem Bremæ & Lubeci cives, qui Tyrum anno MCLXXXIX, duce Siebrando (4) quodam, Adolphum III comitem de Holſtein-Schowenburg (5) ſecuti, appulerant, ſe poſt ſubitum hujus diſceſſum (6), Danis & Friſonibus crucigeris, qui jam caſtra pro Accone obtinebant, ſocios addidiſſe; ibique eos, e fractis navibus ſuis, extra urbis mœnia juxtaque Sancti Nicolai eccleſiam, germanicum, ad tempus, hoſpitium ſtruxiſſe (7); eoſdem, favente duce Friderico de Sue-

(1) Gregorii IX *Epiſtola* (ap. Sebaſt. Paoli, I, p. 272), in qua hæc Cœleſtini, alteraque, nunc deperdita, Hadriani IV epiſtola, recenſentur.

(2) Cf. Voigt, *Geſch. Preuſſens* II, p. 10; Dudik, *Deutſche Ordens Münzſammlung*, p. 31 & ſeq.; *Notas* D. Töppen ad *Chronicon* Petri Dusburgenſis (SS. RR. Pruſſ., I. p. 26).

(3) Dudik, l. c.

(4) Regis Guidonis *Donatio* ap. SS. RR. Pruſſic., I, p. 221, not. 1.

(5) *Annales Hirſaugienſes*, p. 159. *Ann. Noveſienſes* ad ann. 1192. (Mart. Amp. Coll., IV, 565.)

(6) Helmold. *Chronica Slavorum*, l. IV, cap. 7, ed. Bangert, p. 139.

(7) *Exordium Ordinis Teut.*, *Zammelſches Chronik*, ap. Dudik, pp. 39, 56. Petr. Dusburg, *Chron. Pruſſiæ*, l. I, cap. 1; Nik. de Jeroſchin, *Kronicke von Prunzinlant*, v. 355 & ſeq.; *Fund. Monaſt. Olivæ* (SS. RR. Pruſſ. I, pp. 26, 307, 675). *Chron. v. d. Duyſtcher Oirden*, c. 39 (Matthæi, *Vet. AEvi Analecta*, V, p. 655). Parochi Sufelenſis *Chronica Slavica* (Lindenbrog, *SS. RR. Germ.*, p. 205). *Wendiſches Chronik*, ed. Grautoff, p. 438. Eghardus, apud Herm. Corner *Chron. Novell.* (Eccard,

Digitized by Google

via (1), qui, Acconem die VIII octob. MCXC advectus, ibidem, durante obſidione, die XX januar. MCXCI interiit, adjuvante etiam patriarcha Eraclio, qui, poſt ereptam chriſtianis Hieroſolymam, omni ope nitebatur ut præteritæ vitæ repenſaret errores, religioſa ſe quadam ſocietate conjunxiſſe, pontificis Clementis III edicto confirmata (VI febr. MCXCI) (2); hos deinde peregrinos capta urbe, Hoſpitium ſuum intra ipſa mœnia conſtituiſſe, ibique firmam obtinuiſſe ſedem, non ſine regis Hieroſolymitani Guidonis & Henrici Trecenſis (3) ampliſſima munificentia, quam Cœleſtini III edictum, die XXIJ decembr. ann. MCXCVI datum (4), comprobavit.

Illinc vix ortæ ſocietati confirmandæ jam tum profuit Monachus, recens patriarcha electus? & ſupra memoratum edictum a papa Cœleſtino III impetravit? Quod quidem arbitrari licet, ſi ad unum locum ſpectes, in Hollandica *Teutonici Ordinis Chronica* repertum (5). Sed veriſimilius eſt eum anno tantum ſequenti naſcentis ordinis rebus interfuiſſe, in eo potiſſimum tempore ac ſtatu quæ ab *Exordio Ordinis Teutonici*, in bibliotheca Vaticana nuper invento (6), diſcimus; Ger-

C. *Hiſt. Med. AEvi*, II, p. 793.) *Chronique* d'Hayton de Gorigos (Hiſt. Arméniens des Croiſ., I, p. 478.)

(1) Pet. Dusb., I, c.; *Chron. v. d. Duyſtcher Oirden*, cap. 42, p. 658.

(2) *Epiſt.* Clementis III, ap. Hennes, *Cod. Diplom. Sanctæ Mariæ Teut.*, I, p. 3.

(3) Dudik, pp. 49 & ſeq., & Töppen, *Ub. d. Anf. d. Deutſcher Ordens*, pp. 238-246, 276, ubi donationes in extenſo exſcriptæ ſunt.

(4) *Epiſt.* Cœleſt. III, ap. SS. RR. Pruſſ., I, p. 225.

(5) *Chronyck van der Duyſtcher Oirden*, c. 42 (V, p. 658): cujus ceterum, annis & nominibus ſemper adulteratis, non niſi cautiſſime utendum eſt.

(6) Cod. Mſ. bibl. Vatic. (Reg. Chriſt. n° $\frac{168}{1344}$) cum quadam ejuſdem verſione germanica (*Zammelches Chronik*) a Dudik, pp. 38-41, 55-57, edita & ſine verſione a Töp-

Digitized by Google

manorum nempe exercitus, Cœleſtini Tertii voce coactus, & imperatoris Henrici VI munificentia fretus, bipartito in Palæſtinam, anno MCXCVII, appulerat; altera pars, duce Conrado de Wittelſpach, archiepiſcopo Moguntino, primo vere advenerat; altera cui præerat imperii cancellarius, Conradus, epiſcopus Hildesheimenſis, menſe tantum ſeptembri applicuit. Bellum hoc, felicibus auſpiciis inceptum, miſere ceſſit, fruſtra oppugnato Thorone, & turpi Crucigerorum deſiit fuga (febr. MCXCVIII). Quum de Monacho ſileant omnia documenta e quibus hauriri poteſt illius expeditionis hiſtoria, ex illo contra monumento, quod ſupra diximus, explorate (1) percipimus Germanorum principes, antequam in Occidentem reverterentur, Accone, menſe martio anni MCXCVIII (2), ſolemne concilium, præſidente Monacho, habuiſſe, cui omnes adfuerunt Terræ Sanctæ præſules ac barones. Ab hoc cœtu deſtinatum erat ut religioſus etiam ac militaris ordo conſtitueretur, pro illa hoſpitali Germanorum ſocietate, ſponte ſua, dum obſideretur Accon, orta; quibus datum eſt nomen « Fratres domus Sanctæ « Mariæ Teutonicorum in Hieruſalem », quum ſperarent omnes olim fore ut caput ordinis in Sacram Urbem ipſam transferretur (3). Novo quidem ordini datæ ſunt regulæ, partim e Templi Equitum, partim ex Hoſpitalariorum legibus aſſumptæ (4); concilii autem decreta omnes qui aderant præſules ac proceres ſigillo

pen in *SS. RR. Pruſſ.*, I, p. 225 & ſeq.

(1) *Exordium*, ed. Dudik, p. 39.

(2) *Id., ibid.;* Dudik in codice ipſo annum legit MCXCV, quod merum librarii fuiſſe errorem, annumque MCXCVIII legendum eſſe optime probat Töppen, l. c.

(3) Cf. Dudik, p. 43.

(4) Quas regulas in Duellii *Miſcellaneis*, I, p. 11-96, invenies. Cf. Hennig, *Deutſchen Ordens Statuten*.

Digitized by Google

ſanxerunt (1). Hollandica autem illa *Chronica*, de qua ſupra memoravimus, patriarcham imprimis conſcribendas novi ordinis leges elaboraſſe refert (2), ejuſque litteris, ad pontificem ſcriptis, munitos (3), Romam migraſſe Wolferum, Patavienſem epiſcopum, pluresque alios legatos, quibus curam mandaverat concilium impetrandi a Cœleſtino III° decreti, novum ordinem confirmaturi (4). Quum legati Romam devenere, jam defunctus erat Cœleſtinus; qui autem ejus ſedem exceperat, Innocentius III, a ſe poſtulata privilegia (die xix febr. MCXCIX) (5) conceſſit, additis inſuper litteris, hodie quidem deperditis, quibus omnem curam exſequendi decreti, Summi Pontificis nomine, ad Monachum deferebat (6). Ille ineundam ſtatim dignitatem permiſit ordinis Magiſtro, jam prius electo, Henrico de Walpot (7), qui cum novis fratribus in verba ejus juravit, die xix novembr. MCXCIX (8), & a quo inſignis illa Pruſſicorum dominorum ſeries orta eſt.

Monachi cum Innocentio Tertio, papa, ſimultates.

Si tempus illud excipias, quo forte Monachus condendo in Terra Sancta ordini alienigeno interfuit, nihil jam de illo compertum habeamus, deficientibus, ut

(1) *Exordium & Zamm. Chron.*, ed. Dudik, pp. 40, 57. Cf. Pet. Duſburg, Nik. v. Jeroſchin, Herm. Corner, *Chron. v. d. Duyſtcher Oirden*, l. c., qui ſive in nominando Patriarcha, ſive in tempore notando, errant, ſed omnes ex eodem fonte, *Exordio* ſcilicet, defluunt.

(2) *Chron. v. d. Duyſt. Oird.*, c. 42, p. 657.

(3) Id., p. 658.

(4) *Exordium*, l. c. *Zammelſch. Chronik*, l. c. *Chr. v. d. Duyſtch. Oird.*, l. c.

(5) Inn. III, *Epiſt.*, l. 1, ep. 570, ed. Migne, I, col. 525.

(6) *Chr. v. d. Duyſt. Oird.*, c. 44, p. 661.

(7) De Henrico de Walpot, cf. Doll, *Die Familie Walpoden* (Mainz, 1831, in-8°); Töppen, *Anf. d. Deutſch Ord.*, l. c.; Bachem, *Chronol. der Hochmeiſter*, p. 14.

(8) *Chron. v. d. Duyſt. Oird.*, c. 45, p. 662a.

Digitized by Google

nuper diximus, documentis ab illo conſcriptis vel profectis; ſed licet ad Innocentii III[i] (1), papæ, epiſtolas confugere; quas ſi teſtimonio adhibeamus, ſpectantes ad verba quibus utitur Summus Pontifex, & ad ipſam litterarum ſcripturam, & ad permultas quibus repletæ ſunt querelas, effigiemque Eccleſiæ Palæſtinæ, defuncto Monacho, triſtiſſime depreſſæ, ab illo adumbratam (2); ſi præſertim conſideremus illos tum temporis, ad mutanda quæ recens per licentiam facta erant, & componendas provinciæ lites, Syriam inſolenter miſſos a Pontifice legatos, exiſtimare poſſimus Monachum miſere patriarchæ munus exſecutum eſſe, nedum virtuti ejus, ab anonymo Florentiæ ſcriptore adeo ornatæ (3), fidem tribuamus. Nec ſuſpicari quidem ita foret abſurdum Monachi partim culpa eveniſſe ut mutaretur Pontificum erga eccleſias Palæſtinæ voluntatem quæ, ad hoc uſque tempus valde liberæ, Romæ arbitrio magis pendere cœperunt. Primo quidem anno quo regnavit Innocentius III, non mala fuiſſe videtur inter Papam & patriarcham conſuetudo; namque januario menſe MCXCVIII (4) Monacho denuntiabat Innocentius ſe Sancti Petri cathedram conſcendiſſe; necnon profitebatur novus Pontifex ſe Terræ Sanctæ cauſam alacriter ſuſcepturum. Sed paulo poſt diſſentire cœperunt Monachus & Innocentius III: Monachus enim equitibus Hoſpitalis caſale Nephim (5) tribuerat, quod, eccleſiæ

(1) Ad annos tantum 1198-1199 & 1202, libro enim Epiſtolarum III° (ann. 1200) quartoque (ann. 1201) huc uſque nondum repertis.

(2) *Epiſt.* Inn. III, l. VIII, ep. 101, ap. Leop. Deliſle *Nov. Recenſionem* ineditam; cf. l. VI, ep. 132, ed. Migne, II, col. 148.

(3) *Inſtr. Tranſl.*, l. c.

(4) *Epiſt.* Inn. III, l. I, ep. 11, ed. Migne, I, col. 9.

(5) *Nephim*, caſtellum hodie dirutum, in promontorio Theuproſopo (Râs-esh-Schûkah) olim ſitum. Cf. Ritter *Erdkunde*, XVII, 610.

Digitized by Google

Tripolitanæ ſubjectum, ab illis reſtitui juſſit Pontifex (1). Conjici autem poteſt Tyri Archiepiſcopum, eumdem que regni cancellarium (2) & Tripolis metropolitanum, qui ſequenti anno judicandam litem habuit, eo rem, pro virile parte, adduxiſſe (3); certe conſtat, Monacho & Archiepiſcopo acerbe ita inter ſe altercantibus, litem ad aures Innocentii perveniſſe, qui ſive Monachum quaſi pro uno ex defuncti papæ, Cœleſtini nempe III, fautoribus aut ſaltem clientibus haberet, eumque proinde non magni faceret (4), ſive reipſa patriarcham deliquiſſe arbitraretur, ei gravem epiſtolam, de qua ſupra diximus, mittendo intervenit. Eodem tempore (III & V jan. MCXCIX), pontifex, ſuſcepta archiepiſcopi cauſa, qui videtur adverſarii juriſdictionem, ab eccleſia Tyria ſemper ægre toleratam (5), detrectare voluiſſe, duo crimina, jam dudum ſopita; ſuſcitat, quæ pridem, de ipſa Tyro, Papæ patriarchis objectaverant: alterum, ſcilicet, de primatu in metropolitanas Tyri Petræque eccleſias, de quo inter Hieroſolymitanos patriarchas & Antiochenam ſedem ambigebatur (quam ob rem explanandam dies Monacho

(1) *Epiſt.* Inn. III, l. I, ep. 73, ed. Migne, I, col. 64.

(2) Joſcius nempe, nec alius; quippe quum a. d. 1197, 2 nov., Amalricus rex Cypri quædam ei largitus ſit in inſula iſta (*Chart. S. Sophiæ*, n° 46, p. 143, Mſ. Bibl. Cæſ. Par., ſupp. lat., n° 10189; cf. Mas Latrie, *H. de Chypre*, II, 601), &, annis 1198 oct. & 1200 aug., regalis cancellarii officio etiamtum fungeretur (Seb. Paoli, I, pp. 235-287: *Deuſt. Ord. Centr. Archiv.*, in Königsberg, *Chartæ* n° 46-48), nec ipſe videatur obiiſſe ante ann. 1202, jan. Cf. *Fontes RR. Auſtr.*, XII, p. 425. Anno 1203 (aug. 12 & 16) quidam apparet C. Tyrenſis electus (*Epiſt.* Inn. III, l. VI, ep. 132, 134, ed. Migne, II, pp. 147-149).

(3) *Epiſt.* Inn. III, l. II, ep. 273. Ed. Migne, I, col. 836.

(4) De litibus Innocentium III inter & Cœleſtinum III, cf. Hurter, *Geſch. d. P. Innocent* III, I, p. 51.

(5) *Epiſt.* Inn. III, l. I, ep. 505. Ed. Migne, I, col. 466.

Digitized by Google

dictus est Romæ ante kal. Novembris, anno MCCI) (1); alterum vero, de jure clerum Tyrium præjudicandi, quod sibi vindicabant patriarchæ, Innocentius autem, scriptis ad Monachum litteris, vetuit ne unquam postea exercerent (2).

Haymarus Monachus cum Innocentio papa reconciliatur.

Ceteroquin obsecutus sane Monachus, amicitiam rursus cum Joscio archiepiscopo pactus est; aut verisimilius est, quia litem de jurisdictione, posthac revocatam, anno tantum MCCVI (3) dirimi videmus, Joscio tunc temporis forsan defuncto (4), aut saltem ex animo Innocentii III ejecto (5), causam controversiæ sublatam esse præcipuam inter Pontificem & patriarcham; quos, desinente anno MCXCIX, amicius inter se, si unam de juribus Capituli Sancti Sepulchri nondum remissiorem Innocentii ad Monachum epistolam (6) excipias, agere manifestum est.

Tunc enim, post bellum a Crucigeris Germanis anno MCXCVII, frustra obsesso Thorone, infeliciter gestum, Innocentius III, regni Hierosolymitani valde depressi misertus, novam in Europa inire prædicationem susceperat, quam ad perficiendam innumeras epistolas (7) ad principes clerumque totiusque orbis christianos destinaverat, quibus eos certiores faciebat duos a se legatos, Soffredum scilicet de Cajetanis & Petrum

(1) Cf. Inn. III. *Epistol.* ad Amalricum regem, ann. 1203, aug. 13, (*Epist.* Inn. III, VI, 132. Ed. Migne, II, col. 148.)

(2) *Epist.* Inn. III, l. I, ep. 505. Migne, I, col. 475.

(3) *Epist.* Inn. III, l. IX, ep. 52, 253.

(4) Quod apparet ex quadam Innocentii III *Epistola*, an. MCCII mai. 30, data (*Fontes RR. Austr.* XII, p. 425), quæ de Joscio, utpote defuncto, loquitur.

(5) Vide infra, p. lij.

(6) *Chart. S. Sepulchri*, n° 148, p. 275.

(7) Cf. Innocentii III *Epist.*, I. 336, 343, 346, 355, 407, 409, 508, 509; II, 268-272, 305.

Digitized by Google

de Capua, presbyteros ambo cardinales, unum tituli S. Praxedæ, alterum S. Marcelli, inſtruendis futuri belli copiis, colligendiſque pecuniis, præpoſitos eſſe. Cujus pecuniæ jam exacta pars ad Monachum miſſa erat (MCXCIX ſept.), qui ea pro neceſſitate uteretur, addito ut « de ſtatu Terræ Sanctæ quam veriſſima indicia « remitteret (1). » Jam, eodem tempore vel paulo antea, Innocentius III, ſeſe ipſum de Agarenorum, quos chriſtiani paulo poſt aggreſſuri erant, moribus & viribus certiorem facturus, quo melius res Crucigerorum cedere in futurum poſſent, mandaverat Monacho « ut, « inquiſita diligentius veritate, tam terras Agarenorum « quam detentores earum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ « exponere ſcriptis ſuis fideliter procuraret (2). » Quæ porro, ſive *de Agarenorum viribus*, ſive *de ſtatu Terræ Sanctæ* (3), quam citiſſime collegiſſe, atque ad Innocentium III, adjecto inſuper, ut ſuſpicamur, quodam de prioribus bellis in Palæſtina (annis præſertim MCXC-MCXCVII) geſtis libello (4), miſiſſe videtur (5). Cui trino, ut ita dicam, Terræ Sanctæ *Enchiridio*, certe paulo poſt alludit Summus Pontifex, quum, in litteris duabus ad totius Europæ clerum (MCXCIX, dec. xxvij) (6) univerſoſque fideles (MCC, jan. iv) (7) miſſis, ſe ab Hieroſolymitano Patriarcha litteras, miſerum tranſma-

(1) Inn. III *Epiſt.* II, 189, ed. Migne, I, col. 707. Cf. *Inn. III Geſta*, cap 46, ed. Migne, I, col. XCIX.

(2) *Narratio patriarchæ Hieroſol. ad Inn. III* (apud Bongars, I, p. 1125.) Cujus gallica quædam exſtat verſio, a Bernardo Theſaurario, ut videtur conſcripta. Cf. infra, p. 64.

(3) Apud Martène, *Theſ. Anecd.*, III, col. 275-281.

(4) Sub titulo « *Hiſtoria brevis de « recuper. & amiſſ. Terræ Sanctæ* » editum, apud Eccard. *Corpus Hiſtoric. Med. AEv.*, II, col. 1349-1354.

(5) *Narr. Patr.* procœmium, l. c.

(6) Inn. III *Epiſt.*, II, 270, ed. Migne, I, col. 828.

(7) Inn. III *Epiſt.*, II, 271, ed. Migne, I, col. 832.

Digitized by Google

rini regni ſtatum evolventes, nuper accepiſſe fatetur. Nulla enim, ni fallimur, fides iſtis adhibenda eſt, quæ S. Albani anglicus chronographus, Rogerius de Wendower (1), de hac re finxit, has porro Innocentii III epiſtolas, ac proinde ſolemnem iſtam crucis in toto orbe prædicationem, Monacho ipſi noſtro adjudicans, qui mirabiles quaſdam a Deo miſſas *de Dominica requie* litteras (2) in S. Simeonis ad Golgotham altari reperiſſet, & Summo Pontifici miſiſſet : de qua re nil aliud dicemus niſi Hieroſolymitana Loca, chriſtianis præcluſa (3), nunquam iis temporibus Monachum adire potuiſſe.

Nunc, ut ea quæ ad mutua papæ & patriarchæ commercia ſpectant concludamus, duas Innocentii ad Monachum epiſtolas memorabimus, unde apparet Pontificem noſtro fiduciam denuo quamdam in poſterum adhibuiſſe. Monachum enim, Papæ ſtudia, quum de Bethleemitani epiſcopi electione ageret, nuper amplexum (4), &, ut videtur, Romanæ ſedi, accepto pallio præſtitiſque ſacramentis, obligatum (5), gratus

(1) Rog. de Wendower, *Flores Hiſtoriarum*, ed. Engl. Hiſt. Soc., t. III, pp. 148-152. Cf. Matth. Paris., *Hiſt. Major.*, ed. Wats, pp. 168-169.

(2) Subditiciæ iſtæ litteræ ap. Rogerium de Hoveden (ed. Savile, pp. 820-829) inveniuntur, nulla autem nec Innocentii, nec Patriarchæ mentione adjecta.

(3) Jam a tempore pacti a Ricardo I cum Salahadino initi, duorum tantum clericorum latinorum ad S. Sepulchrum, ſacerdotium erat. Cf. *Itin. Ricardi*, l. VI, cap 34, ed. Stubbs, p. 438.

(4) Innocentii III *Decretal.* XX, 3 (ed. Migne, III, 1239), qua pontifex electionem iſtam reſcindens, Monachum, R. cuidam Eccleſiæ Romanæ ſubdiacono, invito tamen rege, qui Petrum, canonicum St Sepulchri, tuebatur, faviſſe declarat. (Cf. Lequien, *Or. Chriſtian.*, III, 1280).

(5) Modo, ut arbitramur, ad Monachum ſacramenta duo iſta tribuenda ſint, quæ in *Chartulario S. Sepulchri*, ſub numeris CLII-CLIII, p. 274-275, invenies.

Digitized by Google

Innocentius, anathematiſando Sidonienſi epiſcopo, immodeſtiæ reo (MCXCIX, dec. xv) præficiebat (1): cui paulo poſt (MCC, apr. v) (2), latam a ſuffraganeis ſedis Tyrenſis epiſcopis ſententiam reſcindens, committebat ut plebano S. Marci in Tyro, Venetianæ Baſilicæ ſubjecto, quædam ei a Joſcio, Archiepiſcopo Tyrenſi, ſublata jura reſtitui juberet, ipſumque Joſcium, ſua vice reum, excommunicatione, ſi opus eſſet, feriret.

Haymarus Monachus moritur.

Nec longum jam vitæ ſpatium Monacho ſupererat: poſtquam enim anno MCCI, adjuvante patriarcha Antiocheno, Tripolitanum comitem, ob injuriam Hoſpitalis equitibus illatam, Eccleſiæ communione privaſſet (3), veriſimile eſt eo facto deſiiſſe illius patriarchatum. Anno enim MCCII Innocentius III in Terram Sanctam duos illos, de quibus ſupra diximus, legatos miſit, qui res omnes, a quibus ſane per ſenium & valetudinem prohibebatur Monachus, adminiſtrarent (4), & præſertim litem iſtam de S. Maria Tyrenſi, a patriarcha nondum compoſitam, ſolverent (5). Soffredus, Cardinalis S. Praxedæ, prior cum ſumma auctoritate delegatus (6), medio fere anni MCCII proficiſcitur, &, vix Acconem appulſus, Monachum reperit morientem (7). Paucis poſt diebus defunctus eſt patriarcha (8), « &,

(1) Inn. III *Epiſt.*, II, 257, ed. Migne, I, col. 816.

(2) Innoc. III *Epiſtola*, ap. *Fontes RR. Auſtr.*, XII, p. 282.

(3) *Epiſt.* Soffredi ad Innoc. III, in *Geſtis Inn. III*, cap. 118, Migne, I, col. LII.

(4) *Geſta Inn. III*, cap. 88, Migne, I, col. CXL.

(5) Inn. III *Epiſtola* (1200, Mai. 30), apud *Fontes RR. Auſtr.*, XII, p. 425.

(6) *Epiſt.* Inn. III, l. v, ep. 26, Migne I, col. 978.

(7) « Invenit in extremis laborantem. » *Geſta Inn. III*, c. 88, ed. Migne, p. CXL. « Patriarcha moritur ». *Chronic. Altiſſiodorenſe*, ad ann. 1203 (ed. Camuſat, f. 101 r°).

(8) « Poſt aliquot dies ex hac luce migrante. » *Geſta Inn. III*, l. c.

Digitized by Google

« ait Florentinus ſcriptor anonymus, ex hac vita fluxi-
« bili & fugitiva, ad immortalitatis tranſivit patriam,
« coronam gloriæ immarceſſibilis recepturus (1). »
Interiiſſe autem Monachum ante menſem novembris MCCII neceſſe eſt, quum, Accone jam egreſſus, ejuſdem menſis die undecima (2), legatus Tripolim advenerit. Eum quidem S. Sepulchri capitulum in Monachi locum elegit, & hoc jam titulo nomen ejus ornatur in codicillo quem ipſe Accone, die vij Maii MCCIII, ſcribebat (3). Canonici vero, confirmandæ optionis cauſa, Romam ad Pontificem miſerunt Priorem ſuum, recens electum, nomine Rainierum, qui ſecum S. Philippi brachium, a Monacho eccleſiæ Florentinæ S. Johannis Baptiſtæ legatum, deportavit (4). Quanquam tamen Innocentius III valde eum urgebat (xvj Auguſti MCCIII) (5), munus patriarchæ ultra detinere noluit Soffredus; immo, Conſtantinopolim abiit, inſcio Innocentio III, qui eum ejuſque ſocium Petrum de Capua vehementer objurgavit (6), miſerique Palæſtinæ ſtatus, jam a morte Monachi paſtore orbatæ, anxius, quam citiſſime Acconem beatum Albertum de Caſtelgauthier, Vercellenſem epiſcopum, & poſtea Ordinis Carmelitani reformatorem, miſit, Monachi demum ſedem occupaturum (7).

(1) *Inſt. Tranſl.*, l. c.

(2) *Epiſt.* Soffredi, l. c.

(3) Sebaſt. Paoli, n° 85, p. 90.

(4) *Inſtrum. Tranſl.*, l. c. Rigord. Maleſpini, l. c. Vincenzio Borghini, *Diſcorſi*, II, p. 487.

(5) *Epiſt.* Inn. III, l. VI, ep. 129, l. VIII, ep. 126, ed. Migne, II, col. 141, 699.

(6) *Epiſt.* Inn. III, l. VII, ep. 223; l. VIII, ep. 125, ed. Migne, II, col. 541, 699.

(7) *Epiſt.* Inn. III, l. VIII, ep 101, Migne, II, col. 669. Cf. Le Quien, *Or. Chriſtian.*, III, p. 1251.

Digitized by Google

Conclusio : Monachus & auctor rhythmi unus idemque habendi sunt.

De Monacho non amplius e fontibus nostris haurire potuimus (1) ; quod quidem satis est ut merito concludatur, quanquam nullus e cunctis Medii AEvi bibliographis de Monacho sive poeta, sive rerum auctore loquatur, eum tamen, si bene colligantur argumenta, certe habendum esse Rhythmi conditorem, & tollendam esse, ut quum maxime, dubitationem de auctoritate tituli a J. Herold & Ph. Poyssenot dati : nihil enim in tota Monachi vita reperitur quo probari possit Rhythmum ab eo non esse confectum ; Rhythmi autem ne verbum quidem unum eo nos perducat, ut illum scripsisse Monachum infitiemur. Ut Rhythmologus, ita Monachus in Italia, bellum sacrum prædicante Clemente III, versabatur ; ut Rhythmi auctor, Italus, immo Gibelinus erat, quod quidem profitetur animus ille Pisanis amicus, & Summo Pontifici parum obstrictus. Unum vero, si Rhythmum a Monacho scriptum esse conjicias, difficilius videtur explanari posse : versum dico illum, quo poeta « confratres (2) » suos commemorat, quod quidem vocabulum ab humili monacho vel canonico melius usurpari, quam ab archiepiscopo

(1) Nil enim amplius de nostro reperire nobis licuit, vel in editis, vel in manuscriptis documentis quæ nobis in manu fuerunt ; res quidem minime miranda, quum de Monacho plane taceat ipse Quaresmius, necnon Suarez in sua inedita « *Patriarcharum Hierosolymitanorum historia* » (Bibl. Cæs. Paris, supp. lat., n° 8983), quumque de eodem nil fere abeat Ducange in sua inedita *Syria sancta*, cujus tamen exemplar quoddam notis auctissimum pervolvere potuimus. Quædam nihilominus historiam Monachi illustratura, fatemur, forte superfunt, ea quidem quæ Ferdinandus Ughellus in suo inedito « *Libello Orientalium Ecclesiarum* » collegisse affirmat. (*Italia sacra*, IV, col. 1097.) Sed *Libellus* iste, nunc cum ejusdem manuscriptis reliquiis in aliqua Romana bibliotheca sepultus, nos eum omni via quærentes fefellit.

(2) « Si confratres mei tunc ibidem fuissent. » (V. 159.)

Digitized by Google

Cæſarienſi, potuerit. Arbitrari tamen licet Monachum, « confratres » dicendo, vel « cives » interpretatum, vel urbaniori voce erga canonicos, e Florentina Sancti Johannis Baptiſtæ eccleſia, confratres olim ſuos, quibus forſan opus deſtinabat, uti voluiſſe. Antequam igitur opuſculi partes breviter contrahamus, ſermonemque ejus & auctoritatem perpendamus, ſi quidem unum eumdemque hominem habemus Rhythmologum & Monachum illum noſtrum, conſideranda ſunt ſingula quædam ex opere, quæ nobis de patriarcha ante dicta, plane abſolvant ſimul & corroborent. Ibi nempe videmus Monachum, anno MCLXXXIX, Florentia Veronam, Verona Venetiam migraſſe (1); hic autem eum, initio menſis Auguſti, in adoptivam patriam rediturum, navem conſcendiſſe, &, poſtquam Tyrum applicuiſſet, Acconem uno tantum cum Marchione Conrado (2), die ſcilicet xxiij ſept. MCLXXXIX (3), perveniſſe. Sin, alia parte, ſpectamus ad illa de Piſanis adeo amice a Rhythmi auctore dicta (4), & ad judicium de comite Campaniæ (5) valde iniquum, de Conrado Marchione contra iteratis laudibus magnificum, confirmabitur ſane quod Guillelmi Tyrii continuator de patriarchæ agendi ratione erga utrumque principem ediſſeruit.

(1)

« Pontum a Venetiis navibus ſulcantes,
« Et die tricesima Tyrum applicantes. »
(V. 49-50.)

Quæ naves haud aliæ erant ac Venetiana illa claſſis, qua uſi ſunt quoque Piſæ Ravennæque archiepiſcopi. Cf. And. Dandul., *Chron. Venetum*, l. x, p. xii, cap. 22 (Muratori, SS. RR. Ital., XII, p. 275).

(2)

« Nos cum eo (Marchione) venimus, gra-[tanter recepti
« Ab his qui tunc fuerant ibidem collecti. »
(V. 77-78.)

(3) *Epiſt. Theobaldi*, ap. Radulph. de Diceto, ed. Twyſden, col. 648.

(4) Verſ. 55, 489.

(5)

« . . . . . confilio fretus levitatis,
« Forte per audaciam juvenis ætatis. »
(V. 425-426.)

Digitized by Google

V

QUID DE RHYTHMO SENTIENDUM?

De rhythmi metro.

Tranſeundum nunc ad ipſius Rhythmi ſcripturam examinandam; hoc vero, ut qui in noſtra diſſertatione ad hiſtorica quæquæ præſertim attendamus, non niſi leviſſime tractabimus pauca tantum, ſive de carmine ipſo, ſive de vi atque ingenio poetæ, tacturi; fatendumque imprimis, quod ad ſermonem attinet, nihilo elegantius quam cetera ejuſdem temporis ac generis opera ſcriptum eſſe. Conſtat quidem e ſtrophis, quæ ſingulæ quatuor verſus vel ordines, eodem ſono deſinentes, continent; abeſt tamen omnino paraſtichis, ea ætate non mediocriter uſitata, quamquam littera, qua pariter verſus quaterni terminantur, diſtincte ab Oxonienſis codicis librario deſcripta eſt. Verſus in ſyllabis tredecim conſiſtunt, ſed fixo carere metro videntur; licet tamen animadverti verſum unumquemque duobus inæqualibus hemiſtichis conſtare (1), quorum alter ſeptem, alter ſex tantum ſyllabas amplectitur; ultima autem quæque prioris hemiſtichi vox, tono in antepenultimam ſyllabam, cæſuraque certa, penultimam inter & ultimam ſyllabam notatur, utpote rhythmico dactylo ſimul ac metrico iambo (ex.: Pŏnŭfĕx) terminata (2). In poſteriore contra hemiſticho tonus ſemper in penultima reſidet ſyllaba (3); cujus quidem numerorum generis:

[illegible]

(1) Ut verſus iſte italicus qui *endecaſyllabo* nuncupatur.

(2) Quod finis genus *ſdrucciola* appellant Italici.

(3) Italice *piana*.

Digitized by Google

tum in latinis iſtius temporis (1), (ſatyricis præcipue), tum in recentioribus, qui gallice (2), italice (3) aut hiſpanice (4) ſcripſerunt, poetis, frequentiſſimi, tria latina ſuperſunt exempla, ad eoſdem potiſſimum eventus ac Rhythmus Acconenſis ſpectantia (5) : ceterum opus hoc Monachi noſtri, inter omnia metri ejuſdem hiſtorica poemata, longiſſimum & graviſſimum eſſe videtur, quippe quod ſtrophis CCXXIV, verſibuſque ita DCCCXCXVI conſtat. In Heroldi quidem editione digeſtum eſt totum poema in capita, varium ſingula ſtropharum numerum continentia, quorum tituli res nonnullas docentes quarum mentio nulla eſt in ipſo poemate (6), ſæpiuſque primam pluralis numeri perſonam uſurpantia, illa potiſſimum ætate ſcripta fuiſſe videntur. Ipſe porro Rhythmus ad ſimilitudinem epiſtolæ, ut apparet, compoſitus, forſan civi cuipiam Florentino (7) inſcriptum olim dedicatorium procœmium (8), hodie amiſſum, præ ſe ferebat.

(1) Cf. Wolf. *Lectiones Memorabiliores*, I. p. 342, 430-443, Aretin, *Beiträge*, VII, 218-220, 302-309. Edéleſtand du Méril, *Poéſies populaires latines du Moyen-Age*, p. 155; Grimm, *Gedichte des Mittelalters*, p. 178; Wright, *Anecdota litteraria*, p. 43-49, &c., &c.; qui ceterum plura de re iſta, a geſtis Hieroſolymitanis prorſus alieniſſima, diſcere cuperet, ad doctam R. P. Cahier diſſertationem (*Etudes religieuſes & hiſtoriques*, n° 32, p. 509 & ſeq.), recurrat, in qua quidquid de metrica hacce materia omittimus, acutiſſime denunciatur & ſuppletur.

(2) Cf. in Gallicis poetis *verſum alexandrinum antiquiorem*. (Benloew, *Théorie des Rhythmes*, p. 75.)

(3) Taſſi *octava*, Allighieri hendecaſyllabicus, noſtro propiora eſſe videntur. (Benloew, p. 71.)

(4) In Hiſpania, « *Poeſia de arte major* » tetraſtichi noſtri nuncupabantur. Cf. Benloew, p. 75; Ticknor, *Hiſt. de la Litter. Eſpañola*, t. I, p. 33, &c.

(5) Cf. Edéleſtand du Méril, l. c.; Grimm, l. c.

(6) Ut tituli ſtropharum CXXXI, CXLI.

(7) Cf. v. 537, 677.

(8) Quod forſan, velut unum e tetraſtichis fragmentis a nobis infra datis, ſtrophis XXJ conſtans, numerum M verſum repleviſſet.

Digitized by Google

De ſtylo rhythmologi.

Dicendi autem genus, ut mos apud illius ætatis ſcriptores, ſecutus eſt Rhythmologus rude ac barbarum, vitatis tamen plerumque ſolœciſmis, verbiſque admodum paucis peſſimam latinitatem redolentibus. Neminem ſedulo imitatur : plura tamen (ne de una vel altera loquar grandiloqua periodo, ex infimis poetis qui tunc legebantur, aſſumpta) ſive e Sancta Scriptura, ut verſus 569-570, ſive e claſſicis poetis excerpit, quo ex ſecundo fonte ſine dubio defluunt verſus 76, 629-632, 780 & præſertim v. 126 :

« ..... addenda fatis
« Cogitat calcaria ..... » (1),

v. 155 :

« Non mihi tunc ſomnia dictabat Parnaſus » (2)

& verſus tandem 562 :

« Nocte pluit integra nec mane ſequente
« Redeunt ſpectacula (3) ..... »

qui Horatium, Perſium & Virgilium redolent, rhythmologumque Veteris AEvi non omnino immemorem fuiſſe oſtendunt. Monachus ceterum rariſſime ad hæc recurrit, tranſlationiſque jure non abutitur, niſi locis aliquot ambitioſis obſcuriſve : ſatis habet narrare, & hoc quidem ſimpliciter, clareque, ut oculatus teſtis,

(1)
« ..... vatibus addere calcar »
(Horat. *Epiſtolæ*, lib. II, ep. I, v. 126.)

(2)
« Neque in bicipiti ſomniaſſe Parnaſſo
« Memini..... »
(Perſii *Prologus*.)

(3)
« Nocte pluit tota : redeunt ſpectacula [mane,
« Diviſum imperium cum love Cæſar ha- [bet. »
(Donat. *Vita Virgilii*, c. 17.)

Digitized by Google

qui, in exercitu ita ingenti, Acconem obſidente, verſatus, nihil ſane niſi tum res ab univerſis geſtas, tum forte ſenſus affectuſque penitus reconditos, poſſet conſcribere. Ita fit ut ejus orationi non deſint vis atque incitatio, quotieſcumque deſcribit aliquid, quamquam ſermonis elegantia ſemper fere deficit : intelligimus eum præliis quæ depingit tantumnon interfuiſſe, necnon per eaſdem ſpei deſperationiſque vices, per quas ceteri belli ſocii, tranſiiſſe. Singula autem quæ refert de fame, qua non ſemel preſſi ſunt obſidentes, de annonæ pretio, de machinis bellicis, nova & admodum utilia ſunt. Immo, chriſtianæ fidei valde adſtrictus erat Rhythmi auctor, & quamvis ne unam quidem narret ex omnibus iſtis fabulis quas circa primum Bellum Sacrum chronographi lectoribus nimium credulis ementiebantur, tamen videre eſt mentem illam ſolitæ ea ætate religionis eximiique ardoris plenam fuiſſe : quod quidem apertius denotant loci quidam a nobis ſecundum codd. Babenbergenſem & Oxonienſem reſtituti (1). Id etiam notatu dignum eſt, auctorem nuſquam fere oratoriis inſectationibus in Sarracenos invehi, &, in loco unico illo, ubi ſingillatim unum ex horrendis ſuppliciis exſequitur quæ Crucigerorum judicia dedecorabant, verſus hos præmittere, humaniorem ſenſum teſtantes :

« Inhumane carnifex cœpit deſævire,
« Quod referre nefas eſt, tædium audire (2). »

De fide Rhythmo adhibenda & auctoris veritate, animadvertamus primum nova eſſe omnino quæcunque

De fontibus operis & de fide auctoris.

(1) Cf. verf. 210, 400, 676, 703. Hic forſan perſpici poſſit manus ipſa lutheraniſſimi Heroldi noſtri.

(2) V. 865.

Digitized by Google

narrat, ipſique propria, quippe quum ad unum modo fontem, ad *Geſta Antiochenorum* (*la Chanſon d'Antioche*) (?), quæ obiter memorat, recurrerit (1); præterea, quum illa teſtis oculati documenta nuſquam redundanti poetarum more amplificentur, fatendum eſt in illis inveniri teſtimonia de Acconis obſidione quam optima & omnino certiſſima. Poſtquam vero Rhythmum attentius cum *Itinerario Ricardi*, *Continuataque* Guillelmi Tyrii *Hiſtoria*, cum narrata ab anonymo *Tyrii Acconiſque Obſidione* (2), poſtremo cum Rogerii de Hoveden & Radulphi de Diceto relatione contulerimus, ne rem quidem unam comperimus de qua diſcrepet inter Rhythmum plurimoſque rerum

(1)

« Periit audacia militum Francorum,
« Quæ quondam, cacumina tranſcendens [murorum,
« Effugabat millia trecenta Turcorum,
« Sicut *Geſta* referunt *Antiochenorum*.
(V. 577, 580.)

Qui verſus, ni fallamur, iſtis Gallici poetæ verſibus alludunt, Antiochiam oppugnatam narrantis :

« Or ſe haſtent François de monter con- [tremont. »

(*Chanſ. d'Antioche*, l. VI, ſtr. 27, v. 718, t. II, p. 113.)

Et :

« Sarafins & paiens ſalerent allier,
« Bien furent trente mil à l'eſtour com- [mencier. »

(*Ch. d'Ant.*, l. VI, ſtr. 38, v. 99-100, t. II, p. 123.)

Nequit enim hic agi de deperdita Joſephi Iſchanii *Antiocheide* (cf. Camden, *Remains* p. 312), quæ anno tantum MCC compoſita fuiſſe videtur, nec de Galterii Cancellarii *Bellis Antiochenis*, ubi nil ſimile invenitur. In Gilone quidem, l. I (Martène, *Theſ. Anecdot.*, III, p. 126), verſum quemdam legimus :

« . . . Trecenta millia ſpectant
« Turcorum mæſti. . . . . »

Sed minime ad Noſtri citatos verſus hoc referendum arbitramur.

(2) *De Bello contra Salahadinum geſto Elegi*. Mſ. Bibl. Cæſ. Par., (ſupp. lat., n° 11340), quod ſæc. XVI exaratum, ſecundum antiquiorem quemdam, nunc deperditum, ſed olim in Altæ Sylvæ, Lotharingi monaſterii, bibliotheca aſſervatum codicem, hæc pro titulo præ ſe fert : « *Verſus ex libro Mag. Ricardi*, « *canonici S. Victoris Pariſienſis;* » unde concludi poteſt quoque Acconenſem & iſtum Rhythmum, perinde ac noſtrum (Babenberg. text.), ad calcem exemplaris cujuſdam *Operum* Ricardi St Victoris conſcriptum fuiſſe.

Digitized by Google

auctores, quum contra certa & singula quædam, ut infra videbimus, adjiciat, quæ obsidionis res gestas & tempora luce nova illustrent.

VI

RHYTHMI BREVIARIUM.

Operi præmittit auctor prologum, strophis XVII comprehensum, quo breviter Salahadini victorias, amissamque Hierosolymam, & tot cladibus auditis commotum Occidentem, Cæsaremque & Galliæ atque Angliæ reges ad crucem sumendam impulsos, exsequitur.

Nempe Cardinalis Adelardus, a titulo S^i Marcelli (1), cui prædicandi in Italia Belli Sacri munus commissum est (2), ipse Orientem, Pontificis legatus, multisque & piis migratoribus stipatus, proficiscitur. Prologum auctor persecutus, ea paucis absolvit quæ pro Acconis mœnibus, se nondum appulso, gesta erant; refert nempe circumsessam urbem a rege Guidone, nec opinate adventantem Danorum Frisonumque classem, & infeliciter editum die IV Octobris prælium, copias denique Acconem ductas a Marchione Conrado, qui, omnis erga regem Guidonem inimicitiæ oblitus, castra prope ipsius oppidi mœnia constituit. Hoc demum loco, quæque ipse vidit, & quorum pars fuit, narrare Rhythmologus aggreditur : pugnam scilicet, die XX octobris

(1) Hunc Rhythmologus Veronensem appellat episcopum, quo nomine, non nisi annos quatuor post, ornatus est.

(2) Romæ adhuc a. d. 1188 (oct. 28) erat, ut patet ex Cœlestini III epistolis (Migne, *Ep. Cæl. III.* col. 1386), nec prius prædicationes inchoasse videatur.

Digitized by Google

commiſſam, qua cæſi profligatique ſunt Templarii, & ſtructa pro chriſtianorum caſtris munimenta; miſerumque exercitus ſtatum, non jam obſidentis, ſed obſeſſi, ſequentes verſus expediunt. Mirum prorſus eſt ibi, necnon aliis infra locis, auctorem de claſſibus haud mediocribus ſcribere, quæ, ab AEgypto ſane profectæ, Acconis portum ſæpius intraverint : quæ res, ut a ceteris plerumque chronographis omittitur, ita tamdiu durantis obſidionis rationem affert probabilem. Turcorum inde audacia, veræ Crucis lignum, in muris elevatum, conſpiciente fruſtraque indignante Latinorum exercitu, flagellis verberantium (1), deſævienſque tempeſtas, vento pluviaque nondum bene conſtituta chriſtianorum caſtra infeſtantibus, morbi demum & fames quibus per duos aſſidue menſes, exſpectando commeatu præſidioque quod Tyro arceſſitum miſerat Conradus, vaſtatur exercitus : hæc omnia vivide carptimque deſcribuntur. Hinc narrantur aſcenſus illi in muros, turrium lignearum ope, quas oppidani incendio delebant, fruſtra tentati, & tria prælia, diebus maii iij, xiij & xix edita, quorum in ſecundo, ait auctor,

« Pugnarunt viriliter homines Veronæ,
« Memores Ferrariæ tali die pronæ (2), »

quod ſane captum a Veronenſibus anno MCLXXXVIII, de Salinguerra Ferrariæ domino, caſtellum de Frata, memorat. Hoc autem loco, die julii prima, mentio fit de Imperatoris Friderici expeditione miſeroque obitu, quæ tunc primum in caſtris audita ſunt; mox hujus eventus cauſas auctor ab rerum ordine fuſius declinans

(1) V. 125-128 (2) V. 223-224.

Digitized by Google

exponit, ſtrophiſque xxvj Germanorum iter trans Bulgariam Aſiamque minorem exſequitur; & notatu prorſus dignum eſt iter hoc ab illo non, ut a ceteris chronographis, triſtiſſimis coloribus depingi. Nam, ſi auctori noſtro fidem tribuas, non ſorte illa miſera, quæ vulgo dicitur, oppreſſum eſt agmen quod ſecum dux Suevorum habebat, majorem partem Italos equites complexum. Non abſtinet quidem ab Imperatoris morte magnifice narranda, neque tacet profectos extemplo, poſt hunc mortuum, equites e proceribus quoſdam, Occidentemque celeriter regreſſos; fatetur tamen non mediocres fuiſſe copias quibuſcum ſalvis & pene integris dux Suevorum Antiochiam devenerit, quaſque, deſinente ſeptembri, Marchio obviam miſſus Acconem adduxerit. Inde ad deſcribendam obſidionem redit auctor, quam rurſus a die xxv julii, fruſtraque oppugnatis a chriſtiano exercitu hoſtium caſtris, exſequitur; tunc, verſibus fere clx, petitam defenſamque urbem oſtendit, caſuſque non tam varios quam multiplices ex ordine percenſet. Turris porro dicta *Muſcarum* (1) principem hic locum in Monachi narratione obtinet : quæ, quum in portus ipſis faucibus collacata, & in mari fundata, naves chriſtianorum vexaret, aſſiduo impetu laceſſebatur. Conſtructus itaque aries cataphractus, admodum ingens, quem excogitaverat archiepiſcopus Biſuntinus, Theodoricus II de Monte-Falconis, quem ut delerent, Græco igne utebantur Sarraceni, a Monacho his verſibus ſingulariter deſcripto :

(1) De Turre Muſcarum, Cf. *Itiner. Ricardi*, l. I, cap. 32, ed. Stubbs, p. 75; *Roman de Godefroy de Bouillon*, III, p. LXXXI; Wilken, *Geſch d. Kreuzzüge*, IV, p. 89. *Roman de Richard Cœur-de-Lion*, l. II, v. 2900 ed. Weber, II, p. 114.

Digitized by Google

« Ignis ille fœtidus, ignis exſecratus,
« Cum ampullis vitreis deſuper ſtillatus,
« Serpit per gracillimos ſubterraneos meatus,
« Donec intus æſtuans magnos dat hiatus (1). »

Græcum vero ignem non ea omnino ratione deſcribere ſolent latini chronographi. His vicibus uſque ad diem xiv novembris durat obſidio : tunc autem, hieme redeunte, redit fames, baronibuſque de venumdandis alimentis legem ferre neceſſe eſt. Fruſtra interim Galliæ Angliæque reges adventuros ſperat exercitus, quem Salahadinus, tempore uſus, ſine mora laceſſit. Menſe vero januario (MCXCI) magis ac magis deſævit tempeſtas; jamque ipſo in portu intereunt naves Muſulmanorum, ruuntque partim urbis mœnia. Re ac tempore ita inſperato uti, & in oppidum improviſo incidere, primum Germani, deinde Tyrenſis Marchio, fruſtra aggreſſi ſunt : depreſſæ jacent copiæ, principeſque e latinis nobilibus vel morbo & labore fatiſcentes, vel in acie oppetentes, morti occumbunt. E quibus maxime conſpicuos recenſet Monachus; jam ſupra, die novembris xxiv, obiiſſe memoravit comitis de Clarimonte nepotem, non alium ſane atque Henricum I, comitem de Bar, & nepotem Raynaldi II de Claromonte Bellovacenſi; nunc autem habetur mentio de morte (Guidonis) Ravennatis archiepiſcopi, & (Johannis) epiſcopi Faventini, & landgravii (Ludovici) Thuringenſis, quem non in Acconis conſpectu, ſed in nave qua, morbo gravatus, Occidentem redibat, periiſſe ait; paulo poſt, de obitu comitum Theobaldi (de Blois) & Stephani (de Sancerre), qui ambo patrem habuere Theobaldum

(1) V. 454-458.

Digitized by Google

Magnum, Campaniæ comitem; necnon (Balduini) Cantuarienſis archiepiſcopi, duciſque Sueviæ, cujus finem ita menſibus aliquot retardat; fortiſſimi demum illius archiepiſcopi Biſuntini (1), Theodorici de Monte-Falconis, qui a Noſtro vocatur

« . . . . . gemma clericorum, »

cuique dedicata eſt *Relatio de Acconis obſidione*, diſtichis conſcripta, necdum edita, de qua ſupra diximus. Triſtiſſimum hunc indicem excipit narratio non minus luctuoſa : fames enim a menſe januario creſcebat; ſubito tamen deſiit, advecto commeatu cum navibus, quæ reliquam Philippi Auguſti claſſem anteceſſerant. Die aprilis xiij[a],

« Sabbato poſt Domini Reſurrectionem, »

adveniſſe Galliæ regem ait Monachus : jam mutatur rerum habitus bellique fortuna; rurſuſque & vivide urbem oppugnare deſtinatum eſt. Tunc autem relationem parumper excedit Monachus, de Ricardo Cœur-de-Lion dicturus, qui

« Metuendus hoſtibus ſicut feris pardus (2), »

narraturuſque ſubactam Cyprum, & captum illud *dromond* de quo multa dicta ſunt, quodque, non vivis ſerpentibus, ut quidam ejus ætatis chronographi con-

(1) De quo ſic loquitur anonymus ſupra citatus :

« Urbs Biſuntina quo præſule ridet, & [ejus
« Eſt experta ſatis urbs Aconenſis opem,
« Quo duce, victa fides bene reſpiravit, & [hoſtes
« Perpetuo fidei ſuccubuere jugo. »

(Biblioth. Cæſ. Par., ſupp. lat. n° 11340, v. 17-20.)

Huic autem parentes erant Ricardus de Monte-Falconis, comes de Monte-Beliardi, & Agnes de Burgundia-Lotharingia. (Dunod, *Hiſt. de l'égliſe de Beſançon*, 1, 161; id., *Hiſt. du Comté de Bourgogne*, 11, 261.)

(2) V. 748.

Digitized by Google

tenderunt, ſed græcis ignibus, igneis ſerpentibus (1), oneratum erat. Acconem denique pervenit Ricardus, & recens defuncti Philippi Alſatienſis, Flandriæ comitis, ſtationem & machinas occupat; nihil tamen agit, ut ait Monachus, Gallique tantum virtutem ſuam oſtendunt : primus ſcilicet Franciæ Mareſcalcus, nomine Albericus Clement du Mez,

« Miles ſtrenuiſſimus, inclytus & fortis (2) »,

mortem ſubit, iniquo prælio congreſſus; namque, ait Monachus,

« Illuc omnis Aſia manus acclinabat,
« Ubi ſola Franciæ virtus impugnabat (3) ».

Concluditur vero poema urbis deditione, cui cauſam aſſignat Monachus timorem Sarracenorum animos invadentem, ne vi caperetur oppidum, poſtquam chriſtiani, ſuffoſſa turri quæ ſuper Acconis campum eminebat & *Turris Maledicta* vocabatur, cuniculos egiſſent. Marchio igitur Conradus dedendæ urbis conditiones cum Salahadino paciſcitur : tradituros ſe naves quadraginta, remiſſuros centum equites, & milites MD, veræque Crucis lignum reſtituturos, daturos demum ducenta millia aureorum, ſpondent oppidani; dieque julii undecima, vexilla regum Acconis mœnibus imponuntur (4). Hoc quidem loco terminatur Babenbergenſis codex; quem vero ſupplent codex Oxonienſis

(1) Cf. Ricord., *De Geſtis Philippi Auguſti* (SS. RR. Gallic., XVII, p. 34); *Roman de Richard-Cœur-de-Lion*, l. I, v. 2463, ed. Weber, II, p. 97.

(2) V. 801.

(3) V. 799-800.

(4)

« A natale Domini mille ducentorum
« Novem minus ſpatium fluxerat anno-[rum;
« Accon, fere circulis obſeſſa duorum,
« Idus quarto Julii redditur annorum. »
(V. 845-848.)

Digitized by Google

& editus a J. Herold textus, quorum alter ſtrophas xviij, alter xxj adjicit, de diſcordiis inter Philippum Auguſtum & Ricardum Cœur-de-Lion, & de trucidatis ab hoc rege Sarracenorum obſidibus. Nihil tamen ibi novum & ſcitu dignum facta illa, jam aliis a fontibus comperta, magis illuſtrat, quamquam fuſe diſtincteque captivorum ſupplicia deſcribuntur, & notandum inſuper eſt ſtragem illam a Monacho, non ſecus ac Guilelmi Tyrii continuatoribus, & Marino Sanuto (1), ante profectum Philippum Auguſtum, non poſt, ut exiſtimatur in *Itinerario Ricardi* (2) & a Benedicto Petroburgenſi (3), factam, narrari.

De quo opere priuſquam diſputandi finem faciamus, idem quod incipientes notavimus animadvertendum eſt : nempe, ut opuſculum hoc, poſtquam a J. Herold typis mandatum eſſet, fere omnibus ſequentium ætatum hiſtoricis pene ignotum fuiſſe, ita codicem antehac manuſcriptum innumeros illos ſane compilationum auctores fefelliſſe, qui a XIII° ad XVI^um^ ſæculum, multos locos ex oculatorum teſtium operibus ad verbum exſcribentes, hiſtorias componebant. Sive igitur nihil, rhythmi cauſa ex opuſculo exſcribi poſſet, ſive reipſa vix ortum poema in Italiæ bibliothecis fuiſſet obrutum, utcumque eſt, nulli bibliographorum Medii Ævi, ne Johanni quidem Trithemio, cognitum fuiſſe ; neque fere ulli eorum qui magna bellorum pro cruce geſtorum chronica conſcripſerunt (inter quos præcipui Hernoul de Gibelet, Bernardus Theſaurarius & anonymus Guilelmi

(1) *Eſt. de Eracles*, XXVI, cap. 3. (Hiſt. des Croiſades, II, p. 178.) Marinus Sanutus, *Secr. Fid. Crucis*, l. III, p. X, cap. 4 (Bongars, II, p. 198).

(2) *Itin. Ricardi*, III, cap. 23 ; IV, cap. 4 ; ed. Stubbs, pp. 239, 243.

(3) Bened. Petrob., II, p. 670-675.

Digitized by Google

Tyrii continuator, Balduinus denique Avennenſis & Alphonſus X Sapiens) ſuboluiſſe ullo pacto videtur. Ne ergo loquamur de incertis quibuſdam rhythmi noſtri veſtigiis, ſive in Marino Sanuto (1), ſive in Sicardo Cremonenſi & Sozomeno Piſtorienſi (2), ſive denique in germanico iſto poemate, cui titulus « *Ludwigs des Frommen Kreuzfahrt* » (3), inſcribitur, occurrentibus, unam modo de obeſſa Ptolemaide relationem, ab anonymo factam, eam nempe cujus ſupra aliquid delibavimus, cui, ob quædam, inſtar præfationis, de regibus Hieroſolymitanis ſpecialiter narrata, titulus hic inſcriptus eſt « *Hiſtoria brevis de amiſſione & recuperatione Terræ Sanctæ* » (4), arbitremur forſan aliquantulum congruere cum Monachi poemate, cujus partes & præcipua facta contrahendo imitatur; quum vero id opuſculum illa potiſſimum ætate ſcriptum ſit, non abſurdum fuerit, ut jam afferuimus, ſuſpicari ab eodem auctore conditum, &, ſicut rhythmum, patriarchæ Monacho tribuendum eſſe.

VII

DE RHYTHMI EDITIONE NOVA.

De Rhythmo Acconenſi. Jam facile intelligitur quomodo factum ſit ut ille rhythmus, in umbra bibliothecarum deliteſcens &

(1) Forte ea quæ narrat Marinus de rerum pretio, durante obſidione (*Secr. Fid. Crucis*, l. III, p. X, c. 4 [Bong., II, p. 196]), & de navibus Danorum « quas *Eſneches* appellant ». (Id., c. 3, p. 196.)

(2) Sicard. Cremon. (Muratori, VII, 607), Sozom. Piſtor. (Tartinius, I, p. 69), qui ambo, in Acconenſi obſidione narrata, omnium coævorum hiſtoricorum Monacho proximi ſunt.

(3) Cf. præſertim v. 3534-3540 (ed. Leipzig, p. 118) cum Monachi tetraſt., n° XVI.

(4) Vide ſupra, p. I.

Digitized by Google

pauciſſimis codicibus ad nos traditus, nullis locis inculcatus & refectus vel interpolatus ſit. Variæ quidem lectiones in codice Babenbergenſi nonnullæ reperiuntur, quarum ſane partem ignaro rudique codicis Hieronymiani librario, partem eis ipſis (Johanni videlicet Herold & Philiberto Poyſſenot) qui codicem typis tradiderunt, imputemus oportet. In noſtra autem editione, Babenbergensis codicis lectiones, Oxonienſis fragmenti auctoritate plerumque ſancitas, Philib. Poyſſenot & Joh. Herold ſcripturæ ſemper antepoſuimus : ita in claram lucem reſtituuntur multæ ſententiæ, barbaræ quondam & ſenſu omnino carentes ; verſus nempe lxij (St. XVII):

« Suetis victi Friſones ſuſtinent agonem »,

ſolus erat locus, in omnibus latinis chronicis, qui Suecos bellis pro cruce geſtis interfuiſſe declararet, ideoque rationi omnino repugnabat : hunc, codicem Babenbergenſem ſecuti, ita mutavimus ;

« Sneccis (1) vecti Friſones ſuſtinent agonem »,

quæ ſententia etiam in « *Hiſtoria brevi* » (2) de qua nuper diximus, reperitur. In verſibus, eodem adjuvante codice, voces ſæpius ſimiliter deſinentes ſublatæ ſunt, tredecimque ſyllabæ & certa cæſura plerumque reſti-

(1) Sic legitur in codice Babenbergenſi & in fragmento eidem annexo (vide tabulas ad calcem operis annexas) ; quæ vox *Snecca* (ſcandinavice *Snekkjur*) naves piraticas deſignat. Cf. Ducange, *Gloſſ. med. & inf. latin.*, v. NACA.

(2) « Nam, diebus paucis evolu- « tis, venerunt Daci, Normanni, « Goti ceteræque gentes inſularum « .... navibus rotundis quæ *ſnecchiæ* « dicuntur adveĉtæ. » (Anon. *Hiſt. Brevis*, col. 1351.) Cf. Marin. Sanut., l. c. ; *Itin. Ricardi*, l. II, cap. 32, ed. Stubbs, p. 189, & germanicam textus iſtius verſionem in *Ludwigs d. Frommen Kreuzfahrt*, v. 550 & ſeq., ed. Leipzig, p. 19.

Digitized by Google

tutæ. Præterea, ſtrophas ſex (1), quæ in editione typis mandata, ſeu ex induſtria, ſeu ob difficiliorem lectionem, claudæ erant, ſupplevimus. Addita eſt ſtropha una integra n° CLXXX; & illas, pauciſſimas quidem, quæ, a codice Babenbergenſi abſentes, interpolatæ videri poſſent, uncis incluſimus. Strophis demum opus, codicis Oxonienſis exemplo, partiti, capita vel titulos & argumenta quæ ſolus dedit Herold, codices vero noſtri non præbent, in margine altera ſeparatim, in altera autem numeros, tum foliorum ex binis manuſcriptis, tum paginarum ex editionibus deſumptos, collocavimus. Nullis autem notis, ſi lectiones varias excipias, ne *typorum* elegantiam adulteraremus, textum obruere voluimus, ad calcem quidem appendicis noſtri, rhythmi concordantiam cum earumdem rerum certiſſimo & ditiſſimo fonte, *Itinerario* ſcilicet *Ricardi*, ſtudioſi cujuſque ad uſum, rejicientes. Quædam, fatemur, adhuc ſuperſunt maculæ quas codices noſtri, & ſedulo collati, non in verbis ipſis, ſed tantum in verſuum numeris & metro præbebant, quorum, ſive deficientes cæſuras (2), ſive pravas *ſynalœphas* (3), ſive claudos pedes (4), ſive rhythmica vitia (5), corrigere & novis emendare lectionibus facillimum erat. Non autem rhythmologum noſtrum metricæ rei ita peritum fuiſſe putavimus, ut nunquam in ea deliqueat, quum precipue non minimis hujuſcemodi vitiis antiquiſſimus ille, quem *autographon* eſſe arbitramur, Babenbergenſis codex ipſe laboraret; ſatis igitur habuimus, cujuſque ſint, ſive librarii,

(1) Stroph. 37, 91, 103, 125, 161, 175.

(2) Ex. : v. 368, 536, &c.

(3) Ex. : v. 364, 422, 447, 460, 484, 639, 709, 718, &c.

(4) Ex. : v. 318, 339, &c., quibus codices carent Babenbergenſes.

(5) Ex. : v. 479, 539, 552, &c.

Digitized by Google

ſive ipſius auctoris, errores denuntiare; rationemque iſtam quam in cujuſvis hiſtorici operis editione *principe* expromenda, ante oculos ſemper ſervare neceſſe eſt, *manuſcriptorum* ſcilicet *textum, quoties nec ſenſus nec grammatice offenduntur, pro ſola lege habendum eſſe*, ſecuti, ne unum quidam verbum in noſtrorum lectionibus codicum tetigimus, niſi quod, antiquiorem Babenbergenſis librarii modum emendantes, *æ* pro *e* & *i* pro *y*, ubicumque opus erat, poſuimus, locumque unum mutavimus ſenſu omnino carentem, ſtropham ſcilicet quæ abeſt in Babenbergenſi & Oxonienſi codicibus, quæque vero in Heroldi autem textu nulla ratione intelligi poteſt. Ea quidem eſt ſtropha, iterum ad Friſones illos pertinens :

« Hi ſulcatis fluctibus æquoris Hiſpani
« Ad urbem Acephalim venerant Melani,
« Ubi ducem ſtatuunt ſicut viri ſani,
« De Avienis Jacobum, licet eſſent Dani (1). »

Quum, in ſecundo verſu, vocabula *Acephalim* & *Melani* ſenſu plane careant, in eorum locum illa ſupplevimus :

« Ad urbem acephali venerant Meſſani ; »

cujus emendationis ipſe nobis auctor eſt J. Herold, in *Continuationis* ſecundo libro, qui nihil niſi rhythmi ſoluta tranſlatio eſt, ſtropham illam hac ratione interpretatus : « Interim Jacobus de Avienis per Gadita-« num fretum ingreſſus, in Siciliam delatus, quem « Dani, Phriſii, Hollandi, Flandrique conſecuti, apud « Meſſanam claſſis ſuæ prætorem dicunt (2). » Quæ,

(1) Stroph. 17.
(2) J. Herold *Continuatio*, l. II, cap. 4, ed. 1549, p. 55.

Digitized by Google

a Joh. Herold deſumpta, ſi conferantur cum iis quæ non recentiores hiſtorici, Sozomenus videlicet Piſtorienſis (1) & Meyer in ſuis *Flandriæ Annalibus* (2), de iiſdem aſſerunt, non abſurdum erit arbitrari ſcriptum fuiſſe in ipſo codice :

« . . . acephali . . . . . Meſſani ; »

quæ vocabula, barbare ſonantia, in typis edito poemate ſane mutavit Herold, quamquam ea religioſiſſime in ſecundo *Continuationis* libro interpretatus erat.

De appendice ad calcem operis ſubjecta.

Ad calcem operis plura diverſi argumenti rejecimus ſcilicet : 1° *Carmina tria*, de quibus aliquid ſupra tetigimus ; 2° *Excerpta* quædam ex chronicis, hiſtoriam Haymari Monachi illuſtrantia ; 3° *Indices* varios.

Carmina quæ hic inſerimus, metro, ætate & argumento, Acconenſi rhythmo affinia ſunt, utpote tetraſticha & ad tertium bellum ſacrum pertinentia : de quibus ceterum pauca tantum afferre eſt. Primum non ineditum, pluries contra typis mandatum (3), unum eſt inter celebria iſta *Carmina*, quæ ex monaſterio ubi reperta ſunt (4) *Burana* vulgo appellantur, unico prorſus iſto manuſcripto ſervata. Quod ex iſtis excerpſimus tetraſtichos xxiv continet, verſuſque proinde xcvj. Narrat autem ea quæ in Syria a Salahadino, anno MCLXXXIX, geſta ſunt, & quadam terminatur vivida ad populum chriſtianum, ut ad ſacrum advolet bellum, exhortatione ; ſcriptum quidem fuiſſe videtur

(1) « Dum ſic chriſtiani pugnarent, ecce Jacobus de Avenis vir valde ſtrenuus, & cum illo Friſonum claſſis, *qui cum eo Meſſanam* ſocietatem juraverant..... &c. » (Sozom. Piſtor. ap. Tartin., *SS. RR. Ital.*, I, p. 59)

(2) *Annal. Flandriæ*, lib. VI, ed. Antv., p. 56.

(3) Vide infra, p. 53.

(4) *Benediktbeuern*, in Bavaria.

Digitized by Google

anno MCLXXXIX, menſe ſeptembri, (jam capta Aceone, nondum autem Jeruſalem), auctore forſan Germano, ſi ad cetera ejuſdem, manuſcripti carmina ſpectemus, ſed potius Italo ſi ad id attendamus quod optime Acconenſi Rhythmo, ut prologus, aptaretur, cujus numerum, ut ſupra conjecimus, M verſuum perficeret, cujuſque ſtylum & genus mirum refert in modum, Sanctam Scripturam ſimul & veteres poetas redolens. Titulo cum illud careat poema in codice Burano, id, priorem ſecuti editorem, *Planctum de amiſſione Terræ Sanctæ* appellavimus.

Secundum carmen, tetraſtichos tantum viij, ac proinde xxxij verſus amplectitur, quibus obruta a Salahadino Syria, regeſque Latini ad bellum ſeſe accingentes obiter narrantur. Confectum autem in Anglia, teſte Rogerio de Hoveden a quo in hiſtoria Ricardi I inſertum eſt, fuiſſe videtur, & in ipſo temporis articulo quo latini crucigeri Europam linquebant, anno ſcilicet MCXC ineunte. Minimi autem momenti eſſet ni alterum ejuſdem metri & argumenti ac rhythmus Acconenſis exemplum referret: quod, addito titulo (*Verſus de Crucigeris*), ex Rogerii textu integrum excerpſimus.

Tertium denique carmen adhuc ineditum & inter innumera Bibliothecæ Cæſareæ Vindobonenſis latina manuſcripta obrutum jacebat. Idem, ac priora, metrum ſequitur, ſed vividiore confectum animo, theologica potius quam hiſtorica concinit. Tetraſtichis xiij ac proinde verſibus lij conſtans, eodem anno atque alia, ſed, ut ex verſibus duobus Bohemos & Hungaros collaudantibus apparet, in Auſtria potius quam in Germania compoſitum, &, ut a Leopoldi ducis militibus, more pſalmorum caneretur (teſte quo ornatum eſt in

Digitized by Google

codice titulo « *Conductus* (1) *de itinere Jeroſolymorum* »), confectum fuiſſe arbitramur. Iſtum, ut Buranum, ad fidem manuſcriptorum, eamdem ac in rhythmo Acconenſi edendo ſecuti legem, nullo mutato verbo, ne correcta quidem una vel altera metrica menda (2), retulimus.

In ſecundo loco, teſtimonia omnia, e chronicis excerpta, poſuimus, quibus, vel noſtra nititur de rhythmi Acconenſis auctore ſententia, vel ipſa Haymari Monachi vita illuſtratur, ex quibus tria ad fidem ineditorum manuſcriptorum nunc primum expromuntur; notis ceterum omnia ornantur variis, quibus unumquodque quanti valeat & unde ſit, patefit, & ad quas, ſi quis plura de iiſdem ſcire cupit, quæſo, recurret.

Quatuor tandem liber terminatur indicibus, quorum primum acta ſequitur & inſtrumenta ad Haymarum Monachum ſpectantia, pluribus majoris momenti, ne de Florentina *Tranſlatione* loquar, in integrum inſertis, ceteri autem chronologicam tabulam, *Rhythmi Acconenſis* cum *Itinerario Ricardi* loca congruentia, alphabeticum denique nominum ex more ordinem, exhibent.

(1) *Conductus* (gall. *conduis*), canticorum ſpecies; v. Du Cange, *Gloſſarium*, ad voc. CONDUCTUS, II.

(2) Ex. : p. 53, v. 3 ; p. 54, v. 1.

Digitized by Google

DE EXPUGNATA ACCONE

HAYMARI MONACHI

LIBER TETRASTICHUS

Digitized by Google

INDEX

CODICUM MANUSCRIPTORUM ET LIBRI TYPIS MANDATI QUIBUS USUS EST EDITOR.

(B) Cod. ms. Bibl. Reg. Babenbergenſis. (n° B. IV. 29 fol.), membr. Sæc. XIII.

(b) Fragmentum membranac. codici (B) annexum.

(O) Cod. ms. Bibl. Colleg. Orielani Oxonienſis. (n° $\frac{853}{2}$ fol.) membr. Sæc. XII.

(H) Heroldiana editio utraque, ad calcem « *Continuationis Belli ſacri* », Baſileæ, an. d. MDXLIX.-MDLX., typis mandata.

Digitized by Google

JOHANNIS BAS. HEROLD

HOCHSTETTENSIS

EPISTOLA DEDICATORIA[1]

Conrado Weſcher, Hoſpitali ſacrarum ædium in Benviller curatori.

Johannes HEROLD Hochſtettenſis. S. D.

Qui hoſpitalitatem laudāt, Conrade optime, ij certe & ſancte mihi facere videñt, & eā quidē virtutem extollere, quā inter ōes alias, omnis ætas, omnis perſuaſio, omnis Reſp. bene inſtituta ſemper admirata eſt, atq. in ſumma habuit veneratione. Quis eñ neſcit magnos illos viros Abrahamū atque Loth, hac una ſuis tēporibus omniū ſibi animos devinxiſſe. Certe apud Hebræos, qui ſanctiſſima & certiſſima religione imbuti fuerunt, id Eccleſiaſtis & Heſiodi in omniū ore vulgatū, iactabāt, hoſpitio fratrem fieri. Chriſtus ipſe inhoſpitalibus coñinat. Paulus, qui ſacris præſunt, ab hoſpitalitate laudat. Græci olim Iovi Xenio templum cōſtituerant, uno illo opere, q̄. alio quovis magis eum placari exiſtimantes, imo in mulierculis, etiam infamis conditionis, laudari ea meruit; quādo quidem alia nulla ratione Raab Hiericūtina & Canuſina illa Paula clareant. Hinc quoque Molorchi, Iani atq. Evandri, atq. adeo totius Germaniæ olim nomen tam celebre; quod etiam Tacitus maximè probat, « Convictibus, inquiens, & « hoſpitiis non alia gens effuſius indulget: quemcunq. mor- « talium arcere tecto, nephas habēt. » (2) — Quorſum hæc? inquies. — Ut oſtendam, Conrade optime, me haud tā ſtupidū eſſe, quin id in te amplecter temere, quod ſummo

(1) *Belli Sacri Continuatio* (ed. 1549), p. 232.

(2) Tacitus, *De moribus Germanorum*, cap. xxj.

Digitized by Google

jure cõmendant omnes ac in te exoſculantur, hoſpitalitatẽ ſcilicet illam tuã, decorum liberalitatis genus, qua omnes tui ordinis viros ampliſſimos, ſi non ſuperas, certe facile æquas. Nec etiã volo me ita ingratum haberi, quod prima quaq. occaſione, gratiã tibi referre intermittere velle videar, cum liberale hoſpitium tuum ultro ipſe mihi ſæpius exhibueris. Accipe igitur, Conrade, teſſeram hoſpitalem, Monachi ſcilicet Floſtini, Acconenſis olim archiepiſcopi, de recuperata Ptolemaida Rhythmũ, quem ante annos ter centũ quinquaginta ſcriptũ Philipertus Poyſſenetus, ad Phanũ D. Morandi præpoſitus, vir integerrimus, una cũ belli ſacri à Guilhelmo Tyrenſi Archiepiſcopo ſcripta hiſtoria, nobis obtulit. De metri genere nihil hic diſputãdum; noſti ẽm ipſe circa ſonũ verſari rhythmũ, & uno plaſmate valere, pedũ aũt diviſionẽ nõ anxie requirere. Hiſtoriæ vero veritas (cuius etiã in lib. 2, cõtinuatæ noſtræ hiſtoriæ mentio fit) quæ autoris, qui ipſe rebus interfuit, experiẽtia nitiſ, ſcripti deniq. antiquitas ſuã habet & peculiarẽ cũ cõmendatione maieſtatẽ, cui ſi, propter ingenij mei tenuitatẽ nihil accedet, ſi quod eundẽ tibi dedico cõſecroq., nihil nomini tuo ſplendoris accreſcet, mihi tamẽ vel hæc ſatisfaciẽt, quod, utut ſit, autorẽ in lucẽ bona fide ediderim, quod te animi mei gratitudinẽ magis amplexurũ, q̃. barbariẽ meã reſpecturũ novi. Certus ſum quoq. Udalricũ Schmid, arcis Dorneck, atq. Urſum illũ Ruchtiũ, præſidii Tierſtein præfectos, fratres ſcilicet uterinos, viros optimos & Gregoriũ Meyerũ muſicum excellentiſſimũ, apud Salodurum urbem (ut antiquitate venerandam ſic libertate & bonis inſtitutis hodie celebratiſſimã) nauliopſalten, ſtudiũ hoc in te meũ maximopere probaturos, quorũ quidẽ calculus ſuffragiorũ multorum loco eſſe iure mihi debetur, ita ut æmulorum, morſus nihil amplius morer. His Heroldi hoſpitis tui memor. Vale.

Digitized by Google

DE EXPUGNATA ACCONE

HAYMARI MONACHI

LIBER TETRASTICHUS

I

DUM[1] *Romanus pontifex degeret*[2] *Veronæ* (H) p. 233. (225) col 1. (B) f. 143 r. col. 1. (b) f. 5 r. c. 1.
Urbanus, memoriæ atque famæ bonæ,
Saladinus impius, absque ratione,
Occupavit Syriam fera ditione.

II

Urbe Tyberiadis[3] *armis expugnata*[4],
Cætera sunt mœnia sibi[5] *sponte data.*
Non est opus lancea, non est opus spata;
Sic ei subveniunt cum fortuna fata.

1 Dum, H. — 2 præsidet, H. — 3 Tyberiade, H. — 4 subiugata, H — 5 (sibi) *add.* H.

Digitized by Google

III

Urbe tamen Tripolis [1] *non fuit potitus,*
Nec quibuſdam alijs juxta [2] *maris littus.*
Nam tutavit [3] *Marchio, iuſſu Dei citus*
Urbem Tyri, veluti [4] *coniugem maritus.*

IV

Expugnavit poſtea urbem Aſcalonem,
Donec eam [5] *compulit ad deditionem.*
Incolis Ieruſalem dat conditionem,
Ut dent cenſum propriam in redemptionem.

V

Ad Sepulchrum vetuit [6] *ire Chriſtianis,*
Sanctam ac [7] *vivificam crucem dat paganis;*
Dumque miſcet improbus [8] *ſacra ſic* [9] *profanis,*
Ecce nos aſpicimus, ſanctum [10] *lambit canis.*

VI

Quomodo, fama veniente ad Occidentem, reges alii ſumpſerunt crucem.

Fama volans venit ad partes [11] *Occidentis,*
Univerſos animans [12] *chriſtianæ gentis,*
Ad ſuccurſum [13] *properent ut omnipotentis,*
Qui ſolus præcipere mari ſcit & ventis.

VII

In primis rex Franciæ atque rex Anglorum
Crucis venerabile ſignum [14] *& decorum*
Suis figunt humeris. Sed ſuccurſus horum [15]
Tardus eſt [16], *dum nimium ſervant* [17] *domi torum* [18].

1 Tripoli, H. — 2 ſecus, H. — 3 defendit, H. — 4 velut, H. — 5 eos, B. b. — 6 nocuit, H. — 7 et, H. — 8 improbe, H. — 9 (ſic) *Deeſt in* H. — 10 ſacrum B, H. — 11 petiit fines, H. — 12 Univerſas animas, H. — 13 occurſum B, b. — 14 *Sic* B, H. Venerabile ſignum crucis, b. — 15 Chlatratus quorum, H. — 16 Succurſus, H. — 17 ſervat, B. — 18 domitorum, H.

Digitized by Google

VIII

Fredericus, inclytus princeps Romanorum,
Triumphator bellicus [1], *victor prœliorum,*
Habito consilio, per regnum Græcorum,
Ad strages accelerat hostium dirorum.

IX

Cum eodem properant pugnatorum [2] *flores,* (B) f. 143. v. col. 2
Certatim accelerant viri bellatores,
Vulgus cum proceribus, cum magnis minores.
Terra, mari resonant crucis portitores.

X

De exilio Domini Adelardi, Veronensis episcopi, sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ cardinalis.

Cardinalis presbyter, pontifex Veronæ,
Adelardus, opere clarus & sermone,
Exulat tunc temporis, hac intentione,
Ut pugnare doceat nos [3] *pro ratione.*

XI

Fert Summi Pontificis hic legationem,
Ut hortetur [4] *viros ad transfretationem.*
Sed ut eius melius capiant sermonem,
Ipse crucem suscipit, currens ad agonem.

XII

Comitantur præsulem multi boni viri [5],
Strenui militia, probitate miri,
Non oportet nomina quorum hic inquiri.
Quod cum eo venerint tamen, potest sciri.

1 habitus, H. — 2 bellatorum, H. — 3 nos doceat, H. — 4 arceat, H. — 5 viri boni, b.

Digitized by Google

XIII

Pontum à Venecijs navibus ſulcantes, (H) p. 233-(325) col. 2
Et die triceſimo Tyrum applicantes,
Chriſtianos Accaron mœnia vallantes,
Vallatos accepimus, ſeſe [1] *vix tutantes.*

XIV

(b) f. 5 r. col. 2

Quomodo Guido, rex Hieroſolymitanus, venit ad obſidionem Acconis.

Poſtquam enim venit rex de captivitate,
Non eſt uſus poſtea Tyri [2] *civitate.*
Inter eum lites ſunt & Cunradum natæ [3],
Quas Piſani fruſtra flent, pulſi civitate.

XV

Cum quibus & alijs univerſis fere
Peregrinis, venit rex Accon [4] *obſidere.*
Sed a tergo tertia die gemuere
60 *Saladinum acrius eis imminere.*

XVI

Quomodo Saladinus expugnavit regem, Friſonibus ſuſtinentibus agonem.

Quos inſtanter dimicans pellit in Turonem [5].
Sneccis vecti [6] *Freſones* [7] *ſuſtinent agonem,*
Quos ſtella deduxerat in ſimul Acconem,
Magis quæ monſtraverat Iudæ regionem.

XVII

[Hi, ſulcatis fluctibus æquoris Hiſpani,
Ad urbem acephali venerant Meſſani [8],
Ubi ducem ſtatuunt, ſicut viri ſani,
De Avienis Iacobum, licet eſſent Dani [9].*]*

1 ſeque, H. — 2 Tyro, H. — 3 motæ, H. — 4 Accaron, B, b. — 5 Tyronem, B, b. — 6 Suetis victi, H. — 7 Friſones, H. — 8 Ad urbem Acephalim venerant, Melani, H. *quem verſum noſtra auctoritate emendandum ſuſcepimus.* — 9 *Tetr.* XVII *d. in* B. b.

Digitized by Google

XVIII

Quomodo nostri uenerunt pro Marchese, ut succurrat ei.

Cum [1] *noſtrorum paucitas nequit ultra pati* (B) f. 143. v. col. 1.
Tot incurſus hoſtium, nobiles legati
Tyrum miſſi protinus ſe committunt rati,
Ut ſuccurrat Marchio Chriſtianitati.

XIX

Sine mora Marchio jubet præparari [2]
Cuncta neceſſaria, naves onerari.
Et quia non poterat [3] *terra, venit mari,*
Fluctibus ut Boream vidit [4] *dominari.*

XX

Nos cum eo venimus, gratanter recepti
Ab his qui tunc fuerant ibidem collecti [5] *;*
Noſtri licet undique forent circumſepti [6],
Ad pugnam communiter tamen [7] *ſunt erecti.*

XXI

Ergo diem ſtatuunt certam, qua pugnarent.
Cumque Turcos eminus à [8] *caſtris fugarent,*
Congregati protinus hi poſt terga parent [9],
Noſtrique victoria, quam ſperabant, carent [10].

XXII

Milites Templarij Turcis reſtiterunt,
Et illorum [11] *plurimi mortui fuerunt.*
Noſtri fugam turpiter [12] *ad caſtra dederunt,*
Sed qui pigri fuerant, ibi remanſerunt.

1 Dum, H. — 2 præparati, H. — 3 potuit, H. — 4 videt, H. — 5 recepti, H. — 6 circumſecti, B. — 7 tamen communiter, H. — 8 De, H. — 9 parerent, H. — 10 carerent, H. — 11 Ex illis, H. — 12 turpiter fugam, H.

Digitized by Google

XXIII

In diebus alijs [1] *ſit hæc execrata*
Maledicta dies; hæc maledicta fata,
In hac die nobis ſunt quæ ſic adverſata;
Sed credo, quod accidit ob noſtra peccata.

XXIV

Quando vallavimus nos foſſatis, Saladinus ante diem nos invaſit.

Habito conſilio, fecimus foſſata,
Ab utroque littore circum occupata. (H) p. 314—(226) col. 1
Saladinus valida manu roborata
Nos [2] *invaſit, antea quam* [3] *lux eſſet nata.*

XXV

Sed nil ei profuit, noſque læſit parum
Imo ſibi contigit, quod fuit amarum.
Unde triſtis redijt, plenus & irarum,
Sed de ſuo reditu nobis fuit carum.

XXVI

De inſtrumentis paratis & viis ſubterraneis ad capiendam civitatem.

Noſtri turres ligneas facere cœpere.
Gattos & arietes fieri iuſſere. (B) f. 143. v. col. 2
Machinas, teſtudines erigi fecere,
Vias ſubterraneas quidam effodere [4],

XXVII

Sed nil hæc nec [5] *alia nobis profuerunt,*
Inter ſe dividere dum barones quærunt
Terras, quæ tunc temporis Turci poſſederunt.
Nec de illis uſque tunc quicquam perdiderunt [6].

1 Inter dies funebres, H. — 2 Hos, H. — 3 antequam, B. — 4 caperunt, iuſſerunt, fecerunt, effoderunt, B. — 5 vel, H. — 6 amiſerunt, H.

Digitized by Google

XXVIII

De Turcis obsidibus nos die ſeque.

Semper nos ad foveas Turci perurgebant, (b) f. 5. v. col. 1
Ventus, nox & [1] pluvia non hos retrahebant.
Nec illi de mœnibus ſemper dormiebant,
Imo vicem acrius pro vice reddebant.

XXIX

De quinquaginta eis intrantibus ſtatem & prohibitibus nobis mare.

Dec. xxvj

Die prima Domini poſt Nativitatem,
Colunt Sancti Stephani quam feſtivitatem,
Quinquaginta galeæ, contra voluntatem
Intraverunt omnium, per vim, civitatem.

XXX

Proh dolor! nunc [2] incipit noſter geminari
Labor, & miſeria nobis cumulari.
Nam cum ante libere frueremur mari,
Cum terra iam incipit [3] aqua [4] denegari.

XXXI

Quomodo Turci ſtabant nobis ſpicia cruci inſtantes.

Si ferire tympana, tubas que ſonare,
Videres, & vocibus Turcos reboare,
Cum galeas agitant ante nos, per mare,
« Heu, heu, Deus! » [5] diceres, « Hoc permittis, quare? »

XXXII

Milites aſpiceres ſuper muros ſtantes
Turcos, ſanctam manibus crucem elevantes,
Cum flagellis aſperis eam verberantes,
Et cum improperijs nobis minitantes.

1 nec H. — 2 tunc, H. — 3 incipit iam, H. — 4 mare, H. — 5 (Deus!) *d. in* H.

Digitized by Google

XXXIII

Quomodo Marchio vadit Tyrum pro reparandis galeis in tanto periculo.

Habito conſilio, galeam repente
Unam Ianuenſium, nocte ſub ſilente
Eſt ingreſſus Marchio, vir robuſtus mente,
Tyrum ut acceleret, Affrico [1] pellente.

XXXIV

Datas [2] mille millies marcas Marchioni, (B) f. 144. r. col. 1.
Argenti puriſſimi atque valde boni,
Ut tunc ei [3] debeat [4] onus hoc [5] imponi,
Eas certe penderet non uni peponi.

XXXV

Illum [6] tamen Marchio ſubire laborem
Non vitavit, omnium patris ob amorem,
Ad totius populi laudem & honorem,
Et culparum illius pœnam mitiorem.

(H) p. 214—(226) col. 2.

XXXVI

De variis periculis & peſtibus accidentibus, noſtris in exercitu remanentibus.

Scias, in exercitu quod qui remanſerunt,
Omnes in periculo mortis extiterunt.
Hyemem ſic aſperam nam paſſi fuerunt,
Quod vidiſſe ſimilem nec antiqui ferunt.

XXXVII

Imbris, torrens validus, terram inundabat;
Quando furens [7] Affricus mare perturbabat,
Evulſa tentoria cuncta laniabat,
Cum paxillis funditus vel eradicabat [8].

1 Aphrico, H. — 2 Si des, H. — 3 ei tunc, H. — 4 debeant, B. — 5 hoc opus, H. — 6 Iſtum, H. — 7 Bacchanalis, H. — 8 *Verſum* 148 *add.* B. b.

Digitized by Google

XXXVIII

Ubi eadem tenet cum dentibus

Si confratres mei tunc ibi [1] *fuiſſent*
Et tenere dentibus me [2] *tandem vidiſſent,*
Horum quidam, reputo, ſuper me riſiſſent,
Sed [3] *eorum plurimi pro me doluiſſent.*

XXXIX

Eſſe mallet quilibet ſine aqua raſus,
Quam pati, quot [4] *paſſus ſum, tot adverſos* [5] *caſus.*
Non mihi tunc ſomnia dictabat Parnaſus,
Cum à cibis triduo [6] *ieiunat omaſus.*

XL

Acceſſit & aliud nobis nocumentum, (b) f. 5 v. col. 2.
Ad pœnarum cumulum, & maius augmentum.
Licet portes manibus aurum & [7] *argentum,*
Ordeum non invenis, carnem aut [8] *frumentum.*

XLI

Nondum vixit aliquis, nec vivit mortalis,
Graviora viderit his quæ mala malis.
Nam vini vel olei modicum vel ſalis
Vendebatur carius, quam veſtis regalis.

XLII

Vidi decem ſolidos pro gallina dari, (B) f. 144. r col. 2.
Seb bovinas carnes bis feci [9] *comparari* [10],
In eodem pondere [11] *precioque pari,*
Jer. xxij-xxiv *Cum Paulus in azimis iubet epulari.*

1 ibidem, H. — 2 tenere tendam me dentibus, B. — 3 Si, B. — 4 quod, B. — 5 adverſus, H. — 6 vacuus, H. — 7 vel, H. — 8 nec, H. — 9 feci his carnis, H. — 10 comparati, H. — 11 tempore, B. b.

Digitized by Google

XLIII

Qui nummatam [1] *voluit carnis coquinare,*
De lignis oportuit quinque [2] *comparare;*
Tres in ovo [3] *dederam nummos, quod lixare*
Volens, ligna [4] *contigit totidem* [5] *conflare.*

XLIV

Si quando contingeret, aliquem ægrotum,
Fama licet nominis glorioſi notum,
Tyrum qui ſecedere [6] *tunc haberet votum,*
Quod habebat, convenit nautis dare totum.

XLV

Delicate vivere domi qui [7] *ſolebat,*
Ibi fabas, cætera [8], *non faſtidiebat,*
De bis cocto ſæpius pane ſed famebat [9],
Carnem quoque marcidam avidus [10] *edebat.*

XLVI

Qui præſentes aderant, poterant videre
Varijs languoribus homines tabere [11];
Sed nec equi peſtibus diris caruere,
Pars eorum maxima quare [12] *periere.*

XLVII

In diverſa ſtudia noſtri ſe ſcindebant,
Nam eorum [13] *plurimi foras exiebant,*
Mori bello quoniam quam fame [14] *malebant,*
Herbam quoque, ſtipulam, ſimul [15] *referebant.*

1. Minima iam, H. — 2 duas, H. — 3 ovis, B, b. — 4 lingua, H. 5 totidem contigit, H. — 6 quod ſuccedere, B. — 7 qui domi, H. — 8 & ficeram, H. — 9 Sed de pane bis cocto ſæpius famebat, H. — 10 avidius, H. — 11 languere, H. — 12 fere, H. — 13 illorum, H. — 14 quam fame quoniam, H. — 15 ligna, H.

Digitized by Google

XLVIII

E converſo reliqui timentes pugnare,
Rationes viſi ſunt pro ſe allegare:
Illis eſſet tutius[1] *quam exire, ſtare,*
Dum Cunradum velle ſe dicunt expectare.

XLIX

De reditu Marchionis & reconciliatione cum rege Guidone.

Præterlapſo ſpacio menſium duorum, (H) p. 235 — (227) col. 1
Cum immenſo Marchio numero[2] *virorum;*
Nobis indigentibus apportavit forum,
Ubertatem inſuper omnium bonorum.

L

In adventu fuimus eiuſdem lætati[3] (B) f. 144. v. col. 1
Nam in urbe poſtea Turci ſunt ſerati.
Sunt amici Marchio rexque copulati,
Et pugnare cuncti[4] *nos ſumus relevati.*[5]

LI

Quomodo caſtella trahuntur ad civitatem.

Caſtella vehiculis ad urbem trahuntur.
Machinarum ictibus muri colliduntur.
Civitatis incolæ mortui ſternuntur,
Et de noſtris ſimile multi[6] *patiuntur.*

LII

Heu! heu! variabilis nimis eſt fortuna.
Cum[7] *videtur ſtabilis, hora ter in una*
Permutatur, ſæpius[8] *quam in orbe luna,*
Et relinquit hominem ſub ardente[9] *pruna.*

1 tutius eſſe, H. — 2 numero Marchio, H. — 3 eius fuimus gratulati, H. — 4 ad pugnandum quoque, H. — 5 animati, H. — 6 plures, H. — 7 Dum, H. — 8 levius, H. — 9 Infervente, H.

Digitized by Google

LIII

Dum ſperamus etenim urbi[1] *dominari,*
Res permiſſo Domni[2] *cæpit variari.*
Ignem ecce cernimus machinis iactari
Super ædificia, cunctaque cremari.

Quæ ſeq. deſunt in (b)

LIV

Lamentantur[3] *milites, plangunt ſervientes,*
Et ſuſpirant[4] *pedites, præ dolore flentes.*
Se barones laniant, capillos vellentes[5]*,*
« Heu! heu! » cuncti clamitant, pectora tundentes.

LV

De tribus maximis prœliis factis in Aſc. & Pentec. & Sabb. poſt Pent.

Maii. xiij.

Ad hoc, in ſanctiſſimo die Pentecoſtes,
Nos ab omni latere circumdabant hoſtes,
Nitentes irrumpere fovearum poſtes,
Nec eſt locus vacuus à ſagittis, quo ſtes.

LVI

Maii. iij

Idem nobis fecerant in Aſcenſione,

Maii. v

Necnon poſt in ſabbato, & tunc in agone
Pugnarunt viriliter homines Veronæ,
Memores Ferrariæ tali die pronæ.

LVII

Quomodo, Turcis cum galeis intrantibus civitatem, noſtri nequiverunt reſiſtere.

Jun. xiv

Dum fortuna terimur nimium agreſti,
Martyrum vigilia Viti & Modeſti
Turci truces nimium nobis &[6] *infeſti*
Intrant urbem navibus, unde ſumus mœſti.

1 urbe, H. — 2 Fortuna mutabilis, H. — 3 Suſpirabant, B. — 4 Lamentantur, B. — 5 barbam evellentes, H. — 6 et nobis, H.

Digitized by Google

LVIII

Armis, victualibus [1] *muniti venerunt,* (B) f. 144. v. col. 2.
Noſtri quibus obviam claſſibus iverunt.
Sed eis reſiſtere dum non potuerunt,
Utrobique mutuo dampnum [2] *pertulerunt.*

LIX

Iul. 1. *Summo mane, iulij die* [3] *calendarum,*
De duobus inſultibus factis ſuper galeas noſtras, niſi duas galeas eorum cepimus, nec poſtea ausi fuerunt exire. *Et in quadam alia præcedente parum,*
Cum immenſa copia Turci [4] *galearum,*
Longè foras exeunt à Turre Muſcarum.

LX

Super noſtros faciunt acriter [5] *inſultum,*
Iacientes in eos [6] *ignem in occultum,*
Sed hoc aliquantulum obfuit [7]*, nec multum,*
240 *Verum non diutius ſtetit hoc inultum.*

LXI

Duas enim galeas noſtri ſunt lucrati, (H) p. 235— (227) col. 2.
In quibus ſunt plurimi Turci trucidati.
Unde ſic [8] *ſunt reliqui tamque perturbati,*
Quod exire taliter poſt hoc non ſunt rati.

LXII

Quando veros rumores de Imperatore audivimus & quomodo per Ungariam & Bulgariam trans Graciam depopulatus eſt.

In eodem tempore nuncij venere
De Romano principe, vera qui dixere;
De quo quia contigit ſermonem habere,
Prælibandum arbitror, quod hi retulere.

1 nobilibus, B. — 2 damna, H. — 3 die iulii, H. — 4 Turci copia, H. 5 acrius faciunt, H. — 6 eis, H. — 7 nocuit, H. — 8 (ſic) *d. in* H. —

Digitized by Google

LXIII

Ergo poſtquam inclytus princeps Romanorum
Intravit monarchiam regis Ungarorum,
Ubertatum [1] *omnium dat rex ei* [2] *forum,*
Donec eum ducit [3] *ad terram Bulgarorum.*

LXIV

Poſtquam [4] *paſſus plurimas eſt* [5] *adverſitates,*
Bulgarorum varias ob doloſitates,
Ad Græcorum pervenit donec [6] *civitates,*
Ubi Græci comperit regis ſimultates.

LXV

Eum nam deceperat Græcus imperator,
Pacti, quod promiſerat, factus depravator,
Nam ſibi promiſerat, quod eſſet tutator
Eius, & commercii fidus venundator.

LXVI

Propter hoc exercitus noſter expugnator (B) f. 145. r col. 1.
Regni [7] *ſui factus eſt, atque populator* [8] ,
Et cunctarum gentium [9] *ferus deprædator,*
Inſuper & hominum dirus [10] *trucidator.*

LXVII

Ut vacare plenius poſſit [11] *ultioni,*
Et, punitis incolis, inſtet [12] *regioni,*
Suæ Cæſar providens expeditioni [13] ,
Hyemandum ibidem indicat [14] *tyroni.*

1 Ubertatem, H. — 2 &, H. — 3 duxit, H. — 4 Per quam, H. — 5 eſt plurimas, H. — 6 donec pervenit, H. — 7 Regis, H. — 8 ſpoliator, H. — 9 mercium, H. — 10 ſævus, H. — 11 valeat adhuc, B. — 12 inſtat, B. — 13 expectationi, H. — 14 indicat ibidem, H.

Digitized by Google

LXVIII

Cæsaris moram nobis hic disce deplosam.

Moram importunitas temporis & mensis
Suadebat, & copia se diffundens mensis,
Quod totum exercitus luit [1] *Acconensis,*
Quem sagitta sauciat, quem castigat ensis [2].

LXIX

Mart. 25.

Tandem circa Domini Resurrectionem,
Talem Cæsar recipit compositionem,
Ut dent Græci naves ad transfretationem.
Festinantes Græculi, complent iussionem.

LXX

Quomodo Soldanus Iconii voluit eum prodere, sibi datis obsidibus.

Dum Sancti Georgij brachium transisset
Cæsar, atque fidei obsides cepisset,
A [3] *Soldano proditus ab eo fuisset,*
Ni divina gratia eum præcessisset.

LXXI

Dum enim Iconium tuti properarent,
Assistebant undique Turci, qui vetarent
Omnia commercia, hosque trucidarent,
Vel a longo [4] *potius eos sagittarent.*

LXXII

Circumseptis taliter viris christianis,
Hac illac volantibus Turcis & paganis,
Elapsis ex integro tribus septimanis,
Maior pars exercitus nil comedit panis.

1 luit exercitus, H. — 2 v. 275-276 *pro* 273-274 *& vice versa*, B. — 3 Festinant, H. — 4 Ac, B. — 5 eminus, H.

Digitized by Google

LXXIII

Quomodo expugnaverunt Iconium.

[Cæſar exercitui retro providebat,
Sed illius filius ante præcedebat,
Quo duce Suevia inclyta gaudebat. (H) p. 236—(228) col. 1.
Hic primas incolumis acies agebat] [1].

LXXIV

Cuius ad inſignia noſtri cohortantur [2];
Diſſipati cunei hoſtium fugantur.
Dux intrat [3] *Iconium : omnes comitantur,*
Superatis hoſtibus, urbi dominantur.

LXXV

Soldanus reſiſtere cernens eſſe durum, (B) f. 145. r. col. 2.
Cum theſauris oppidum fugit in [4] *ſecurum,*
Et ſpondet commercia cunctis [5] *ſe daturum,*
Dum Auguſtum videat inde receſſurum.

LXXVI

Quomodo in Armenia mortuus eſt Imperator, in Salefico flumine.

Abhinc in Armeniam tranſiit [6] *amœnam*
Ubertatum reperit quam cunctarum plenam.
Nam de fonte divite trahit ipſa venam :
Hæc [7] *frumentum ſibi* [8] *dat & equis avenam.*

LXXVII

Quid profuit Imperatori quod intraverit mare.

Vitæ tamen illius hoc dolos [9] *paravit,*
Dum in parvo gurgite hunc ſolum [10] *necavit.*
Dic, ſibi [11] *quid profuit, quod mare vitavit,*
Ab aquis Salefici dum non ſibi cavit.

1 *Tetr.* LXXIII *d. in* B. — 2 Chriſtiani populi acies parantur, B. — 3 Tunc intra, H. — 4 fugit in oppidum, H. — 5 cunctis commercia ſpondet, H. — 6 tranſit, H — 7 Nec, B. — 8 (ſibi) *d. in* H. — 9 dolos hoc, H. — 10 ſolum hunc, H. — 11 mihi, H.

Digitized by Google

LXXVIII

Dictus eſt Saleficus, quaſi [1] *factus ſale,*
Dicatur maleficus, quaſi [2] *fidus male.*
Salum maris timuit [3]*, quaſi* [4] *ſit mortale,*
In ſalo Salefici ſolum dicit vale.

LXXIX

[O, dico, fallacia cum fortuna fata!
In Romano principe nimis debacchata,
Quem non poſſunt ſternere lancea vel ſpata,
Morte cita rapiunt & inopinata.

LXXX

O fata! ſententiam noſtram permutate,
In Romano pontifice ſecus iudicate.
Ab aquis Salefici illæſum ſervate,
Et hunc armis potius quam aquis necate.] [5]

LXXXI

Romanorum principi & [6] *imperatori*
Diceretur potius & eſſet [7] *honori,*
Rutilante ſanguine quam in aquis mori,
Suis nec principibus hoc eſſet [8] *terrori.*

LXXXII

Nam ut verum fatear, quod mihi dixere,
Qui ſecum tunc temporis ibidem fuere,
Univerſi principes ita timuere,
Quod illorum [9] *plurimi mare tranſiere.*

1 quia, H. — 2 quia, H. — 3 tremuit, H. — 4 quia, H. — 5 *Tetr.* LXXIX-LXXX *d. in* B. — 6 (et) *d. in* H. — 7 Ampliori longius cederet, H. — 8 effet hoc, H. — 9 ex illis, H.

Digitized by Google

LXXXIII

[Cur ſublato principe, principes, timetis?
Cum Dominus mirabilis in ſuis athletis
Occultis iudicijs ſibique ſecretis,
Hunc ad ſuæ gloriam traxerit quietis.] [1]

LXXXIV

Quomodo exercitus eius veniens Antiochiam per crapulam mortuus eſt ferè totus.

Poſt hæc [2] *Antiochiam ceteri* [3] *venerunt,*
Et ducem Sueviæ ſibi præfecerunt.
Francorum baronibus nuncios miſerunt,
Et [4] *ab his conſilium ſibi petierunt.*

LXXXV

Major & præcipua pars Teutonicorum,
Non attendens regulam hic aphoriſmorum [5]*,*
Multum & repente ſe dum replet ciborum,
In brevi deleta eſt de ſorte vivorum [6]*.*

LXXXVI

Nam cum per inopiam eſſent vacuati, (B) f. 145. v. col. 1.
Poſtea per copiam nimis crapulati [7]*,*
Non eſt præter phyſicam, ſi ſint infirmati (H) p. 236—(238) col. 2.
Et de hujus ſæculi tædio ſublati.

LXXXVII

Quomodo Marchio vadit ad eos Antiochiam.

Habito conſilio, noſtri Marchionem
Mittunt Antiochiam, ut ducat Acconem,
Per talem Teutonicos viros regionem,
Ut nullam incurrere poſſent læſionem.

1 *Tetr.* LXXXIII *d. in* B. — 2 Omnes, H.—3 alii, H.—4 (Et) *add.*, B. — 5 a foris morum, H. — 6 virorum, H. — 7 epulati, H.

Digitized by Google

LXXXVIII

Qui fine periculo cernens ſe nequire
Acconem ulterius per terram redire,
Parat cum exercitu navibus venire,
Sinit tamen antea [1] *ſeptembrem exire.*

LXXXIX

Quomodo noſtri pedites occiſi ſunt in feſto ſancti Jacobi.

Jul. 25.

Eius in abſentia nobis accidere
Plurima, quæ poſtea inulta ſtetere,
Nam in feſto Iacobi noſtri exiere
Pedites, & hoſtium caſtra irruere.

XC

Turci nimis providi, nimiſque ſagaces
Urunt tabernacula, ſubmittentes faces.
Noſtri nimis avidi, nimiſque voraces,
Certant cuncta rapere, ut lupi rapaces.

XCI

Quos ut Turci taliter vident facientes [2],
Vident neque [3] *milites eos ſubſequentes,*
Ordinatis cuneis, in hos irruentes,
Pluſquam quinque milia morti dant ferientes [4].

XCII

Licet bene eſſent armati, tamen culpa ſua & militum mortui ſunt.

Sic erant hi pedites bene loricati,
Baliſtis & arcubus decenter ornati [5],
Quod nunquam ab hoſtibus eſſent ſuperati
Ni quod venit ultio noſtri peccati [6].

1 poſtea, H. — 2 *verſum* 361 *add.* H. — 3 Neque vident, H. — 4 ſternentes, H. — 5 armati, H. — 6 Si poſſet ordinibus repugnare fati, H.

Digitized by Google

XCIII

Anhelantes pedites noſtri fugiebant,
Equis vecti levibus, Turci præcedebant,
Sed qui retro venerant, noſtros proſternebant,
Sine ictu etiam plures corruebant[1].

XCIV

Si ſuccurſum milites eis[2] *præſtitiſſent,* (B) f. 145. v. col. a.
Sarracenos turpiter in fugam vertiſſent,
Et illi de mœnibus ita timuiſſent,
Quod cum rebus omnibus urbem reddidiſſent.

XCV

Quomodo illi de civitate exeunt & cum Hoſpitalariis conſligunt.

Sed ut noſtros taliter vident[3] *effugari,*
Non oportet quærere, ſi poſſunt lætari.
Non enim exiſtimant Turcos refrænari,
Donec noſtra videant caſtra concremari.

XCVI

Ut augmentum igitur noſtris darent malis,
Exeuntes ianuam partis borealis,
Obviant militibus primum Hoſpitalis,
Inter quos conficitur pugna manualis.

XCVII

Hoſpitalis milites ab equis deſcendunt,
Ut urſa pro filijs cum Turcis contendunt.
Turci noſtrum aggerem per vim bis conſcendunt.
Hos ſagittis ſauciant, hos igne ſuccendunt.

1 corruerunt, H. — 2 eis milites, H. — 3 vident taliter, H.

Digitized by Google

XCVIII

Tunc [1] *Hoſpitalarij equos aſcenderunt,*
Et a maris latere Turcos [2] *invaſerunt,*
Quos ad urbis mœnia per vim reduxerunt,
Et ex his in foveis plures [3] *occiderunt.*

XCIX

Quomodo Turci palam & clam intrabant civitatem.

Ad [4] *hoc infortunium aliud acceſſit* [5]. (M) p. 817—(839). col. 1.
Plena victualibus ad portum acceſſit
Navis, dumque ſæpius quæritur unde ſit
Velum hæc reficiens, in villam diſceſſit.

C

Vidi poſt hanc alias tres palam venire,
Et galeas obviam illis noſtras [6] *ire.*
Nequiverunt tamen ſic eas [7] *impedire,*
Quod vetarent mœnia urbis introire.

400

CI

Intus [8] *noctu ſæpius ingrediebantur,*
A noſtris multotiens ſed capiebantur,
Et ereptis ſpolijs ipſi necabantur.
Alii propterea ſed non turbabantur [9].

CII

De variis inſtrumentis noſtris fruſtra conſumptis.

Poſt hæc, turres, machinas, nobis combuſſerunt. (S) f. 146. r. col. 1.
Tuncque noſtri ligneam turrim [10] *deduxerunt*
Ad Muſcarum Turrim, ſed eam non læſerunt,
Nimis citò quoniam [11] *navem ſuccenderunt.*

1 Et, H. — 2 Turcos a latere maris, H. — 3 multos, H. — 4 Poſt, H. — 5 ſucceſſit, H. — 6 noſtras illis, H. — 7 eas tamen ſic, H. — 8 Item, H. — 9 Ob hoc tamen alii nunquam terrebantur, H. — 10 ligneum caſtrum, H. — 11 quia, H.

Digitized by Google

CIII

Item barcam dirigunt facibus ſuccenſam,
In illorum validam claſſim condenſatam [1]
Cum qua navem concremant illorum immenſam.
Cito Turci vindicant verum [2] *hanc offenſam.*

CIV

Nam cum noſtri ſegniter & minus intente [3].
Starent ad cuſtodiam in die ſequente,
Ipſi [4] *turrim ligneam ſuccendunt* [5] *repente,*
Cum navi, quam fecimus, ipſam deferente.

CV

Ad hæc barca, deſuper trabibus celata [6],
Dum ad turrim ducitur, fuit naufragata.
Inſtrumenta cetera, ad idem parata,
Sunt hoc modo perdita, vel igne cremata.

CVI

De adventu comitis Henrici Campaniæ.

[Catervatus militum numeroſitate,
Campanienſis venerat ea tempeſtate
Comes, & exercitum in neceſſitate
Sumptibus innumeris roboravit late.

CVII

Attamen conſilio fretus levitatis,
Forte per audaciam iuvenis ætatis,
Paucis victualibus ſecum apportatis,
Summam nobis præſtitit cauſam egeſtatis] [7].

1 *add. hunc verſum*, B. — 2 tamen vindicant, H. — 3 intente, H. — 4 Turci, H. — 5 concremant, H. — 6 trabibus deſuper velata, H. — 7 *Tetr.* CVI & C VII *d. in* B.

Digitized by Google

CVIII

De ariete, ferro operto, quem Bisuntinus (archiep.) iri fecit, & de igne inde, a quo combustus fuit.

Quid de Archipræsule dicam Bisuntino?
Vir est totus deditus operi divino,
Orat pro fidelibus corde columbino,
Sed pugnat cum perfidis astu serpentino.

CIX

Fecit hic arietem, quem de ferro texit,
Qui nostrorum animas plurimum erexit.
Nullus enim credidit, nullus intellexit,
Quod comburi valeat, licet in igne sit [1].

CX

Terruisse creditur mentes paganorum,
Dicebatur etenim quod stragem murorum
Et ruinam faceret, essetque dirorum
Digna retributio scelerum Turcorum.

CXI

Secus tamen accidit, quam æstimabatur,
Quod per negligentiam factum non negatur.
Nam ad murum positus tantum lapidatur,
Quod ferrum excutitur, igniſque iactatur.

(H) p. 237 — (229) col. 2.

CXII

Ignis ille fœtidus, ignis execratus,
Cum ampullis vitreis desuper stillatus,
Serpit per gracillimos subterraneos [2] *meatus,*
Donec intus æstuans, magnos dat hiatus.

(B) f. 146. r. col. 2 *Incip. iterum* (b) f. 7. r. col. 1.

1 ignem nescit, H. — 2 subintrans, H.

Digitized by Google

CXIII

Pereat, o utinam, huius ignis [1] *vena,*
Non enim extinguitur aqua, ſed arena,
Vixque vinum acidum eius arcet [2] *fræna,*
Et urina ſtringitur eius vix habena.

CXIV

Ignis hic conficitur tantum per paganos.
Ignis hic exterminat tantum Chriſtianos,
Incantatus namque [3] *eſt per illos prophanos;*
Ab hoc & [4] *perpetuo, Chriſte! libera nos.*

CXV

Ignis ille terruit ſic noſtrorum mentes,
Quod ad pugnam congredi non ſunt confidentes,
Verum ædificia retro retrahentes
Milites quieſcere malunt & ſervientes.

CXVI

Quomodo nos fatigati, fruſtrà expectavimus Reges Franciæ & Angliæ, nequeuntes venire.

Expectare ſtatuunt reges univerſi,
Sed dum reges veniunt, fluctus ſunt adverſi;
Sic, quod neceſſario retro ſunt converſi,
Alioquin dicitur quod eſſent ſubmerſi.

CXVII

Sed non ſolum regibus eſt obſtruſum mare,
Nequiverunt reliqui [5] *quoque transfretare,*
Neque victualia nobis apportare;
Cara [6] *nimis apud nos vendebantur, quare* [7]

1 ignis huius, H.—2 arctat eius, H.—3 numquid, B.—4 (&) *add.*, B. 5 alii, H. — 6 caro, H. — 7 vendebatur carè, H.

Digitized by Google

CXVIII

De inceptione fa-mis.

De Andegavenſibus libræ datæ trinæ
Sunt a me, pro modio parvulo farinæ.
Palatis nobilium carnes tunc equinæ
Reſpondebant melius, quam quondam gallinæ.

CXIX

De edicto ven-dendorum cibario-rum.

Barones conſtituunt uno prorſus ore,
Ut dentur cibaria præcio minore.
Sed error noviſſimus peior fit priore,
Dum non audent vendere conſueto more.

CXX

Non enim cibaria tunc [1] *inveniuntur* (B) f. 146. v. col. 1.
Per forum venalia; ſed effodiuntur
Pavimenta domorum [2] *ubi abſconduntur* [3].
480 *Sic inops & locuples famem* [4] *patiuntur* [5].

CXXI

De famelicis ſer-vientibus, ad Turcos fugientibus.

Milites quid facient, quid ve ſervientes?
Expectaſſe reges ſe ſunt hi pœnitentes.
Ne per famem pereant igitur timentes,
Turmatim effugiunt ad Turcos ſervientes.

CXXII

Quod noſtri exe-unt ad caſtra Sa-ladini.

Tunc diſponunt egredi ad caſtra Turcorum
Noſtri, cauſa ſtraminis & cibariorum.
Deputant cuſtodiæ ſed prius [6] *caſtrorum*
Cum Bleſenſi comite ducem Suevorum.

1 tunc cibaria, H.—2 domini, H.—3 recluduntur, H.—4 famam, H. — 5 *verſus* 479, 480 *invertit.* b. — 6 Sed prius deputant cuſtodiæ, H.

Digitized by Google

CXXIII

Quomodo Turci exeunt de civitate a parte Pisanorum, sed nostri eos reprimunt.

Secus flumen igitur cum sint [1] *hospitati* (B) p. 238—(230) col. 1.
Cives, igne plurimum & armis parati,
A Pisanis exeunt simul congregati,
Castra defensoribus destituta rati.

CXXIV

Super ædificia focum jactitarunt [2],
Usitatis [3] *spiculis viros sagittarunt* [4],
Donec ducis milites [5] *eos dissiparunt,*
Et per maris littora plurimos [6] *prostrarunt.*

CXXV

Tunc de nostris ianuam plures [7] *intravere,* (b) f. 7 r. col. 2.
Et ad muros alii scalas portavere,
Et [8] *potiri mœnibus urbis putavere* [9],
Nisi quia tenebræ noctis vetuere.

CXXVI

Quomodo Saladinus pugna & dolis fatigaverit nostros, donec ad castra redeunt. Nov. xiv

Ad nostrum exercitum, versus Saladinum
Properantem circueunt, juxta matutinum
Turci, die tertiâ post Sanctum Martinum [10]
Donec castra collocat [11] *supra montis sinum.*

CXXVII

Saladinus subdolus castra concremavit [12],
Et ad montes properans ibi latitavit.
Nam ad prædam currere nostros æstimavit,
Quos onustos perdere pro ea [13] *speravit.*

1 ut sunt, H. — 2 Igne Græco machinas humectarunt, H. — 3 Assuetis, H. — 4 sauciarunt, H. — 5 milite, H. — 6 Et plures per littora mortuos, H. — 7 Urbis inter ianuam quidam, B. b. — 8 Qui, H. — 9 urbis mœnibus speravere, H. — 10 *hunc versum add.* B. b. — 11 collocant, H. — 12 subdolus remeavit, H. — 13 penitus perdere, H.

Digitized by Google

CXXVIII

Sed ut noſtros aſpicit non ire prædatum, (B) f. 146. v. col. 2.
Univerſum dirigit ad hos equitatum;
Vertunt ultra fluvium noſtri comitatum,
Et de ſolo reditu habent cogitatum.

CXXIX

Turci ſunt acerrimè noſtros comitati [1],
Dum coacti ſiſtere caſtra ſunt [2] *metati;*
Nov. xv. *Sed in die poſterâ procul abſentati,*
Noſtris fiunt prævij ad poſtes foſſati.

CXXX

Pro quibus [3] *conficitur ibi pugna dura.*
Proſtratis militibus & equis per rura.
Chriſtiani redeunt in caſtra ſecura,
Sic deinceps egredi [4] *quibus* [5] *non eſt cura.*

CXXXI

De nepote Clementis comitis quibuſdam aliis captis.
Nov. xxiij-xxiv.

Sed quia Teutonici in Sancto Clemente [6],
Turcos effugaverant de campo patente [7]
Exeuntes effugant, in die ſequente,
Turcos, quidam milites de Francorum gente.

CXXXII

Sed tunc in inſidijs pagani latentes,
Improviſo [8] *curſitant, Francos colligentes.*
Inter morti [9] *deditos & captos viventes* [10],
Sunt triginta milites, & horum clientes.

1 noſtris comminati, H. — 2 ſunt caſtra, H. — 3 A, H. — 4 ingredi, H. — 5 (quibus) *d. in*, H. — 6 de campo patente, H. — 7 in Sancto Clemente, H. — 8 Improviſi, H. — 9 timori, H. — 10 ferientes, B. b.

Digitized by Google

CXXXIII

De ſeptem navibus Turcorum intrantibus civitatem, nobis invitis.

Dum nos de materia plaſmati terreſtri,
Et in arcto poſiti loco & ſylveſtri,
Tribulamur malleo nimium agreſti,
Dec. xxxi. *Quid in feſto vidimus, beati* [1] *Sylveſtri,*

CXXXIV

Septem victualibus naves oneratæ,
Chriſtiani populi ſine [2] *voluntate,*
Receptæ propatulo ſunt [3] *in civitate,*
Nec galeæ noſtræ eis ſunt adverſatæ.

CXXXV

Quomodo tunc Teutonici viriliter expugnaverunt civitatem.

Tunc ibidem iuxta me ſi tu præſens fores, (H) p. 238—(240) col. 2
Cum armati circuunt villam bellatores,
Certè Teutonicorum iurares [4] *furores,*
Univerſis gentibus eſſe fortiores.

CXXXVI

Imbres nam miſſilium denſos [5] *contempſere,* (B) f. 147. r. col. 1.
Ignis atque lapidum iactus pertulere,
Et muri faſtigio [6] *dum ſperant hærere* [7],
Diminutis plurimis ſcalis corruere.

CXXXVII

Claruit hoc prælio gens Alamanorum,
Eius nomen metuunt phalanges Turcorum.
Nam per negligentiam non ſtetit eorum,
Quod potiti mœnibus non ſimus [8] *murorum.*

1 audias, H. — 2 abſque, H. — 3 ſunt propatulo, H. — 4 iuraſſes, H. 5 Nam denſos miſſilium imbres, H. — 6 faſtigiis, H. — 7 inhærere, B. b. — 8 Quod ſimus mœnibus potiti, H.

Digitized by Google

CXXXVIII

Deus quoque, pietas cuius cuncta regit,
Qui quos ab initio ſibi præelegit,
Licet ſinat concuti, ſemper tamen tegit [1],
Naves mirabiliter Turcorum [2] *confregit.*

duodecim navis Turcorum naufragatis in portu.

CXXXIX

Nam hærebant ſcopulis anchoræ iactatæ,
Neque victualia trahuntur [3] *de rate.*
Fluctuum [4] *Ceraunijs cum naves quaſſatæ,*
Sunt in portus medio cunctæ naufragatæ [5].

CXL

Dum orationibus beatæ [6] *Mariæ*
Fulcimur, & meritis Genitricis piæ,
Audias, quod accidit nobis quadam die,
Ieiunant vigiliam cum [7] *Epiphaniæ.*

De muro civitatis cimbrem diruto, ad] nihil nobis fuit.

(b) f. 7. v. col. 1.

Jan. v. 560

CXLI

Nocte pluit [8] *integra, nec* [9] *mane ſequente*
Redeunt ſpectacula. Sed Auſtro fremente,
Crepitant tonitrua, æthere candente,
Nix, hymber, cum grandine, cadunt [10] *vehemente.*

CXLII

Chriſtus, Dei filius, Deus ultionum,
Qui pro ſuis dimicans medio [11] *agonum*
Non geſtando clypeum, lanceam vel conum [12],
Urbis muros diruit, magnum dando [13] *ſonum.*

1 regit, B. b. — 2 Turcorum mirabiliter, H. — 3 trahunt, H. — 4 Ventorum, H. — 5 *Tetr.* CXXXVIII, CXLI^m & CXLII^m *locum in* (H) *occupant.* — 6 Virginis, H. — 7 cum vigiliam, H. — 8 (pluit) *add.*, B. b. — 9 &, H. — 10 cadit, H. — 11 medio dimicat, H. — 12 corium, H. — 13 dans ad aſtra, H.

Digitized by Google

CXLIII

Idem olim mœnia Jerico [1] *proſtravit,*
Quam Hebræus populus bonis ſpoliavit,
Sed Acconis muros dum ipſe diſſipavit,
Ad murum chriſticolæ nullus propinquavit.

CXLIV

Licet noſtris pluvia det impedimenta, (H) f. 147 r. col. 2.
Non fuit militia noſtra tamen lenta
Adaptare [2] *bellica membris inſtrumenta* [3],
Et a longe premere [4] *equos & iumenta.*

CXLV

Perijt [5] *audacia militum Francorum,*
Quæ quondam cacumina tranſcendens [6] *murorum,*
Effugabat millia trecenta Turcorum,
Sicut Geſta referunt Antiochenorum.

CXLVI

Si tantum cum machinis de muro ſtraviſſent,
Certatim ad mœnia, credo, cucurriſſent [7];
Sed virtute Domni cum muri corruiſſent [8],
Promptiores aggredi eſſe [9] *debuiſſent.*

CXLVII

Dum in natalitijs ſancti Fabiani (H) p. 239— (231) col. 1.
Pranderent ad tertiam horam Chriſtiani,
Exeunt de mœnibus bis mille pagani
Qui nuper intraverant, facti oppidani.

Quomodo Turci aſcendunt tumulum quem fecimus.

Jan. xx.

1 Jericho mœnia, H. — 2 Adaptarunt, H. — 3 ornamenta, H. — 4 premerunt, H. — 5 Periit, B. b. — 6 aſcendit, B. b. — 7 cuncti corruiſſent, B. b. — 8 moniti eſſent, H. — 9 eos, H.

Digitized by Google

CXLVIII

Gradualem cumulum [1], *quem noſtri fecerunt,*
Fuſis [2] *operarijs, ſtatim conſcenderunt,*
Pauci tamen milites eos fugaverunt,
Et eos in foveis urbis proſtraverunt.

CXLIX

De quodam inſulto nocturno facto.

Cum ſit exercitio dies deſtinata,
Et dicatur ocio nox eſſe dicata [3],
Jan. xxi. *Nocte tamen colitur Agnes qua beata,*
Ad pugnam egreditur Deo gens [4] *ingrata.*

CL

Non diurno prælio fuit ſatiata,
Sed de nocte veniens caterva denſata,
Eſt cum igne ſpicula Græco iaculata, (b) f. 7. v. col. 2.
600 *Super noſtros vigiles ſtantes ad foſſata* [5].

CLI

Illorum clamoribus [6] *noſtri perturbantur,*
Et, nox licet obviet, ſtatim congregantur,
Pagani velociter in urbem [7] *fugantur;*
Sed utrinque plurimi prius ſauciantur.

CLII

Quomodo Marbo fruſtra tentat expugnare Turrim Miſcarum.

Ratione notum eſt ſatis evidenti (a) f. 147. v. col. 1.
Et fide cognovimus hoc experimenti,
Quantum exercitui det [8] *impedimenti,*
Turris quam in medio portus pulſant venti.

1 Grandualem tumulum, H. — 2 Pulſis, H. — 3 deſtinata, H. — 4 gens Deo, H. — 5 foſſam, H. — 6 A quorum tumultibus, H. — 7 in urbem velociter, B. b. — 8 dat, H.

Digitized by Google

CLIII

Ut hanc ergo [1] *Marchio poſſit vindicare,*
Fabricatus citius vervex ſulcat mare;
Sed cum crebris ictibus debet hanc quaſſare,
Ipſum cogunt ſcopuli longius aſtare.

CLIV

Ut, quod nil proficeret labor hic, cognovit,
Furens, ſtridens, Marchio machinam removit,
Cum fatorum ſerie fortunam devovit,
Et ſuam Beelzebub qui ſic turrim fovit.

CLV

De quodam Polino qui prodebat noſtros ſervientes

Mart. viij.

Martis idus ſeptimo, noſtros ſervientes,
Ut herbas colligerent, foras incidentes,
A Polino proditos, longe diſcurrentes
Sarraceni capiunt in dolis latentes.

CLVI

De contraria fortuna ob noſtra peccata & de morte Prælatorum & Baronum.

Prætermiſſo, quotiens muris erumpentes
Aut a [2] *campis ſubito nobis* [3] *irruentes*
Turci captivaverant [4] *noſtros ſervientes,*
Proſequamur alia, parum divertentes.

CLVII

Ob totius populi labem & peccatum,
Fortunam contrariam ſenſimus & fatum,
Quæ noſtrum ancipitem, diuque rotatum
In profundum mergere non deſiſtunt ſtatum.

1 ergo hanc, H. — 2 atque, H. — 3 nobis ſubito, H. — 4 captivaverunt, H.

Digitized by Google

CLVIII

O nequam & infida ſeries fatorum!
O crudelis Atropos! peſſima ſororum,
Numquid ſimul rumpere vis Chriſtianorum
Fila, quos [1] *præſidio privas prælatorum?*

CLIX

Ut enim hæreditas noſtri Salvatoris
Crucifixi, patria domus Redemptoris
Venit ad extranei manum poſſeſſoris,
Perdidit auxilij multum & honoris.

CLX

De morte Gregorii & Urbani papæ.

Primo nam [2] *Gregorium, ſtatim poſt Urbanum,* (B) f. 147. v. col. 2.
Utrumque pontificem perdidit Romanum,
Qui de Ieroſolyma tyrannum prophanum (H) p. 239 — (231) col. 2.
Habuerunt animum effugandi [3] *ſanum;*

CLXI

De morte Henrici Guillermi regum Angliæ & Siciliæ.

Poſt, Henricum inclytum regem Anglicorum [4]
Et Guillelmum [5] *nobilem* [6] *regem Siculorum,*
Qui ſuis præſidijs ſunt Chriſtianorum
Tutati reliquias de manu [7] *Turcorum.*

CLXII

De morte Archiepiſcopi Ravennatis & Epiſcopi Faventini.

Quiſquis Archipræſulem novit [8] *Ravennatem,*
Faventini præſulis atque probitatem,
Ob illorum obitum, Chriſtianitatem
Scit tuliſſe maximam incommoditatem [9]

1 quod, H. — 2 namque, B. b. — 3 profugandi, H. — 4 Anglorum, H. — 5 Guillermum, H. — 6 perdidit, H — 7 a manibus, H. — 8 noverit, H. — 9 *hunc verſum add.* B. b.

Digitized by Google

CLXIII

De morte Landgravii.

Sed quid dignum [1] *referam nobilis Langravi?* Hic explicit (b.)
Corporis & animi fuit vir [2] *magna vi*
In Dei ſervitio, qui labore gravi
Conſumptus, in reditu periit [3] *in navi.*

CLXIV

De morte comitum Theobaldi & Stephani, qui fuerunt fratres.

Adventus laudabilis comitum duorum,
Theobaldi, Stephani, fratrum germanorum,
Gaudium infuderat mentibus Francorum,
Sed hos nimis vulnerat cita mors eorum.

CLXV

De morte Epiſcopi Cantuarienſis.

Sanctus Archipontifex Cantuarienſis,
Populum conſilio fovens [4] *& expenſis*
Militonum cœtibus catervatus denſis,
660 *Recreabat pauperes ſumptibus immenſis;*

CLXVI

Quem [5] *ſic poſtquam vineæ mors* [6] *intentum vidit,*
Tantis operarii fructibus invidit,
Vitæ filum [7] *protinus illius ſuccidit,*
Clerus, plebs, cum milite, quare veſtes ſcidit.

CLXVII

De morte Archiepiſcopi Biſuntini & Ducis Suevorum, Imperatoris filio.

Hinc Archiepiſcopus, gemma clericorum,
Biſuntinus obiit, Duxque Suevorum
Cui ni [8] *contraria foret ſors fatorum,*
Straviſſet innumeras acies Turcorum.

1 digne, H. — 2 (vir) *add.* B. — 3 tranſiit, B. — 4 fovit, B. — 5 Quæ, H. — 6 (mors) *add.* B. — 7 filium, H. — 8 Qui niſi, H.

Digitized by Google

CLXVIII

Nam ut fuit proprio privatus parente, (B) f. 148. r. col. 1.
Qui, velut prædiximus, ſtipatus ingente
Turba venit militum, factus eſt repente
De torrente ſtabilis, tepens de fervente.

CLXIX

De magna fame.

Sic noſtris [1] *baronibus in neceſſitatis*
Deſtituti tempore ſumus, & prælatis,
Alijſque plurimis [2] *non hic nominatis,*
Puniente peccata Deo noſtra ſatis [3].

CLXX

Et in verbo dicere veritatis tibi
Poſſunt, qui tunc temporis remanſerunt ibi,
Quod ſunt indigentiam tantam paſſi cibi (H) p. 240— (238). col. 1.
Quod neſcimus ſimilem ab antiquis ſcribi.

CLXXI

Ploratu cibaria grandi [4] *quærebantur,*
Pro iugi inedia pauci [5] *conſolantur;*
Sed ſi quando forſitan inveniebantur,
Cum amaris poculis fletus [6] *miſcebantur.*

CLXXII

Idem cibus dominum & equum alebat,
Nam cum equo dominus panem dividebat;
Herbas quas periculo mortis colligebat,
Equus crudas, dominus coctas comedebat.

1 iſtis, H. — 2 pluribus, H. — 3 Nobis adverſantibus cum fortuna fatis, H. — 4 gravi cibaria, H. — 5 Nec quærentes quoniam non ſic, H. — 6 fletu, H.

Digitized by Google

CLXXIII

In tanta penuria rerum edendarum,
Nos in Quadrageſima cibis equinarum
Recreamur carnium [1] *& camelinarum,*
Aliis rodentibus textas carublarum.

CLXXIV

Multi qui divitias ſuas aliquando
Fuderant pauperibus, eas erogando
Nihil ſumunt, exules facti mendicando;
Quare diem ultimum claudunt ieiunando.

CLXXV

Quod Pontifices ſtatuunt eleemoſynas fieri.

Tunc ſacri pontifices, ſacrique prælati,
Principes Eccleſiæ ſanctæ [2] *deputati,*
Vincla [3] *pœnitentibus relaxant* [4] *peccati,*
Qui de ſuis conferunt tantæ paupertati.

CLXXVI

Ut habere valeant hanc remiſſionem (B) f. 148. r. col. 2.
Omnes largam faciunt erogationem,
Poſt cordis mundiciam & confeſſionem [5],
Sed prælati faciunt diſtributionem.

CLXXVII

Ut tantæ participes ſint remiſſionis,
Præ cordis mundicia [6] *& confeſſionis,*
Erogant de proprijs omnes large bonis:
Onus ferunt præſules diſtributionis.

1 Recreabamur, B. — 2 ſancti, H. — 3 Vincula, H. — 4 referant, H.
5 *add. hunc verſum*, B. — 6 mundiciam, B.

Digitized by Google

CLXXVIII

Quomodo mitigatur fames.

Ut [1] *hæc elemoſyna cœpit erogari,*
Iram Dei protinus ſenſimus placari:
Intuemur etenim eminus in mari
Nobis victualia navibus portari.

CLXXIX

Quantum vendebatur victualia.

Tunc farinæ modius ſex minus centenis
Vendebatur aureis, frumenti ſex denis,
Ordeique modium [2] *dabant quadragenis,*
Reperto vis furfure aureis ſeptenis.

CLXXX

Tres in uno ſolidi pomo donabantur
Viginti nuciunculæ pro nummo dabantur.
Ficus pro denario ſeptem vendebantur,
Pruna cum amygdalis decem emebantur [3].

CLXXXI

De miraculo alleviatæ famis.

Pro prædicto precio nequibat frumenti
Reperiri modius die præcedenti,
Qui dabatur publice cuivis offerenti
Pro duobus aureis [4], *in die ſequenti.*

CLXXXII

O mira potentia ſummæ Deitatis,
Quæ [5] *tam mirabiliter onus paupertatis*
Chriſtianis abſtulit, gravis egeſtatis
Tempora, temporibus mutans ubertatis.

1 Et, H. — 2 modicum, B. — 3 *Tetraſt.* CLXXX *d. in* H. — 4 Duos vel tres aurcos, H. — 5 Qui, H.

Digitized by Google

CLXXXIII

Quomodo rex Franciæ venit, & expugnavit civitatem.
Apr. xiij.

Sabbato poſt Domini Reſurrectionem,
Philippus rex Franciæ veniens Acconem,
Totam mentis operam & intentionem
Circam villæ poſuit expugnationem.

Incipit (O) f. 137. r. col. 2.

CLXXXIV

Secus Turris ergo Maledictæ latus
Erigit petrarias, illic hoſpitatus,
Aliaſque machinas, necnon apparatus
Quorum murus ictibus corruat[1] *quaſſatus.*

(B) f. 148. v. col. 1.
(H) p. 240 — (232) col. 2.

CLXXXV

Dumque muros diſſipat, & implet foſſata,
Quæ profunda fuerant admodumque lata,
Inſtrumenta plurima ſunt ibi cremata,
Aliiſque variis modis diſſipata.

CLXXXVI

De rege Angliæ divertente Cyprum eamque ſubiugante.

Interim rex inclytus Angliæ[2]*, Ricardus,*
Qui fama tunc floruit[3] *ut odore nardus,*
Metuendus hoſtibus ſicut feris pardus,
Cyprum iter verterat[4]*, licet ſuis tardus.*

CLXXXVII

Nam tyrannus inſulæ, turbo pietatis,
Tribus ibi navibus regis naufragatis,
Homines recluſerat[5]*, manibus*[6] *ligatis,*
Equis, victualibus, armis uſurpatis.

1 corruat ictibus, H. — 2 Angliæ inclitus, H. — 3 per famam redolet, H. — 4 tunc venerat, H. — 5 incluſerat, H. O. — 6 navibus, H.

Digitized by Google

CLXXXVIII

Sed a rege reddere cuncta poſtulatur,
Negat, pugnat, vincitur [1]*, fugit, vinculatur,*
Digna factis ultio digne compenſatur,
Captivator hominum modo captivatur.

CLXXXIX

Victis [2]*, caſtris, urbibus Cypri ſubiugatis,*
Plene licet [3] *faveant, rex* [4] *addenda fatis* [5]
Cogitat [6] *calcaria. Nondum* [7] *ergo datis*
Ventis, intrat pelagus, fluctibus iratis.

CXC

De quadam navi Turcorum oneratu greGræco & armis, volente intrare civitatem, quam ita expugnavit rex Anglie, quod tota pene tus ſubmerſa eſt cum omnibus in ea contentis.

Dum Acconem fatagit iter maturare,
Navi magnæ contigit molis [8] *obviare*
Quam Acconem comperit velle remigare [9]*,*
Et Turcis præſidia maxima portare.

CXCI

Ad hanc ergo galeæ cunctæ congregantur,
Sonant tubæ, claſſica, tympana pulſantur.
Exſeruntur gladij, arcus ſinuantur,
Et [10] *ad inſtar grandinis ſpicula vibrantur.*

CXCII

At Turci de caveis, ut de caſtro forti
Ictu noſtros, lapidis ut tormento torti,
Sudibus & iaculis tribuentes morti,
Metum noſtræ maximum ingerunt cohorti.

(B) f. 148. v. col. 2.

1 vincit, H. O. — 2 victis, H. — 3 (licet) *add.* B. — 4 regi, H. — 5 addendaque fatis, H. — 6 Cogitent, H. — 7 mundum, H. — 8 molis contigit, H. — 9 rex velle intrare, H; velle rex intrare, O. — 10 (Et) *add.* B. O.

Digitized by Google

CXCIII

Sed per vocem regiam ſeſe reſumentes,
Turcos vexant [1] *acrius ſupereminentes,*
Iaculorum verubus cavis figentes;
Noſtros tamen reprimunt, igne perfundentes.

CXCIV

Sed [2] *dum navis rumpitur roſtris galearum,*
Ignis, ſudes, iacula, profuere parum.
Nam dum illos ſorbuit puteus aquarum,
Eſca fiunt [3] *volucrum atque beluarum.*

CXCV

Armis potentiſſimi periere mille, (O) f. 187. v. col. 1.
Quod ſi forte mœnia recepiſſent [4] *villæ,*
Nunquam hos devinceret iſte rex vel ille,
780 *Nec occurrens* [5] *Græcia tota cum Achille.*

CXCVI

Verſus Accon igitur malus incurvatur,
Oculis navigium æquora furatur.
Chriſtianus populus gaudens gratulatur,
Et confuſus [6] *Ethnicus dolet & turbatur.*

CXCVII

De machinis comitis Flandriæ regi datis.

Inſtrumenta protinus iubet præparari; (H) p. 241—(233) col. 1.
Sed ne vacet interim, comitis præclari
Flandrenſis petrarias poſcit ſibi dari,
Omnes flebant obitum cuius tanquam cari.

1 vexat, H. — 2 Et, H. O. — 3 fuerunt, H. — 4 recepiſſent mœnia, H. O. — 5 currens, H. — 6 confiſus, H.

Digitized by Google

CXCVIII

De rege Francie murum ascendente cum suis ex altera parte.

Ruptis propugnaculis, muros, turres strarat.
Parte sed ex [1] *altera qui iam explanarat*
Primi muros ordinis, alios quassarat,
Rex Francorum scandere civitatem [2] *parat.*

CXCIX

Milites, appositis scalis, ascendebant,
Sed hos igne liquido Turci perfundebant,
Et se [3] *murum insimul omnes opponebant,*
Aliunde [4] *neminem quoniam* [5] *timebant.*

CC

Quomodo, Anglis impugnantibus, Marescalcus Francie obiit.

Nam [6] *suum* [7] *rex Anglie castrum expectabat,* (B) f. 149. r. col. 1.
Nec de suis interim quisquam dimicabat.
Illuc [8] *omnis Asie manus acclinabat,*
Ubi sola Francie virtus [9] *impugnabat* [10].

CCI

Miles strenuissimus, inclytus & fortis
Marescalcus Francie, militum cohortis
Rector, ibi subiit [11] *dire* [12] *iura mortis,*
Quem planxit exercitus lachrymis obortis.

CCII

Quomodo Francis cadentibus, [non] retur rex.

Duxit ergo cedere Gallica iuventus,
Sed hin [13] *non efficitur segnior vel lentus;*
Nec est, primo diruto muro, rex contentus,
Ad stragem alterius ordinis intentus [14].

1 (Ex) *add.* B, O. — 2 civitatem scandere, H. — 3 hos, O. — 4 Et aliunde, H, O. — 5 quum tunc, H. — 6 Iam, H. — 7 secum, O. — 8 Illic, H. — 9 manus, B. — 10 pugnabat, H. — 11 solvit, H, O. — 12 piæ, B. — 13 hic, H. — 14 contentus, H.

Digitized by Google

CCIII

De Turri Maledicta, cæsa, tonsa & quassata.

Eminebat ibidem Turris Maledicta
Quondam solo nomine, nunc re maledicta,
Supertonsa [1] *machinis, subtus facta crypta,*
Qua defensa civitas olim [2] *est, nunc victa.*

CCIV

Nam quadris lapidibus undique sublatis,
Omne iam amiserat robur firmitatis,
Columnis & postibus subtus coaptatis,
Ruitura [3] *funditus, tantum concrematis.*

CCV

Quod Turci, timentes ruinam Turris, offerunt civitatem.

Lapsu [4] *turris igitur territi timore,*
Pessimo in [5] *dubijs rebus suggestore,*
Turci pertinaciæ [6] *posito furore,*
Civitatem offerunt supplicantum [7] *ore.*

CCVI

De controversia Christianorum & Turcorum per Marchionem sedata.

Ablata restitui cuncta christianis
Cum captivis postulant reges a paganis,
Dum sit controversia super his [8] *immanis,*
Hanc dirimit Marchio doctus in mundanis.

CCVII

Procurandam etenim hanc per Marchionem
Reges ordinaverant [9] *compositionem.*
Ad tollendam igitur dubitationem,
De promissis tribuunt sese [10] *cautionem.*

(H) p. 241—(233) col. 2.

1 Supertenta, B. — 2 olim civitas, H. — 3 Ruituris, H. — 4 Lapsus, H. — 5 etiam, H. — 6 contumaciæ, O. — 7 supplicantium, H.— 8 (his) *add.* B, O. — 9 ordinaverunt, O. — 10 sese dederunt, H.

Digitized by Google

CCVIII

De rebus cum civitate redditis.

Urbem, ſuppellectilem, arma, reddidere,
Captivos cum navibus, quotquot habuere
Urbis intra mœnia, quadringentos fere,
Veſtes tamen retinent, quas iam [1] inciſere.

(B) f. 149. r. col. 2.
(b) f. 187 v. col. 2.

CCIX

De his quos Saladinus nobis reddere promiſit.

Saladinus inſuper ad vota noſtrorum
Dans electos milites centum aliorum,
Captivorum corpora mille quingentorum,
Cum ducentis millibus ſpondet [2] aureorum.

CCX

Lignum quoque reddere [3] precioſæ Crucis
Signum in quo calicem Paſſionis trucis
Ebiberunt viſcera glorioſi ducis,
Suggerente principe tenebroſæ lucis.

CCXI

De vexillis Regum poſitis in civitate.

Iuramento placuit pactum confirmari,
Et vexillis regijs [4] turres titulari [5],
Tunc videres pueros, ſenes, gratulari,
Et victori Domino [6] laudes modulari.

CCXII

Deſcriptio temporis quo fuit capta civitas.

A natali Domini, mille ducentorum
Novem minus ſpacium fluxerat annorum,
Accon fere circulis obſeſſa duorum,
Jul. xij. *Idus quarto Iulij, redditur annorum.*

Explicit (B)

1 (iam) *add.* B, o. — 2 millibus reddere, H, o. — 3 Reddi quoque debuit, H; Signum quoque redditur, o. — 4 regis, H. — 5 ſpeculari, H. — 6 De victoria laudes Domino, H, o.

Digitized by Google

CCXIII

Poſtquam reges mœnibus urbis ſunt potiti,
Arma, victualia, vades, ſunt partiti,
Quamque[1] *diu foverant*[2] *intendentes liti,*
Simulatæ fœdera pacis ſunt obliti.

CCXIV

Dum enim rex Angliæ protegit Guidonem,
E contra rex Franciæ fovens Marchionem,
Illi ſuam tribuit terræ portionem,
Parat hic ad propria dum reverſionem.

CCXV

Quomodo Salanus noluit attendere pactum, veniente termino.

Imminebat terminus datus a paganis,
Quo ipſi ſpoponderant Crucem Chriſtianis,
Nec vult plebem ſinere cor iniqui canis
Induratum, redimens tempus verbis vanis.

CCXVI

Quomodo rex Angliæ fecit interfici obſides Turcorum.

Coram tabernaculis igitur Turcorum,
Iugulari corpora clarus rex Anglorum,
Pluſquam tria millia iubet captivorum,
Pro reddenda vadium Cruce relictorum.

CCXVII

De auro invento in viſceribus occiſorum.

Inhumane carnifex cœpit deſævire,
Quod referre[3] *nephas eſt, tædium audire,*
Ita vidi plurimos, aureos ſitire
Ut aurum in viſcera vadant exhaurire.

1 Quam quod, H. — 2 foveant, O. — 3 Quodque ferre, O.

Digitized by Google

CCXVIII

Nec illorum ſufficit ſtercora lavari,
Sed iubentur corpora flammis concremari.
Tunc videres cineres crebro ventilari,
Et ab iiſdem rutilans aurum ſequeſtrari. (H) p. 242 — (234) col. 1.

CCXIX

Nam hæc plena plurimis dolis gens per ora
Aureos reconderat in [1] *interiora,*
Quos emittens poſtea per inferiora,
Aſſumebat iterum ſero vel aurora.

CCXX

De corrigijs & felle ab eorum lateribus & hepate raptis.

At [2] *plures corrigijs arcus incurnabant,*
Illorum lateribus, quos excoriabant.
Raptum fel ab hepate [3] *reliqui portabant,*
Quo pleni nequitia Turci redundabant.

CCXXI

De gaudio innato nobis & morte eorum qui Crucem promiſerant.

Talia conſpiciens quiſque gratulatur,
Quod in illos Dominus ſic ſe ulciſcatur,
Qui Crucem promiſerant, in qua deſignatur
Eius mortis paſſio, nobis vita datur. (H) p. 242 — (234) col. 2. Explicit (O).

CCXXII

De proviſione Dei civitas nobis reddita fuit per pactum.

Dei factum creditur hoc proviſione,
Quod urbs nobis reddita fuit pactione,
Fraudati fuimus licet ſponſione
Super Crucis, regibus facta datione.

1 (in) *add.* o. 2 Et, H. — 3 epate, o.

Digitized by Google

CCXXIII

Nam qui cruciatibus digna patravere,
Mortem quam meruerant, iſti pertulere,
At noſtrorum acies ſalvæ perſtitere,
Protegente Domino, pro quo pugnavere.

CCXXIV

Saladinus etiam fide leviori
A ſuis habebitur, qui permiſit mori
Hos per avaritiam. At nos Creatori
Melos demus, digitum imponentes ori. Explicit (H)

Digitized by Google

APPENDIX

Digitized by Google

Digitized by Google

A

CARMINA TRIA TETRASTICHA (1)

ACCONENSI RHYTHMO

AETATE ET ARGUMENTO AFFINIA

I

PLANCTUS DE AMISSIONE TERRAE SANCTAE (2)

EX COD. MS. BENEDICTOBURANO BIBL. REG. MONACENSIS (3)

f° 15 r° — 16 v°

EHEU! voce flebili cogor enarrare
Facinus quod accidit nuper ultra mare,
Saladino conceſſum quando eſt vaſtare
Terram quam dignatus eſt Chriſtus ſic amare.

(1) Hic tetraſticha tantum inſeruimus carmina : ſed alia etiam de eiſdem ſuperſunt, aliis autem conſcripta metris : 1° *Carmina Burana*, n° XXII-XXVIII, ed. Stuttgard, p. 24-34 ; 2° Bertheri *Cantilena Crucigerorum*, quæ in Rogerio de Hoveden (Ed. Savile, p. 639), legitur ; 3° Anonymi cujuſdam « *Diſticha de Salahadino* » (Cod. ms. Bibl. Cæs. Paris, ſupp. lat. n° 8960, f° 1) ; 4° Erboni *Diſticha de capta Hieruſalem* (Bibl. Palat. Vindob., n° $\frac{984}{330}$, f° 301°-311 v°) cf. Denis *Codd. mſſ. Bibl. Palat. Vindob.*, I, p. 746.

(2) Quater jam typis mandatus, videlicet : (*a*) in Von Aretin, *Beyträge zur geſchichte und Literatur*, t. VII, p. 297. — (*b*) in Soltau, *Ein Hundert Deutſche Volkſlieder*, p. 35. — (*c*) in Edeleſtand du Méril, *Poéſies latines antérieures au XII° ſiècle*, p. 411. — (*d*) in *Bibl. des Literar. Vereins in Stuttgard*, XVI, p. 29-32. Cf. Grimm, *Gedichte des Mittelalters*, p. 177, 212.

(3) De codice iſto vide *Carmina Burana*, ed. Stuttgard, præfat.

Digitized by Google

Exeunte iunio, anno poſt milleno
Centum & octoginta iuncti cum ſepteno,
Quo reſpexit Dominus mundum, ſorde pleno
Erigens de paupere pauperem a cœno.

Malus comes Tripoli, mentem ferens ream,
Magna cum tyrannide tenens Tyberiam,
Turcos ſuis fraudibus ducit in Iudeam
Atque primum occupat totam Galileam.

Saladinus convocat barbaros per gyrum,
Habitantes Phrygiam, Pontum, uſque Tyrum,
Agarenos populos, Arabem & Syrum,
Ab AEgypti finibus uſque in Epirum.

Veniunt Hircanij, Curdi (?) & Meditæ
Mauri atque Getuli, Barbari & Scythæ,
Filii Moab, Ammon, & Iſmaelitæ;
Atque cum his omnibus ſunt Amalechitæ.

Turcos ac Maſſagetas præcipit adeſſe;
Katari atque Sarmates nolunt hinc abeſſe;
Currunt Quadi, Vandili, Medi atque Perſæ;
Undique conveniunt gentes ſic diverſæ.

Terram intrant inclytam, cuncta devaſtantes;
Capiunt Chriſticolas ſenes & infantes,
Et, ut feræ peſſimæ ſanguinem amantes,
Iugulant puerulos, dividunt prægnantes.

Saladino igitur terram ſic ingreſſo,
Rex atque Templarij currunt ex adverſo;
Totis obſtant niſibus barbaro perverſo,
Cupientes populo ſubvenire preſſo.

Digitized by Google

Turci pugnant acriter iacula mittentes,
Chriſtianos vulnerant, cædunt reſiſtentes,
Et, ut malæ beſtiæ, dentibus frementes,
Territant ſonipedes, tubis perſtrepentes.

Noſtri ſe dum ſentiunt ita prægravatos
Et a malis gentibus undique vallatos,
Stringunt ſuis manibus enſes deauratos
Atque truncant fortiter Barbaros armatos.

Plus quam decem millia erant Chriſtiani;
Sed pro uno quolibet ter centum Pagani:
Sic pugnando cominus Bactri & Hyrcani,
Vix ex noſtris aliqui evaſerunt ſani.

Rex cum Cruce capitur; alij truncantur;
Templarij ter centum capti decollantur;
Quorum nulla corpora ſepulturæ dantur,
Sed a Chriſto animæ cœlo coronantur.

Noſtræ poſtquam acies ita ſunt confractæ,
Currunt crudeliſſimæ gentes illa parte,
Urbem Acrim capiunt abſque ullo Marte
Atque omnes alias, manu, ſine arte.

Surim ſolam liberat nautica marinus,
Marchio clariſſimus, vere Palatinus,
Cujus vires approbat Græcus & Latinus;
Timet quoque plurimum ferox Saladinus,

Latro ille peſſimus, terræ devaſtator
Per quam ſuis pedibus tranſijt Salvator,
Natus qui ex virgine, omnium creator,
In præſepi ponitur, Cœli fabricator.

Digitized by Google

Inde ſiccis pedibus maria calcavit,
Et ex quinque panibus multos ſatiavit:
Quem Iohannes prædicans digito monſtravit,
Et Iordanis ſentiens poſt retrogradavit.

Cruci demum fixus eſt Deus homo natus;
Aquam atque ſanguinem ſparſit ejus latus.
Quo ac tali pretio mundus eſt ſalvatus
Qui per primum hominem fuerat damnatus.

Eheu! terra inclyta, terra vere bona,
Sola digna perfrui florida corona!
Terra cui dederat Deus tanta dona,
Eheu! quantum impia te nunc cingit zona!

Eheu! eheu! Domine, gloria juſtorum,
Angelorum bonitas, ſalus peccatorum!
Ecce canes comedunt panes filiorum,
Velut aqua funditur ſanguis nunc Sanctorum!

Flete, omnes populi! Flete & non parum!
Graves luctus facite, planctum & amarum!
Flumina effundite, undas lacrymarum!
Sic ruinam plangite urbium ſanctarum.

Flete amariſſime, omnes auditores!
Magni atque minimi, fratres & ſorores,
Mutate in melius vitam atque mores,
Nam de cœlo proſpicit Deus peccatores.

Dat flagella impiis, punit delinquentes
Et per tempus corrigit ſtulta præſumentes;
Humiles glorificat, dejicit potentes,
Recipit ut filios digne pœnitentes.

Digitized by Google

Sic iratus Dominus quondam Iſraeli,
Judicans e nubibus & de alto cœli,
Arcam Teſtamenti, accenſus igne zeli,
Tradidiſſe legitur populo crudeli.

Sed, & quamvis viribus hæc putabant acta,
Sunt compulſi plangere ſtatim ſua facta;
Coegerunt reddere munera cum Arca;
Nam illorum viſcera ſtabant putrefacta.

Convertamur igitur & pœniteamus;
Mala quæ commiſimus fletu deleamus
Atque Deo munera digne offeramus,
Ut, placatus lacrymis, donet quod rogamus.

II

VERSUS DE CRUCIGERIS

EX ROGERIO DE HOVEDEN (1)

Graves nobis admodum dies effluxere,
Qui lapillis candidis digne non fuere:
Nam luctus materiam mala præbuere,
Quæ ſanctam Jeruſalem conſtat ſuſtinere.

Quis enim non doleat tot ſanctorum cædes,
(Et) tot ſacras Domino profanatas ædes,
Captivatos principes & ſubverſas ſedes,
Devolutos nobiles ad ſervorum pedes?

(1) Rogerius de Hoveden, ed. Savile, p. 666. Cf. *Hiſt. litt. de la France*, XV, p. 339.

Digitized by Google

Sed hæc non effugient oculos videntis;
Videns vidit Dominus noſtræ mala gentis,
Et audivit gemitum plebis innocentis,
Et caput conterere deſcendit ſerpentis.

Suſcitavit igitur Deus Hebræorum
Chriſtianos principes, & robur eorum,
Vindicare ſcilicet ſanguinem ſanctorum,
Subvenire filijs mortificatorum.

Procedunt cum millibus multis armatorum
Illuſtris rex Angliæ, atque rex Francorum;
Eſt videre gloria agmen ſenatorum,
Armis & juſtitiæ cultibus decorum.

Eſt audire gratius fidei amicum,
Romani imperij caput, Fredericum,
Debellantem iugiter crucis inimicum
Ut reformet patriam ſtatum in antiquum.

Tendunt, cruce prævia, verſus Orientem,
Atque ſecum contrahunt totum Occidentem:
Lingua, ritu, moribus, cultu differentem
Producunt exercitum, ſed fide ferventem.

Ut victores redeant imploremus Deum,
Ut tollant de medio terræ Cananæum,
Ingreſſi Ieruſalem pellant Iebuſæum,
Chriſtianæ gloriæ portantes trophæum.

Digitized by Google

III

CONDUCTUS DE ITINERE IEROSOLIMORUM (1)

(Ineditus).

EX COD. MS. BIBL. PALAT. VINDOBONENSIS N° $\frac{\text{H. } 883}{\text{Th. } 781}$ (Membr. fæc. xiv) f° 100 r°.

Chriſtiani nominis corruit inſigne :
Spurci pompa germinis & gentis indigne,
Regnat in Jheruſalem. Quis ferro, vel igne,
Deleat propaginem ſobolis maligne?

Capta eſt hereditas pendentis in ligno ;
Si quos regit veritas numine benigno,
Horum crucis pectora conſignentur ſigno ;
Publicentur robora populo maligno.

O florens milicia chriſtiane gentis!
Quis facit opprobria ſecula regentis?
Ordinentur acies populi credentis,
Fabricetur aries, dentur vela ventis.

Noſtre, fratres! vigeat diſcipline cultus,
Pax inter nos maneat, ſit rancor indultus!
Sentiant Iheruſalem gentiles tumultus,
Chriſtiani roboris viriles aſſultus!

Cur gens non opprimitur vite beſtialis,
Qua ſic Chriſti premitur ſedes principalis?
Fœdum in proſtibulum civitas regalis
Verſa eſt, in ſtabulum domus ſpecialis.

(1) Tertium iſtud poema, a prioribus in eo differt, quod hemiſtichus, non ſolum poſterior quiſque quaternis, ſed prior etiam binis, vocibus conſonantibus ſæpius terminatur.

Digitized by Google

A Summo Pontifice exijt edictum:
Neminem detineat ſcelus vel delictum;
Indulgetur penitus culpe maledictum,
Si quis occubuerit per iter indictum.

Veſtris qui ſceleribus eſtis involuti!
Piſcina comparuit congrua ſaluti
In qua quotquot ſanguine funditus abluti,
Letabuntur illico cœlum conſecuti.

Ergo, ſi vos moveat zelus domus Dei
Rogo vos admoneat idem Machabei,
Sub quo pauci totiens vicerunt Judei;
Valde mentes acuit tanta forma rei.

Conſtipetur claſſibus maris latitudo!
Plebs, quirites, principes, regum celſitudo,
Ite! ſi quem hoſtium terret multitudo
Noverit que deſuper datur fortitudo.

Surgat invincibilis paſtor Romanorum,
Accingatur nobilis probitas Francorum,
Producatur agilis populus Anglorum
Necnon & horribilis turba Bohemorum!

Sedens adhuc modicum cinere conſperſa,
Tuum lauda medicum, civitas diſperſa!
Ad te noſtra pervolat gens bene converſa,
Ut iam te non incolat Medus neque Perſa.

Adhuc fulcant equora pluſquam rates mille,
Plene gente libera mentis non puſille;
Ni gurges impediat Karibdis & Cille
Tutum eſt ut fugiat filius ancille.

Digitized by Google

Ergo nunc accelerent fortes regionum!
Cedat amor ſanguinis & cognationum!
Aderit in prelio Deus ultionum,
Cujus cadit brachio robur nationum.

(*Finit conductus de itinere Ieroſolimorum.*)

Digitized by Google

B

EXCERPTA EX CHRONICIS

HISTORIAM HAYMARI MONACHI ILLUSTRANTIA

I

EX

GUILLELMI TYRII, BELLI SACRI HISTORIA

(Ap. *Recueil des Hiſt. Occid. des Croiſades*, t. 1.)

Lib. XXII, cap. 7, t. 1, p. 1073.

..... Dominus igitur Patriarcha, aſſumptis ex eccleſiarum prælatis, domino Monacho Cæſarienſi electo, domino Alberto Bethleemita epiſcopo, domino Rainaldo abbate Montis Sion, domino Petro Eccleſiæ Dominici Sepulchri priori, prudentibus viris & diſcretis, ſubſequentibus cum aliis ejuſdem itineris conſortibus, ad partes illas (Antiochiam) deſcendit...., &c.

II

EX

EJUSDEM VERSIONE GALLICA

AB ANONYMO SCRIPTA

(Ap. *Recueil des Hiſt. Occid. des Croiſades*, t. 1.)

Lib. XXII, ch. 7, p. 1074.

..... Li patriarches priſt avec lui des prelaz de ſeinte Ygliſe les plus ſages & les plus religieus, Aubert de Belleam, l'eſlit de Ceſaire, qui avait nom Moriſes (1), Renauz, li abés de Monte-Syon, Perron, li prieurs del Sepucre & Hvitace, le dean de Charmentre : cil s'en alerent tuit enſemble par la terre au conte de Triple....., &c.

(1) Sic legitur in impreſſo textu : ita autem Codd. mſſ. Bibl. Cæſ. Paris, fr. n° 779, f° 231 & $\frac{8314.6}{2630}$ f° 9 : « & des autres qui ont nom *Moinnes :* n° $\frac{8314.5}{2627}$ « l'eſlit de Ceſaire, qui avait nom *Moynes* ; » Alii vero codices videlicet. Bibl. Cæſ. $\frac{8315.2}{2632}$ $\frac{8404.5}{2826}$ $\frac{9081}{2970}$ $\frac{9085}{1872}$ $\frac{8403}{2824}$ $\frac{9086}{450}$; Bibl. Armam. Paris. *677 a & b.* ; Bibl. Lugd. $\frac{732}{815}$ $\frac{733}{25}$ Bibl. Bern. 25, 112, 163 : « l'eſlit de Ceſaire, qui avait nom *Moinnes.* »

Digitized by Google

III

EX

EJUSDEM VERSIONE HISPANICA

CUI TITULUS, « LA CONQUISTA DE ULTRAMAR. »

(Apud Gayangos *Bibl. de los autores Eſpañoles*, t. XLIV.)

Libro cuarto, cap. XCIV, p. 542.

.....El patriarca levò conſigo los homes mas entendidos que de prelados fueſen en toda la tierra, é eſtos fueron don Albert, obiſpo de Belleen, é el de Ceſarea, é à don Rinalt abad de Monte Sion, é el prior del Sepulcro, è fueron ſe para Triple (1)....., &c.

IV

EX

ANONYMI CUJUSDAM (UT VIDETUR, HAYMARI MONACHI)

Patriarchæ Hieroſolymitani

DE VIRIBUS AGARENORUM AD INNOCENTIUM III^m NARRATIONE

[Circa 1199 ſcripta] (2).

Ex cod. mſ. Bibl. Harleianæ, n° 108 (3).

Narrationis proœmium.

Dominus papa Innocentius, volens ſcire mores terrarum &

(1) Hæc deſunt in Balduino Avennenſi : *Verſio autem italica* Guillelmi Tyrii, a Laurentio Florentino ſæc. XIV° exarata. (Cod. ms. Bibl. Laurent. Florent. Pluteus LXI, n° 45) Monacho prætermiſſo, hæc tantum præbet (f. 207, r. col. 1). « Il pa- « triarca meno con ſe cho de pre- « lati i piu religioſi, Alberto de « Bethleem, lo eletto, e Rinaldo « abbate di Monte Syon, Piero « priore del Sepolcro, &c., &c. »

(2) *Narratio* iſta, ut proœmium, ſive Oliverii Scholaſtici *Hiſtoriæ Damiatinæ*, ſive « *Hiſtoriæ Recupe-* « *rationis Amiſſionis & Terræ Sanc-* « *tæ.* » (Cf. ſuprà, p. xlix, not. 2), pluries, ſed falſo ſub titulo « Jacobi « Vitriacenſis *Hiſtoriæ Orientalis*, « libri III^i, » jam typis mandata eſt, ſcilicet : 1° a Jacobo Gretſer, ad calcem « *Tomi I de Sancta Cruce.* » (Ingolſtadt 1608 4°), pp. 283-291 (ſecundum codicem quemdam Bibliothecæ Regiæ Monacenſis) ; — 2° a Jacobo Bongars, in *Geſtis Dei per Francos*, I, p. 1524-1529 (ad fidem cod. ms. Bibl. Cæs. Paris, Sorb. n° 897) ; — 3° a D. Martène in *Theſauro Anecdotorum*, III, col. 266 & ſeq. (ad fid. cod. ms. Bibl. Cæs. Paris. Lat. n° 5690) ; — 4° a Joh. Giles in « *Narratione de Rebus in* « *Bello Sancto geſtis.* » (Lond. 1846 8°), pp. 61 & ſeq. (ad. fid. cod. ms. Bibl. Aulæ Graïanæ, n° 14). Notandum eſt inſuper *Narrationem* iſtam, a Vincentio Bellovacenſi exſcriptam, in ejus *Speculi Hiſtorialis* l. XXXI cap° 54-58, integram reperiri.

(3) Qui codex, ex omnibus opuſculi ejuſdem, quæ pervolvimus, in-

Digitized by Google

vires Sarracenorum ad quos Chriſtianus exercitus præparabatur, mandavit patriarchæ Iheroſolimis, ut, inquiſita diligentius veritate, tam detentores quam terras eorum nominatim Romanæ Eccleſiæ exponere ſcriptis ſuis fideliter procuraret, qui [litteris apoſtolicis obtemperans, inquiſita ſuper præmiſſis veritate] (1), domino Papa ſcripſit in hunc modum : « ...., &c.

V

EX

EJUSDEM VERSIONE GALLICA

SAECULO XIII° ET A BERNARDO THESAURARIO FORTE CONSCRIPTA (2)

Ex codd. mſſ.

1° Bibl. Armam. Paris, n° 677 a, f. 129 v. col. 1.

2° Bibl. publ. Bernenſis { n° 41, f. 15 r. col. 1. / n° 113, f. 175 r. col 2. / n° 307, f. 145 r. col. 1. / n° 340, f. 128 v. col. 2.

L'apoſtole de Rome Innocent vot ſavoir les us & les coutumes des Sarraſins & des paiens & de la tere contre qui li oz des creſtiens eſtoit appareilliez. Si le manda au patriarche de Ieruſalem, que il enqueiſt la vérité du pais & de la tere, & les nons des haus Sarraſins qui eſtoient tenans des teres & qu'il li noncaſt loiaument. Li patriarches enquiſt & ſot la vérité du pais & de la tere & les nons des haus Sarraſins. Si le nonea à l'Egliſe de Romme par ſes lettres & diſt en tele maniere come vos povres oïr : « ...., &c.

numeris manuſcriptis, antiquiſſimus ſimul & verſionibus gallicis proximus nobis eſſe videtur.

(1) Hæc addit Cod. ms. Bibl. Aulæ Graïanæ n° 14.

(2) Hujus verſionis ſex comperta habemus exemplaria, quinque videlicet ſupra citata, ſextumque quoddam in Oxonienſis Coll. Merton. Bibliotheca, n° CLXXX, f. 180-183, ſervatum; hoc ſolum ſeparatim ſcriptum legitur, illa autem omnia, ad calcem operis Bernardi Theſaurarii : quumque, ſi Mutinenſem excipias, nullus alius codex Bernardi ſuperſit niſi iſti quinque, (Cf. Mas Latrie. *Bibl. de l'Ecole des Chartes*, V, 1, p. 44.) *Patriarchæ Narrationis* verſionem ipſi Bernardo tribuere non foret abſurdum.

Digitized by Google

VI

EX

GUIDONIS DE BAZOCHIIS [1] (1200)

HISTORIAE HIEROSOLYMITANAE FRAGMENTIS

(Apud Alberici Novimonaſterienſis *Chronicon*, ed. Leibnitz. Hanov. 1698, 4°) ann. 1154, p. 324.

.....His diebus Fulcherius erat patriarcha Hieroſolymitanus, poſt quem Eraclius, qui fuit archiepiſcopus Cæſareæ : deinde Monachus Tuſcus....., &c.

VII

EX

ANONYMI (UT VIDETUR, WOLFERII PATAVIENSIS.) [2]

EXORDIO ORDINIS TEUTONICI

(Ap. Dudik *Deutſchen Ordens Münz-Sammlung*.) p. 38.

.....Quum romanus Imperator Henricus ante dictus regnum Sycilie ſuo dominio ſubiugauit, exercitus ualidus tam principum, quam magnatum, d'alemania egreſſus, in ſubſidium terre ſancte transfretauit; verum dum aliquanto tempore moraretur audientes Imperatorem Henricum mortis debitum exſoluiſſe, redire ſinguli ad patriam diſponebant; pluribus autem principibus & magnatibus alamanie, qui aderant, utile & honeſtum viſum eſt, ut hoſpitali prelibato ordo milicie templi donaretur, ſuper quo ordinato prelati, principes & magnates theutonicorum, qui ibi aderant, in domo templi conuenerunt, inuitantes ad tam ſalubre conſilium prelatos & barones terre ſancte, qui tunc haberi poterant, qui omnes vnanimi conſilio conſtituerunt, ut domus ſepedicta ordinem hoſpitalis ſancti Johannis Ieroſolimitani (in) infirmis & pauperibus haberet, ſicut antea habuerat, ordinem vero milicie templi in clericis, militibus, &

(1) De Guidone de Bazochiis, v. *Hiſt. litt. de la France*, XVI, p. 447 & Stubbs, *Introductio ad « Itinerarium Ricardi »* p. XLV.

(2) Cf. ſupra, p. 43. & infra, p. 86.

Digitized by Google

aliis fratribus de cetero haberetur (*sic*). Quod factum eſt anno Domini MCLXXXX quinto menſe Marcio. Nomina prelatorum, principum, magnatum ac nobilium in conſilio reſidentium: Venerabilis patriarcha Ieroſolimitanus, Henricus, illuſtris Ieruſalem...., &c.

VIII

EX

EJUSDEM

VERSIONE GERMANICA

(*Zammelſches Chronik*) [1]

(Ap. Dudik *Deutſchen Ordens Münz-Sammlung*)

p. 55.

....Do Keyſer Heinrich obgnant Im das Kunigreych zcw Sicilienn vnnderthenig gemacht, do kam eynn groſſes here, beyde vonn fürſtenn vnnd herrnn aus Tewtſchenn lanndenn, dem heyligenn lande zcu Hülffe, vnnd de ſy etzliche Zeyt do geweſenn warenn, vnnd hortenn, das Keyſer Heinrich geſtorbenn was, do gedachtenn ſy wyder zcu lannde zu zcyhenn. Alſo wartt von vyll Fürſtenn vnnd herrenn ans Tewtſchenn lanndenn, gut vnd erlich angeſeenn, das dem obgnanten Spitall der ordenn der templer wurde gegebenn, vnnd ſulchs ſcuuorordenn, do kamen alle prelatenn, Fürſtenn vnnd Herrenn aus Tewſtchenn landenn dy zcugegenn warenn Inn dem lande, (im) des Tempell hawss zuſammenn, vnnd vorheyſchtenn zcw eynen Sulchenn heylſamenn rathe Alle prelatenn vnd Grauenn des lanndes, dy mann als dann gehabenn mocht. Dy ſelbigenn habenn Inn eynen gemeynen rath anſgeſatzt, das das obberürt hawſſe denn ordenn des Spitals bey denn kranckenn vnnd armenn menſchenn, wye ess dann byſz her gehabt, vnd denn ordenn des Tempels bey den briſternn, Ritternn vnnd andernn brüdernn hinſürder habenn ſolt, vnnd das ſy eynen Ritterbruder nuhe mher zw eynen Meyſter behyldenn. Vnnd dy prelatenn, Fürſttenn vnnd ander von dem Adell, dy bey dyſſenn ratſlag geweſſenn,, Sindt dy, welcher namenn hür nach volget: Der Ernnwirdigſt patriarch vonn Iherusalem, der durchluchtigſt herre Heinrich Konig zcw Iherusalem,.... &c.

(1) Cf. Dudik, l.c., Töppen *Preuſſiſches Hiſtoriographie*, p. 42.

Digitized by Google

IX

EX

ROBERTI MAUCHET († 1212).

CHRONOLOGIA ALTISSIODORENSI

(Ed. Camuſat, Trecis 1609 in-4°.)

ann. 1204.
f. 101 r°.

..... De Ieroſolymitana provincia tam peregrinis quam indigenis, Conſtantinopolitanas partes adeuntibus remanet terra illa viris & viribus penitus deſtituta : Patriarcha [Monachus] moritur..... &c.

X

EX

GESTIS INNOCENTII PAPAE TERTII

(Annis I ad XI Pontificatus.)

(Ed. Migne, *Epiſtolæ Innoc.* III, t. I.)

cap. LXXXVIII, p. CXL.

.....Præmiſit itaque dominus papa Soffredum, tituli ſanctæ Praxedis presbyterum cardinalem in Hieroſolymitanam provinciam, ut interim ibi legationis officium exerceret : & fecit ei mille ducentas libras conferri, ut eas tum in neceſſitates familiæ, tum in utilitatem Terræ Sanctæ provide diſtribueret, ſicut cognoſceret expedire. Petrum vero, tituli Sancti Marcelli presbyterum cardinalem direxit poſt illum, ut, ſi poſſet, crucesignatis ſe jungeret, aut, ſi non poſſet, in Syriam transfretaret, conferens ei totidem libras propter cauſas eaſdem. Uterque vero, unus poſt alium, in Hieroſolymitanam provinciam tranſfretavit, per inſulam Cypri tranſitum faciens, & in ea quæ fuerant ordinanda diſponens. Soffredus ergo præcedens, Hieroſolymitanum patriarcam invenit in ultimis laborantem : quo, poſt aliquot dies, ex hac luce migrante idem legatus a clero fuit in patriarcham electus, & a populo expetitus cum regis aſſenſu, & ſuffraganeorum favore...., &c.

Digitized by Google

XI

EX

GUILLELMI TYRII CONTINUATIONE GALLICA CUI TITULUS :

« ESTOIRE D'OUTREMER ET DE LA NAISSANCE SALEHADIN. » [1]

(Ex codd. mmss. Bibl. Cæs. Paris, N° $\frac{7183}{770}\frac{3}{3}$ (a) & $\frac{12203}{455}$ (b) [2]

(a) f. 342 r., col. 1 & 2.

(b) f. 34 v., col. 1 & 2.

....Et la conteſſe de Yaffes [1] ala en Ihrlm & fit al enfouir de ſon fil. Et quant il fu en tieres [2] la conteſſe eſcriſt au conte de

1 *Iaffes*, b. — 2 *a l'entierer*, b.

(1) Gallica iſta Guillelmi Tyrii *Continuatio*, opus eſt quoddam integrum, ceteriſque ejuſdem argumenti diſtinctum, quod autem duabus conſtat partibus ſcilicet : 1° Fabula quædam de Origine Salahadini (*come il iſſiſt de la conteſſe de Pontiu*) ; 2° Terræ Sanctæ Hiſtoria (*Eſtoire d'Outremer*) (ab ann. MCLXXXIV ad ann. MCCXXXI). Pars autem prior fabulæ cuidam propinqua eſt, cui titulus : « *Roman de la Conteſſe de Ponthieu & des Enfances Salehadin*, » & quæ, in cod. ms. Bibl. Cæſ. Paris. (N. D. 272, f. 213) ſervata, antiquius quoddam Gallicum poema, « *la Chanſon de Ponthieu* » (in *Hiſtoire littéraire de la France*, XVI, 680 incompte citatum), ſoluta oratione referre videtur, cujus denique aliquod paulo recentius, in Bibl. Paris. Armamenti (Fr. IV, n° 215), manuſcriptum reperitur. (Cf. Hœnel. p. 352. *Mémoires tirés d'une Grande Bibliothèque*, V. p. 195. Gräſſe *Litterärgeſchichte*, III, 389. *Hiſtoire littéraire de la France*, l. c.). Pars vero poſterior, hiſtoricas non parvi ponderis præbet lectiones, e quibus quaſdam typis mandavit Buchon (*Rech. Hiſtor. ſur la Morée*, I, p. 479-505, cf. Mas Latrie, *Hiſtoire de Chypre*, II, p. 23.) Opus tamen integrum uſque adhuc ineditum eſt, ſi quamdam ejus excipias refectionem a P.-A. de Broe de Citri de la Guette, ſub titulo : « *Hiſtoire de la « Conqueſte du Roïaume de Hieru- « ſalem ſur les Chreſtiens, par Sala- « din.* » Pariſiis, ann. 1679, in-12, editam atque a coævis criticis, pro commentis habitam. (Cf. *Journal des Savants*, VII, p. 80, Paulin Pâris, *Manuſcrits Français*, VI, p. 133, *Hiſtoire littéraire*, l. c.)

(2) Operis iſtius tria tantum exſtant manuſcripta, in Bibl. Cæſ. Pariſienſi cuncta ſervata, ſcilicet : 1° Fr. $\frac{7183}{770}\frac{3}{3}$ (f. 313 r°-354 v°) memb. ſæc. XIII, trinis columnis ; quod ſæculo XIV, Petrus des Eſſarts, Johanni dedit duci Normanniæ, & ſæculo XVII, Dus Cabart de Villermont, D°

Digitized by Google

Triple & li manda par propre meſſage & al barons auſi kil fuiſſent à courounement & il li remandèrent kil niroient point; ne point ne greeroient le courounement duſca tant [3] li apoſtoiles li empereres Dalemaigne li rois de Franche & li rois d'Engletiere l'auroient iugié & quant il l'auroient iugié dont iroient-ils volontiers.

Si priſent ij abbes & i archeveſque [4] & manderent au patriarche que mie ne la courounaſt, deſchi adonc con euſt le mandement del apoſtole & des autres iij prinches ki alui furent nommé. La conteſſe vint au Patriarche & li proia kil le conſeillaſt, & li Patriarche dit : « Ke mie ne s'eſmaiat car il le conſeilleroit & « le courouneroit. »

Et li maiſtres dou Temple ki preſens [5] eſtoit illuec le grea, & tout pour la haine kil avoit au conte de Triples, et li patriarche por lamour de ſa mere. Ele vint au maiſtre dou temple & li demanda les cles dou tréſor & des courounes, et li maiſtres li livra. Ele priſt la plus biele couroune quelle i pot trouver [6] & la plus riche dont la porta au patriarche. Et encou [7] kil conſeilloient [8] du courounement vint li archeveſques de Ceſaire

3 — *juſques a tant que*, b. — 4 *eveſque*, b. — 5 *illuec*, add. b. — 6 *i trouva*, b. — 7 *entreves*, add. b. — 8 *enſamble*, add. b.

P.-A. de Citri de la Guette; quodque fæc. XVIII ex legato Dni de Cangé in Cæſaream venit Bibliothicam — 2° Fr. $\frac{7188 5.5}{781}$ (f. 63-147.) membr. fæc. XIII, binis columnis, ut prius ex Bibl. Dni de Cangé in Cæſaream tranſlatum; — 3° $\frac{12203}{455}$ (f. 1 r°-50 v°) membr. fæc. XIII, binis columnis; (origo incerta.) Cf. Mas-Latrie, *Bibl. de l'Ecole des Chartes*, VI, p. 46; *Extraits des Manuſcrits*, V, p. 143, 157. Codices Bernenſes, nos 113 & 115, qui iiſdem ac tria noſtra manuſcripta verbis ingrediuntur : « Oïez, & entendez co- « ment la tiere de Irlm̃ fu conquiſe. » Bernardum Theſaurarium propius quam anonymum, de quo ſermo eſt, auctorem, ſequuntur. Quæ vero, de Sybillæ & Guidonis coronatione excerpta hic damus, nuſquam alias, nec in Bernenſibus nec in Pariſienſibus Guillelmi Tyrii gallice, italice aut hiſpanice continuati, quæquæ ſint, manuſcriptis, (ſi forte codicem Sorbonenſem, n° 385 f. 212 v°, paulò propriorem excipias) reperitur : Archiepiſcopum denique Cæſarienſem codices tantum 7183 [3-3] & 12203 nominant, ſilente prorſus cod. n° 7185.5. Titulum totius operis ſolus præbet codex 12203.

Digitized by Google

& li doi abe avoec lui & deffendirent le courounement au patriarche de par l'apoſtoile & ſil le courounoit il le feroient ſavoir à l'apoſtoile. Et li patriarches diſt que ia pour iaus tous [9] nel larroit kil ne le courounaſt & celui cui ele vaurreit avoec, puis que li roiames li eſtoit eſcheus de par ſon fil qui mors eſtoit. Et li meſſage ſenralerent & le conterent enſi as barons de la tiere & au conte de Triple [ki bailes en devoit eſtre] [10] & tenir duſca [11] dis ans. Mais il li faillirent tout fors que li maiſtres del hoſpital; cil s'en traiſt arriere & diſent kil aloient tout contre lor ſacrement & contre loumage kil avoient fait à l'enfant & au conte de Triple ki bailles en devoit eſtre. Mais il ne laiſſièrent onques [12] pour cou a courouner la dame ains priſent les cles des portes & fiſent bien garder la cité de Ihr̃lm̃. Car il avoient paour des barons de la tiere kil ni entraiſſent & kil ni commenchaiſſent mellee & kil ne deſtourbaiſſent le courounement pour cou kil le faiſoient contre lor volente dont fiſent fremer la cité ke nul ni peuſt entrer ne iſſir. Et li baron ki a Nazareth eſtoient oirent dire que la cité eſtoit ſi bien fremee, ſi fiſent monter une eſpie ki de Ihr̃lm̃ eſtoit nes, por veoir cel courounement. [Li eſpie ala & entra en la cité par une poſterne & quant il fu ens il vit le courounement] [13] de la dame & coment elle fu courounée au ſepulcre & coument li patriarches la courouna..... &c.

XII

EX

ROGERII DE WENDOWER (1237).

FLORIBUS HISTORIARUM.

(Ed. Engliſh hiſtorical Society, t. III.)

(Vide infra Matthæum Paris.)

9 *por eus*, b. — 10 *juſques a*, b. — 11 *ki..... eſtre*, d. in b. — 12 *mais onques ne laiſſa on*, b. — 13 *li eſpie.... courounement* d. in. b.

Digitized by Google

XIII

EX

MATTHAEI PARIS († 1259).

HISTORIA MAJORE ANGLIAE

(Ed. Wats. Lond. 1684, fol.)

Wendower, p. 148-151.
Paris, p. 168.

....Circa dies iſtos epiſtola de cœlo veniens in Hieruſalem, appenſa eſt ſuper altare ſancti Simeonis in Golgotha, ubi crucifixus eſt Chriſtus pro redemptione mundi, quam per tres dies & totidem noctes homines ex alto dependentem aſpicientes, corruerunt in terram, rogantes Domini miſericordiam, ut ipſe eis dignaretur ſuam oſtendere voluntatem; die vero tertio, poſt horam diei tertiam, erexit ſe ab oratione patriarcha & archiepiſcopus Zacharias, & expandentes inſulam ſuper altare ſanctum, ſanctam Dei epiſtolam acceperunt, quam cum inſpexiſſent, iſtud invenerunt ſuperſcriptum « Ego Dominus,...&c » (6)

....Cum autem patriarcha & clerus omnis Terræ Sanctæ hunc epiſtolæ tenorem diligenter examinaſſent [& verba cum admiratione pariter & timore intellexiſſent], communi omnium deliberatione decretum eſt, ut epiſtola ad judicium Romani pontificis tranſmitteretur, quatenus, quicquid ipſe agendum decreverit, placeat univerſis. Cumque tandem epiſtola ad domini papæ notitiam perveniſſet, continuo prædicatores ordinavit, qui per diverſas mundi partes profecti prædicaverunt ubique epiſtolæ tenorem, Domino cooperante & ſermonem eorum confirmante ſequentibus ſignis....., &c.

(6) Cf. ſuprà, p. 49 xlix, & Rogerium de Hoveden (ed. Savile, p. 820-829) qui a Rogerio de Wendower plerumque ad verbum exſcriptus, hic ab illo meris ornatur commentis.

Digitized by Google

XIV

EX

EGHARDI (1360) [1]

CHRONICA

IN HERMANNI CORNER CHRONICA NOVELLA, CITATA

(Ap. Eccard *Corpus Hiſtoricorum Medii AEvi*, t. II.)

Col. 793.

...Capta urbe Akron à Chriſtianis, fratres (Theutonici) locum emerunt intra muros urbis illius, & ibi templum conſtruentes, Domino ibidem ſervire cœperunt. Ibidem quoque Dux Sueviæ Fredericus ſepultus eſt apud prædictos fratres. Tandem convenientes principes & prælati chriſtianorum, qui protunc in acquiſitione Terræ Sanctæ illuc convenerant, in curia dictorum fratrum de Domo Theutonica conſilium habuerunt de incepti ordinis perſecutione. Et placuit eis, ut quidam de fratribus occuparentur in infirmorum peregrinorum miniſtratione in hoſpitali, & quidam in defenſione fidei armis uterentur, & quod univerſi fratres iſti haberent Magiſtrum ſemper militem, qui eis præeſſet & neceſſaria utriſque partibus Fratrum adminiſtraret. Principes autem & Prælati in hoc concilio præſentes fuerunt Patriarca Hieroſolymitanus Johannes, Gwido Rex Jeruſalem & Cypri....., &c.

XV

EX

RICORDANI MALESPINI († 1281).

ISTORIA FIORENTINA.

(Ap. Muratori *SS. RR. Italic.*, t. VIII.)

(Vide infra Joh. Villani.)

(1) De Eghardo vide Pertz *Archiv.*, VI, p. 592 & Dudik, p. 42, qui plura de iiſdem in Bremenſibus chronicis exſtare affirmant, præſertimque in « Schönes und Ryneſberg *Bremiſches Chronik* », quod a reipſa ſummo diſtare comperimus. Cf. Rynesberg, ed. Lappenberg, p. 62; Wolters *Chronicon Bremenſe*, (Meibomius SS. RR. Germ., II p. 52)

Digitized by Google

XVI

EX

GUILLELMI TYRII CONTINUATIONE GALLICA CUI TITULUS :

« CHRONIQUE D'OUTREMER » (1184-1295) (1)

[Ex cod. ms. Bibl. Soc. Ies. Lugdun., nunc Bibl. publ. Lugd. n° $\frac{712}{815}$ (2)]

....En cel tens que le conte Henri tenoitla ſeignorie d'Acre, Eracles qui eſteit patriarche de Ieruſalem, fu mort. Les chanoines dou Sepulcre firent poſtulacion d'un moine, qui eſtoit Arceveſques de Ceſaire a eſtre patriarche de Ieruſalem. Enſſi come il orent faite lor poſtulacion ſans faire aſſaveir au conte Henri, quant il le ſot, il fut durement corocié por ce que l'en li avoit fait accroire que, quant le patriarche eſtoit mort, enſi come nos avons devant dit, que les chanoines eſliſeient & preſenteint l'eſlection au rei. Se l'eſlection eſtoit faite à hore de prime & l'on le faiſoit aſſavoir au roi, il avoit reſpit de reſpondre au veſpre; dont l'on diſeit que les chanoines eſtoient les apoſtoles, & le rei eſteit le fort, por la quel choſe il ſe corouſa & fiſt prendre les chanoines & lor fiſt honte & les menaça de noier en la mer, por ce que il voloient tolir le pooir que les reis ont de Ieruſalem & quel ſoloient avoir en l'eſlection dou patriarche de Ieruſalem; & les miſt en priſon dont grant eſcandele dut eſtre por ce fait. L'Arceveſque Joce & les autres preudomes reſpriſtrent le conte « que il avoit mal « fait de ce que il avoit mis main ſur les chanoines dou « Sepulcre, & la honte que il lor avoit faite & ſe il eſtoit ſeu à « Rome, que il ſeroit plus grief, & vos poriés avoir grant

(1) Continuatio iſta permultas eaſdemque optimas præbet lectiones, quas Academicæ Guillelmi Tyrii editioni ſub titulo « *variante* D », ſubmiſſas legere eſt.

(2) Textum, quem hic damus & qui in omnibus Guillelmi Tyrii gallice, hiſpanice vel italice continuati, deeſt manuſcriptis, in « *Recueil des Hiſtoriens des Croiſades*, II, p. 204, 212. » typis mandatus, legitur, attentiſſime in manuſcripto ipſo, errantibus ſæpius typis, collegimus & emendavimus.

Digitized by Google

« damage. Et ſe icelui, que il ont poſtule eſt patriarche, il « ſera contraire a vos fais. »

Dont il li conſeillerent que il laiſſaſt les chanoines aler en pais en lor maiſon & que il alaſt a paier le poſtule, par quei il fuſt bien de lui, dont ce que il avoit fait fuſt oblié.

Le conte fiſt bien lor conſeile : ſi s'en ala à l'Arceveſque de Ceſaire qui eſtoit poſtule & s'acorda à lui & donna a ſon neveu que l'en nomeit Gratien un caſal, qui eſtoit el terror d'Accre, que l'on nome Quafarbole & cinq cens beſans de fié por le ſervice de ſon cors & le fiſt chevalier.

Les chanoines alèrent à Rome & préſentèrent la poſtulacion que il avoient faite de l'Arceveſque de Ceſaire, & orent le paulion & la confirmacion. Et fu fait aſſavoir au pape Celeſtin coment le conte avoit malement mené les chanoines dou Sepulcre. Dont le pape Celeſtin repriſt le conte Henri & fit une decretale ; ſi comence enſſi : « Come la terre qui eſt « commeue & appelée l'eritage & la partie de Deu » (1). Des adonques en ca le rei de Ieruſalem n'en eſt pas ſort. Ne por quant les chanoines ſont encore les eſlictors..... &c.

. . . . . .

L'en li conſeilla (*au conte Henri*) que il veniſt par Chypre, & les barons don reiaume de Ieruſalem qui eſtoient avec lui, li conſeillierent que il ſe deuſt apaiſier ou le rei Heymeri. Car ou tens ou le rei Heymeri eſtoit coneſtable dou reiaume de Ieruſalem, il avoit eu ou le conte Henri paroles & engreigne por le fait de la coneſtablie, & por autres choſes auſſi. Car enſi come l'on dit que le conte Henri maintenoit Heimer qui eſtoit elit a patriarche, por la quele choſe le rei Haymeri ne s'en parti mie dou reiaume o la bone volonté dou conte, dont les barons dou reiaume veoient cele mauvaiſe volonté, qui n'eſtoit mie profitable au reiaume de Ieruſalem & que en la bone volonté de ſes deus ſeignors poroient faire lor profit. Et de devant ce cil de Beſſan s'eſtoient moult travaillié de faire cele pais entre le rei & le conte..... &c.

(1) Cel. III. *Decr.* apud. Greg. IX. *Decretales* l. 1, tit. 6, cap. 14, p. 122.

Digitized by Google

XVII

EX

PETRI DE DUSBURGO (1326)

CHRONICA TERRAE PRUSSIAE

(Ap. *SS. RR. Prussicarum*, t. 1.)

Pars 1, cap. 1, p. 27.

....Unde cum dominus patriarcha Ieroſolimitanus, Henricus rex Ieroſolimitanus illuſtris, Nazarenus & Tyrenſis & Ceſarienſis archiepiſcopi & Bethlemitanus & Achonenſis epiſcopi, magiſter hoſpitalis ſancti Johannis & magiſter domus templi & multi fratres ambarum domorum pluresque barones terre ſancte ſcilicet, &c., &c. . . . . .

. . . . . .

Comites vero & magnates & quam plures nobiles dicti exercitus, oculo propiciacionis videntes, hanc novellam hoſpitalis plantacionem aliquales fructus honoris & honeſtatis tempeſtiva quadam fecunditate producere, & ſperantes indubitanter, quod domino incrementum dante, expanſis ramis ſuis, uberrimam fructuum copiam faceret in futurum, omnium principum ſupradictorum conſilium in hoc reſedit, ut dominus Fridericus dux Swevie nuncios ſolempnes fratri ſuo ſereniſſimo domino Henrico VI, regi Romanorum, futuro imperatori, mitteret, qui apud dominum papam inſtitucionem & confirmacionem hoſpitalis prehabiti impetraret.... &c.

XVIII

EX

NIKOLAI DE JEROSCHIN (1341) GERMANICO CARMINE CUI TITULUS :

« DI CRONIKE VON PRUZINLANT. »

(Ap. *SS. RR. Prussicarum*, t. 1.)

V. 425-537, p. 308-309.

....Darum dî vurſten und dî hêrn,
Dî zu dînſte und zu êrn

Digitized by Google

Gote dâ geſament wârn
In des criſtenheris ſcharn,
Als der werde patriarke
Der Ieruſalêmſchin marke
Und dî erzebiſchove dâ
Von Tirô, von Cêſareâ,
Von Nazarêth der dritte;
Und dî biſchove dâmitte
Von Akirs und von Bethlêm,
Kunc Henrîch von Ieruſalêm
Und sîner man ein grôze zal;
Der meiſtir onch von dem ſpittâl
Des ordins ſente Johannis;
Darzû der meiſtir vil gewis
Des ordins von dem tempil
Und ir beidir brûdre vil
Ouch man aldâ irkande
Uz dem heiligin lande
Manchin grêvin, der dâ was,
Hêr Râdulf von Tiberias, &c., &c.
. . . . . .
Diſe hêrrin allintſam,
Dî ich genant habe nû,
Ouch grêvin, hêrrin vil darzû
Unde manig edil man,
Der ich allir nicht inkan
Bî namen ûch geoffinbârn,
Dî in dem ſelbin here wârn,
Dî ſâhin ſundir lougin
Mit irbarmenden ougin
Diſſ ſpitâlis pflanzunge
Sô nñwe und ſô junge
In gar bezîtir trechtikeit
Brengin vrucht der ſêlikeith
Etſlichir mâze und daran
Hoftin sî des ſundir wân,
Sô von gotis mildir gift
Gewûchſe baz daz ſelbe ſtift

Digitized by Google

Und sîne zwîg irstrecte wît,
Iz wurde in kumftigir zît
Brengin ummêzlîche vrucht
In gar rîchis nutzis tucht.
Dâvon wart al der hêrrin rât
Mit beger darûf gesat,
Daz herzoge Friderîch
Von Swâbin undirwunde sich
Der sachin und benente
Botin, dî er sente
Nâch zimelîcher achtperkeit
Dem kunge hôhir lûtirkeit
Sînem brûdre Henrîche,
Der daz rômische rîche
Dô besaz unt sint der vart
Der sechste keiser Henrich wart,
Daz er dî sache tribe vort
Und an dem pâbest irwurbe dort,
Daz er mit stiftunge
Und bestêtigunge
Gerûchte widemen zuhant
Daz nûwe spittâl vorgenant.... &c.

XIX

EX

JOHANNIS VILLANI († 1348)

STORIA FIORENTINA.

(Ap. Muratori *SS. RR. Ital.*, t. XIII.)

Malespini, cap. LXXXIV, p. 937.
Villani, l. v. cap. XIV, p. 138.

[*Come lo'mperadore di Gostantinopoli marito la filiuola al re di Gerusalem; e*] [1] *coma vene in Firenze il braccio di S. Filippo.*

....Al tempo que regnada in Gostantinopoli lo'mperadore Manovello, cristianissimo e ubbidiente a Santa Chiesa, si maritò

1 *Deest in* V.

Digitized by Google

una ſua nipote, figliuola del fratello, la quale avea nome Liſabella [2], al re di Geruſalem e di Cipri, e diegli, entro agli altri doni [3], e gioje in ſua dota le reliquie [4] di San Filippo apoſtolo.

Avvenne, che un Meſſer Monato de' Corbizzi di Firenze [5], cavaliere [6] del patriarca di Geruſalemme, fue fatto per ſua bonta arciveſcovo d'Acri, al tempo che'l ſoldano Saladino preſe la citta di Geruſalemme [7], ma poi ripreſa per li chriſtiani la terra, il detto arciveſcovo tornò oltre mare, e fu fatto per lo papa patriarca di Geruſalemme, e ſappiendo [8] che la detta Iſabella reina di Geruſalemme avea la detta reliquia di San Filippo apoſtolo, diſiderando d'aver la, per onorar la ſua citta di Firenze, la domandò alla reina, aſſegnando come non era licito [9] a donna ſecolare [10] ſi ſanta reliquia a tenere tra l'altre gioje mondane, anzi conveniva che foſſeno [11] in parte, dove foſſe venerato Iddio. Per la quale coſa, la reina la donò al detto patriarca: e ſappiendo il veſcovo di Firenze che avea nome Meſſer Piero ne ſeriſſe piu lettere, al detto patriarca cittadino di Firenze [12]. Avvenne che'l detto patriarca ammalò a morte, e commiſe a uno Meſſer Rinieri di Firenze, ſuo conforto [13], Priore del Sipolcro & al [14] ſuo cappellano, che'l detto braccio di Santo Filippo mandaſſe a Firenze, ma il capitolo de' Calonaci di Geruſalem non lo voleano laſciare partire: infino che'l ſopradetto veſcovo di Firenze mandò oltremare por lo [15] braccio uno Meſſer Gualterotto, calonaco di Firenze, il quale con molto ſtudio ad operò tanto col detto Priore del Sepolcro ch'egli ebbe il ditto braccio di Santo Filippo, e mandollo in Firenze nel mille cento novanta, eſſendo Rettore di Firenze il conte Ridolfo da Capraja, il quale col veſcovo di Firenze, e col clericato, & tutto il popolo, uomini e femmine gli andarono [16] in contro a proceſſione, e con grande ſolemnitade recato fu in Firenze, e meſſo fu nell' altare di Santo Giovanni Batiſta, per lo quale fece Iddio moldi aperti miracoli [17]..... &c.

2 *Iſabella*, V. — 3 *infra gli altri giocelli*, V. — 4 *l'Orlique*, V. — 5 *Monaco di Firenze*. — 6 *cancelliere*, V. — 7 *ripreſe Jeruſalem*, V. — 8 « *per lo fermo* » add. V. — 9 *licita coſa*, V. — 10 *che foſſe a ſecolo*, V. — 11 *ma conveniaſi che foſſe*, V. — 12 « *che « la piaceſſe mandare la reliqua in Firenze*, » add. V. — 13 deeſt in V. — 14 d. in V. — 15 d. in V. — 16 *andando*, V. — 17 « *in piu cittadini di Firenze li quali alla ſua venuta « l'hebbeno fede e divozione* », add. V.

Digitized by Google

XX

EX

CHRONICA GERMANICA ORDINIS TEUTONICI [1] CUI TITULUS :

« HOCHMEISTER CHRONIK » [2]

(Ex codd. mmss. Archiv. reg. Regiomontani & Bibl. reg. Berolinenſis.)

(Matthæus, ch. 39-46, pp. 656-664.)

....Jnn demſelbigen Jare, Als Keiſer Fridrich mis den furſtenn Jnns heilige landt kam, So lag der Konig von Jeruſalem, vnnd der patriarch von Jeruſalem, der meiſter von dem Tempel, der meiſter von dem Hoſpiſal vnnd gemeiniglich die Chriſtenn, von dem heiligenn lande, vor der Stadt Ackers, vnnd auch ſonſt ander viel Volck aus Teutſchen landen, vnder den waren mit die ij Stette, mis frem volck, als Lubeck vnnd Bremenn, die machten ein hoſpital under einem Segel, von einem Schiff (Cogge genant) vnnd wer im eer geſchoſſenn, oder gewunt, den bracht man darein, Im do reichendt vnnd wartendt, als menniglich von nothen was.

Vnnd als Keiſer Fridrich geſtorben was, do zogen viel Teutſche Furſten vor Ackers, dem Konige von Jeruſalem zu hullfe, do wordenn von Allen den furſten, vnnd volck aus Teutſchen landen, Hertzog Fridrich vonn Schwabenn, Keiſers Fridrich ander ſon, vnnd hertzog Heinrich von Brabant, zu Oberſtenn heubtleuten gekhorenn, vnnd Alda begunde

(1) Cujus huc uſque ineditæ (ſi quædam de Livonià excipias ſub titulo : « *Deutſches Ordens Chronik* » Riga 1845, 8° edita), verſionem tantum hollandicam habemus in Matthæi *Veteris Ævi Analectis*, v, p. 631-818, ſub titulo : « *Chronijk van « der Duyſtcher Oirden* », typis mandatam. (Cf. Töppen, *Preuſſiſches Hiſtoriographie*, p. 55-87.)

(2) Ex hoc fonte, cujus procœmium forte nil aliud eſt quam latinæ cujuſdam deperditæ chronicæ verſio antiqua, defluit quidquid in poſterioribus Pruſſicis hiſtoricis de iiſdem reperitur, præſertimque quod inſeruit Lucas David, II, p. 147-151. Fatendum tamen eſt, ut jam monuimus, chronicon noſtrum mire tempora nominaque, & in locis potiſſimum citatis, miſcere, quæ lectorem a tertio ad quartum Bellum Sacrum, & quoad annos & quoad perſonas, transferre neceſſe eſt.

Digitized by Google

hertzog Fridrichenn, die Wohlthat, ſo klein begriffenn, von tugennt vnnd guttiger libe, ſo die Burger vonn Lubeck vnnd Bremen thettenn, zu bewegenn ſprechende, wie einn ſolches, gros Reiche furſtenn, vnnd herren zu thun ſchuldigk werenn, vonn Irenn gutternn vnder zu helffen, domit zu ander zeittenn, das Volck Inns heilig Landt zutziehenn viel williger wurde.

Konig Heinrich vonn Jeruſalem ſprach : « Vnſer vorfaren, « Konige von Hieruſalem, haben ij Orden gefundiret, vnnd « helffenn ſtifftenn, Als denn Ordenn der Templirer, vnnd « auch den vonn dem hoſpitall, Sannt Johanns, Bleiben wir « Inn vnnſer macht, wills gott, wir ſein geſinnet, nach ein « Ritter Ordenn zuſtifften, nemmlich vonn dem Ritter Sant « Georgenn. »

Aber Hertzogk Fridrich vonn Schwabenn quam ein groſz Innigkeitt, vnnd einfalh an, Begerende nach einen Ritterordenn zuſtifftenn, er thett die furſtenn alle zuſammenn vorbottenn die do im leger warenn, Nemlich Heinrich der Konig von Jeruſalem, Albertus der patriarch von Jeruſalem, die Ertzbiſchoffenn vnnd ander Biſchoff, Hertzog Heinrich von Brabandt, der Hertzogk von Oſterreich, die hertzogenn aus Beiernn, der Hertzogk vonn Braunſzweigk, Hertzogenn von Sachſenn, Hertzogk Philips von Schwabenn, Graff Wilhelm von Holandt, graff Florenus ſonn, graff Ott von Geldern, graff Diſtrich vonn Cleve, der Landtgraff Herman von Doringenn, der Landtgraff vonn Heſſen, der Landtgraff vonn Meiſſenn, der graff vonn Julich, der graff von dem Berge, der graff von Naſſaw, der graff vonn Hennebergk, der graff von Spanheim, vnd vill ander herrn vnd furſten, die alhie nicht geſchribenn, Berittenn ſich mit dem Meiſter von dem Ordenn des Tempels, vnd dem Meiſter von dem hoſpitall Sannt Johannſz, fragende nach Irem Ordenn vnnd Regell, das erforſchten vnnd erkhundeten der patriarch vonn Jeruſalem, mit denn Ertzbiſchoffenn, vnnd andern Biſchoffenn, vnd goben das den furſtenn zuerkennen, vnnd wart aldo einn Orden vnnd Regel aufgetzogenn, ein theill vonn dem leben, vnnd ordenunge der Ritterſchaft vonn dem Tempell, vnnd ein theill vonn dem leben vnnd geſetze, vonn dem hoſpital Sancti Johannis. Vnnd der

Digitized by Google

Konig vnnd patriarch, vnnd die Biſchof zuſambt Hertzogk Fridrich vonn Schwabenn, mit den furſtenn vorgenant, fundirten vnnd ſtifftenn aldo einen neun Ritter Ordenn, Jnn der ehre vnnſer liben Frauenn, vnd ſollen vnſer liben Frauenn Ritters geheiſſen werden, helffendt die heilige Chriſtliche Kirche, vnnd das heilige Landt vorfechtenn, vnd beſchirmenn, & daſſelbige Teutſches hauſz, oder Teutſches hoſpitall vnnſer liben Frauenn, der Allerheiligſten Jungfrauenn Marie, das zu Jeruſalem ſtehet, vff dem berge Sionn, do vnnſer liber herr Jeſus Chriſtus, ſein Abenntmal aſz, vnd do vnnſer libe Fraue Innen whonete, auch darjnn ſtarb, das ſollenn ſie habenn, vnnd ſolt Ir heubthaus ſeinn, Ir tittel vnd Fundamennt ſolt ſein, wie die Johanniter hetten, vonn dem Hoſpital Sancti Johannis, Dis alles ſampt thetten die furſtenn vff vorwilligung, behagenn, vnnd guttduncken, des Babſtes, vnnd des Keiſers.

Der Konig vnnd der Patriarch, ſambt Hertzogk Fridrich mit denn Furſtenn obgeſchribenn, ſendethen vonn ſtundt ann ſemlich Bottſchafften vnnd Oratores, Als nemlich denn Ertzbiſchoff vonn Bremen, vnnd denn Biſchof vonn Paterborn, an Keiſer Heinrich, Hertzogk Fridrichs Bruder, bittendt ſein Keiſerlich Majeſtatt ganntz demuttigklich, das er dis gutte begriffen geſcheffte, vonn diſem obgeſchribenn Teutſchenn orden wolde belhenenn, vnnd helffen beſtettigenn, vnd beſeſtigen, auch weiter hulffe thun ann denn Babſt Celeſtinum den dritten, das er dis werck, ſo ſein Bruder vnnd die Deutſchen Furſtenn, begunden, vorwilligen vnnd zulaſſen wolde, welches dan Keiſerliche Matt. nach all Jrem beger erfulte, vnnd ſandt mit zu dem obgemeltenn Babſt Celeſtino, bittende vmb die beſtettigung vnd Confirmation.

Als der Babſt Celeſtinus der dritt diſe Bottſchafft, vonn dem Keiſer vnnd vonn all den Deutſchenn Furſtenn, ſo vor Ackers logen verhort hett, vorwilligte ehr doreinn, Berattſchlaende, vnnd durch ſach denn Regell vonn dem Tempell, vnnd auch denn vonn dem Hoſpital Sannt Johannis, vnd machte einen Regel doraus, als In gefiel, Inſtituirte, vnnd machte geſetze, vnd confirmirte diſen neuen Ritter Ordenn, Vnd gab Jhnn das Jhr Obirſter habit, vnnd Kleidt ſolt ſein, weiſz mit einem

Digitized by Google

Schwartzenn Creutz, Dorzu Jr Wappenn, vnnd Jr banir, ſolt ſein ein weiſſer Schilt mit einnem Schwartzen Kreutz, her gab ihnn, das das Teutſche haus, vnd Hoſpitall von vnnſer liben Frauen von Jeruſalem, das zu Jeruſalem ſtundt vff dem Berge Sion, do Chriſtus vnnſer liber herr, mit ſeinenn Diſcipulen ſein Abenntmal Jnn aſz, und vnſer libe Frave die mutter gottes Jnne whonet, vnnd auch Jnne ſtarb, nach vnſers herrnn vffartt, ſolt ſein Jr heubthaus, Jr Tittel vnnd Fundament vonn Irem orden, Auch das Maria, vnſer libe Fraue, ſolde ſein heubtfrau, vnnd Oberſte Patron Jm Ordenn, vnnd ſoltenn ſein, vnſer liben Frauen ritter, vnd das ſie genannt ſolten werden, vonn dem hoſpital des Teutſchen hauſes vnſer liben Frauen zu Jeruſalem, Derſelbig Babſt Celeſtinus, gab Aldo diſem Orden, dieſelbigen Privilegia, vnd freiheittenn, welche die Tempelherrnn, vnnd Johanniter hettenn, darzu vil ſonderliche gratien vnnd aplaſz, wer diſem Ordenn zu hulff quem vnd gutt ertzeigte.

Vnnd Alſo weiter gab der gedacht Babſt Celeſtinus, dem Patriarchen vonn Jeruſalem volkhomenn macht, das er dieſem Neuen Orden obgenannt geben ſolde, Iren erſten habit unnd Kleidt, das weiſſe Kleidt mit dem Schwartzen kreutze, dortzu auch Ir erſte Profeſſio enntpfangen ſolde, vnnd ſie einſetzenn, vnnd Inſtituirenn ſolde, vnd Im geben das Teutsche hauſz unnd Hoſpital zu Jeruſalem, unſer liben Frauen,

Vnnd der vorgenant Keiſer Heinrich gab macht dem Konig von Jeruſalem, vnnd hertzogk Fridrich von Schwabenn ſeinem bruder, das ſie aufz macht des Keiſers, diſenn Orden ſolden befeſtigenn, vnnd geben das wertlich ſchwerdt, domit das ſie ſie zum Erſtenn Ritter ſchlaen unnd machen ſoldenn, Vnnd darnach welcher vonn denn Orden ritter werdenn ſolt, das ſie dieſelbigen aus macht des Keiſers hinfurter altzeitt Ritter ſchloendt, vnd machenn, mochten, doch welche in dieſem Ordenn Ritter werden, das dieſelbigenn zum wenigſtenn von den Rittermeſſigen geborenn ſollen ſein

Althie wirdt der Orden angenommen.

Vnnd als die Botſchaftenn und Oratores quomen, vonn dem

Digitized by Google

Babſt, unnd Keiſer vorgeſchribenn, Inns her vor Ackers, vnnd all die obgemeltenn, vorwilligung macht, vnnd Beuelh brachtenn ſie mit ſich, So volbortenn Alle Furſten dorinn und aldo vorſammelte der Patriarch vnnd der Konig von Jeruſalem und Hertzog Fridrich von Schwabenn, alle die Furſten, inn welcher gegenwertigkeit, ertzeichtenn ſich viertzick gutter Eddeler menner welche Ir libe unnd andacht hetten, zu dieſem vorgeſchribenen Orden antzunhemenn, und fielen nieder vff Ire Knie begerendt diſenn Orden, Alſo ſchlug der Konig vonn Hieruſalem doſelbigeſt denn erſtenn Ritter, vnnd Hertzogk Fridrich ſchlug denn andernn, vnnd ſo fortt ann die andernn Furſtenn, bis zu viertzigk, dornoch fielenn ſie wff Ire Knie, vor denn Patriarchen, vnnd vor die Biſchoffe, thuendt Ir Profeſſio, demuttigklich, vnnd gab Inn der Patriarch ann, das weiſſe Kleidt, mit einem ſchwartzen Kreutz und das Teutſche Hauſz unnſer liben Frauenn zu Jeruſalem vorgeſchribenn, und das ſie hinfurt genannt ſoltenn werdenn, und ſein herrnn, unnd Bruder vonn der Ritterſchafft der Ritter, vonn dem Teutſchenn haus, unſer liben Frauen haus zu Jeruſalem, Do befal Jnenn der Konig von Jeruſalem, vonn des Keiſers wegenn, das ſie fort ann gutte Ritter gottes werenn, vnnd das ſie das heilige Landt, vnnd alle ander Chriſten lande, hulffenn gen die feinde gottes beſchirmenn, vnnd alle Tage zugedenckenn, ann das Leiden Chriſti, daſſelbige helffen rechenn, die heilige Kirche, alle geiſtliche Perſonenn, witwen, weſen, Elende, und arme helffenn beſchutzen, vnnd ſo furttann haltenn Ritterlichen Ordenn, und ditz iſt geſchehen, Jm Jar unnſers herrenn, Tauſſennt hundert, und Neunzigk vff den XIX tag Nouembris.

Althie wirdt der Erſt Homeiſter gekorenn.

Vff die zeitt, koren der Patriarch, der Konig unnd Hertzogk Fridrich, unnd die andernn Furſtenn, einenn aus den vorgeſchribenen Viertzigk Ritter Bruder, der hies her Heinrich von Walpot, was einn frei Edellmann, den machten ſie zum erſten Meiſter, von dem Deutſchen Orden, er was des herrenn ſonn von Walpott, ein from weiſer witziger herre, guttes Regi-

Digitized by Google

mennts, Die Furſten unnd herrn, goben aldo diſem Ordenn gros gutt zu hulffe, vnnd der Bapſt, vnnd der Keiſer goben auch diſem Orden gleich ſo vill, als der Ordenn, vonn dem Tempell hett was ſie von denn heidenn, und unglaubichenn, gewunnen, gutter unnd Lanndſchafften die mochtenn ſie zu Ewigen zeiten behaltenn und beſitzenn, Dorzu gab Jnnen der Bapſt Celeſtinus der iij, all denſelbigen Ablas, Freiheitt unnd Privilegia, die der Ordenn vonn dem Tempel, unnd der Ordenn Sancti Johannis hett.

Es ſeinndt etlich Perſonen geweſt, die habenn Jnn ſchrifft gebracht denn Anfanng des Deutſchenn Ordenns, ennd dergleich Sant Johans Orden, dorann ſie ſere gefelet, unnd zweiffelenn, ſo ſie wenig dorab wiſſen, wen ſie ſchreibenn, das hertzogk Fridrich vonn Schwaben ſampt denn andern Furſten vor Ackers lag, het einnenn Capellan gehapt der ſolt zu Ackers einn Capell, Jnn unnſer lieben Frauen Ere gebauet haben, und Nennende die Capell, das hoſpitall unnſer liben Frauenn, des Teutſchenn hauſes, Do nu Ackers gewonnenn, wardt, das ſie Aldo einenn ſchonen Tempel, Jnn der Mauer zu Ackers uffrichtettenn, ſonder das iſt Jnn der warheitt nicht alſo geſchehenn, Wenn der Erwirdige herr, der Biſchoff vonn Paderbornn, zoch mit Keiſer Fridrich, vnnd mit all andernn groſen herrnn, Jnns heilige Landt, vnnd dornach ſo Keiſer Fridrich Barbaroſa genannt, wie obſtehett vortruncken was, ſo bleib dieſer Biſchoff mit Hertzog Fridrich von Schwabenn ſeinenn ſonn unnd mit mehr andern Biſchoffenn, Furſten unnd Herrenn, do vor Ackers legenn, bis das Ackers gewonnenn wardt, und lange darnach.

Ehr was dorbei, ann unnd vber, do der vorgemelt Teutſchs Ordenn begriffenn, geſtifft, unnd gefundiret wardt; Was auch ſelbſt darnach vonn der Furſtenn wegenn, ann den Bapſt unnd Keiſer, mit dem Biſchoff von Bremen geſchickt, auch der Bapſt Celeſtinus der dritt, Keiſer Heinrich der VI, Konig Heinrich von Hieruſalem, unnd der Patriarch von Jeruſalem, diſen Orden begabtenn, ſtiftenn unnd fundirtenn, das Hoſpitall vonn dem Teutſchenn hauſe, unſer liben Frauen zu Jeruſalem, das vff dem Berge Sion, zu Jeruſalem ſtundt, das es ſolte ſein das heupthaus, Tittel, und Fundament vonn diſem Ordenn,

Digitized by Google

gleich wie Sannt Johanns Orden ſein Tittel unnd fundament braucht von dem Hoſpitall Sancti Johannis. *So hat auch diſer Biſchoff vonn Paterborn dieſes Buches Prologun oder Vorrede, unnd die Cronica vonn dem Deutſchenn Ordenn thun laſſen beſchreibenn;* (1) Unnd do Hertzogk Fridrich von Schwabenn zu Ackers ſtarb, kann men immer uber, unnd bobenn all warhafftigklich dieſes Ordenns Tittell unnd Fundamennt, mit des Keiſers, unnd des Bapſts bullen beweiſſen.

(1) Hic agitur de Patavienſi epiſcopo, Wolferio, non autem de Paterbornenſi, qui nunquam his interfuit rebus.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDICES

I

Index Actorum & Inſtrumentorum ad Haymarum Monachum ſpectantium (1).

I

1168 » *Hieroſolymarum.*
Privilegium, eccleſiæ quæ eſt apud Neapolim Paleſtinæ, a patriarcha Hieroſolymitano, conceſſum.
Inter teſtes : « Amalricus cancellarius. » (?)
Chartularium S^i Sepulchri. n° 160, p. 289.

II

Id. » *Hieroſolymarum.*
Privilegium eccleſiæ S^i Nicholai Joppenſis extra muros, ab eodem conceſſum.
Inter teſtes : « Amalricus cancellarius. » (?)
Id. n° 161, p. 290.

III

1169 » *Hieroſolymarum.*
Ordinis Johannitarum Conventûs ad Alexandrum III^m epiſtola (de Depoſitione Mag. Gisberti d'Affailly).
(*Conventui aderant Hieroſolymitani Patriarchæ clerici, & forte Monachus.*)
Seb. Paoli. *Codice Dipl. d. Sacro Ord. Geroſolimitano.* n° 186, p. 229.

(1) Nulla alia, ac hæcce, cuncta nempe jam edita, quæ Noſtri ad hiſtoriam ſpectarent, inſtrumenta repperimus. Haud tamen abſurdum foret ſuſpicari, quædam inſuper adhuc latere, ſcilicet (ne de deperditis Innocentii III^i litteris loquamur) : (a) in Vindobonenſi, Berolinenſi & Regiomontano *Ordinis Teutonici* Archivis; (b) in Melitenſi Archivo (Sect. I *Boll.* — Sect. II *Conceſſioni i Diplomi.*—Sect. III *Coſtituzioni*), de quo lege Mas Latrie, *Archives de Malte*, (*Archives des miſſions ſcientifiques*, 1857, pp. 3-9); (c) in quadam diplomatum veterum, ad ordinem Johannitarum pertinentium, collectione, quæ in Bibliotheca Vaticana (*Regin. Chriſt.*, n° 1340) aſſervatur.

Digitized by Google

IV

1167-1171 — *Hieroſolymarum.* — Id. n° 143, p. 261.

Sententia inter canonicos S^i Sepulchri & Monachos de Latina.

Inter teſtes : « Magiſter Monachus. »

V

1169-1171 — *Acconis.* — Sebaſtiano Paoli. n° 188, p. 231.

Pactum inter Bernardum, priorem eccleſiæ Aſcenſionis, & Hoſpitale S^i Johannis.

Inter teſtes : « D^us Monachus, D^ni Patriarchæ cancellarius. »

VI

1171 — (?) — *Chart. S^i Sepulchri* n° 181, p. 322.

Pactum inter Bernardum, Lyddenſem epiſcopum, & Petrum, priorem S^i Sepulchri.

« Mediantibus..... & Magiſtro Monacho, D^ni Patriarchæ cancellario. »

VII

1172 circa Paſcham. — *Hieroſolymarum.* — *Origines Guelficæ*, III, p. 518, v, p. 18.

Henrici Leonis ad eccleſiam S^i Sepulchri donatio.

Inter teſtes : « Patriarcha & clerici Hieroſolymitani » *& fine dubio Monachus.*

VIII

Acconis. — Sebaſt. Paoli. n° 59, p. 59.

1175 Pactum inter Acconenſem eccleſiam & Hoſpitale S^i Johannis.

Inter teſtes : « Magiſter Monachus, canonicus eccleſiæ S^æ Crucis Acconenſis. »

IX

Hieroſolymarum. — *Chart. S^i Sepulchri* n° 168, p. 305.

1177 Jun. Donatio facta ab Amalrico, patriarcha Hieroſolymitano, capitulo S^i Sepulchri.

« Per manum Magiſtri Monachi, cancellarii. »

X

1178 Sept. 8 — *Hieroſolymarum.* — Seb. Paoli. n° 205, p. 247.

Donatio Petri, prioris S^i Sepulchri, fratribus habitus Ciſtercienſis militaribus.

« In præſentia D^ni Amalrici patriarchæ » [et Monachi. (?)]

Digitized by Google

XI

1182 Nov. 13. (?) Balduinus IV, rex Hieroſolymitanus, permittit caſale de Galilea a Gualterio, d^no Cæſarienſi, fratribus Hoſpitalariis vendi.
Inter teſtes : « D^us Monachus, Cæſarienſis archiepiſcopus. » Sebaſt. Paoli. n° 71, p. 71.

XII

1182 *Cæſareæ.* Gualterius, dominus Cæſarienſis, fratribus Hoſpitalariis caſale de Galilea vendit.
Inter teſtes : « D^us Monachus, Cæſarienſis archiepiſcopus. » Sebaſt. Paoli. n° 72, p. 72.

XIII

1187 *Tyri.* Hieroſolymitani regni Barones Januenſibus libertatem commercii concedunt.
Inter teſtes : « D^us Monachus, Cæſarienſis archiepiſcopus. » *Liber Jurium Reſp. Januenſis.* (Monumenta Hiſt. Patriæ, I, p. 346-347.)

XIV

1187 Oct. *Tyri.* Conradus de Monteferrati quædam Piſanis in Tyro et Joppe privilegia concedit.
« Conſilio & conſenſu Magiſtri Monachi, Cæſarienſis archiepiſcopi. » Dal Borgo. *Diplomi Piſani*, p. 96.

XV

Id. Id. *Tyri.* Idem iiſdem privilegia quædam confirmat, olim a Raymundo, comite Tyrenſi, conceſſa.
« Conſilio & conſenſu Magiſtri Monachi, Cæſarienſis archiepiſcopi. » Ughellus. *Italia Sacra*, III, 487.

XVI

1191 (ou recouvrer d'Acre.) *Acconis.* Teſtamentum Gualterii II^i, domini Cæſareæ, præſide Monacho archiepiſcopo Cæſarienſi, conditum (*deperditum*). (Citatum in Sebaſt. Paoli, n° 83, p. 89.)

Digitized by Google

XVII

1195 (?) *Gregorii Noni Decretal.* L. I, t. 16, cap. 14, p. 122.

Cæleſtini papæ III decretale.

De electione patriarchæ.

« Cum terra quæ funiculus hæreditatis Domini cenſebatur....&c. Sicut ex « quarundam litterarum tenore accepimus, quidam in electionibus prauæ « conſuetudinis morbus irrepſit : ut, cum alicuius prælati electio debet « celebrari, conuentus ad quem pertinere dignoſcitur, duas perſonas « nominet latenter auribus patriarchæ vel principis exprimendas, ut ſic « alterius eligendæ vel totius electionis penitus irritandæ, idem patriarcha « vel princeps plenariam habeat facultatem. Quia igitur hoc redundat in « grauamen & perniciem eccleſiaſticæ libertatis, præſcriptam conſuetu- « dinis prauitatem ſancimus penitus abolendam. Statuentes, ut forma « electionis canonicæ in omnibus conuentualibus eccleſiis obſervetur, « videlicet ut, cum debet eccleſiæ conſuli paſtoris regimine deſtitutæ, « electores in unum locum (in quo fuerit electio celebranda) conueniant « &, invocata Spiritus ſancti gratia, perſonam nominent. Quod ſi in per- « ſona fuerit vel in electionis modo peccatum, tandiu in electione dili- « gentiam inquiſitionis apponant, donec vacanti eccleſiæ de perſona « idonea valeant providere : quo facto, non prohibemus quin regis ſeu « patriarchæ, qui pro tempore fuerit, requiratur aſſenſus ; ſed propter hoc « ipſam electionem nolumus impediri. »

XVIII

1169 Feb. 13. *Laterani.* *Cart. Sti Sepulchri.* n° 128, p. 233.

Cœleſtini papæ III, Gaufrido priori et fratribus eccleſiæ S^ti Sepulchri, epiſtola.

S^ti Sepulchri jura quædam confirmantur. — Patriarchæ (Monacho) tertia tantum parte oblatæ cereæ uti licet.

XIX

1197 Oct. 29. *Cæſareæ.* Sebaſt. Paoli n° 83, p. 89.

Juliana, D^na Cæſarienſis, confirmat teſtamentum Gualterii fratris ſui, a. d. MCXCI conditum.

Conditum fuerat « in præſentia D^ni Monachi, Cæſarienſis venerabilis archiepiſcopi, nunc patriarchæ Hieroſolymitani. »

XX

1198 *Acconis.* *Cart. Sti Sepulchri.* n° 154, p. 275. *Aſſiſes de Jeruſalem, Chartes,* n° 52, t. II, p. 537.

Forma ſacramenti ab Amalrico rege coronando, Monacho patriarchæ præſtiti.

Digitized by Google

XXI

1198 Janv. *Laterani.* Innocentii III *Epiſtolæ*. Lib. I, Ep. II. (Ed. Migne, t. I, col. 9.)

Innocentii papæ III (Monacho) Hieroſolymitano patriarchæ & ſuffraganeis ejus epiſtola.

De promotione Dni Papæ & negotio Terræ Sanctæ.

XXII

1198 Mart. *Acconis.* Dudik *Deutſch. Or. Munz Sammlung*, p. 38.

Charta fundationis Ordinis Sæ Mariæ Teutonicorum.

Adeſt « [Monachus] patriarcha Hieroſolymitanus. »

XXIII

1198 Id. *Acconis.* (Citata in « *Chronik van der Duytſcher Oirden* », ch. 42 [Matthæus *Veteris AEvi Analecta*, p. 658.])

Epiſtola Monachi ad Cœleſtinum IIIm (deperdita).

De Ordine Teutonico confirmando.

XXIV

1198 *Laterani.* Innocentii III *Epiſtolæ*. Lib. I. Ep. 3. (Ed. Migne, I, col. 64.)

Innocentii papæ III[1] Magiſtro & fratribus hoſpitalariis epiſtola.

Ut eccleſiæ Tripolitanæ eccleſiam Nephim cum decimis reſignent « quam « de conſenſu (Monachi) patriarchæ retinebant. »

XXV

Id. Déc. 23. *Laterani.* *Ibid.* Lib. I. Ep. 518. (Ed. Migne, I, col. 477.)

Ejuſdem, (Monacho) Patriarchæ Hieroſolymitano epiſtola.

Eum ob Amalrici regis conjugium objurgat.

« Tacti ſumus dolore cordis intrinſecus & medullas etiam doloris immen-
« ſitas penetravit, certis indiciis agnoſcentes quod laïci, clerici, ſubditi &
« tu ipſe adhuc in vos ac tranſmarinam provinciam, imo etiam totum
« populum Chriſtianum, ultionem Domini, odio, malevolentia & detractio-
« nibus aſſiduis, provocatis, quem potius orationibus, vigiliis, jejuniis &
« aliis operibus charitatis, quantum in vobis eſſet, deberetis ad miſericor-
« diam inclinare. Super quo tibi tanto fortius condolemus quanto ſubjectos
« tibi populos ad viam rectitudinis verbo invitare debueras & exemplo,
« non doctrinam contrariam ſermone vel facto eorum oculis vel auribus
« inſtillare. Recipimus enim litteras illas quas, in derogationem famæ vene-
« rabilis fratris noſtri Tyrenſis epiſcopi, edere, ac in quibus perſonam ipſius

Digitized by Google

« turpiter depingere voluiſti, quia, non expetita a te licentia, navigarat in « Cyprum. Sicut autem ex tenore litterarum illarum perpendimus, cum « idem archiepiſcopus navigaſſet in Cyprum, & chariſſimum in Chriſto « filium noſtrum, Aimericum tunc Cypri regem illuſtrem, ad chariſſimæ « in Chriſto filiæ noſtræ, Jeroſolymitanæ reginæ, conjugium & Jeroſoly- « mitani regni regimen, de conſilio & voluntate fere totius Chriſtiani exer- « citus, evocaſſet, ut eorum matrimonium impedires, affinitatis & inceſtus « impedimentum, ſero tamen, objiciens, conſentire in ejus copulam « noluiſti, poſtmodum vero, voluntate mutata, eos in regem & reginam « coronaſti conjunctos : in quo te tibi contrarium fuiſſe dolemus & vel « male prius contradixiſſe convincimus, vel male poſtmodum conſenſiſſe. « Super quibus cum veritas nobis plenius innotuerit, contra te non pote- « rimus non moveri, imo etiam ſtatuere quod jus exegerit ſtatuendum. »

XXVI

1199 Jan. 3. *Laterani.* Inn. III. *Epiſtolæ.* Lib. I. Ep. 505. (Ed. Migne, I, col. 466.)

Innocentii papæ III[i] eidem & canonicis Dominici Sepulchri epiſtola.

Terminum aſſignat liti, inter Hieroſolymitanum & Antiochenum patriarchas pendenti, de Tyrenſi & Petracenſi dioceſibus.

XXVII

Id. Jan. 3. *Laterani.* *Ibid.* Lib. I. Ep. 515. (Ed. Migne, I, col. 737.)

Ejuſdem, archiepiſcopo Tyrenſi, epiſtola.

De Patriarchæ Hieroſolymitani juriſdictione.

XXVIII

1199 Feb. 19 *Laterani.* (Citata in « *Chronik van der Duytſcher Oirden* », ch. 44, p. 661.)

Innocentii III[i] (Monacho) patriarchæ Hieroſolymitano, epiſtola (deperdita).

De Ordine Teutonico.

XXIX

1199 Sept. *Laterani.* Inn. III *Epiſtolæ.* Lib. II. Ep. 189. (Ed. Migne, I, col. 737.)

Innocentii ppa III[i] (Monacho) Hieroſolymitano patriarchæ, Liddenſi epiſcopo, Hoſpitalis & Templi magiſtris, epiſtola.

De diſtribuendis ſubſidiis & de ſtatu Terræ Sanctæ intimando.

« Tam ex litteris noſtris quam ex relatione multorum, propoſitum quod « de ſubventione terræ orientalis aſſumpſimus, vobis jam credimus patuiſſe :

Digitized by Google

« quæ licet propter guerras & diſcordias, quæ peccatis exigentibus fortius « & frequentius ſolito pullulant in populo Chriſtiano, aliquandiu diffe- « ratur, non tamen vobis debet fiduciam ſperatæ utilitatis auferre; cum « & ſi quidem, audito quod cum Saracenis trengas iniſſetis, ad tempus « aliquantum tepuerint, nos non tepeamus in aliquo, ſed propoſito potius « inſiſtamus; quamvis propter impedimenta prædicta nec poſſibilitas « voluntati plene reſpondeat nec affectus in omnibus concludat effectum. « Quid autem ſuper hoc a nobis & fratribus noſtris, his præſertim quos « ad hoc duximus ſpecialiter deputandos, actum exiſtat & qualiter ſit pro- « ceſſum diſcretionem veſtram non credimus ignorare; cum per diverſas « provincias & litteras direxerimus & legatos ad exhortandos populos ad « ſubſidium veſtrum & eccleſiarum prælatos ad id mandaverimus eccle- « ſiaſtica diſtrictione compelli. Apoſtolorum igitur veſtigiis inhærentes, qui « collectas faciebant in gentibus, ut fratribus in Jeruſalem indigentibus « ſubvenirent, navim expenſis propriis fieri fecimus & frumento collecto « ex fidelium eleemoſynis onerari: quod per dilectos filios Raymundum « Jeroſolymitani Hoſpitalis, & M. militiæ Templi, fratres & J. monachum « duximus deſtinandum, qui de conſilio veſtro illud magis indigentibus « gratis diſtribuant & diſcrete. Speramus enim quod armis orationum & « eleemoſynarum adjuti, cum fuerit datum ab illo qui fortium arcus « infirmat & manus humilium docet ad bellum, qui non in numeroſitate « bellantium, ſed in multitudine miſerationum ſuarum ſalvos facit, de ſua « miſericordia confidentes, id obtinebimus quod alias non potuimus hac- « tenus obtinere. Credimus etiam quod principibus & populis Chriſtianis, « optata tranquillitate conceſſa, exſpectatum in Chriſto ſubſidium ſentietis. « Ideoque diſcretionem veſtram monemus & exhortamur attentius, per « apoſtolica vobis ſcripta mandantes, quatenus ad diſtribuendam gratis « prædictam & eleemoſynam indigentibus diſcretæ proviſionis aciem « extendatis, & *ſtatum Jeroſolymitanæ provinciæ nobis per litteras veſtras « frequenter & veraciter intimetis.* Sicut enim expedit ut veri nobis « rumores ſæpius exponantur, ſic eſt utile ut hi ſupprimantur penitus « qui mixturam ſapiunt falſitatis. »

XXX

1199 *Laterani.* v. ſupra p. 64.

Innocentii III[i] ad (Monachum) patriarcham Hieroſolymitanum epiſtola (deperdita).

Ut inquiſitionem de Agarenis faciat.

XXXI

circa 1199 *Acconis.* v. ſupra p. 64

Monachi ad Innocentium III[m] reſponſio.

(Eadem ac « *Narratio de viribus Agarenorum.* »

Digitized by Google

XXXII

1199 Dec. 15. *Laterani.* Inn. III. *Epistol.* Lib. II. Ep. 200 (Ed. Migne, I, cc. 816-818.)

Innocentii papæ III[i] (Monacho) Hierosolymitano patriarchæ, Tyrensi archiepiscopo & Acconensi episcopo epistola.

Iis Sidoniensem episcopum excommunicandum defert.

XXXIII

Id. Dec. 27. *Laterani.* *Ibid.* Lib. II. Ep. 270 (Ed. Migne, I, cc. 828.)

Ejusdem, archiepiscopis & episcopis per Europam constitutis, encyclica.

Receperat litteras (Monachi) patriarchæ Hierosolymitam de statu Terræ Sanctæ, *cujus ad subsidium legatos speciales in Europam mittit.*

XXXIV

cca 1199 *Acconis.* Rogerius de Wendower, III, p. 141

Epistola Dei fabulosa a (Monacho) patriarcha Hierosolymitano ad Innocentium III[m] missa. 132.

XXXV

cca 1199 *Acconis.* (*Ibidem* citatus.)

Monachi ad Innocentium III[m] epistola (deperdita). [?]

(*Priorem mittit epistolam.*)

XXXVI-XXXVII

cca 1200 *Acconis.* *Chartul. S. Sepulchri*, n° 152-153, pp. 274-5.

Juramenta patriarchæ (Monachi ?) ad Innocentium papam.

XXXVIII

cca 1200 *Laterani.* Innoc. III. *Decretal.*, tit. 2. (Ed. Migne, III, col. 1239.)

Innocentii III[i] decretale canonicis Bethleemitanis intimatum.

Bethleemitani episcopi electionem rescindens memorat (Monachum) R., Romanæ ecclesiæ subdiacono, favisse.

« Cum super electione Bethleemitanensi inter R. subdiaconum nostrum,
« & P. canonicum Sepulcri dominici nuper in nostra præsentia quæstio
« verteretur, utroque se pro electo gerente, cum primus etiam a venera-
« bili fratre nostro, patriarcha Hierosolymitano fuerit confirmatus, alter
« vero favorem regium obtineret, eis dilectum filium P. basilicæ duodecim

Digitized by Google

« apoſtolorum, S. tituli Si Stephani in Cœlio Monte preſbyterum & G. Sæ
« Mariæ in Porticis diaconum, cardinales dedimus auditores, in quorum
« præſentia receptis utrinque teſtibus, & eorum depoſitionibus publicatis,
« quæ hinc inde allegata fuerunt, nobis & fratribus noſtris retulerunt
« fideliter & prudenter. &c., &c..... »

XXXIX

1200 Jan. 4. *Laterani.* Inn. III. *Epiſtolæ.* Lib. II. Ep. 271. (Ed. Migne, I, col. 832.)

Ejuſdem, univerſis Chriſti fidelibus, per eadem regna conſtitutis, encyclica.

Idem argumentum ac nⁱ XXXIII.

XL

Id. Jan. 5 *Laterani.* *Chart. Si Sepulchri.* nº 148, p. 271.

Ejuſdem, (Monacho) patriarchæ Hieroſolymitano, epiſtola.

Ne jura Prioris & Canonicorum Sⁱ Sepulchri de domorum & prioratuum adminiſtratione, canonicorumque inſtitutione, præcipiat.

XLI

Id. Jan. *Laterani.* Inn. III. *Epiſtolæ.* Lib. II. Ep. 273. (Ed. Migne, I, col. 836.)

Ejuſdem, (Monacho) Hieroſolymitano patriarchæ, archiepiſcopo Tyrenſi & epiſcopo Sydonienſi epiſtola.

De caſali Nephim.

XLII

Id. Apr. 5. *Laterani.* *Fontes Rerum Auſtriacarum,* t XII, p. 282.

Ejuſdem, (Monacho) Hieroſolymitano patriarchæ, & archiepiſcopo Cæſarienſi, epiſtola.

Eis, ſententiam, a ſedis Tyrenſis ſuffraganeis latam, reſcindens, committit ut plebano Si Marci in Tyro, Venetianæ baſilicæ ſubjecto, quæ iſti archiepiſcopus Tyrenſis abſtulerat, jura reſtituere faciant.

XLIII

1201 Mart. *Nicoſiæ.* *Chart. Si Sepulchri.* nº 177, p. 316. *Aſſiſes de Jeruſalem, Chartes,* nº 49. t. II, p. 535.

Amalrici rex Hieruſalem & Cypri donatio.

Dno Monacho, venerabili Dni Sepulchri patriarchæ, & ſucceſſoribus ejus, caſale dictum Pendache, *in inſula Cypri, concedit in perpetuum.*

Digitized by Google

XLIV

1202 April. *Laterani.* Inn. III. *Epiſtolæ* Lib. V. Ep. 26. (Ed. Migne, I. p 978.)

Innocentii III[i], patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, prioribus & univerſo clero, in partibus tranſmarinis conſtitutis, epiſtola.

Commendat Soffredum legatum, S[æ] Praxedis presb. cardinalem.

XLV

1202 Maii 30. *Laterani.* *Fontes rerum Austriacarum*, t. XII p. 425.

Ejuſdem, canonicis Tyrenſibus epiſtola.

Mortuo archiepiſcopo Tyrenſi, canonici Tyrenſes & (Monachus) patriarcha Hieroſolymitanus, jura Plebani S[i] Marci in Tyro fregerunt: quos objurgat ne quid, ante adventum Soffredi, legati D[ni] papæ, contra Plebanum faciant.

XLVI

1203 *Acconis.* *Geſta. Inn. III.* Sect. CXVIII. (Ed. Migne, I, col. CLIII.)

Soffredi, cardinalis pr. tit. S[æ] Praxedis, & Petri, card. pr. tit. S[i] Marcelli, Innocentio papæ III°, epiſtola.

(Monachus), patriarcha Hieroſolymitanus, anno precedente comitem Tripolitanum excommunicatione afflixerat.

XLVII

11. Aug. 12. *Ferentini.* Inn. III. *Epiſtolæ.* Lib. VI. Ep. 131. (Ed. Migne, II, col. 143.)

Innocentii III[i] Amalrico regi Hieruſalem & Cypri epiſtola.

Tyrenſem provinciam commendat, « quæ ſubjectione patriarchæ Hieroſolimitano laboravit. »

XLVIII

Id. Aug. 16. *Ferentini.* *Ibid.* Lib. VI. Ep. 129. (Ed. Migne, II, col. 141.)

Innocentii III[i] Soffredo, card. pr. tit. S[æ] Praxedis, & Petro, card. pr. tit. S[i] Marcelli, epiſtola.

Audita (Monachi) morte, Soffredique electione, hunc ad accipiendum munus hortatur.

XLIX

1205 Feb. 17. *Romæ.* *Ibid.* Lib. II. Ep. 223. (Ed. Migne, II, col. 541.)

Innocentii III[i] Petro de Capua, titul. S[i] Marcelli cardinali presbytero, epiſtola.

Eum objurgat ob Palæſtinam ab ipſo & Soffredo derelictam, quum, mortuo (Monacho), patriarcha, careret.

Digitized by Google

L

1205 Jul. (?) Innocentii III[i] epiſtola. (*deeſt inſcriptio.*) (?) — Inn. III *Epiſtolæ*, l. VIII, ep. 125. (Ed. Migne, II, col. 698.)

De miſero Terræ-Sanctæ, poſt patriarchæ (Monachi) mortem, ſtatu, deque auxiliis a Philippo-Auguſto eapropter petendis.

LI

1205 Jul. 12. Innocentii III[i]. Petro de Capua, epiſtola altera. *Romæ.* — *Ibid.* Lib. VIII, ep. 125. (Ed. Migne, II, col. 699.)

Idem argumentum ac n° XLIX.

LII

1207-1211. Inſtrumentum (1) tranſlationis brachii S[i] Philippi Florentiam. *Florentiæ.* — *Archivio dell'Opera di Santa Maria del Fiore, Firenze.*

f. 23 v. « Anno m° cc° iiij° ab incarnatione Domini, tempore Innocentii quarti (2), natione « jamenſis, die ij menſis martii & vj nonas martii, tranſlatio ſuſcripta facta fuit Floren- « tiæ. »

« *Tranſlatio brachii beati Philippi apoſtoli.*

« Poſtquam Dei & hominum mediator ſe noſtre [a] carnis mortalitatem « induit, & deitatem ſuam pro redemptione humani generis humanavit, « veritas de terra orta eſt, & juſtitia de celo proſpexit. Unde qui veritatis « & juſtitie filii eſſe cupiunt, apertas inveniunt januas Paradiſi, que ante « gratiam etiam bene operantibus clauſe manebant. Veritatis namque filii « & principales coheredes fuerunt Apoſtoli : qui propter infuſionem ſancti « Spiritus orbem terrarum undique peragrantes, Incarnationis myſterium, « paſſionem & reſurrectionem filii Dei excelſi populis infidelibus & colen- « tibus ydola nuntiarunt, incredulorum corda, verbis, operibus & mira-
f. 24 r. « culis convertentes : & ita ſuperne civitatis Jeruſalem cives, & domeſtici « Dei portabant pacem, illuminabant patrias, & repulſa incredulitatis cali- « gine, vere fidei lumina credentibus conferebant. Iſti ſunt duodecim Apoſ- « toli, qui miſſi dicuntur, quorum ſonus in omnem terram exivit, & in « fines orbis terre verba eorum, & quibus ex ore Altiſſimi collata fuit « ligandi & ſolvendi poteſtas : hii ſunt duodecim candelabra, igne ſancti « Spiritus radiantia ; duodecim columne aule celeſtis, quibus fides catholica « ſuſtentatur ; & duodecim portæ per quas ingredimur ad regna celorum. « De quorum numero fuit B. Philippus apoſtolus : de cujus brachii tranſ- « latione [ſcribere aggredior] [3] de licentia & mandato Joannis epiſcopi « Florentini, qui propter ſapientiam & diſcretionem omnimodam quaſi

1 *Ab alia manu exaratum proœmium.*—2 noſtræ (Boll.) *& ſic ubique æ pro e.*—3 *add.* (B.)

(1) Hoc inſtrumentum impreſſum legitur in *AA. SS. Boll.* (Mai I p. 16-17), notis ornatum variis, atque tredecim capitula diviſum : hic autem indiviſum archetypum damus, cujus lectiones nobis beniguiſſime præbuit doctus Taſſi *Epiſtolarum* editor, Florentinus chartophylax, Cæſar Guaſti, eques.

(2) Hic *quarti* falſo ponitur pro *tertii*.

Digitized by Google

« aureum candelabrum in domo Dominica relucet, ſicut a Domino vene-
« rabili viro Rainerio, priore Eccleſiæ ſanctæ Reſurrectionis Hieruſalem,
24 v. « qui de Florentina diœceſi fuerat ortus, & capellanus iam ſteterat in
« eccleſia de Puluereto [1], audivi, cujus aſſertioni teſtimonium veritas
« perhibet : quoniam ipſe ſanctiſſimum apoſtoli brachium tranſtulit prout
« in ſubſequentibus innarrabo.

« Eo ſiquidem tempore quo Hemmanuel glorioſiſſimus omnium Impe-
« rator quos poſt adventum Chriſti terra ſuſtinuit, in urbe Conſtantino-
« politana, permittente Domino, imperabat, quidam clericus, nomine
« Monachus, de civitate Florentia oriundus, ſacroſanctum Sepulchrum
« Domini viſitavit, qui licet vocaliter *Monachus* diceretur, propter morum
« honeſtatem & laudabilem converſationem realiter monachus cernebatur.
« Hic nempe a prima juventutis flore fuit liberalibus artibus eruditus, &
f. 25 r. « poſtmodum in ſacre ſcripture myſterio, jure canonico & phyſicali
« ſcientia prepollebat, quare patriarcha Hieroſolymitanus, illum in ſuum
« elegit cancellarium, ut ejus providentia ſedes patriarchalis honeſtius rege-
« retur [2]. Procedente vero tempore, Ceſarienſis eccleſia, que ſecunda
« eſt a Hieroſolymitana, orbata paſtore vacabat. Tunc univerſi ſuffraganei
« & capitulum, invocata ſi Spiritus gratia, predictum cancellarium in ar-
« chiepiſcopum elegerunt : qui poſtea tam archiepiſcopatum quam can-
« cellarii officium feliciter gubernavit.

« Non poſt multum vero temporis venit Saladinus, tanquam alter
« Nabuchodonoſor de Babillonia : cui tradidit Dominus terram promiſ-
« ſionis propter peccata cohabitantium. Qui, capto regno, miſit manum
« ad omnia deſiderabilia chriſtianorum & poſuit iterum terram Jeruſalem
« in pomorum cuſtodiam, occidit infinitos, & projecit corpora inter-
f. 25 v. « fectorum in eſcas volatilibus celi, & carnes populorum beſtiis terre,
« effudi [3] ſanguinem fecit ipſorum tanquam aquam in circuitu Jeruſalem,
« & non erat qui ſepeliret. Illi vero qui non perierunt gladio, ducti ſunt in
« captivitatem, & ſuper flumina Babillonis ſedent & plangunt, tenentes in
« manibus carmen damnandorum : Ve ! [4] quoniam illi qui eos captivos
« duxerunt, ſuper ipſos in verba cantionum prorumpunt, nec audent
« cantare canticum Domini inter barbaras nationes. Subjugato quippe
« toto Hieroſolymitano regno preter Tyrum, prenominatus archiepiſcopus,
« tanquam exul, & patrimonio eccleſiaſtico ſpoliatus, ad propria rediit,
« & Florentie fuit quaſi per biennium commoratus. Sed poſtquam audivit
« quod chriſtiani civitatem Accon recuperaverant, habuit propoſitum
« revertendi, transfretavit demum [5] & rediit Accon : ubi poſt parvum ſue
f. 26 r. « more ſpatium ab archiepiſcopis, epiſcopis & capitulo ex permiſſione
« regis, fuit in patriarcham electus.

1 Pulvento (Boll.) — 2 honeſtia tegeretur (B). — 3 effundi — 4 (Ve !) *deeſt in* (B). — 5 domum (B).

Digitized by Google

« Hic ſiquidem ſciebat quod prenominatus imperator Hemmanuel « largitus fuerat ſancti apoſtoli Philippi brachium, nepti ſue churie Marie, « tempore quo eam tradidit regi Almarico in uxorem. Unde tam ipſam « quam filiam ejuſdem churie Marie, reginam Iſabellam, uxorem Ermerici « regis, qui de Cypro in Accon venerat ad regnandum, fuit taliter allo- « cutus : « Filie Jeruſalem, regali diademate coronate, vobis terrenus impe- « rator, & amore precipuo & gratia ſpeciali [1] dotes contulit ſpirituales, « apoſtoli ſcilicet Philippi brachium : quod, etſi vobis liceat, non tamen « expedit cuſtodire : quia celum celi Domino, terram autem dedit filiis « hominum. Legitur enim quod Joas [2], ex eo quod divina tractare pre- « ſumpſit, infanabili fuit plaga percuſſus : ergo ſi viris & terrenis princi- « pibus contradicitur ſacra tractare, multo fortius mulieribus propter
f. 26 v. « ſexum fragilem inhibitur : unde que ſunt Dei Deo reddere non tardetis, « reſignando mihi [3], qualicumque miniſtero ſuo, apoſtoli Philippi bra- « chium, quod ex imperiali largitione in regali palatio minuiſtis [4]. » Tunc « ille de exceſſu veniam implorantes, ei ſanctum Brachium contulerunt : « quod ipſe cum ſumma reverentia repoſuit in loco ſacrato [5].

« Poſtmodum pie memorie Petrus, Florentinus epiſcopus, hoc a quibuſ- « dam intelligens, eidem patriarcha litteras direxit, ſuppliciter ſupplicando, « ut Eccleſiam Florentinam dotare apoſtoli Philippi brachio dignaretur. « Ipſe autem petitionibus epiſcopi ſtatim annuere voluit, niſi quod ad « quorumdam diſſuaſionem hoc facere differebat. Denique cum ſibi videret « diem mortis, ſuperveniente funere, imminere, Rainerio, quem in pro- « logo nominavi, qui tunc erat decanus Joppenſis, in virtute ſancti Spiritus, « & obedientie vere precepit, ut beati apoſtoli Philippi brachium, juxta
f. 27 r. « ſuum votum, Florentiam deſtinaret,& in famoſo Joannis Batiſte templo « faceret magnifice collocari. Poſtmodum autem reverende memorie « patriarcha, Domino vocante debitum humanitatis exſolvit ; & ex hac « vita fluxibili & fugitiva, ad immortalitatis tranſivit patriam, coronam « gloriæ immarceſſibilis recepturus. Tumulato quidem corpore tanti « patris, venerabilis cardinalis Soffredus, qui tunc in ultramarinis partibus « legationis officio fungebatur, fuit in Patriarcham electus : ſed ille poſtea « electioni renuntiavit. Demum [6] univerſi ad quos ſpectabat electio, de « conſenſu Regis elegerunt epiſcopum Vercellenſem, ad quem reducendum « jam dictus prior fuit legatus principaliter conſtitutus.

« Ille nempe, ultime teſtatoris voluntati ſatisfacere cupiens, ſancti
f. 27 v. « apoſtoli Philippi brachium ſecum deferre volebat. Tunc rex & capi- « tulum ſuo propoſito ceperunt penitus contraire, dicentes, quod tanti « apoſtoli merita [7] in aliquam [8] regionem non permitterent tranſportari. « Sed magiſter Gualterottus, olim canonicus Florentinus, & in Florentino

1 ſpirituali (B). — 2 Joſias (B). — 3 in (B) — 4 retinuiſtis (B) — 5 in locum ſanctum (B) — 6 Verum (B). — 7 membra (B) — 8 aliam (B).

Digitized by Google

« epiſcopatu de nobili proſapia ortus, vir ſumme probitatis & diſcre-
« tionis, qui tunc tempus iverat cum cardinali & fuerat in Acconenſem
« epiſcopum electus, ubi hodie honore Pontificali refulget, iam dicto
« priori ſancti ſepulchri opem in omnibus contulit ſocialem ; unde ambo
« pariter & regis animum & fervens capituli propoſitum taliter mitigarunt,
« quod eidem priori transferendi ſancti Philippi brachium conceſſerunt
« plenariam poteſtatem. Profecto idem epiſcopus, ante ſuam promotionem
« & poſtea, plurimum laboraret, quod Florentina eccleſia tanti Apoſtoli
« meritis dotaretur.

f. 28 r. « Prior autem, habito S. Philippi brachio, ipſum cum ſumma reverentia
« locavit in navi, & cepit cum navigantibus navigare. Ceterum quot peri-
« cula ſuſtinuerit navigando longum eſſet per ſingula enarrare : ſed ab
« omnibus periculis meruit per beati apoſtoli Philippi merita liberari. Quid
« plura? Venit demum Florentiam ſecum deferens brachium reverendum ;
« & [1] introitu civitatis occurrerunt ei Joannes quondam eccleſiæ S. Fri-
« diani Lucencis prior, tunc Florentinus electus, cum toto clero, &
« illuſtris comes Redolfus, eo tempore Florentinorum poteſtas, cum
« multitudine virorum & mulierum clamantium & dicentium : « Benedictus
« Dominus Deus noſter, qui civitatem noſtram voluit apoſtoli Philippi
« meritis decorare. » Occurrebant etiam juvenes & virgines, ſenes cum
f. 28 v. « junioribus, votivas & celebres laudes altiſſimo referentes, qui civitatem
« Florentinam fecit tanti patroni meritis reflorere. Electus namque, vene-
« rabile brachium in ulnas recipiens, ipſum, ab ingreſſu civitatis uſque
« ad templum Baptiſte Joannis ac precurſoris Domini, cum ſumma
« devotione reduxit, & ibi ingenti celebritate locavit : unde gaudet
« Eccleſia, exultat clerus, monachorum ordo letatur, Deo dicate virgines
« ante ſponſi celeſtis preſentiam gratulantur, tripudiat militia, cunctus
« populus jocundatur, & ex ore infantium & lactantium laus perficitur,
« quod beatus [2] Philippus apoſtolus advenit, cujus preſentia & patrocinio,
« civitas redditur glorioſa.

« Profecto celicum donum & duplex [3], electio, confirmatio Joanni
f. 29 r. « tunc Florentino electo [4] pariter pervenerunt [5]. Unde tanquam alter
« Symeon, poteſt in Domino congaudere ; quia, ſicut ille Chriſtum por-
« tavit in templo, ita iſte partem corporis illius, portare in ulnas meruit,
« & collocare in templo Baptiſte Joannis, cujus nominis, non equivocatio
« ſed paritas, gratie denotat incrementum. Inſuper ad maxime auctoritatis
« favorem, dum ſepedictus S. Sepulchri Prior Vercellis cum patriarcha
« electo rediret, Florentinam ingreſſus eſt civitatem ubi electus ipſe
« B. Apoſtoli Philippi brachium ſibi rogavit oſtendi ; qui, confeſtim flexis
« genibus ipſum deoſculans adoravit, nam hec eſt miraculoſa ſucceſſio ;

1 (&) *deeſt in* (B).—2 (beatus) *deeſt in* (B)—3 quadruplex (B)—4 (electo) *deeſt in* (B) 5 provenerunt (B).

Digitized by Google

f. 29v. « que dum per hereditaria ſpiritualis juris itinera graditur, mirabilem
« inducit adventum, & ſucceſſorem novum facit anteceſſoris vota firmare.
« Sed, o Florentia, quibus tue fortune munera laudibus efferam! qui-
« buſve preconiis extollam ignoro : quia tollit facultatem ſermonis materia
« ſingularis. Ecce brachium celeſtis civis, de imperio ad regnum, & de
« Regno ad te devenit : unde merito Florentia diceris, quia ſicut lilium
« refloreſcis, & ex hoc es facta florida, & ex membris apoſtoli tanquam
« margaritis ornata. Prius enim hedificare meruiſti de lapidibus pretioſis
« precurſoris Domini famoſum & celebre templum, ad cujus honorem
« tam glorioſe factum non reperitur in orbe, unde habebas illum ſpecia-
« lem [1] patronum, de quo Dominus ait : « Inter natos mulierum non
f. 30r. « ſurrexit maior Joanne Baptiſta » ; nunc autem unus de duodecim Phi-
« lippus videlicet Apoſtolus, manere in eodem tabernaculo preelegit, ut
« duplici patrono & patrocinio ſuſtentatoris. Hic eſt Philippus Apoſtolus
« qui tanquam preſentium diſpoſitor & futurorum preſagus, ad confutandam
« hereticorum omnium pravitatem Chriſtum interrogavit, ne de Trinitatis
« unitate in aliquorum mentibus dubietas remaneret; inquid [2] enim,
« Domine, oſtende nobis patrem & ſufficit nobis ; & ne credetur quod ipſe
« in aliquo dubitaret, dixit : « Oſtende nobis », non : « mihi » ; quia ſciebat
« aliquos in Trinitatis articulis dubitare. Solet enim contingere, quod qui
« in menſa divitis reſederit ſatiatus, non pro ſe, ſed pro famelicis qui cir-
« cumſtant, ſibi panem quandoque poſtulat elargiri, ut omnes & ſinguli
f. 30v. « ſatientur. Filialis fuit interrogatio & fiducialis cum dixit : « Oſtende nobis
« Domine [3] patrem & ſufficit nobis »; id eſt ſufficientiam de Trinitate habe-
« mus, nec in aliquo ulterius dubitamus. Et Dominus ei benigne reſ-
« pondet [abſque alicujus ambiguitatis ſcrupulo] [4] & queſtioni ſatisfacit,
« & querenti communerando quos juxta interrogationem eius noverat
« dubitare, cum dixit : « Tanto tempore vobiſcum ſum &, non cogno-
« viſtis me ». Et converſus ad intererrogantem, queſtionem ſoluit dicens :
« Philippe, qui videt me, videt & patrem meum ». Qualiter autem vocatus
« fuerit a Domino in Apoſtolum, Joannes Evangeliſta referat, & quomodo
« poſtea Nathanael duxerit ad Jeſum. Dicitur & etiam [5] in eodem evan-
« gelio quomodo Jeſus temptavit illum, cum veniſſet ad eum turba maxima,
« nec haberent quod manducarent; ſed temptatio divinæ majeſtatis, vir-
« tutis eſt incrementum & collatio gratie plenioris, ſicut in Abraham poſ-
« ſumus evidentius intueri. Hic eſt apoſtolus Philippus qui Scythiam in
f. 31r. « ſortem predicationis recepit, & in nomine Domini precepit draconi ut
« ad loca ſolitaria fugeret, ne ſuo flatu mortifero ulterius deperirent [6]
« homines; nam & tres mortuos legitur ſuſcitaſſe, ac alia feciſſe miracula
« que in ipſius paſſione, ſub [7] nimia brevitate ſunt ſcripta. Nunc vero

1 ſpiritualem (B) — 2 Inquit (B) — 3 (Domine) *deeſt in* (B) — 4 (abſque... ſcrupulo) *deeſt in* (B).—5 (etiam) *deeſt in* (B)—6 deperderet (B) — 7 ſed (B).

Digitized by Google

« primum miraculum quod per B. Apoſtoli Philippi merita fuit in ipſo
« civitatis introitu perpetratum deduco in medium; ut orthodoxe fides
« ſectatores in Domino conletentur, & dampnabiles hereticorum caterve
« paveſcant. Bellundus aurifex, Florentinus civis, ex quadam febrili diſtem-
« perantia non per pauci temporis ſpatium ſyncopim, id eſt defectum cordis
« patiebatur, a qua infirmitate medicorum non poterat ſuffragio liberari;
« nam diuturnus morbus radices propaginat, & egritudo annoſa ſe longi
f. 31 v. « temporis preſcriptione tuetur. Affligebatur enim quandocumque pro-
« clivius jacebat, ac ſi laboraret morbo caduco; ille autem videns in electi
« ulnis brachium Apoſtoli conſiſtere, ipſius clementiam lacrymabiliter im-
« ploravit, ut vetuſtum morbum ſpirituali antidoto removeret; ab ea
« ſiquidem hora, ſicut ipſo referente audivi, nullam ex predicta egritudine
« paſſus eſt leſionem.

« Aquarum inundatione fluvius, qui dicitur Arnus, dum preter ſolitum
« excreviſſet, puella quedam, nomine Roſa, filia cujuſdam Florentini civis,
« qui appellatur Deodatus, quodam caſu in ipſum corruit; & dum ſine ſpe
« liberationis, videntibus plurimis, inter horribiles aquarum decurſus volu-
« biliter traheretur; mater, pro innarrabili dolore filiæ medullitus inge-
« miſcens, almifico apoſtolo Philippo devotiſſime ſupplicavit, ut ſibi peri-
« clitantem filiam reſtituere dignaretur. Tunc puella ſuper aquas mira-
f. 32 r. « culoſe comparuit, & de civitate uſque ad bonum, quem vulgus Fontanellas
« appellat, qui poteſt eſſe quaſi ſpatium trium ſtadiorum, devenit, ubi patri
« & matri per Ap. Philippi merita, eſt incolumis reſtituta. Fuit enim [1] ibi
« non parvus virorum ac mulierum concurſus [2], qui viſo miraculo glorifi-
« caverunt Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui talia miracula, per
« beatiſſimi apoſtoli Philippi merita, operatur. Homo quidam nomine
« Pichius, jam etate ſenuli gravatus, dum ligna ſcinderet cum ſecuri,
« quedam ligni particula oculum repercuſſit unde per annum & dimi-
« dium ſtetit ipſius oculi lumine deſtitutus; neque ſibi profuerat temptaviſſe
« aliquas medicinas: quare B. Philippi apoſtoli patrocinium exoravit &
« confeſtim viſum recepit optatum. Videat ergo Florentia quomodo per
« apoſtoli Philippi merita reflorefcit: illum patronum ſummopere vene-
f. 32 v « retur, per quem a Chriſti fidelibus aſſidue veneratur cujus patrocinii &
« preſentia decorata conſiſtit, & coronam recepit lapide pretioſo.

« Tranſlatum eſt autem B. Philippi apoſtoli brachium anno Dominicæ
« Incarnationis MCCIV, VI nonas martii, Pontificatus Innocentii papæ
« anno VIII, nullo exiſtente imperatore, quia pro adipiſcendo imperio inter
« Philippum & Octonem [3] orta prius erat contentio dignitatis. Eodem etiam
« tempore tradidit Dominus excellentiſſimam urbem Conſtantinopolitanam
« in manibus Latinorum. »

1 Fuit ibi autem (B) — 2 occurſus (B) — 3 Othonem (B).

Digitized by Google

II

TABULA CHRONOLOGICA

EX OPERE DESUMPTA. [1]

1143-1167	*Haymarus Monachus peregrinus adit Oriens.*
1167 »	*Ex Conſtantinopoli Acconem cum Erneſio, archiepiſcopo Cæſarienſi, adit.*
cca 1169 »	*H. Monachus apud Amalricum de Neſle, patriarcham Hieroſolymitanum, cancellarii officio fungitur.*
1169 »	*. . . conventui Hoſpitalis, de Giſberti d'Aſſailly depoſitione deliberanti, adeſt.*
1171 »	*. . . pactioni inter Bernardum, epiſcopum Lyddæ, & Petrum, priorem S^i Sepulchri, ut mediator, intereſt.*
cca 1171 »	*. . . canonicus Eccleſiæ S^æ Crucis in Accon eligitur.*
1181 »	*. . . archiepiſcopus Cæſarienſis eligitur.*
»	*. . . patriarcham Eraclium, Antiocham euntem, comitatur.*
1183 *febr.*	*. . . concilio baronum Hieroſolymis adeſt.*
nov. 20	*. . . concilio alteri adeſt, Acconem de Balduini IV^i ſucceſſione convocato.*
1184 »	*. . . tertio regni principum concilio adeſt, Acconem de flagitandis Latinorum auxiliis coacto.*
1186 *ſept.*	*. . . a baronibus ad Sibyllam reginam, ne Guido de Luſignan rex coronaretur, ex Neapoli Hieroſolymam mittitur,*
1187 mart. 30	*. . . ultimo Hieroſolymitano concilio adeſt.*
(*apr.* 4)	Urbs Tiberias a Salahadino capitur.
jul. xv	*H. Monachus a Cæſarea pulſus adit Tyrum.*
(*ſept.* 4)	Aſcalon urbs a Salahadino capitur.

(1) Hac in tabula, quidquid *Acconenſis* ipſe non præbuit *Rhythmus*, italicis notavimus typis.

Digitized by Google

1187 »	Urbes Tyrus & Tripolis Salahadino faciliter reſiſtunt.
(*oct.* 2)	Jeruſalem a Salahadino capitur.
oct.	*H. Monachus baronum conciliis in Tyro adeſt.*
»	*H. Monachus redit Florentiam.*
1189	Adelardus cardinalis in Italia crucem prædicat.
aug.	H. Monachus cum Adelardo a Venetiis petit Tyrum.
(*aug.* 28)	Guido rex Hieroſolymitanus obſidet Acconem.
(*ſept.* 23)	Monachus cum Conrado marchione adit Tyrum.
oct. 2	Dani & Friſones adeunt Acconem.
oct. 4	Prælium cum Salahadino.
(*oct.* 20)	Templarii a Salahadino profligantur.
dec. 26	L galeæ Sarracenicæ intrant portum Acconis.
1190 febr.	Fames incipit.
circa mart. 24	Reditus Marchionis.
mai 3 » 5 » 8	Prælia cum Saracenis
jun. 14	Turcorum galeæ intrant portus.
jul. 1	Navale prælium.
»	Frederici imperatoris crucigeris mors nuntiatur.
»	Conradus marchio it obviam Duci Sueviæ.
jul. 25	Crucigeri e caſtris exeunt & profligantur.
»	Redit famis.
nov. 14	Prælium cum Salahadino.
» 23	Teutonici Sarracenos fugant.
» 24	Franci milites & Henricus de Bar a Sarracenis cæduntur.
dec. 31	VII naves Sarracenicæ portum Acconis intrant.
1191 jan. 1	Magna victus procella, ruit civitatis murus.
» 20	Sarraceni exeunt e civitate & caſtra Latinorum aggrediuntur.
» 21	Nocturnum prælium.
»	Conradus Marchio fruſtra petit Turrim Muſcarum.
mart. 9	Crucigeri quidam in inſidias Turcorum cadunt.
»	Maxima oritur fames.

Digitized by Google

1191 apr. 8	Adventus regis Philippi Auguſti.
»	Ricardus, rex Angliæ, Cyprum vaſtat.
(jun. 7)	— — — navem græco igne oneratam occupat.
(jun. 8)	— — — adit Acconem.
»	Rex Franciæ muros petit civitatis.
(jul. 3)	Occumbit Albericus Clement.
(jul. 10)	Turci poſcunt pacem.
jul. 11	Redditur Accon.
(aug. 20)	Obſides Turcorum maƈtantur.
(jul. 31)	Philippus rex Franciæ relinquit Accon.
ſuiente anno.	*H. Monachus teſtamento Gualterii II, domini Cæſareæ, præſidet.*
1194 »	*H. Monachus patriarcha Hieroſolymitanus elegitur.*
1195 »	*. . . cum Henrico comite Campaniæ contendit.*
1198 *jan.*	*. . . Amalricum regem coronat.*
mart.	*. . . concilio baronum Alemannorum, de Ordine Teutonico condendo, præſidet.*
1198 »	*. . . cum Innocentio III° papa diſcordatur.*
1199 »	*. . . cum Innocentio III° reconciliatur palliumque recipit.*
nov. 19	*. . . Henricum de Walpot, Teutonicorum Equitum magiſtrum, conſecratur.*
dec.	*. . . Innocentio III° epiſtolas plurimas de Terra Sanƈta mittit.*
1200–1202	*. . . ægritudine laborat.*
1202 *ſept.*	*Soffredus, S^a Sedis legatus, adit Terram Sanƈtam.*
oƈt.	*Monachus moritur.*

Digitized by Google

III

RHYTHMI ACCONENSIS

CUM

ITINERARIO RICARDI I

(ED. STUBBS, LOND. 1864, in-8°)

LOCORUM INDEX CONGRUENTIUM

Tetraſt.	XIV	Lib.	I	cap.	XXVI	p.	60- 61
»	XV-XVI	»	»		XXVI	»	61- 62
»	XXI-XXIII	»	»		XXIX-XXX	»	68- 72
»	XXIV-XXV	»	»		XXXI	»	73
»	XXIX	»	»		XXXIII	»	77
»	XLIX	»	»		XXXIV	»	79
»	LI-LIV	»	»		XXXVI	»	84- 85
»	LV-LVI	»	»		XXXVIII	»	87
»	LVII	»	»		XXXIX	»	88
»	LXII-LXXXVIII	»	»		XIX-XXIV	»	42- 58
»	LXXXIX-XCVIII	»	»		XL	»	89- 91
»	CII-CV	»	»		LVIII	»	109-111
»	CVI-CVII	»	»		XLI-XLIII	»	91- 94
»	CVIII-CXI	»	»		LIX	»	111-113
»	CXXII-CXXVII	»	»		LXI	»	115-117
»	CXXVIII-CXXX	»	»		LXII	»	117-119
»	CLXV-CLXVI	»	»		LXV	»	123-124
»	CLXIX-CLXXX	»	»		LXVI-LXXVIII	»	124-135
»	CLXXXI-CLXXXII	»	»		LXXIX	»	136
»	CLXXXVI-CLXXXIX	»	II	»	XXX-XXXIIII	»	184-194
»	CXC-CXCV	»		»	XLII	»	204-209
»	CXCVI	»	III	»	I	»	210-211
»	CXCVIII-CC	»		»	V	»	214-217
»	CCI	»		»	X	»	223-224
»	CCIII-CCIV	»		»	VII-IX, XI	»	218-224
»	CCVI-CCX	»		»	XVII-XIX	»	231-235
»	CCXIII-CCXIV	»		»	XXI	»	236-238
»	CCXV	»	IV	»	II	»	240-241
»	CCXVI	»		»	IV	»	243

Digitized by Google

IV

INDEX

ONOMASTICUS ET GEOGRAPHICUS

A

Abbates ordinis ciſtercienſis, xxxij, 69, 70.

Abraham, patriarcha, 3, 101.

Accon (*Accaron*, *Acris*), urbs Palæſtinæ, iij, xvj-xxij, xxiv, xxxij-xxxiv, xxxvj, xxxviij, xxxix, xliij, xlv, lij, liij, lv, lix-lxvj, 8-50, 55, 72-79, 83-85, 88-91, 94, 96, 98, 103-105.

Acconensis epiſcopus, 75-76, 94.

Acephalis (?), lxxj, 8.

Achilles, 44.

Acris, v. *Accon*.

Adelardus, cardinalis presbyter, t. S^i Marcelli, Veronæ epiſcopus, lxj, 7, 104.

Adolphus III, comes de Holſtein-Schauemburg, xliij.

Adrianus IV, papa, xliij.

AEgyptus, lxij, 54.

Agareni, 93, v. *Sarraceni*.

Agaunum (*Saint-Maurice*), v, vj.

Agnes de Burgundia, comitiſſa de Monte-Beliardi, lxv.

Agnes S^a, 35.

Aimaro, v. Monachus (Haymarus).

Alamanni (*Allemanni*), 32, 105.

Alamannia (*Allemaigne*), 65, 66, 69.

Alanus, capellanus, xxx.

Albanus epiſcopus, v. Monaco.

Albanus S^us, monaſterium in Anglia, lj.

Albericus Clement du Mez, primus Franciæ mareſcalcus, lxvj, 45, 105.

Albericus Novimonaſterienſis, ſeu Trium-Fontium, xxiij, 65.

Albertus I (Aubert), Bethleemenſis epiſcopus, & Hieroſolymitanus patriarcha, xxx, xxxvij, 62, 63.

Albertus II, de Caſtelgauthier, beatus, Vercellenſis epiſcopus & Hieroſolymitanus patriarcha, xxxvj, liij, 99-100.

Albertus, 80, v. Monachus (Haymarus).

Albigenses, hæretici, ij-iv, vj-viij.

Alemanni, v. *Alamanni*.

Alençon, xxxij.

Alexander III, papa, 87.

Allemaigne, v. *Alamannia*.

Allighierus, v. Dante.

Alsatiensis comes, v. Philippus.

Digitized by Google

ALPHONSUS X ſapiens, rex Hiſpaniæ, ij, iij, v-vj, lxviij.
Alta ſylva, monaſterium in Lotharingia, lx.
Altkirch, urbs in Alſatia, j, viij.
ALTOVITI, gens nobilis Florentina, xxvij.
Amalechitæ, 54.
AMALRICUS I, rex Hieruſalem, xxix, 99.
AMALRICUS II de Luſignan, rex Hieruſalem & Cypri, xxxviij, xl, xlj, xlviij, lj, 90-92, 96, 98-100, 105.
AMALRICUS de Neſle, patriarcha Hieroſolymitanus, xxviij-xxx, 88, 103.
AMALRICUS, cancellarius, xxviij, 87.
Amandus S^us, urbs Flandriæ, xxviij.
AMANDO (de S^o), v. OTHO.
AMBROSIUS, v. ANSBERTUS.
AMERIGO, v. MONACHUS (Haymarus).
AMMON, 54.
Angli, xvj, 6, 37, 48, 60.
Anglia (*Engletierre*), xxxij, xxxiv, lxj, lxiv, lxxiij, 28, 37, 42, 43, 45, 48, 58, 69, 105.
Angliæ rex, v. RICARDUS I.
ANSBERTUS (Ambroſius), xiij.
Antiocheni, 34.
Antiochenus patriarcha, 92, (v. Aymarus).
Antiochia, xxxj, xxxiv, xlvij, lx, lxiij, 22, 62, 103.
ANTONIUS de ROCHE, Dolanus, v. ROCHE.
Arabes, 54.
Arelatenſis archiepiſcopus, xx.
Archiepiſcopus, v. *Biſuntinus*, *Cæſarienſis*, *Cantuarienſis*, *Moguntinus*, *Nazarenus*, *Petracenſis*, *Ravennatis*, *Tyrius*, *Tauromenitanus*, &c.
ARETIN (H. von), liij.
Armenia, 20.
Arnus, fluvius, 102.
Aſcalon, urbs Paleſtinæ, 6, 103.
Aſia, lxiij, lxvj, 45.
ASSAILLY (D'), v. GISBERTUS, 87, 103.
AUBERT, v. ALBERTUS patriarcha.
AUGUSTINUS S^us, xij.
Auſtria (*Öſterreich*), lxxiij, 80.
Avienæ, urbs Flandriæ, 8.
AVIENIS DE, v. JACOBUS.
AYMARUS, Antiochenus patriarcha, xxxiv.

B

Babenberga, urbs in Bavaria, xj.
Babillon, 98.
Babillonia, 98.
Bactri, 55.
BAGLIONI, v.
BALDUINUS Avennenſis, v, xxvij, xxviij, lxviij, 63.
BALDUINUS IV, rex Hieruſalem, j, xxxj, xxxij, 89, 103.
BALDUINUS V, rex Hieruſalem, xxxij, 68.
BALDUINUS, arch. Cantuarienſis, lxv, 38.
BALDUINUS, d^us de Ibelino, xxxiv.

Digitized by Google

BAR (comes de), v. HENRICUS.
Barbari, 54.
Baſileæ, j-iv, viij, xj.
BASILIUS, v. HEROLD.
Bavaria, lxxiv.
BAZOCHIIS (Guido de), 65, v. GUIDO.
Beiern (Hertzogk v.), 80.
Bellean, v. *Bethleem*.
BELLESME (Johannes de), v. JOHANNES.
BELLOVACENSI (Raynaldus II de Claramonte-), v. RAYNALDUS.
BELLUNDUS, aurifex, 102.
BENEDICTUS Petroburgenſes, lxvij.
Benediktbeuern, monaſterium in Bavaria, lxxiv.
BENZELIUS (J.), vij.
Benwiller, iv, 3.
Berge (Graff v. d.), 80.
Berna, xj.
BERNARDUS, prior Aſcenſionis, xxix, 88.
BERNARDUS, epiſc. Lyddenſis, xxix, 88, 103.
BERNARDUS Theſaurarius, l, lxvij, 64, 69.
BERTHERUS, 53.
BERTINI S^{t} (Johannes d^{us}), v. LE QUEUX.
Bertini S^{i} monaſterium, xlij.
Beſſan, 74.
Bethleem (*Bellean*), urbs Palæſtinæ, 62, 76.
Bethleemenſis epiſcopus, 75, 94, (v. ALBERTUS).
Biſuntinus archiepiſcopus, v. THEODORICUS.
Blaſius (*S^{us}*), iv.
Bleſenſis (Theobaldus, comes), v. THEOBALDUS.
Blois, v. *Bleſenſis*.
Bohemi, lxxiij, 60.
BOHEMUNDUS III, Antiochiæ princeps, xxxj.
BOMBASTUS, v. HOCHENHEIM.
BONAVENTURA, v. FAUSTUS.
BONAVENTURA, v. MONACO.
BONGARS (Jacobus), iv, vj, ix, 63.
BONIFACIUS (IV), papa, xvj.
Brabant, 79, 80.
BRAULIO, xvj.
Braunſweigk (Hertzogk v.), 80.
Brema (*Bremen*), xliij, 79, 80, 81, 84.
Bremen (Biſchoff v.), 81, 84.
BRING, (E. S.), vij.
BROE (de), v. CITRI.
BRUNET, ij, vj.
BRYLINGER (Nicolaus), ij, vj.
BULLIONE (Godefridus de), v. GODEFRIDUS.
Bulgari, 18.
Bulgaria, lxiij, 17.
Burgundia, xj, lxv.
BUSTORFFALKEISER, xj.
Byblos (*Gibelet*), urbs Palæſtinæ, xxxix.
BYLER (Maternus), iv.

C

CABART de Villermont, 68.
Cabilo, urbs Syriæ, 34.
CAESAR, v. Fredericus I.
Cæſarea (*Ceſaire*), urbs Palæſtinæ,

Digitized by Google

xxx, xxxj, xxxiv-xxxvj, 62, 65, 73-74, 76, 89, 90, 103, 105.
Cæſarienſis archiepiſcopus, 95, (v. Joscius).
Cahier (R. P.), lvij.
Cajetanis (Soffredus de), v. Soffredus.
Cambridgia, ix.
Campania, xxvj, xxxvj-xxxvij, lv, lxv.
Campaniæ comes, v. Henricus.
Cana, urbs Galileæ, xxxix.
Cananæi, 58.
Cange (du), vj, liv.
Cangé (de), 69.
Cantuarienſis archiepiſcopus, v. Balduinus.
Canusina (Paula), v. Paula.
Capitolium in Roma, xvj.
Capræa (*Capraia*), v. Rudolphus.
Capua (Petrus de), v. Petrus.
Carmelis ordo, xxxvij, liij.
Carolus Magnus, xxvij.
Carolus, rex Hungariæ, xxvj.
Casparus Comis, iv.
Castelgauthier (Albertus de), v. Albertus II.
Ceſaire, v. *Cæſarea*.
Charmentre, 62.
Charybdis, 60.
Chatillon (Raynaldus de), v. Raynaldus.
Christophorus Coquille, v. Coquille.
Chypre, v. *Cyprus*.
Citri de la Guette (P.-A. de Broe de), 68.
Cistercienses abbates, v. Abbates.
Clarimontenſis comes, v. Raynaldus I.
Clarimontenſis comitis nepos, v. Henricus de Bar.
Clemens III, papa, xij, xxxv, xliv, liv.
Clement du Mez (Albericus), v. Albericus.
Cleve (Graff von), 80.
Cluniacenſis prior, v. Coquille.
Coelestinus II, papa, xliij.
Coelestinus III, papa, xj, xij, xliv-xlviij, lxj, 74, 81-85, 90, 91.
Comis, v. Caſparus.
Comnena, v. Maria, Isabella.
Comnenus, v. Manuel.
Conradus Montisferrati, marchio Tyri, xvij, xxxv, xxxviij, lv, lxj-lxiv, lxvj, 6, 8, 9, 12, 15, 22, 36, 46, 48, 55, 76, 89, 104.
Conradus de Wittelſpach, arch. Moguntinus, xlv.
Conradus cancellarius, epiſcopus Hildesheimenſis, xlv.
Conradus, v. Wescher.
Conſtantinopolis, xvj, xxiv, xxvij-xxix, xlij, liij, 67, 77, 98, 102, 103.
Coquille (Chriſtophorus), prior major Cluniacenſis, ij.
Corbeil (Michael de), v. Michael.
Corbizzi, gens nobilis Florentina, xxvij, 78.
Corbizzi (Davizzo), xxvij.
Corbizzi (Ricomanno), xxvij.
Corner (Hermannus), 72.
Courtenay (Joffelinus de), v. Joſselinus.
Cremonenſis (Sicardus), v. Sicardus.
Creta, inſula, xxvj.

Digitized by Google

Crux Domini, lxij, lxvj, 11, 47-49.
Curdi, 54.
Cuſentinus civis, v. MONACO.
Cyprus (*Chypre*), inſula, xxxvj, xxxviij, xlj, xlviij, lxv, 42-43, 67, 72, 74, 78, 92, 95, 96, 99, 105.
CYRILLUS, patriarcha Hieroſolymitanus, xxxvij.

D

Dani, lxj, lxviij, lxix, lxxj, 8, 104.
DANTE Allighieri, lvij.
DAVID (Lucas), 79.
DAVIZZI, gens nobilis florentina, xxvij.
DAVIZZO, v. CORBIZZI.
DEODATUS, florentinus, 102.
DICETO (Radulphus de), v. RADULPHUS.
DIETRICH, Graff v. Cleve, 80.
Dola, urbs Burgundiæ, j, viij, xj.
Doringenn, v. *Thuringia*.
Dorneck, 4.
Dromund, navis ſarracenica, lxv, 43-44.
DU CANGE, v. CANGE.
DUSBURGO (Petrus de), v. PETRUS.

E

EGHARDUS, 72.
EMMANUEL, v. MANUEL.
Engletierre, v. *Anglia*.
Epirus, 54.
Epiſcopus, v. *Acconenſis*, *Albanus*, *Bethleemenſis*, *Cabilo*, *Faventinus*, *Florentinus*, *Hildesheimenſis*, *Leſinenſis*, *Liddenſis*, *Marturani*, *Sidonienſis*, *Valenia*, &c.
ERACLIUS (ERACLES), Cæſarienſis archiepiſcopus, & patriarcha Hieroſolymitanus, xxx, xxxij-xxxiv, xxxvj, xxxix, xliv, 65, 69-70, 73.
ERBO, 53.
ERNESIUS, archiep. Cæſarienſis, xxvij, xxviij, 103.
ESSARS (Petrus des), v. PETRUS.
EUGENIUS III, papa, xj.
EUGYPPIUS, iij.
EUSTACHIUS (HVISTACE), decanus, 62.
EVANDER, 3.

F

FABER (Johannes), iv.
FABIANUS SUS, 34.
FABRICIUS (Georgius), vj.
FABRICIUS, vj.
FAÏETE, v. JOHANNES II.
FALETANUS, v. JOHANNES.
FAUSTUS (Bonaventura), iv.
Faventinus epiſcopus, v. JOHANNES.
FERDINANDUS, v. UGHELLUS.
Ferentinum, 96.
Ferraria, xvij, lxij, 16.
Flandri, lxxj.
Flandria, lxvj, 44.
Flandriæ comes, v. PHILIPPUS Alſatienſis.
FLORENS, epiſcopus Acconenſis & arch. Arelatenſis, xx.

Digitized by Google

Florentia, xj, xix, xxiij-xxv, xxviij, xxxv, xlij, xlv, lv, 77, 78, 97-102, 104.
Florentinus epiſcopus, v. Johannes.
FLORENTINUS, xix, v. FLORENS.
FLORENTIUS, v. FLORENS.
FLORENUS, Graff, v. Hollandt, 80.
Fontanellæ, 102.
Frata, caſtellum in Italia, lxij.
Franche, v. *Francia*.
Franci, lx, lxvj, 31, 34, 37, 38, 45, 58, 60, 104.
Francia (*Franche*), lxvj, 6, 28, 42-45, 48, 69, 105.
Franciæ rex, v. PHILIPPUS-AUGUSTUS.
FREDERICUS I, imperator Romanorum, xvij, lxij, 7, 17-22, 58, 79, 84, 104.
FREDERICUS, dux Sueviæ, xliij, lxiij, 20, 22, 29, 38, 72, 75, 77, 79-85, 104.
FRIDERICUS, v. FREDERICUS.
Friſones (*Friſii*, *Phryſii*), xliij, lxj, lxix, lxxj, lxxij, 8, 104.

G

G. (Gregorius), cardinalis S^ae Mariæ, 95.
Galilea, xxxix, 54.
Galilea, caſale, (v. *Genin*), xxxj, 89.
Galli, lxiij.
Gallia, xvij, xxxij, lxj, lxiv.
GANDULPHUS, magiſter, xiij, xiv.
GAUDIN, x.
GAUFRIDUS, prior S^i Sepulchri, 90.
GAYANGOS (Paſcal de), v.
Genin, xxxj.
Genuenſes (*Januenſes*), xix, xxxv, 12, 89.
GEORGIUS, v. HOCHENHEIM.
Georgii S^i, brachium, 19.
Germani, xvij, xlv, xlix, lxiij, lxiv.
Germania, iv, xj, lxxiij, 3.
GESSNER, vij.
Getuli, 54.
Gibelet, v. *Byblos*.
GIBELET (Hernoul de), v. HERNOUL.
GILO Pariſienſis, lx.
Ginea, v. *Genin*.
GIOVANNI Villani, v. VILLANI.
GISBERTUS d'Affailly, Hoſpitalis magiſter, xxx, 87.
GODEFRIDUS de Bullione, baro S^i Sepulchri, xxx.
GODEFRIDUS (de Duiſſon), Hoſpitalis magiſter, xij.
Golgotha, lj, 71.
GOTEFRIDUS, Viterbienſis, iij.
Goti, lxix.
Græci, 3, 7, 18, 19, 55.
Græcia, 17, 44.
Græcus imperator (Iſaacus Angelus), 18.
GRÄSSE, ij, vj.
GRATIANUS (Gratien), xxxix, 74.
GRATIEN, v. GRATIANUS.
GREGORIUS S^us, papa, xij.
GREGORIUS VIII, papa, 37, 60.
GREGORIUS Meyer, v. Meyer.
GREGORIUS, v. G., cardinalis.
GRENIER, v. GUALTERUS, JULIANA.
GRETSER (Jacobus), vij, xviij, 63.
GUALTERIUS Cancellarius, lx.

Digitized by Google

GUALTEROTTUS, v. GUALTERUS epiſcopus.
GUALTERUS II Grenier, Dnus Cæſareæ, xxxj, xxxvj, 89, 90, 105.
GUALTERUS III Grenier, Dnus Cæſareæ, xxxvj.
GUALTERUS I (Gualterottus, Gualterotto), epiſcopus Acconenſis, xix, xxiv.
GUALTERUS II, epiſcopus Acconenſis, xix.
GUASTI (Cæſar), 97.
Gueldren, 80.
GUIDO, rex Hieruſalem (falſo pro Henrico Campanienſi), 79, 80.
GUIDO de Luſignan, rex Hieruſalem, xxxj-xxxiv, xxxviij, xxxix, xlj, xliv, lxj, 8, 15, 48, 54, 65, 69, 72, 103, 104.
GUIDO, Ravennæ archiepiſcopus, lxiv, 37.
GUIDO de Bazochiis, xx, xxiij.
GUILHELMUS, v. GUILLELMUS.
GUILLELMUS, rex Siciliæ, 37.
GUILLELMUS I, Tyrius archiepiſcopus, j, ij, vj-x, xxiij, xxv, xxvij, xxxij, xxxiv, xxxviij, xxxix, lv, lx, lxvij, 4, 62, 68, 69, 73.
GUILLELMUS II, Tyrius archiepiſcopus, xxxiv.
GUILLELMUS, epiſcopus Acconenſis, xix, xxiij, xxix.
GUILLELMUS le Queux, v. le QUEUX
GUILLERMUS, v. Guillelmus.
GUIZOT, v.

H

HADRIANUS IV, papa, xliij.
HARTZENBUCH (Dus J.-E. de), x.
HAYMARUS, v. MONACHUS (Haymarus).
Hebræi, 3, 34, 58.
HEINRICUS, v. HENRICUS.
HEIMER (HEYMER), v. MONACHUS (Haymarus).
HEIMERI (HEYMERI), v. Amalricus II, rex Hieruſalem.
Helvetia, xj.
HEMMANUEL, v. MANUEL.
Henneberg (Graff von), 80.
HENRICUS (HENRI), comes Campaniæ, dominus Hieruſalem, xxvj, xxxvj-xlj, xliv, lv, 26, 66, 73-76, 81-84, 105.
HENRICUS VI, imperator Romanorum, xij, xlv, 65, 75, 77, 81-83.
HENRICUS I, rex Angliæ, 37.
HENRICUS Leo, dux Saxoniæ, xxx, 88.
HENRICUS (HEINRICH), dux Brabantiæ, 79, 80.
HENRICUS, comes de Bar, lxiv, 31, 104.
HENRICUS de Walpot, v. WALPOT.
HENRICUS, v. Pantaleo.
HERACLIUS, imperator Græcus, xxx.
HERACLIUS, v. ERACLIUS patriarcha.
HERMANN, landtgraff von Doringenn, 80.
HERMANNUS, v. CORNER.

Digitized by Google

HERNOUL de Gibelet, lxvij.
HEROLD (Johannes Baſilius), Hochſtettenſis, j-vj, viij, x, xiij, xv, xviij, xx, xxj, xxiij, liv, lvij, lix, lxvij, lxix-lxxij, 3, 4.
HEROLT (Johannes), theologus, iij.
HESIODUS, 3.
Heſſen (Landſgraff von), 80.
Heylige Landt, v. *Terra Sancta*.
Hierapolis, xxiv.
HIERICUNTINA (Raab), v. RAAB.
Hieronymianum collegium in Dola, j, vij-ix.
Hieroſolymæ, *Solymæ*, *Jeruſalem*, *Hieruſalem*, j, xxiv, xxviij, xxx-xxxiv, xxxix-xliij, xlv, lxj, 6, 37, 57-59, 64, 66, 68-78, 80-84, 87, 88, 96-99, 103, 104.
Hieroſolymitana provincia, 67, 92, 93.
Hieroſolymitanus rex, v. BALDUINUS IV & V, AMALRICUS I & II, GUIDO.
Hieroſolymitanus patriarcha, v. AMALRICUS, ERACLIUS, MONACHUS, RADULPHUS, SULPITIUS, CYRILLUS, ALBERTUS I & II, SOFFREDUS, &c.
Hildesheimenſis epiſcopus, v. CONRADUS.
Hircanii, 54, 55.
Hiſnachiæ, v. Sneccæ.
Hiſpania, ij, iij.
Hiſpanicum mare, 8.
HOCHENHEIM (Georgius de) Bombaſtus, Hoſpitalis magiſter, iv.
Hollandi, lxxj.
Hollandt, 80.
Holſtein (Adolphus de), v. ADOLPHUS III.
HORATIUS, lviij.
HOROLOGGI, v.
Hoſpitalarii (Johannitæ), xxix-xxxj, xxxiij, xlv, xlvij, 24-25, 65, 66, 75, 76, 80-82, 84, 87, 89, 91.
HOVEDEN (Rogerius de), v. ROGERIUS.
Hungari, lxxiij.
Hungaria, xij, xxvj, 17.
Hungarorum rex, 18.
HVITACE, v. EUSTACHIUS.
Hyrcanii, v. *Hircanii*.

I

I. (Iohannes), card. S[i] Stephani, 95.
I. monachus, 93.
IACOBUS de Avienis, miles, lxxj, lxxij, 8.
IACOBUS de Vitriaco, epiſcopus Acconenſis, xx, xlij, 63.
IACOBUS S[us], 23.
IACOBUS, v. GRETSER.
Iaffes, *Yaffes*, (*Ioppe*), xxviij, xxxvij, 68, 87, 89.
Iaffes (la conteſſe de), v. SIBYLLA.
IANUENSES, v. Genuenſes.
IANUS, 3.
IBELINO (de), v. JOHANNES, BALDUINUS.
Iconium, 19, 20.
Iconii Soldanus, v. SOLDANUS.
Iebuſæi, 58.
Iericho, 34.
IERÔSCHIN (Nicolaus de), v. NICOLAUS.
Ieroſolymi, lxxiij, 58.

Digitized by Google

Ieroſolymitana provincia, v. *Hieroſolymitana*.
Ieruſalem, v. *Hieroſolyma*.
Ignis græcus, lxiij, lxiv, 27, 28, 35, 43, 105.
India, xvj.
INNOCENTIUS III (Innocens), papa, iij, xj, xl, xlj, xlvj-liij, 63, 64, 67, 87, 91-96, 102, 105.
INNOCENTIUS IV (falſo pro Innocentio III°), 97.
INNOCENS, v. INNOCENTIUS III.
IOANNES, v. JOHANNES.
IOAS, rex Judæorum, 99.
IOHANNES S^us^ Baptiſta, 56, 101.
IOHANNES S^us^ Evangeliſta, 101.
IOHANNES, rex Indiæ, xvj.
IOHANNES, dux Normanniæ, 68.
IOHANNES II de Belleſme, comes de Alençon, xxxij.
IOHANNES, patriarcha Hieroſolymitanus (pro MONACHO), 72.
IOHANNES II Faïete, epiſcopus Acconenſis, xix.
IOHANNES III de Pruvino, epiſcopus Acconenſis, xx.
IOHANNES, epiſcopus Faventinus, lxiv, 37.
IOHANNES, epiſcopus Florentinus, xxiv, 97, 100.
IOHANNES, d^us^ de Ibelino, xxxiv.
IOHANNES Faletanus, ij.
IOHANNES, v. FABER, HEROLD, HEROLT, LANSTEIN, MILES, MONACHUS, MONACO, OPORINUS, TRITHEMIUS, VILLANI, &c.
IOHANNITAE, v. HOSPITALARII.
Ioppe (*Jaffes*), v. *Jaffes*, xxviij, xxxvij.
Iordanes, 55.
IOSCIUS, archiepiſcopus Tyrenſis, xix, xxxix, xl, xlj, xlviij-xlix, lij, 73-75, 91-92, 94-96.
IOSEPH S^us^, xxxix.
IOSEPHUS Iſchanius, v. ISCHANIUS.
IOSSELINUS de Courtenay, xxxij.
Iouhe, j.
ISABELLA (Liſabella), regina Hieruſalem, xl, xlij, 78, 92, 99.
ISCHANIUS (Joſephus), lx.
ISIDORUS S^us^, xvj.
ISMAELITAE, 54.
Itali, xvij, lxiij.
Italia, viij, xj, xvij, xviij, xxvj, liv, lxj, 104.
IUDA S^us^, xxxviij.
Iudæa, 8.
Iudæi, 60.
IULIANA Grenier, domina Cæſareæ, xxxvj, 90.
Iülich (Graff von), 80.

K

Kafer Baal, caſale in territorio Acconenſi, xxxix, v. QUAFARBOLE.
Katari, 54.
KAUSSLER (D^us^ de), v. *Kefr Abilin*, xxxix.
Kefr Kabul, xxxix.

L

LAMBERTIS (Monachus de), v. MONACHUS.
LANSTEIN (Johannes), iv.
Lateranum, xvj, 90-96.

Digitized by Google

Latina (Monachi de), xxix, 88.
Latini, 55, 102-104.
LAURENTIUS Florentinus, (Lorenzo di Firenze), v, xxij, xxvij, 63.
LAURENTIUS de Monacis, v. MONACIS.
LEMOYNE, xxv, v. MONACHUS (Haymarus).
LEOPOLDUS, dux Auſtriæ, lxxij.
Leſinenſis epiſcopus, v. MONACO.
LHERMITE (Petrus), v. PETRUS.
Lidda, urbs Palæſtinæ, xxix, 103.
Liddenſis epiſcopus, xxix, 88, 92.
Limaſſol, urbs in inſula Cypro, xlj.
LISABELLA, v. ISABELLA.
Livonia, 79.
Londinum, ix.
LORENZO di Firenze, v. LAURENTIUS.
LOTH, 3.
Lotharingia, lxv.
Lübeck, xliij, 79, 80.
LUCAS David, v. DAVID.
LUDOVICUS, Landgravius Thuringiæ, lxiv, lxviij, 38.
LUSIGNAN (de), v. GUIDO, AMALRICUS II.
Lydda, v. LIDDA.
Lyddenſis, v. LIDDENSIS.

M

M., frater Hoſpitalis, xij.
M., miles Templi, 93.
MACHABAEI, 60.
Madritum, ix.
MAGI, 8.
Maledicta Turris, v. Turris.
MALESPINI (Ricordanus), xj, xxij, xxiv, xxvij, 72.
MANUEL (Manovello) Comnenus, imperator Græcus, xvj, xxviij, xlij, 77, 78, 98, 90.
Marbach, iv.
MARCELLI S^{i} (Cardinalis tituli), v. PETRUS de Capua & ADELARDUS.
MARIA Comnena, regina Hieruſalem, xlij, 99.
MARIANUS Scotus, iij.
MARINUS Sanutus, v. SANUTUS.
MARTÈNE (D^{us}), 63.
MARTINUS Polonus, iij.
Marturani epiſcopi, v. MONACO.
Maſſagetæ, 54.
MATERNUS Byler, v. BYLER.
MATTHAEUS Paris, 71.
MATTHAEUS, 79.
MATTHIAS S^{us}, xiij, xxxviij.
MAUCHET (Robertus), 67.
Mauri, 54.
Mauritius S^{us}, v.
Medi, 54, 60.
Meditæ, 54.
Meiſſen (Landtgraff von), 80.
Melani (?), lxxij, 8.
MÉRIL (Edeleſtand du), x, 53.
Meſſanum (*Meſſana?*), lxxj, lxxij, 8.
MEYER, lxxij.
MEYER (Gregorius), 4.
MEZ (Albericus Clement du), v. ALBERICUS.
MICHAEL de Corbeil, archiep. Senonenſis, xxxvij.
MICHAEL Toxites, v. TOXITES.
MICHAEL S^{us} in Monte, monaſterium ad Babenbergam, xj.
MICHAUD, vij, xix, xxj, xxv.

Digitized by Google

MIGNE, iv.
MILES (Johannes), vj.
Moab, 54.
MODESTUS Sus, 16.
MOINNES, v. MONACHUS (Haymarus).
MOLINIS (Rogerius de), v. ROGERIUS.
Molorchi, 3.
MONACHI, cives Tyrii, xxv.
MONACHUS (Haymarus), MOINNES, MOYNNES, MONACO, archiep. Cæſarienſis & Hieroſolymitanus patriarcha, ij, viij, xviij, xx-xxiv, xxviij-xxxiv, xxxvj-lxviij, lxxij, lxxiv, 4, 5, 62-67, 69-76, 78, 80-84, 87-96, 98-99, 103-105.
MONACHUS, Sardiniæ vice-comes, xxvj.
MONACHUS de Lambertis, xxvj.
MONACHUS (Johannes), juris doctor, xxv.
MONACHUS, epiſcopus Albanus, xxv.
MONACO, epiſcopus Leſinenſis, xxv.
MONACO, epiſcopi Marturani, xxvj.
MONACO (Bonaventura), xxvj.
MONACO (Nicolaus), xxvj.
MONACO (Nicolaus), ſyndicus, xxvj.
MONACO (Ventura), xxvj.
MONACO, v. Monachus (Haymarus), xxvj.
MONACI, gens nobilis Florentina, xxvj.
MONACI, gens nobilis Udinenſis, xxvj.
MONACIS (Laurentius de), xxvj.
Morandi S^{i} phanum, in Altkirch, j, viij, 4.
MORISCES, v. MONACHUS (Haymarus).
Morpho, xlj.
Mons-Peſſulanus, ix.
Monte-Beliardi (de), v. RICARDUS.
Monte-Falconis (de), v. THEODORICUS, RICARDUS.
Monte-Ferrati (de), v. CONRADUS.
MOYNE, le MOYNE, MOINNES, v. MONACHUS (Haymarus), iij.
Muretum, iij.
Muſcarum Turris, v. Turris.

N

NABUCHODONOSOR, 98.
NATHANAEL, 101.
Naſſau (Graff von), 80.
Nazarenus archiepiſcopus, 75.
Nazareth, urbs in Palæſtina, 70, 76.
Neapolis (*Naples*, *Naplouſe*) urbs in Galilea, xxviij, xxxij, 87-103.
Nephim, caſale in Tripolitano comitatu, xlvij, 91, 95.
NESLE (de), v. AMALRICUS patriarcha.
NICOLAUS de Jerôſchin, 75.
NICOLAUS, v. BRYLINGER.
NICOLAUS, v. MONACO.
Nicoſia, urbs in inſula Cypro, 95.
Normanni, lxix.
Normannia, 68.
Noviodunum (*Noyon*), xix.

Digitized by Google

O

Octo, v. Otho.
Odo de S° Amando, xxviij.
Oliverius, Scholaſticus Colomenſis, 63.
Oporinus (Johannes), j, ij, viij.
Orielanum collegium, in Oxonia, xj, xv.
Otho II, romanus Imperator, xxvij.
Otho, rex Romanorum, 102.
Otto, Graff von Gueldern, 80.
Oxonia, xj.

P

P. (Pandulphus), cardinalis XII Apoſtolorum, 95.
P. (Petrus), canonicus S^i Sepulchri, 95.
Palæſtina, xvij, xxix, xxxv, xlv, xlvij, l, 87, 97.
Pandaïa (*la Pendée*), caſale in inſula Cypro, xlj.
Pendée (*la*), v. *Pandaïa*.
Pantaleo (Henricus), iv, v, viij, xviij.
Paris (Matthæus), v. Matthaeus.
Pariſii, ix.
Patavienſis epiſcopus, v. Wolferius.
Paterbornenſis epiſcopus (pro *Patavienſi*), 81, 84, 85.
Patriarcha, v. *Antiochenus*, *Hieroſolymitanus*.
Pattu (D^us), xj.
Paulus S^us, iij, xiij.
Paula S^a, iij.
Pendache, v. *Pendekion*.
Pendacomo, caſale in inſula Cypro, xlj.
Pendekion, caſale in inſula Cypro, xlj.
Perowne (D^us), x.
Perſæ, 54, 60.
Persius, lviij.
Petra, urbs Palæſtinæ, xlviij.
Petracenſis archiepiſcopus, 92.
Petrarca, iij.
Petroburgensis (Benedictus), v. Benedictus.
Petrus S^us, xij.
Petrus II, rex Araconenſis, iv.
Petrus de Capua, cardinalis tit. S^i Marcelli, xlix, liij, 67, 96, 97.
Petrus (Piero), Florentinus epiſcopus, 78, 99.
Petrus, prior S^i Sepulchri, xxix, xxx, 62, 63, 88, 103.
Petrus, canonicus S^i Sepulchri, lj.
Petrus Lhermite, xxv.
Petrus des Eſſars, 68.
Petrus de Dusburgo, 75.
Pfeffingen, iij.
Philibertus Poyſſenot, v. Poyssenot.
Philippus S^us, xxiv, xxvij, xxviij, xlij, lj, 77, 78, 97, 99-102.
Philippus II Auguſtus, rex Franciæ, lxv, lxvij, 6, 28, 42, 45, 48.
Philippus, rex Romanorum, 102.
Philippus, dux Sueviæ, 80.
Philippus Alſatienſis, comes Flandriæ, lxvj, 44.

Digitized by Google

PHILIPPUS, v. PIUS.
Phrygia, 54.
Phryſii, v. *Friſones*.
PICHIUS, Florentinus, 102.
PIERO, v. PETRUS Florentinus.
Piſa, vj, lv.
Piſani, xix, xxxv, xxxviij, xlj, lv, 8, 30, 89.
PISTORIENSIS (Sozomenus), v. SOZOMENUS.
PIUS Philippus, epiſcopus Baſilenſis, iv.
Polini, 36.
Pontiu (la comteſſe de), 68.
Pontus, 54.
POTTAST (Dus), ij, vij.
POYSSENOT (Philibertus), j, iij-v, vj, viij, xviij, xx, xxj, xxiij, liv, lxix, 4.
PRAXEDAE Sæ (card. tit.), v. SOFREDUS.
PRÉAU (Gabriel du), v, xxv.
Prunzinlandt, 75.
Pruſſia, 75.
Pruſſici, xlvj.
Ptolemaïs (*Accon*), ij, xviij, xx, 4.
Pruvinum (*Provins*), xx.

Q

Quadi, 54.
Quafarbole, caſale in territorio Acconenſi, v. *Kafer Baal*, xxxix, 74.
QUARESMIUS, liv.
QUEUX (Guillelmus le), dus Si Bertini, xxxij.
QUOD-VULT-DEUS, diaconus, xij.

R

R., ſubdiaconus eccleſiæ Romanæ, 94.
RAAB Hiericuntina, 3.
RADULPH von Tiberias, 76.
RADULPHUS, patriarcha Hieroſolymitanus, xxxvij.
RADULPHUS de Tornaco, epiſcopus Acconenſis, xx.
RADULPHUS de Diceto, lx.
RAINALDUS, abbas montis Sion, 62, 63.
RAINIERUS, v. REGNIERUS.
Râs es Schukah, xlvij.
Ravenna, lv, lxj.
Ravennæ archiepiſcopus, lv, lxj, 37 (v. GUIDO).
RAINALDUS (RENAUS), comes de Châtillon, xxxij.
RAYNALDUS II, comes de Claromonte Bellovacenſi, lxiv.
RAYMUNDUS, comes Tyri, xxxv, 89.
RAYMUNDUS, comes Tripolis, xxxij, xxxiv, lij, 54, 68-70.
REDOLPHUS, v. RUDOLPHUS.
REGNIERUS, prior Si Sepulchri, xxiv, liij, 78, 98-100.
REINIERUS, v. REGNIERUS.
RENAUS, v. RAINALDUS.
REINERUS, v. REGNIERUS.
REPARATA Sa, xxiv.
Rhynau, monaſterium, iv.
RICARDUS I Cœur-de-Lion, rex Angliæ, ix, x, xvij, xviij, xxxvj, lj, lx, lxv, lxvij, lxx, lxxiij, 6, 28, 42-45, 48, 58, 104.
RICARDUS Si Victoris, xj, xij, lx.

Digitized by Google

RICARDUS de Montefalconis, comes de Montebeliardi, lxv.
RICOMANO Corbizzi, xxvij.
RICORDANUS, v. MALESPINI.
RIDOLPHO, v. RUDOLPHUS de Capraïa.
RIGORDANO, v. MALESPINI.
RINIERI, v. REGNIERUS.
ROBERTUS, v. MAUCHET.
ROCHE (Antonius de), viij.
ROGERIUS de Hoveden, xxj, lj, lx, lxxiij, 53, 71.
ROGERIUS de Molinis, Hoſpitalis magiſter, xxxiij, 70.
ROGERIUS de Wendower, lj, 70, 71
Roma (*Romme*), 64, 73, 96, 97.
ROMANI, 7, 60, 75.
Romanus princeps, v. FREDERICUS I.
Romanus pontifex, 7.
Romme, v. *Roma*.
ROSA, Florentina, 102.
RUCHTIUS (Urſus), 4.
RUDOLPHUS de Capraïa, poteſtas Florentiæ, xxiv, 78, 100.
RUDOLPHUS Tranquillus, v. TRANQUILLUS.
RUFINUS, epiſcopus Acconenſis, xix.
RYNESBERG, 72.

S

Sachſenn (Hertzogk von), 80.
SALADIN, v. SALAHADINUS.
SALADINUS, v. SALAHADINUS.
SALAHADINUS, xxxj, xxxij, xxxiv, xxxvj, xxxvij, xliij, lj, lx, lxj, lxiv, lxvj, lxxij, lxxiij, 5, 8, 10, 29, 30, 47-50, 53-55, 68, 78, 98, 103, 104.
Saleficum flumen, 20, 21.
SALINGUERRA, dus Ferrariæ, lx.
Salodurum, 4.
Sancerre (comes de), v. STEPHANUS.
SANCTA, SANCTUS, v. Sanctarum & Sanctorum nomina.
SANUTUS (Marinus), lxvij, lxviij.
Sardinia, xxvj.
Sarmates, 54.
Sarraceni (*Agareni*), iij, iv, vj, viij, xvij, l, lix, lxiij, lxiv, lxvj, lxvij, 24, 54, 64, 104.
SAPHADINUS, frater Salahadini, xxxv.
SAXIUS, vij.
Saxonia, xxx.
SCHMIDT (Udalricus), 4.
SCHÖNE, 72.
Schowemburg (comes de *Holſtein-*), v. ADOLPHUS III.
Schukah (*Râs es*), v. *Râs*.
SCHÜTZ, vij.
Schwabenn, 79, 80, 82-84.
Scylla, 60.
Scythæ, 54.
Scythia, 101.
SECUNDINUS, archiepiſcopus Tauromenitanus, xij.
SEBASTIANUS, archiepiſcopus Moguntinus, ij.
SIBYLLA, regina Hieruſalem, xxxij, xxxiij, xxxv, xl, 68-70, 103.
SICARDUS Cremonenſis, lxviij.
Sicilia, lxxj, 37, 65.
Siculi, 37.
Sidonienſis epiſcopus, l, 95.
SIEBRANDUS, xliij.

Digitized by Google

SIMEON, lj, 71
Sion, 62, 81, 82, 84.
SIXTUS Senenſis, vj.
Sneccæ, (Hiſnachiæ, Snekkjur), naves piraticæ, lxix, 8.
SOFFREDUS, cardinalis Sæ Praxedæ, xxiv, xlix, lij, liij, 67, 96, 97, 99, 105.
SOLDANUS Iconii, 19, 20.
SOLTAU, 53.
Solimæ, v. *Hieroſolymæ*.
SOZOMENUS Piſtorienſis, lxviij, lxxij.
Spaanheim (Graff von), 80.
SQUARCCIALUPI, gens nobilis Florentina, xxvij.
STEIGER (Dus de), xj.
STEPHANUS Sus, 11.
STEPHANUS, comes de Sancerre, lxiv, 38.
STRUVE, vij.
SUAREZ, liv.
Sueci, lxix.
Sueti, lxix.
Suevi, lxiij, 29, 38.
Suevia, 20, 72, 75, 77, 104.
Sueviæ dux, v. FREDERICUS.
SULPITIUS, patriarcha Hieroſolymitanus, xxxvij.
Suris, v. Syria.
SYLVESTER Sus, 32.
Syri, 54.
Syria, j, xxxvij, xlvij, lxxij, lxxiij, 5, 55, 67.

T

TACITUS, 3.
TASSUS, lvij, 97.
Tauromenitanus archiepiſcopus, v. SECUNDINUS.
TEDALDUS, Acconenſis epiſcopus, xix.
TEMPLARII, xxxij, xxxv, xlv, lxij, 9, 54, 55, 65, 66, 75, 76, 80-82, 84.
TEMPLUM (Tempell), v. TEMPLARII.
Terra Sancta, xx, xxxiij, xxxv, xlij, xlv, xlvj, l, lij, lxviij, lxxiij, 53, 54, 56, 65, 67, 71, 72, 75, 81, 90, 92, 94, 105.
TERRICUS, Templi magiſter, xxxij, xxxiij, 69.
Teutonici, 22, 31, 32, 67, 79, 104.
Teutonicus ordo, xlij-xlv, 65, 66, 72, 75-77, 79, 81-85, 91, 92, 105.
Tewſtchenn Landenn, 79, v. ALEMANNIA.
THEOBALDUS I, comes Bleſenſis, lxiv, 29, 38.
THEOBALDUS Magnus, comes Campaniæ, lxiv, 38.
THEOBALDUS, epiſcopus Acconenſis, xix.
THEODORICUS II de Montefalconis, archiepiſcopus Biſuntinus, lxiij, lxv, 27, 38.
Theoproſopon, xlvij.
Thoro, caſtellum in Syria, xlv, xlix.
Thuringia (*Doringenn*), 80.
Thuringiæ Landgravius, v. Ludovicus.
Tiberias, xix, xxiv, 5, 54, 76, 103.
Tierſtein, 4.
Toloſa, iij.

Digitized by Google

Tornacum, xx.
TOXITES (Michael), ij.
TRANQUILLUS (Rudolphus), iv.
Treveris, xiij.
Tripolis (*Triple*), xxxij, xxxiv, xlviij, lij, liij, 6, 54, 62, 69, 70, 91, 104.
TRITHEMIUS (Johannes), vj, lxvij.
Turci, xviij, lx, lxij, 9-11, 15-17, 19, 23-27, 29-34, 38, 43-44, 46, 48, 50, 54, 55, 104, 105.
Turo, collis juxta Accon ſita, 8.
Turris Maledicta, ad Acconem, lxvj, 42, 46.
Turris Muſcarum, ad Acconem, lxiij, 17, 25, 35, 104.
Tuſcus, xxj, 65.
Tyberias, *Tyberea*, v. *Tiberias*.
Tyrus, urbs in Syria, xxxv, xxxix, xliij, xlviij, l, liij, lv, lvij, lix, lx, lxij, 8, 9, 12, 14, 54, 76, 89, 95, 96, 98, 103, 104.
Tyrius archiepiſcopus, 75, 92, 94-96.
Tyria eccleſia, 92.

U

UDALRICUS Schmidt, v. SCHMIDT.
Udina, xxvj.
UGHELLUS (Ferdinandus), liv.
URBANUS III, papa, 5, 37.
URSUS, v. RUCHTIUS.

V

Valeniæ epiſcopus, xxxiv.
Vandili, liv.
Venetiæ, xxv, l, lv, 8, 104.
VENTURA, v. MONACO.
Vercellenſis epiſcopus, v. ALBERTUS II.
Verona, xvij, lv, lxij, 5, 7, 16.
Veronenſis epiſcopus, v. ADELARDUS.
VERTOT, vij.
VICTORIS (Ricardus S[t]), v. RICARDUS.
VILLANI (Johannes), xj, xxij, xxiv, 77.
VILLERMONT (Cabart de), v. CABART.
VINCENTIUS Bellovacenſis, 63.
VIRGILIUS, lviij.
Vitriacum, xx, xlj.
VITUS, 16.
VOSSIUS, vij.

W

WALPOTT (Henricus de), xlvj, 83, 105.
WENDOWER (Rogerius de), v. WENDOWER.
WESCHER (Conradus), iv, viij, xviij, xxj, 3, 4.
WILHELM, Graff von Hollandt, 80.
WILLELMUS, marchio Montis-Ferrati, xxxij.
WILLELMUS, v. GUILLELMUS.
WILLERMUS, v. GUILLELMUS.
WITTELSPACH (Conradus de), v. CONRADUS.
WOLFERIUS, epiſcopus Patavienſis, xlvj, 65, 81, 84, 85.

Digitized by Google

Y

Yaffes, v. *Iaffes*.

Ybelin, v. *Ibelin*.

Z

ZACHARIAS (?), archiepiſcopus, 71.

Digitized by Google

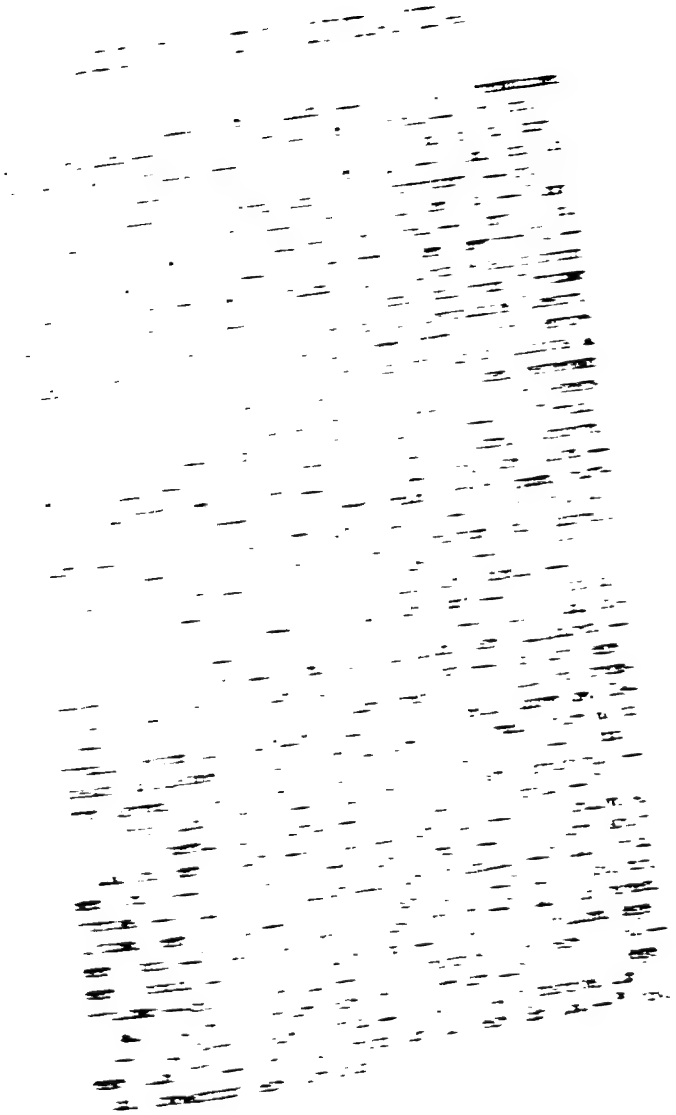

Digitized by Google

Rithm⁹. de expeditione ierosolimitana.

Dum Roman⁹ pontifex degit uerone.
Vrban⁹ memorie atq; fame bone:
Saladin⁹ ipi⁹ absq; ratione:
Ocupauit syriā fera ditione:
Vrbe tyberiadis armis expugnata.
Cetera sunt menia sponte data.
Nō ē op⁹ lancea. nō ē op⁹ spata.
Sic ei subueniunt cū fortuna fata.
Vrbe tamē tripolis nō fuit potit⁹.
Hec qb⁹dā alius iuxta maris lit⁹.
Hā tutauit marchio uissudi cit⁹.
Vrbem tyri. ueluti ꝯiugē marit⁹.
Cū eode ꝓpant pugnatoꝝ flores.
Certatī accelerant iuri bellatores.
Vulg⁹ cū ꝓceribꝰ. cū magnis minores.
Terra mari resonant cēcis portitores.
Cardinalis pbr. pontifex verone.
Adlard⁹ ope clar⁹ ⁊ sermone:
Exulat tc̄ temp̄is hac intentione.
Vt pugnare doceat nos ꝑ ratione:
Fert sūmi pontificis h̄ legationē.
Vt hortet̄ uiros ad transfretationē.
Sz ū ei⁹ meli⁹ capiant sermonē.
Ipē cēcem suscip̄ currens ad agonē.

Snectis necti

E codice Babenbergensi, n° B. IV, 29 fol. (f. 143, r., col. 1-2).
E Monachi Rhythmo (v. 1-12, 33-44).

Digitized by Google

ADDENDA ET EMENDANDA.

Page vij, not. (a), *aliquos*, lege : *aliquot*. — P. x, l. 16, *Orienptalium*, lege : *Orientalium*.—P. xij, l. 8, *Epiſtola*, lege : *Epiſtola*.—P. xv, not. (1), *difficilimi*, lege : *difficillimi*. — P. xvj, l. 26 (pp. xvj, xix, xxj, tit. curr.), QUI, lege : QUIS. — P. xvij, l. 13, 289, lege : 293. — P. xix, not. (2), 330, lege : 320; — not. (5), *Ritterdordens*, lege : *Ritterordens;* — not. (9), *Tranſlationis*, lege : *Tranſlationis*. — P. xxiv, l. 8, 43, lege : 23. — P. xxv, not. (3), *Moriſces*, lege : *Moriſes;* — 1073, lege : 1074. — P. xxviij, l. 10, MCLXXXIII, lege : MCLXXX; — l. 25 : *preſcripfiſſe*, lege : *perſcripfiſſe*. — P. xxxij, l. 15, *Terricum*, lege : *Gerardum*. [Chronologiam Benedictinorum ſecuti (*Art de vérifier les dates*, I, p. 345), Templi magiſtrum *Terricum* appellavimus, quem autem non fuiſſe Terricum, ſed Gerardum de Ridefort, optime comprobat Wilke (*Geſchichte der Tempelherren*, p. 137), errore tamen alio, in loco eodem, laborans, quum diem xj^m^ Auguſti Guidonis & Sibyllæ coronationi, Rogerium de Hoveden, de hac re ſilentem, perperam teſtatus, aſſignat : xxj^a^ enim Auguſti dies, anno MCLXXXVI, non Veneris fuit, ſed Dominica.] — P. xxxiij, tit. curr., V, lege : IV; — l. 5, *Terricus*, lege : *Gerardus;* — l. 17, poſt *barones*, adde : *qui de Neapoli Nazareth, Hieroſolymas propiorem, venerant*. — P. xliv, l. 14, *Illinc*, lege : *Illine*. — P. xlvj, l. 5, poſt *epiſcopum*, adde : *Bremenſemque archiepiſcopum, Hartvicum*. — P. xlvij, l. 16, *voluntatem*, lege : *voluntas*. — P. xlviij, not. (2), *Deuſt. Ord. centr. Archiv, in Königsberg*, lege : *Copiarium Ord. Teutonici, in Archivo Berolinenſi*. — P. xlix, tit. curr., V, lege : IV. — P. liij, not. (6), 699, lege : 698. — P. liv, not. (1), l. 11, *abeat*, lege : *habeat*. — P. lvij, not. (6), CXLI, lege : CXL;—not. (8), *xxj*, lege : *xxvj*.—P. lviij, not. (2), *Perſſii*, lege : *Perſii*. — P. lix, not. (1), adde : 368. — P. lxiij, l. 22, *collacata*, lege : *collocata*. — P. lxx, l. 25, *deliqueat*, lege : *deliqueret*. — P. lxxij, l. 22, *tetraſtichos xxiv*, lege : *tetraſticha xxv;* — l. 23, *xcvj*, lege : *c;* — not. (1), adde ad finem : *Notandum tamen eſt, in Siciliæ ora ſeptentrionali, portum latere quemdam, hodie* Cefalu, *in medio autem ævo* Cephalim *ſeu* Cephaledim *nuncupatum, ad quem ſi reſpiciamus, verſum* 66 *ita forte legemus :* « Ad urbem, a Cephali, venerant Meſſani » (?) — P. lxxiij, l. 3, prior abſit virgula; — l. 12, *tetraſtichos*, lege : *tetraſticha*. — P. 5, l. 9, *mænia*, lege : *mœnia*. — P. 7, v. 48, abſit virgula. — P. 13, v. 149, *ibi*, lege : *ibidem;* — v. 162, *quæ*, lege : *qui;* — not. 1, *ibidem*, H, lege : *ibi*, B.—P. 16, v. 210, *Domni*, lege : *Domini*.—P. 19, v. 279, abſint virgulæ. — P. 41, v. 718, *nuciunculæ*, lege : *nucunculæ*. — P. 42, v. 732, *Circam*, lege : *Circa;* —v. 733, *ergo*, lege : *igitur*. —P. 45, v. 806, *hin*, lege : *hinc*.—P. 32, v. 529, *terreſlri*, lege : *terreſtri*.—P. 64, l. 23, *nonea*, lege : *nonça*. — P. 66, l. 5, adde : *rex*. — P. 71, l. 15, *inſulam*, lege : *infulam;*—not. (6), dele : 49.—P. 90, in margine, 1169, lege : 1196.— P. 94, l. 8, *Hieroſolimitam*, lege : *Hieroſolymitani*.—P. 95, l. 1, *S.* lege : *J.* — l. 2, *Porticis*, lege : *Porticu*. — P. 96, l. 32, in margine, *Lib. II*, lege : *Lib. VII*.—P. 97, l. 6, in marg., *Ep.* 125, lege : *Ep.* 126.— P. 105, l. 20, *conſecratur*, lege : *conſecrat*.

Digitized by Google

Rithmus de expeditione ierosolimitana.

Dum Romanus pontifex degit uerone.
Vrbanus memorie atque fame bone:
Saladinus impius absque ratione:
Occupauit syriam fera ditione:
Vrbe tyberiadis armis expugnata.
Cetera sunt menia sponte data.
Non est opus lancea. non est opus spata.
Sic ei subueniunt cum fortuna fata.
Vrbe tamen tripolis non fuit potitus.
Hec quibusdam aliis iuxta maris litus.
Nam tutauit marchio iussu dei citus.
Vrbem tyri. ueluti coniugem maritus.
Cum eodem properant pugnatorum flores.
Certatim accelerant iuri bellatores.
Vulgus cum proceribus. cum magnis minores.
Terra mari resonant cercis portitores.
Cardinalis presbiter. pontifex verone.
Adlardus opere clarus et sermone:
Exulat tunc temporis hac intentione.
Vt pugnare doceat nos pro ratione:
Fert summi pontificis hic legationem.
Vt hortetur uiros ad transfretationem.
Sed ut eius melius capiant sermonem.
Ipse crucem suscipit currens ad agonem.

Sneccis necti

E codice Babenbergensi, n° B. IV, 29 fol. (f. 143, r., col. 1-2).
E Monachi Rhythmo (v. 1-12, 33-44).

Digitized by Google

Digitized by Google

E fragmentis cod. Babenbergensi, nº B. IV. 29. fol. *annexis* (f. 5, r., col. 1).
E Monachi *Rhythmo* (v. 1-36).

Dum roman' pontifex deget uerone
Vrbanus memorie atq; fame bone

. . . . . .

. . . . . .

Vrbe tybia dis armis expugnata
Cetaf̄ menia sibi sponte data
Non ē op' lancea n̄ ē op' spata
Sic ei subueniūt c̄ fortuna fata.
Vrbe tū tripolis n̄ fuit potitus
Nec q̄b'da alius iuxta maris litus.
Nā tutauit marchio ipsa dei citus.
Vrbē tyri neluti coniugē maritus.
Expugnauit p'ea urbē ascalonē
Bonus eos compulit ad deditōnē
Incolis iherlm dat conditōnē.
Vt dent censū ppam in redēptōnē.
Ad sepulcrū uetuit ire xpianis
Scām ac uiuificū Ruceos dat paganis
Dū q; miscet ipb' sacrū sic psanis
Ecce nos aspicimus scm lambit canis.
Fama nolās uenit ad partes occidentis
Vniuersos animās xpiane gentis
Ad occursum ppen ut omipsis
Q solus p'cipe mari scit 7 uentis
In p'nus rex francie atq; rex anglorum
Signū uenerabile crucis 7 decoris
Gius figūt hurisis sy succlus horum
Tardus ē dū nimiū seruat domi thorum
Friderīc inclitus p'nceps romanorum
Triumphator bellic' mctor p'liorum
Habito consilio p regnū gtorum
Ad Hrger' accelerat hostiū dirorum.
Cū eodē ppant pugnatorum flores
Certatī accelerant uir bellatores.
Vulgus c̄ pcib' c̄ m'gnis maiores
Terra mari resonāt crucis portitores

Snetcis

Digitized by Google

E cod. Oriel. Oxonienſi n° $\frac{851}{2}$ (f. 187, r., col. 2).
E Monachi *Rhythmo* (v. 729-776).

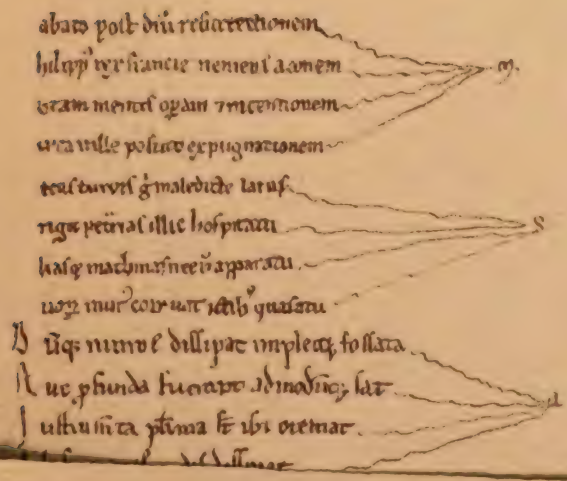

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

-8. 1. 1931

Digitized by Google

RELIEURS
TÉL. 25278
LAUSANNE

Digitized by Google